

BELGELER • TANIKLIKLAR • MAHKEME DOSYALARI

GÖLGEDEKİ TEŞKİLAT

JİTEM'in Arşivi ve Kayıp İzleri



FURKAN EMİR AKCA

Bu eser; mahkeme kararları, iddianameler, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları, TBMM tutanakları, insan hakları raporları, tanık ve itirafçı ifadeleri ile basın arşivlerinin karşılaştırmalı incelenmesine dayanan bir araştırma kitabıdır.

GÖLGEDEKİ TEŞKİLAT JİTEM'in Arşivi ve Kayıp İzleri

Yazar: Furkan Emir Akca

Bu çalışma, kamuya açık mahkeme kararları, iddianameler, resmî kurum açıklamaları, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları, Türkiye Büyük Millet Meclisi tutanakları, insan hakları örgütü raporları, akademik çalışmalar ve basın arşivlerinin derlenmesiyle hazırlanmış bir araştırma eseridir. Kitapta adı geçen kişiler hakkında yer alan isnatlar, ilgili kaynaklarına atıfla ve kaynağın niteliğine uygun bir dille ("belgelendi", "iddia edildi", "aktarıldı", "doğrulanamadı") aktarılmıştır. Kesinleşmiş bir yargı kararı bulunmayan hiçbir isnat, bu çalışmada kesinleşmiş bir olgu olarak sunulmamıştır.

Kitabın tamamı, başındaki “Araştırma ve Sorumluluk Notu” ile birlikte okunmalıdır. Bu notta tanımlanan dört dil seviyesi (BELGELENDİ / İDDİA EDİLDİ / AKTARILDI / DOĞRULANAMADI) ve “Hukuki Durum” / “Dosya Sonucu” kutuları, kitabın tamamında tutarlı biçimde uygulanmıştır.

Çalışmada yer alan analiz, sentez, tablo ve şemalar yazarın kendi değerlendirmesidir. Kitapta hiçbir görsel/fotoğraf kullanılmamıştır; belge içerikleri yalnızca metin ve tablo halinde aktarılmıştır.

İÇİNDEKİLER

ARAŞTIRMA VE SORUMLULUK NOTU 1

I. BÖLÜM — JİTEM GERÇEKTEN VAR MIYDI?.....	5
II. BÖLÜM — TEŞKİLATIN İÇİ.....	14
III. BÖLÜM — Kurucu Tartışması. .22	
<i>EK BÖLÜM — JİTEM mi, Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı mı?.....</i>	
IV. BÖLÜM — ABDÜLKADİR AYGAN DOSYASI.....	33
V. BÖLÜM — İTİRAFCI AĞI VE DİYARBAKIR TİMİ.....	38
VI. BÖLÜM — NASIL ÇALIŞIYORDU? OPERASYON MODELİ.....	43
VII. BÖLÜM — YEŞİL DOSYASI: MAHMUT YILDIRIM.....	49
VIII. BÖLÜM — VEDAT AYDIN DOSYASI.....	55
IX. BÖLÜM — MUSA ANTER DOSYASI.....	61
X. BÖLÜM — KIZILTEPE (I): DAVA VE SANIKLAR.....	67
XI. BÖLÜM — KIZILTEPE (II): 22 MAĞDUR VE KATARLI KUYUSU....	72
XII. BÖLÜM — KIZILTEPE (III): PERSONEL AĞI VE MAHKEME KARARI.....	79
XIII. BÖLÜM — MİT, SUSURLUK VE ERGENEKON.....	85
XIV. BÖLÜM — AİHM KARARLARI	93
XV. BÖLÜM — TBMM, BM VE ULUSLARARASI İNSAN HAKLARI ARŞİVİ.....	99
XVI. BÖLÜM — CEM ERSEVER (I): BİYOGRAFİ VE KARIYER.....	104
XVII. BÖLÜM — CEM ERSEVER (II): ÖLÜMÜ.....	110
XVIII. BÖLÜM — CEM ERSEVER (III): EŞREF BİTLİS İLİŞKİSİ.....	115
XIX. BÖLÜM — MURAT ASLAN DOSYASI.....	119
XX. BÖLÜM — JİTEM ANA DAVASI: 1999-2025.....	124
XXI. BÖLÜM — DARGEÇİT DAVASI	130
XXII. BÖLÜM — ELÇİ VE DİĞERLERİ / ÇİÇEK VE DİĞERLERİ.....	135
XXIII. BÖLÜM — KİŞİ VE HİYERARŞİ ARA SENTEZİ.....	140

XXIV. BÖLÜM — CİZRE DAVASI. .145	
XXV. BÖLÜM — ÜÇ CİNAYETİN DERİNLEMESİNE KRONOLOJİSİ.152	
XXVI. BÖLÜM — SARAYKAPI DOSYASI.....	157
XXVII. BÖLÜM — EK İDDİALAR VE BAĞLANTILAR.....	163
XXVIII. BÖLÜM — HARBİ ARMAN DOSYASI (TAM).....	168
XXIX. BÖLÜM — TUZLUCA OLAYI DERİNLEMESİNE.....	173
XXX. BÖLÜM — MENDUH DEMİR VE ŞEYHMUS KABAN: HELİKOPTER İDDİASININ TAM SÜRECİ.....	179
XXXI. BÖLÜM — YEŞİL'İN KAYBOLMASI VE NİHAİ DEĞERLENDİRME.....	184
XXXII. BÖLÜM — Kocaeli ve Yüksekova Çeteleri.....	189
<i>EK BÖLÜM — Özel Harp, Kontrgerilla, Kaçakçılık ve Hizbullah İddiaları.....</i>	
XXXIII. BÖLÜM — Kızıltepe (IV): Sanık Profilleri.....	200
<i>EK BÖLÜM — Kanıt Hiyerarşisi ve Kaynak Metodolojisi.....</i>	
<i>EK BÖLÜM — Kürt Hafızası ve Devlet Arşivi.....</i>	
XXXIV. BÖLÜM — ARA SENTEZ VE KANIT MATRİSİ.....	216
XXXV. BÖLÜM — İSMAİL HAKKI KELECİ DOSYASI.....	223
XXXVI. BÖLÜM — FETHİ YILDIRIM DOSYASI.....	227
XXXVII. BÖLÜM — JİTEM'İN MEKÂNI.....	230
XXXVIII. BÖLÜM — 13 DAVA / 83 KİŞİ.....	234
XXXIX. BÖLÜM — ZAMANAŞIMI VE CEZASIZLIK.....	238
XL. BÖLÜM — ANAYASA MAHKEMESİ VE 1990'LARIN KAYIP DOSYALARI	242
<i>EK BÖLÜM — ZORLA KAYBETMEDE GERÇEĞE ULAŞMA HAKKI.....</i>	
SONUÇ — SONUÇ VE NİHAİ KANIT MATRİSİ.....	250
<i>EK A — Arif Doğan'ın Savcılık İfadeleri (Tam Metin).....</i>	
<i>EK D — Kapsamlı Kronoloji (1987-2026)273</i>	
<i>EK B ve EK C — Kaynakça ve Dizin...278</i>	

ARAşTIRMA VE SORUMLULUK NOTU



Araştırma ve Sorumluluk Notu

Bu çalışma, JİTEM adıyla anılan yapılanma ve 1990'lı yıllardaki faili meçhul olaylara ilişkin devlet belgeleri, mahkeme dosyaları, insan hakları raporları, akademik çalışmalar, basın arşivleri ve tanık anlatımlarının karşılaştırılması amacıyla hazırlanmıştır.

Bir kişinin adının bir soruşturma, iddianame, tanık beyanı veya arşiv belgesinde geçmesi, o kişinin suçlu olduğu anlamına gelmez. Mahkûmiyet bulunmayan durumlarda isnatlar, bu çalışmada kesinleşmiş olgu şeklinde sunulmamıştır. Kaynaklar arasında çelişki bulunduğunda bu çelişki okuyucudan gizlenmemiş, açıkça gösterilmiştir. Çalışmanın amacı herhangi bir kişi hakkında peşinen suç isnadı oluşturmak değil, mevcut tarihsel kayıtların hangi ölçüde neyi kanıtladığını ortaya koymaktır.

1. Temel İlke: Kaynağa Bağlılık

Çalışmada hiçbir yerde “X kişisi Y kişisini öldürdü” biçiminde, kaynağından koparılmış kesin bir suç isnadı cümlesi kurulmaz. Bunun yerine kullanılan format şudur: “Y olayında X'in sorumluluğu [kaynak] tarafından ileri sürülmüştür; bu iddia hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet tespit edilememiştir” — veya elde daha güçlü bir belge varsa: “[Tarih] tarihli iddianamede X'in olayla bağlantısı ileri sürülmüş; ancak bu isnat hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet bulunmamaktadır.”

2. Dört Dil Seviyesi

Kitap boyunca her önemli iddia, aşağıdaki dört kategoriden biriyle nitelenir. Bu etiketleme, okuyucunun bir bilginin kaynağını ve güvenilirlik düzeyini her zaman ayırt edebilmesini sağlamak içindir:

Etiket	Anlamı
BELGELENDİ	Resmî bir belge, mahkeme kararı veya birden fazla bağımsız kaynak bunu doğrudan gösteriyor.
İDDİA EDİLDİ	Bir tanık, savcı, gazeteci veya başka bir kaynak bunu ileri sürüyor; bağımsız doğrulaması henüz yok.
AKTARILDI	Bir kaynak, başka bir kişinin veya belgenin anlatımını bize iletiyor; ilk elden bir tespit değil.
DOĞRULANAMADI	Aradığımız bağımsız kanıt bulunamadı; iddia açık bir soru olarak bırakılıyor.

3. Kişi Başına “Hukuki Durum” Kutusu

Kitapta adı önemli ölçüde geçen her kişi için, ilk tanıtıldığı yerde aşağıdaki standart kutu doldurulur. Bu, okuyucunun “adı geçti = suçlu” sonucuna varmasını önlemek için tasarlanmıştır:

Görevi	Kişinin dönemsel resmî/gayriresmî görevi, belgelere göre.
Kaynaklarda geçen iddia	Kişi hakkında hangi kaynakların ne söylediği.
Soruşturma / dava durumu	Açılmış bir soruşturma veya dava var mı, hangi aşamada.

Görevi	Kişinin dönemsel resmî/gayriresmî görevi, belgelere göre.
Mahkeme sonucu	Beraat / zamanaşımı / kovuşturmaya yer olmadığı / düşme / mahkûmiyet / devam ediyor / sonuç yok.
Kesinleşmiş mahkûmiyet	Var / Yok / Bilinmiyor.

4. Her Olay İçin “Dosya Sonucu” Kutusu

Kitapta ele alınan her olay dosyasının sonunda, aşağıdaki standart özet yer alır:

Belgelendirilen	Resmî belgeyle doğrudan desteklenen unsurlar.
Tanıklıkla ileri sürülen	Yalnızca tanık/itirafçı beyanına dayanan unsurlar.
Bağımsız doğrulanan	Tanıklığın ötesinde, bağımsız bir kaynakla (ceset, DNA, ikinci belge) kesişen unsurlar.
Doğrulanamayan	Araştırmaya rağmen bağımsız kanıt bulunamayan unsurlar.
Yargısal sonuç	Dosyanın nihai hukukî akıbeti.

5. Mahkeme Sonucunun Tam Olarak Belirtilmesi

Bir kişi hakkında dava açıldığı belirtildiğinde, bu tek başına yeterli sayılmaz; dosyanın nihai akıbeti de mutlaka yazılır: beraat, zamanaşımı, kovuşturmaya yer olmadığına dair karar, davanın düşmesi, mahkûmiyet, yargılamanın devam etmesi veya sonucun henüz bilinmemesi. Zamanaşımı nedeniyle düşme ile beraat kararı, bu çalışmada asla birbirinin yerine kullanılmaz — bunlar farklı hukukî sonuçlardır ve V. Bölümde (Kızıltepe Dosyası) bu ayrımın önemi ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

6. Kaçınılan İfadeler

“Katil”, “tetikçi”, “cinayet işledi”, “öldürttü”, “emir verdi”, “kaçırdı”, “işkence yaptı”, “örgütledi”, “uyuşturucu kaçakçısıydı”, “JİTEM mensubuydu” gibi ifadeler, ancak çok sağlam bir yargısal veya doğrudan belgesel temel bulunduğunda olgusal bir cümle olarak kullanılır. Aksi her durumda “...olduğu iddia edildi”, “...beyanında ileri sürüldü”, “...bu şekilde tanımlandı” gibi kaynağa bağlı ifadeler tercih edilir. Bu kural, hayatta olmayan kişiler için de aynı titizlikle uygulanır; bir kişinin vefat etmiş olması, hakkında kanıtsız bir suç isnadını kesin gerçek gibi sunmayı güvenli hale getirmez.

7. Yazarın Yorumu ile Kaynağın Ayrılması

Kitap, yazarın kendi sesiyle yazılmıştır; ama yazarın değerlendirmesi, kaynağın söylediği ve bu ikisinden çıkan sonuç her zaman birbirinden ayrı tutulur. Örnek: “Kanaatimce bu iki kayıt arasında araştırılması gereken bir bağlantı vardır” (yazarın değerlendirmesi) — “[Tarih] iddianamesinde ... belirtilmektedir” (kaynak) — “Ancak bu bağlantıyı doğrulayan doğrudan bir belgeye ulaşılamamıştır” (sonuç). Bu üçlü yapı, kitabın araştırmacı kimliğini korumak için bilinçli olarak sürdürülmüştür.

8. Kaynak Gösterimi

Her önemli iddianın yanında, mümkün olduğunca, kaynağın adı ve künyesi doğrudan metin içinde belirtilir (örn. “Kızıltepe İddianamesi'ne göre...”, “AİHM'nin Mahmut Kaya/Türkiye kararına göre...”, “TBMM'nin [tarih] tutanağına göre...”). Her bölümün sonunda ayrıca o bölümde kullanılan kaynakların tam listesi yer alır.

9. Belgelerin Bütünlüğü

Çalışmada hiçbir belge, içeriği değiştirilerek veya okunamayan bir kısmı yazarın kendi yorumuyla tamamlanarak sunulmaz. Bir belgenin bir kısmı okunamıyorsa, bu açıkça “belgenin bu bölümü okunamamaktadır” şeklinde belirtilir.

10. Görsel Kullanımı Hakkında Not

Çalışmanın metninde, sayfa görsel olarak fotoğraf veya belge taraması yer almaz. Bunun yerine, ilgili belge ve fotoğrafların içeriği, künyesi ve kaynağı — bir arşiv kataloğu titizliğiyle — tablo ve metin halinde aktarılır. Bu tercih, hem telif ve izin meselelerini (5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında eser sahibinin çoğaltma ve yayma hakları) tek tek doğrulama ihtiyacını ortadan kaldırmak, hem de kitabın tamamında tutarlı, sade ve kaynağa dayalı bir sunum sağlamak içindir. Bir fotoğrafın içeriği aktarılırken kaynağın kendi tanımlaması esas alınır ve bu açıkça belirtilir — örneğin “kaynak tarafından 1990-1991 Diyarbakır JİTEM Grup Komutanlığı olarak tanımlanan mekân” gibi bir ifade, yazarın bağımsız bir tarihsel tespiti gibi sunulmaz.

11. Bu Notun Kapsamı

Bu Araştırma ve Sorumluluk Notu, kitabın I. Bölümünden itibaren geriye dönük olarak da geçerlidir: daha önce yazılmış bölümler, bu ilkelere göre gözden geçirilmekte ve bundan sonra yazılacak her bölüm baştan bu çerçevede hazırlanmaktadır.

Ben bu çalışmayı bir hukukî belge olarak görmüyorum ve hiçbir iddiayı kesin gerçek olarak sunma amacı taşımaz. Amaç, elde bulunan kayıtların bir arada okunduğunda ortaya çıkardığı tabloyu — kaynağıyla, çelişkisiyle ve boşluğuyla birlikte — okuyucuya sunmaktır.

Kanıt Seviyesi — Hızlı Referans

Bu kitap boyunca her iddia, aşağıdaki dört seviyeden biriyle etiketlenmiştir:

✓	BELGELENDİ	Resmî belge, mahkeme kararı veya birden fazla bağımsız kaynakla desteklenen bilgi.
?	İDDİA EDİLDİ	Tanık, itirafçı veya başka bir kaynak tarafından ileri sürülen, bağımsız doğrulaması bulunmayan bilgi.
→	AKTARILDI	Bir kaynağın başka bir kişinin anlatımını aktardığı bilgi.
!	DOĞRULANAMADI	Araştırmaya rağmen bağımsız kanıta ulaşılamayan iddia.

I. BÖLÜM

JİTEM GERÇEKTEN VAR MIYDI?

❖ ❖ ❖

1. İki Aşırı Uçtan Kaçınmak

JİTEM üzerine yıllarca iki uç anlatı egemen oldu. Birincisi: “JİTEM diye bir şey hiç olmadı, bu tamamen bir şehir efsanesidir.” İkincisi: “JİTEM, 1990'ların bütün faili meçhul cinayetlerini gerçekleştiren, tek merkezden yönetilen gizli bir devlet ordusuydu.” Bu kitabı hazırlarken önümdeki belgeleri, mahkeme kararlarını, tanıklıkları ve raporları bir araya getirdiğimde vardığım sonuç, bu iki cümlemin ikisinin de aşırı basitleştirici olduğudur.

Buradaki amacım bir taraf tutmak değil; elimdeki kayıtların hangi ölçüde neyi gösterdiğini, kaynağıyla birlikte önünüze koymak. Kesin olan yerde kesin konuşacağım; iddia olan yerde bunu “iddia” olarak bırakacağım.

2. Kurumsal Kronoloji: 1986 → 2001

Kitap boyunca sürekli döneceğim bir omurga var. Her bölümdeki olayı, bu omurganın neresine oturduğunu belirterek anlatacağım, çünkü JİTEM tartışmalarındaki kafa karışıklığının büyük bölümü, farklı dönemlere ait farklı gerçekleri tek bir “JİTEM neydi” sorusuna sıkıştırmaya çalışmaktan kaynaklanıyor.

Dönem	Kurumsal Kayıt / Açıklama	Dayanak	Kanıt
1986	Bölgeyi tanıyan bir grup subayın (Arif Doğan, Hüseyin Kara, Cem Ersever, Aytekin Özen, Ali Yıldız) istihbarat faaliyetleri için görevlendirildiği aktarılıyor — henüz kurumsal bir “JİTEM” adı yok.	Dava dosyasına yansıyan kuruluş belgeleri [3]	✓
24 Ağustos 1987	İçişleri Bakanlığı onayıyla Jandarma Genel Komutanlığı İstihbarat Başkanlığı bünyesinde Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı kurulduğu bildiriliyor. 14 Eylül 1987'den itibaren Jandarma Asayiş Komutanlığı'nın harekât kontrolüne verildiği belirtiliyor.	Jandarma'nın resmî tarihçesi; Kızıltepe İddianamesi [1][3]	✓
1988	Kadronun güçlendirilmesi ve isim değişikliği: “Jandarma İstihbarat ve Terörle Mücadele Grup Komutanlığı” (JİTEM) adının kullanılmaya başlandığı bildiriliyor.	Kızıltepe İddianamesi'ndeki Jandarma yazışmaları [3]	✓
23 Mart 1989	Yapının “deneme mahiyetinde” JİTEM adıyla resmî onaya bağlandığı, istihbarat timi sayısının altıya çıkarıldığı bildiriliyor.	Kızıltepe İddianamesi'ndeki Jandarma kaynaklı belge [3]	✓
24 Kasım 1988 – 14 Mayıs 1990	Jandarma Genel Komutanlığı'na göre yapı “17 ay 21 gün” geçici görev/deneme mahiyetinde faaliyet göstermiş, resmî hiyerarşik şemada yer almamıştır.	Jandarma Genel Komutanlığı'nın 11 Ekim 2012 tarihli resmî açıklaması [2]	✓
14 Mayıs 1990	Jandarma İstihbarat Gruplar Komutanlığı kurulur; Ankara, İzmir, Diyarbakır, Van'da grup komutanlıkları oluşturulur.	Jandarma resmî tarihçesi [1]	✓
1991	Ankara'daki merkezî İstihbarat Gruplar Komutanlığı'nın lağvedildiği, Diyarbakır'daki grubun doğrudan Jandarma Asayiş Komutanlığı'na bağlandığı bildiriliyor.	Jandarma resmî tarihçesi; JİTEM iddianamelerindeki tarihçe aktarımı [1] [4]	Orta

Dönem	Kurumsal Kayıt / Açıklama	Dayanak	Kanıt
1996-1997	Batman merkezli yeniden düzenlemeler yapıldığı; 1997 sonunda Diyarbakır İstihbarat Grup Komutanlığı'nın Diyarbakır Jandarma Bölge Komutanlığı'na bağlandığı bildiriliyor.	Jandarma resmî tarihçesi [1]	Orta
2001	Ankara dışındaki grup ve timlerin lağvedildiği bildiriliyor.	Jandarma resmî tarihçesi [1]	Orta

Kaynakça: [1] Jandarma Genel Komutanlığı resmî tarihçesi. [2] Jandarma Genel Komutanlığı'nın 11 Ekim 2012 tarihli açıklaması. [3] Kızıltepe İddianamesi. [4] JİTEM Ana Dava'ya ilişkin iddianamelerdeki tarihçe aktarımı.

- ✓ [BELGELENDİ] 1987'de Jandarma bünyesinde Güneydoğu merkezli bir istihbarat yapılanmasının resmen oluşturulduğu, Jandarma'nın kendi mahkeme dosyasına sunduğu tarihçe üzerinden görülebiliyor. ^[1,3]
- ✓ [BELGELENDİ] 1988'de bu yapının adının “Jandarma İstihbarat ve Terörle Mücadele Grup Komutanlığı” (kısaltması JİTEM) olarak değiştirildiği, resmî yazışmalara yansımıştır. ^[3]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu iki BELGELENDİ etiketli cümleden “JİTEM'in her faaliyeti resmî ve hukukiydi” sonucu çıkmaz; bu yalnızca adın ve kurumun kayıtlarda var olduğunu gösterir. Kurumun faaliyetlerinin hukukî niteliği, ilerleyen bölümlerde her olay için ayrı ayrı değerlendirilecektir.

3. 1988-1990: Geçici/Deneme Statüsünün Paradoksu

Jandarma Genel Komutanlığı'nın 11 Ekim 2012 tarihli ve sonradan dava dosyalarına giren açıklamasına göre kamuoyunda JİTEM olarak bilinen yapı, 24 Kasım 1988 ile 14 Mayıs 1990 arasında, yaklaşık 17 ay 21 gün süreyle, geçici görev ve deneme mahiyetinde faaliyet göstermiştir. ^[2]

- ✓ [BELGELENDİ] Resmî kurum görüşüne göre bu yapı kadroya alınmamış ve Jandarma'nın normal hiyerarşik teşkilat şemasında yer almamıştır. ^[2]
- ? [İDDİA EDİLDİ] Buna karşılık, JİTEM'le ilişkilendirilen istihbarat gruplarının 1990 sonrasında da faaliyet göstermeye devam ettiği çeşitli dava dosyalarında ve tarihçe aktarımlarında ileri sürülmektedir. ^[3,4]

Bu iki önerme birbiriyle çelişmiyor; ikisi de aynı anda doğru olabilir. “Kalıcı kadrolu bir birlik olmamak” ile “adının resmî yazışmalarda ve dava dosyalarına giren belgelerde geçmesi” ayrı düzlemlerdir. Bu yüzden “JİTEM 14 Mayıs 1990'da tamamen ortadan kalktı” demek de, “JİTEM aynı isimle kesintisiz devam etti” demek de, elimdeki kayıtları aşan iddialardır.

4. 1990-2001: Yeniden Yapılanmalar

14 Mayıs 1990'da Jandarma İstihbarat Gruplar Komutanlığı kurulmuş; buna bağlı olarak Ankara, İzmir, Diyarbakır ve Van'da grup komutanlıkları oluşturulmuştur. ^[1]

- [AKTARILDI] Jandarma belgelerinden ve JİTEM iddianamelerinde aktarılan tarihçeden, 1991'de Ankara'daki merkezî İstihbarat Gruplar Komutanlığı'nın lağvedildiği, Diyarbakır'daki grubun doğrudan Jandarma Asayiş Komutanlığı'na bağlandığı anlaşılmaktadır. Diyarbakır'daki yapılanmanın Mardin, Silopi, Diyarbakır ve Batman'daki istihbarat timlerini kapsadığı, Van'ın timlerinin de daha sonra Diyarbakır hattına bağlandığı aktarılmaktadır. ^[1,4]
- [AKTARILDI] 1996-1997'de Batman merkezli yeniden düzenlemeler yapıldığı, 1997 sonunda Diyarbakır İstihbarat Grup Komutanlığı'nın Diyarbakır Jandarma Bölge Komutanlığı'na bağlandığı bildirilmektedir. ^[1]
- ✓ [BELGELENDİ] Jandarma'nın mahkeme dosyasına giren tarihçesinde, 2001 yılında Ankara dışındaki grup ve timlerin lağvedildiği belirtilmektedir. ^[1,2]

Bu tarihsel çerçeveden çıkardığım sonuç şudur: 1990'ların haritasını “JİTEM vardı / yoktu” ikiliğiyle değil, “Jandarma istihbarat yapıları hangi adla, hangi komuta zincirinde ve hangi personelle faaliyet gösteriyordu?” sorusuyla incelemek gerekiyor. PKK ile mücadelenin en yoğun döneminin, OHAL rejiminin, zorla kaybetme iddialarının, faili meçhul cinayetlerin ve daha sonra Susurluk sürecinin hepsinin aynı tarihsel dönemde birleşmesi, JİTEM tartışmasının neden bu kadar karmaşıklaştığını açıklıyor.

5. Kurucu Tartışması: Üç İsim

JİTEM'in kim tarafından kurulduğu sorusunda üç isim sürekli karşımıza çıkıyor: Ahmet Cem Ersever, Arif Doğan ve Veli Küçük. Ancak bu üç ismin “kuruculuk” ilişkisi aynı kanıt düzeyinde değildir; bunu birbirine karıştırmamak bu çalışmanın temel ilkelerinden biridir.

5.1. Ahmet Cem Ersever

? [İDDİA EDİLDİ] 23 Kasım 1993 tarihli bir TBMM soru önergesinde Ersever, doğrudan “JİTEM'in kurucusu ve üst düzey yetkilisi” olarak tanımlanmıştır. ^[5]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu, bir milletvekilinin soru önergesindeki tanımlamadır — TBMM'nin bağımsız bir soruşturmayla kesinleştirdiği bir bulgu değildir. Bu kitapta “TBMM, Ersever'in JİTEM kurucusu olduğunu kesin olarak tespit etti” diye yazmıyorum. Doğrusu: 1993 tarihli bir TBMM kaydında Ersever, JİTEM'in kurucusu ve üst düzey yetkilisi olarak tanımlanmıştır.

HUKUKİ DURUM — Ahmet Cem Ersever	
Görevi	1968-1993 arası Jandarma subayı; kariyerinin son döneminde Güneydoğu'da istihbarat görevlerinde bulunduğu bildirilmektedir.
Kaynaklarda geçen iddia	1993'te basına verdiği demeçlerde kendisini JİTEM'in kurucusu/yöneticisi olarak tanımladığı aktarılmaktadır; 1999 tarihli Cihaner fezlekesinde birinci sanık olarak “Silopi grubunun başı” olduğu ileri sürülmüştür.
Soruşturma / dava durumu	8 Ocak 1999 tarihli fezlekelede sanık olarak yer almıştır; kendisi bu tarihten önce, 1993'te ölmüştür.
Mahkeme sonucu	Ölümü nedeniyle kendisi hakkında ceza yargılaması yürütülememiştir.
Kesinleşmiş mahkûmiyet	Bilinmiyor (kişi hayatta değildir; hakkındaki isnatlar hiçbir zaman bir ceza mahkemesi önünde sinanmamıştır)

Ersever'in kendi biyografisi, ölümü ve JİTEM içindeki konumuna ilişkin daha ayrıntılı tartışma, bu çalışmanın Cem Ersever Dosyası'na ayrılan bölümünde sürdürülecektir.

5.2. Arif Doğan

? [İDDİA EDİLDİ] Arif Doğan, kamuoyu önünde ve savcılık ifadelerinde “JİTEM'i ben kurdum” demiştir; Ergenekon davasında da JİTEM'in yapısı ve faaliyetleri hakkında ayrıntılı açıklamalarda bulunmuştur. ^[6]

✓ [BELGELENDİ] Doğan'a ait olduğu belirtilen depoda yapılan aramada, personel listeleri, masraf belgeleri ve ödeme kayıtları gibi JİTEM yapılanmasına ilişkin materyallerin ele geçirildiği ve dava dosyalarına girdiği bildirilmektedir. ^[3,6]

Bu yüzden Arif Doğan'ın rolü yalnızca “ben kurdum” sözüne dayanmıyor; kendisine ait olduğu belirtilen belgeler de bu iddiayı destekler nitelikte. Ne var ki Doğan'ın anlatımları yıllar içinde değişkenlik göstermiştir — bu çalışmanın Ekler bölümünde tam metinlerini bulacağınız 2010 tarihli ifadelerinde bir yandan JİTEM'i kurduğunu söylerken, öte yandan yapının kime bağlı olduğu ve içinde askerî personel bulunup bulunmadığı konusunda kendisine gösterilen resmî belgelerle çelişen açıklamalar yapmıştır.

HUKUKİ DURUM — Arif Doğan	
Görevi	Emekli Albay; Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı ve kendi beyanına göre JİTEM'in kurucu komutanı.
Kaynaklarda geçen iddia	Kendisi “JİTEM'i ben kurdum” demiştir; 1999 tarihli Cihaner fezlekesinde ikinci sanık olarak “Diyarbakır grubunun başı” olduğu ileri sürülmüştür; Ergenekon soruşturması kapsamında da ifadesi alınmıştır.

HUKUKİ DURUM — Arif Doğan	
Soruşturma / dava durumu	8 Ocak 1999 tarihli fezlekedede sanık olarak yer almıştır; bu fezleke askerî sanıklar için Genelkurmay'ın izin vermemesi nedeniyle dava açılmasına dönüşmemiştir.
Mahkeme sonucu	Kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararına bu kitap için ulaşılammıştır.
Kesinleşmiş mahkûmiyet	Bilinmiyor / bu kitap için doğrulanamadı

5.3. Veli Küçük

✓ [BELGELENDİ] Jandarma'nın resmî tarihçesinde, 1990-1991 döneminde Jandarma İstihbarat Gruplar Komutanlığı'nda Veli Küçük'ün görev yaptığı belirtilmektedir; Kızıltepe İddianamesi'ndeki subay atama çizelgesinde de Arif Doğan'dan sonra JİTEM Grup Komutanlığı'na atandığı görülmektedir.^[1,3]

? [İDDİA EDİLDİ] Abdülkadir Aygan, Veli Küçük'ün JİTEM'in ilk kuruluş aşamasından sonra yapının başına geldiğini iddia etmiş; bu iddiayı Cem Ersever'in 1993'teki ölümüyle de ilişkilendirmiştir.^[7]

▲ METODOLOJİK UYARI: Aygan'ın bu iddiası — Küçük'ün göreve gelişini Ersever'in ölümüyle ilişkilendirmesi — yalnızca birinci el bir itirafçı beyanıdır; bağımsız bir belge veya kesinleşmiş bir yargı kararıyla bu kitap için doğrulanamamıştır. Bu nedenle metinde İDDİA EDİLDİ düzeyinde tutulmuştur.

HUKUKİ DURUM — Veli Küçük	
Görevi	Jandarma İstihbarat Gruplar Komutanlığı'nda 1990-1991 döneminde görev yaptığı belgelenmiştir; bazı kaynaklarda JİTEM'in sonraki döneminde başında olduğu ileri sürülmektedir.
Kaynaklarda geçen iddia	Aygan'ın beyanına göre JİTEM'in ilk kuruluş aşamasından sonra yapının başına geçmiştir; Ergenekon davası kapsamında ayrıca çeşitli isnatlarla yargılanmıştır (bu isnatların JİTEM'den bağımsız yönleri, bu kitabın kapsamı dışındadır).
Soruşturma / dava durumu	Ergenekon davası kapsamında yargılanmıştır.
Mahkeme sonucu	Ergenekon davasının genel seyri ve bu kitabın kapsamı dışında kalan yönleri için ayrı bir hukukî araştırma gereklidir; bu kitap yalnızca JİTEM'e ilişkin isnatları ele almaktadır.
Kesinleşmiş mahkûmiyet	Bilinmiyor / bu kitabın kapsamında doğrulanamadı

6. JİTEM'in İçinde Kimler Vardı? (Önizleme)

→ [AKTARILDI] Kaynaklarda subaylar, astsubaylar, istihbarat görevlileri, polisle bağlantılı personel, korucular, muhbirler, itirafçılar ve eski PKK mensuplarının aynı operasyon ağının içinde anıldığı görülmektedir; bu özellikle Abdülkadir Aygan'ın anlatımlarında açık biçimde ortaya çıkmaktadır.^[7]

Bu, klasik bir askerî istihbarat teşkilatından çok daha karma bir yapıya işaret ediyor. Bu karma yapıyı, itirafçıların neden ve nasıl kullanıldığını, ve JİTEM'in resmî yetkiyle gayriresmî faaliyet arasındaki sınırının nasıl bulanıklaştığını, kitabın II. Bölümünde (Teşkilatın İçi) ayrıntılı olarak ele alacağım.

7. Bölüm Sonucu

Buradan vardığım sonucu olabildiğince açık biçimde tekrar ediyorum. Jandarma'nın kendi mahkeme dosyalarına gönderdiği tarihçe, 1988-1990 arasında JİTEM adıyla geçici/deneme mahiyetinde bir yapılanmanın fiilen çalıştığını ve bunu takip eden yıllarda çeşitli Jandarma istihbarat grup ve tim yapılanmalarının faaliyet gösterdiğini ortaya koymaktadır.

! [DOĞRULANAMADI] Buna karşılık bu veriler, 1990'lar boyunca tek merkezden yönetilen ve bütün faili meçhul cinayetlerin sorumlusu olan, kesintisiz bir “JİTEM örgütü” modelini tek başına kanıtlamamaktadır — böyle bir modelin doğruluğu, mevcut kaynaklarla bu kitap için doğrulanamamıştır.

Kurucu tartışmasında da benzer bir tablo var: Ersever'in kurucu rolü güçlü ama TBMM soru önergesi düzeyinde bir tanımlamaya dayanıyor; Doğan'ın kurucu rolü kendi beyanı ve kendisinden ele geçirilen belgelerle destekleniyor; Küçük'ün rolü ise resmî görev kaydı bakımından güçlü, ama “kuruculuk” bakımından yalnızca bir itirafçı iddiasına dayanıyor. Bu üç farklı kanıt düzeyini aynı cümlede eritmemek, kitabın geri kalanında da süreceğim bir disiplin olacak.

1987-1991: Kuruluşun belge zinciri

JİTEM'in varlığı tartışmasını yalnızca “birileri yıllar sonra böyle anlattı” düzeyinde ele almak artık yeterli değil. Araştırma ilerledikçe özellikle 1987-1991 arasındaki döneme ait belge zinciri daha görünür hâle geliyor.

Jandarma kaynaklı tarihçe ve dava dosyalarına giren belgelerde, 1987'de bir istihbarat yapılanmasının oluşturulduğu, 1988'de Jandarma Asayiş Komutanlığı'nın harekât kontrolüne verildiği ve 1989'da istihbarat timlerinin sayısının artırıldığı aktarılıyor. 23 Mart 1989 tarihli onayla yapılanmanın “deneme mahiyetinde JİTEM” adıyla görev yaptığını ilişkin kayıtlar da mevcut.

Bu belgeler benim için önemli çünkü JİTEM tartışmasını:

itirafçı → gazete → sonradan yazılmış kitap

zincirinden çıkarıp:

Jandarma belgesi → mahkeme dosyası → iddianame

zincirine taşıyor.

Ancak burada bir başka ayrımı da korumak gerekiyor.

1988-1990 arasında JİTEM adının kullanıldığı bir yapılanmanın bulunması, 1990'ların tamamında aynı isimle, aynı komuta yapısıyla ve tek merkezden yönetilen kesintisiz bir örgütün bulunduğunu tek başına kanıtlamıyor. Jandarma'nın sonraki açıklamalarında da JİTEM adının kullanıldığı yapılanmanın geçici/deneme niteliğinde olduğu, daha sonra Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı adı altında faaliyetlerin sürdüğü savunulmuştur. Buna karşılık 1989-1990 dönemine ait personel belgelerinde “J. İstihbarat ve Terörle Mücadele Gruplar Komutanlığı” ifadelerinin bulunması, istihbarat yapılanmasının 1990'da ortadan kalktığını söylemeyi de mümkün kılmıyor.

Bu nedenle benim için doğru soru artık:

“JİTEM bir gecede kuruldu mu?”

değil.

Daha doğru soru:

“1987'de başlayan Jandarma istihbarat yapılanması, 1988-1990 arasındaki JİTEM adlandırmasından sonra hangi personel, hangi birlik ve hangi komuta ilişkileri üzerinden devam etti?”

Bu sorunun cevabı için personel listeleri, atama belgeleri ve görev yeri kayıtları, tanıklardan çok daha değerlidir.

Kaynak doğrulaması: 24 Ağustos 1987 kuruluşu ve 23 Mart 1989 tarihli JİTEM adlandırmasına ilişkin tarihçe, Kızıltepe İddianamesi'ne giren Jandarma belgelerinde ayrıca yer almaktadır.

Kaynakça

[1] Jandarma Genel Komutanlığı'nın resmî tarihçesi (Kızıltepe İddianamesi ve JİTEM Ana Dava dosyalarına giren tarihçe metni).

[2] Jandarma Genel Komutanlığı'nın 11 Ekim 2012 tarihli resmî açıklaması.

- [3] Kızıltepe JİTEM İddianamesi, Mardin Cumhuriyet Başsavcılığı (failibelli.org üzerinden erişilen dava belgeleri).
- [4] JİTEM Ana Dava Geniş Özeti (failibelli.org); Ergenekon İddianamesi'nde yer alan JİTEM'e ilişkin belgeler.
- [5] 23 Kasım 1993 tarihli TBMM soru önergesi ve tutanağı.
- [6] Arif Doğan'ın İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı nezdindeki 30.09.2010, 01.10.2010 ve 06.10.2010 tarihli ifade ve sorgulama tutanakları (bkz. Ekler).
- [7] Abdülkadir Aygan'ın çeşitli tarihli basın açıklamaları ve beyanları (2004 sonrası).
- Burada “kurgusal veya temsili olmayan, doğrudan kaynağa dayalı” bir anlatım hedeflenmiştir. Hiçbir görsel kullanılmamış; belge ve fotoğraf içerikleri VI. ve VII. Bölümlerde ayrı bir katalog olarak, yalnızca metin ve tablo halinde sunulacaktır.

II. BÖLÜM
TEŞKİLATIN İÇİ
❖ ❖ ❖

1. Klasik Bir İstihbarat Örgütünden Farklı Bir Yapı

Birinci bölümde JİTEM'in ne zaman ve hangi resmî çerçevede ortaya çıktığını ele aldım. Burada soruyu değiştiriyorum: içeride kimler vardı, bu insanların hukukî statüsü neydi, aralarındaki ilişki nasıl işliyordu?

→ [AKTARILDI] Kaynaklarda subaylar, astsubaylar, istihbarat görevlileri, polisle bağlantılı personel, köy korucuları, muhbirler, itirafçılar ve eski PKK mensuplarının aynı operasyon ağının içinde anıldığı görülmektedir; bu özellikle Abdülkadir Aygan'ın anlatımlarında açık biçimde ortaya çıkmaktadır.^[1]

Aşağıdaki tabloda, kaynaklarda adı geçen rolleri ve bunların anlatılan işlevlerini bir arada topluyorum. Bu tablo bir mahkeme kararı değildir; farklı kaynaklardaki bilgilerin bir sentezidir.

Rol	Anlatılan İşlev	Hukukî Statü
Subay	Emir-komuta, planlama, operasyon yönetimi	Resmî askerî personel
Astsubay / Uzman Çavuş	Saha uygulaması, tim komutanlığı	Resmî askerî personel
İtirafçı (eski PKK mensubu)	Yerel istihbarat, hedef teşhisi, bazı anlatımlarda sahada bulunma	Belirsiz — bazı kayıtlarda “sivil memur”, bazılarında sözleşmeli/gayriresmî
Korucu	Bölgesel bilgi, saha desteği	Resmî “geçici köy korucusu” statüsü (ayrı mevzuat)
Muhbir	Bilgi kaynağı, çoğunlukla isimsiz	Kayıt dışı / belgelenmemiş
Sivil Memur	İdari/personel kaydı (örn. Aygan'ın 1991 ataması)	Resmî devlet memuru statüsü — “Genel İdari Hizmetler / İstihbarat Elemanı”

Kaynakça: [1] Ergenekon İddianamesi'nde yer alan JİTEM'e ilişkin belgeler; Abdülkadir Aygan'ın çeşitli tarihli beyanları. [2] TESEV, Türkiye 2005: Güvenlik Sektörü ve Demokratik Gözetim raporu.

2. İtirafçılar Neden Kullanılıyordu?

1990'larda yürürlüğe giren Pişmanlık Yasası benzeri düzenlemeler, örgütten ayrılan kişilerin güvenlik kuvvetleriyle işbirliği yapmasının önünü açtı.^[2]

→ [AKTARILDI] TESEV'in güvenlik sektörü çalışması, Abdülkadir Aygan gibi eski PKK mensuplarının bu süreç üzerinden güvenlik yapısına dahil edildiğini aktarmaktadır.^[2]

→ [AKTARILDI] İddianamelerde ve itirafçı anlatımlarında bu kişilerin işlevi dört başlıkta toplanmaktadır: PKK'dan ayrılan kişilerden bilgi alma, sorgu, muhbir ağının yönetimi, yerel istihbarat ve hedef takibi.^[1]

Devletin hukukî yetkisiyle, devlet için kullanılan gayriresmî kişiler arasındaki çizginin burada bulanıklaştığını düşünüyorum — bu, JİTEM'in neden bu kadar tartışmalı hale geldiğini açıklayan temel noktalardan biri.

3. Örnek Vaka: Mustafa Deniz — Subay-İtirafçı İlişisinin Somut Görünümü

İtirafçı-subay ilişkisinin nasıl işlediğini soyut biçimde anlatmak yerine, elimdeki en somut örneği ayrıntılı olarak aktarmak istiyorum: Mustafa Deniz.

→ [AKTARILDI] TBMM Susurluk Komisyonu'na ulaşan bir değerlendirme raporunda, Mustafa Deniz'in 1984'te PKK'ya katıldığı, 15 Ekim 1989'da Van'da teslim olduğu, sonrasında güvenlik güçlerine yardımcı olduğu, Diyarbakır DGM'de yargılandığı ve JİTEM ile Emniyet istihbaratına yardım ettiği kaydedilmektedir. Aynı raporda Mustafa Deniz'in Cem Ersever'in yardımcısı olduğu da belirtilmektedir. ^[3]

3.1. Bir Belge Çelişkisi Örneği: Mustafa Deniz'e Verilen Silah İddiası

? [İDDİA EDİLDİ] TBMM Susurluk kayıtlarına aktarılan, Hanefi Avcı imzalı tarihsiz bir yazıda, Mustafa Deniz'e güvenlik güçlerine yardım ettiği ve PKK'nın hedefinde bulunduğu gerekçesiyle, ruhsat işlemleri tamamlanana kadar bir Browning 9 mm tabanca verildiği ve silahın seri numarasının kayda geçirildiği belirtilmektedir. ^[3]

◆ **BELGE ÇELİŞKİSİ:** Aynı belge dosyasının ilerleyen kısmında, İçişleri Bakanlığı'ndan gelen cevapta bu silahın Emniyet ve Jandarma envanterinde bulunmadığı, Mustafa Deniz'e verildiğinin doğrulanamadığı ve silahın akıbetinin bilinmediği belirtilmektedir. Yani elimizde iki çelişen resmî kayıt var: bir yazı “silah verildi” derken, başka bir kurumun cevabı bu silahın envanterde bile bulunmadığını söylüyor.

Bu örneği bilinçli olarak ayrıntılı aktarıyorum, çünkü bu çalışmanın metodolojisini en iyi gösteren anlardan biri: “belge var” ifadesi tek başına “olay kesinleşti” anlamına gelmiyor. İki resmî kayıt birbiriyle çelişebiliyor, ve böyle bir durumda benim görevim çelişkiyi çözmek değil, okuyucuya olduğu gibi göstermektir.

? [İDDİA EDİLDİ] TBMM Susurluk Komisyonu'na sunulan raporda, Cem Ersever'in ölümünden sonra Mustafa Deniz'in de aynı yapı tarafından öldürüldüğü ileri sürülmektedir. ^[3]

HUKUKİ DURUM — Mustafa Deniz	
Görevi	Eski PKK mensubu; 1989'da teslim olduktan sonra güvenlik güçlerine yardımcı olduğu ve JİTEM ile Emniyet istihbaratına destek verdiği bildirilmektedir.
Kaynaklarda geçen iddia	Cem Ersever'in yardımcısı olduğu ve Ersever'in ölümünden kısa süre sonra kendisinin de öldürüldüğü, TBMM Susurluk Komisyonu'na sunulan bir raporda ileri sürülmüştür.
Soruşturma / dava durumu	Bu kitap için, kendisinin ölümüne ilişkin bağımsız bir ceza soruşturması sonucuna ulaşamamıştır.
Mahkeme sonucu	Bilinmiyor / bu kitap için doğrulanamadı.
Kesinleşmiş mahkûmiyet	Bilinmiyor — bu bir değerlendirme raporundaki iddiadır, mahkeme kararı değildir.

4. Abdülkadir Aygan'ın Kimlik Dosyası: “Aziz Turan”

JİTEM'in iç yapısını anlamak için elimizdeki en zengin dosya, Abdülkadir Aygan'ın kimlik dosyasıdır. Bu dosya yalnızca bir itirafçının sözlü anlatımından ibaret değildir; nüfus kaydı, askerlik belgesi, OYAK üyeliği, personel kaydı ve maaş kaydı gibi birbirinden bağımsız kurumsal izler içerir.

HUKUKİ DURUM — Abdülkadir Aygan	
Görevi	Eski PKK mensubu; 1991'de “Aziz Turan” adıyla Jandarma bünyesinde sivil memur statüsüne geçirildiği bildirilmektedir.
Kaynaklarda geçen iddia	Kendi anlatımına göre JİTEM içinde yaklaşık 14 yıl görev yapmış, çok sayıda faili meçhul olayda JİTEM'in ve kendisinin rolünü anlatmıştır.
Soruşturma / dava durumu	Kendisi hakkında 2006'da Diyarbakır 7. Kolordu Askerî Mahkemesi bir yakalama kararı çıkarmıştır; kendisi bu kitap için doğrulanabildiği kadarıyla İsveç'te siyasi mülteci statüsündedir.
Mahkeme sonucu	Bu kitap için, Türkiye'de kendisi hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararına ulaşamamıştır.
Kesinleşmiş mahkûmiyet	Bilinmiyor / bu kitap için doğrulanamadı.

4.1. Belge 1 — Maaş Bordrosu

BELGE 1	Aziz Turan (Abdülkadir Aygan) Maaş Bordrosu	Mart 1993	Maaş bordrosu
---------	---	-----------	---------------

? [İDDİA EDİLDİ] Görev yeri bölümünde “JİTEM” ibaresi bulunan, Jandarma tarafından düzenlendiği ileri sürülen bir bordronun, AİHM'nin Anter ve Diğerleri/Türkiye kararının dosya bölümünde başvuruolar tarafından sunulduğu belirtilmektedir. ^[4]

▲ METODOLOJİK UYARI: AİHM burada “bordronun sahte olmadığını bağımsız olarak doğruladım” dememektedir; mahkeme yalnızca “başvuruolar şu belgeyi sundu” demektedir. Bu nedenle bu kitapta “AİHM JİTEM bordrosunu doğruladı” yazılmamıştır.

Güvenilirlik düzeyi: Orta

4.2. Belge 2 — Emekli Sandığı Sicil Yazısı

BELGE 2	Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü Yazısı	1994	Kurum yazışması
---------	---------------------------------------	------	-----------------

? [İDDİA EDİLDİ] “Aziz Turan” adına, Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü'nün Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı'na hitaben yazdığı, emeklilik sicil numarası bildiren bir yazının varlığı, kamuya açık ikincil arşivlerde aktarılmaktadır. ^[5]

Güvenilirlik düzeyi: Orta

Bu iki belgenin içeriği burada yalnızca metin olarak aktarılmaktadır; kitapta görsel kullanılmamaktadır. Bkz. Araştırma ve Sorumluluk Notu, madde 10.

4.3. “Sahte Kimlik” mi, Resmî Kayıt mı?

? [İDDİA EDİLDİ] Dava materyallerine yansıyan anlatıya göre “Aziz Turan” adıyla nüfus kaydı, kimlik, askerlik belgesi, OYAK üyeliği, personel kaydı ve maaş kaydı gibi devlet ve kurum bağlantılı kayıtlar oluşturulduğu ileri sürülmektedir. ^[2,4,5]

Burada “sahte kimlik” ifadesini kullanırken dikkatli olmak gerekiyor: belgelerin varlığı ile bunların hangi hukuki yetki ve usulle düzenlendiği ayrı bir sorudur. Bir kaydın resmî kurumlarca oluşturulmuş olması, oluşturulma amacının otomatik olarak hukuka uygun olduğu anlamına gelmez; ama bunun tersini, yani kaydın toptan “sahte” olduğunu iddia etmek için de bu çalışma için yeterli bir dayanak bulunmamaktadır.

4.4. 2006'daki “Şehit” Kaydı

? [İDDİA EDİLDİ] 2006'da İçişleri Bakanlığı'nın mahkemeye, Aygan'ın “şehit” sayılarak nüfus kaydının kapatıldığı bilgisini verdiği, TBMM belgelerine yansımıştır. ^[6]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu durumu “devlet, Aygan'ı gizlemek için sahte ölüm kaydı oluşturdu” şeklinde kesinleştirilmiş bir hükme dönüştürmüyorum. Belgeye dayalı yazabileceğim: İçişleri Bakanlığı 2006'da mahkemeye Aygan'ın şehit sayılarak nüfus kaydının kapatıldığı bilgisini vermiştir; Aygan'ın o dönemde İsveç'te olduğu ayrıca aktarılmaktadır.

4.5. Nurettin Çakır'ın Beyanı

? [İDDİA EDİLDİ] Emekli Korgeneral Nurettin Çakır'ın 2006'da kendisine ait imzayı kabul ettiği ve dönemin eski PKK itirafçılarının sivil memur olarak Jandarma'ya alınmasının İçişleri Bakanlığı ve Jandarma Genel Komutanı Eşref Bitlis'in onayıyla gerçekleştirildiğini söylediği aktarılmaktadır. Çakır'ın bu kişilerin hangi operasyonel görevlerde kullanıldığını bilmediğini belirttiği de bildirilmektedir. ^[6]

Bu noktada iki ayrı alanı birbirinden ayırmam gerekiyor: Çakır'ın beyanı sivil memur statüsünün varlığını doğruluyor; ama Aygan'ın operasyonlarda fiilen ne yaptığı, Çakır'ın beyanından çıkmıyor.

4.6. 2004: Kamuoyu Önünde

→ [AKTARILDI] Aygan'ın anlatımları 2004'te Özgür Gündem gazetesinde yayımlanan açıklamalarla geniş bir kamuoyu tartışması başlatmıştır. ^[7]

? [İDDİA EDİLDİ] Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın 2005 tarihli raporu, Aygan'ın bir anlatısında verdiği bilgiler üzerine Murat Aslan'ın cesedinin bulunduğunu aktarmaktadır. ^[8]

Bu, Aygan'ın anlatımlarını salt sözlü tanıklık düzeyinden çıkaran, bağımsız biçimde izlenebilir bir zincir sunuyor: anlatım → arama → cesedin bulunması → kimliklendirme. Bu zincirin varlığı Aygan'ın anlattığı her şeyin doğru olduğu anlamına gelmez; ama “Aygan'ın anlatımlarının hiçbir bağımsız doğrulaması yoktu” demeyi de imkânsız kılıyor. Murat Aslan dosyasını XIX. Bölümde ayrıca ele alacağım.

5. JİTEM Maaş Bordrosu: “En İyi Kanıtım”

? [İDDİA EDİLDİ] T24'ün arşivlediği bir röportajda Aygan, Jandarma Genel Komutanlığı'ndan aldığı maaş belgesinde görev yeri bölümünde “JİTEM” yazdığını söylemekte ve bunu “JİTEM'in en iyi kanıtı maaş bordrom” diye sunmaktadır. ^[9]

Bu önemli bir fiziksel belge iddiasıdır; ama “Aygan'ın bordrosu JİTEM'in resmî olarak kurulmuş bir kurum olduğunu kesin olarak kanıtladı” demek yanlış olur. Daha doğrusu: Aygan, görev yeri JİTEM ibaresini taşıyan bir maaş bordrosunu kamuoyuna sunmuştur.

6. Arif Doğan'ın Evinden Ele Geçirilen Belgeler

✓ [BELGELENDİ] JİTEM Ana Dava özetinde, Arif Doğan'ın ikametinde yapılan aramalarda JİTEM personel ödemeleri ve masraflarıyla ilgili çok sayıda belgenin bulunduğu bildirilmektedir. ^[10]

Bu tür belgeler, “JİTEM var mıydı?” sorusunda sözlü tanıklıktan maddi belgeye geçişi sağlıyor. Yine de aynı sınırı koymam gerekiyor: bir belgenin varlığı, o belgede adı geçen herkesin bir suç işlediği sonucuna götürmez.

7. JİTEM Kartviziti: Akrep Amblemi

BELGE 3	JİTEM Kartviziti (Akrep Amblemi)	2011'de kamuoyuna sunuldu	Kişisel materyal
---------	----------------------------------	---------------------------	------------------

? [İDDİA EDİLDİ] Arif Doğan, 2011'de kamuoyuna akrep amblemlili bir “JİTEM kartviziti” göstermiş; kartın ön yüzünde akrep sembolü, arka yüzünde bir kod numarası ve “önce vatan sonra can” ifadesi bulunduğunu, kartın sınırlı sayıda ve üniforma dışı kullanıldığını söylemiştir. ^[11]

Güvenilirlik düzeyi: Düşük/Orta

Bu materyal yalnızca Arif Doğan'ın kendi sunumuna dayanır; bağımsız bir doğrulaması bu çalışma için bulunamamıştır.

8. Resmî mi, Gayriresmî mi? Kurumun Temel Paradoksu

Bu bölümü, JİTEM araştırmasının belki de en can alıcı sorusuyla kapatmak istiyorum: JİTEM resmî bir kurum muydu, yoksa devletin dışında mı işliyordu? Elimdeki belgelerin ortaya koyduğu tablo şu şekilde özetlenebilir.

1988-1990 arasında JİTEM adıyla anılan geçici/deneme yapı resmî yazışmalarda gerçekten var; personel için JİTEM adını taşıyan görev çizelgeleri var; “JİTEM” görev yeri gösteren bir maaş belgesi iddiası AİHM dosyasına sunulmuş; “GİZLİ” ibareli Jandarma istihbarat değerlendirme raporları var. Buna karşılık Jandarma, 1988-1990 arasındaki JİTEM yapılanmasının geçici ve kadrosuz olduğunu resmî olarak savunuyor.

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Buradan “JİTEM devlet dışı bir örgüttü” sonucuna varmıyorum, çünkü personelin önemli bir bölümü Jandarma ile ilişkili. Ama “JİTEM tam anlamıyla resmî bir Jandarma birimidir” demek de 1988-1990 için Jandarma'nın kendi açıklamasıyla uyumlu değil. En doğru tanım: resmî güvenlik yapılarıyla iç içe geçmiş, statüsü ve komuta zinciri zaman içinde evrilmiş bir istihbarat-operasyon yapılanması.

9. Bölüm Sonucu

Bu noktada JİTEM'in içindeki insan tiplerini, Mustafa Deniz örneği üzerinden itirafçı-subay ilişkisinin somut görünümünü, ve en çok tartışılan kimlik dosyasını — Abdülkadir Aygan / Aziz Turan dosyasını — ayrıntılı olarak ele aldım.

! [DOĞRULANAMADI] Ortaya çıkan tablo, klasik bir askerî istihbarat biriminden çok daha karmaşık bir yapıya işaret ediyor; ancak bu karmaşık yapının merkezi bir komuta altında ne ölçüde koordine olduğu, mevcut kaynaklarla tam olarak doğrulanamamaktadır.

Personelin statüsü: asker, memur, itirafçı, muhbir

JİTEM'in iç yapısını incelerken yalnızca isimleri sıralamak yeterli değil. Aynı kişi farklı dönemlerde farklı statüler taşıyabiliyor.

Araştırmada ortaya çıkan model kabaca şöyle:

resmî askerî personel

↓

istihbarat personeli

↓

itirafçılar

↓

muhbirler

↓

korucular

↓

gerektiğinde kullanılan sivil unsurlar

Dolayısıyla JİTEM'i klasik anlamda yalnızca üniformalı personelden oluşan bir askerî birim olarak değerlendirmek eksik kalıyor. Araştırma dosyasındaki tanıklık ve akademik kaynaklar, özellikle PKK'dan ayrılan kişilerin istihbarat, sorgu, hedef takibi ve bazı operasyonlarda doğrudan saha unsuru olarak kullanıldığını aktarıyor.

Bu noktada özellikle Abdülkadir Aygan'ın durumu dikkat çekiyor.

Araştırma dosyasına giren Şemdinli iddianamesinde Aygan'ın Jandarma Genel Komutanlığı Personel Başkanı'nın 1 Eylül 1991 tarihli yazısıyla “Genel İdari Hizmetler – İstihbarat Elemanı” sınıfından devlet memurluğuna alındığı kaydediliyor. Aynı iddianamede Aygan'ın JİTEM ve faili meçhul iddialarını içeren kitabının tamamının soruşturma dosyasına konulduğu ve bu anlatımlar üzerinden savcılığa suç duyurularında bulunulduğu da aktarılıyor.

Buradan çıkarılabilecek sonuç şudur:

Aygan'ın bütün anlatımlarının doğru olduğu kanıtlanmış değildir.

Fakat Aygan'ın yalnızca sonradan ortaya çıkmış, kimliği belirsiz bir anlatıcı olarak görülmesi de doğru değildir.

Onun devlet içindeki statüsüne ilişkin ayrıca kayıt bulunmaktadır.

Dolayısıyla kitapta artık her kişi için yalnızca:

“JİTEM üyesiydi.”

demek yerine:

“Hangi tarihte, hangi statüde, hangi kurumun içinde, hangi görevle bulunuyordu?”

sorusunu sormak gerekiyor.

Kaynakça

[1] Ergenekon İddianamesi'nde yer alan JİTEM'e ilişkin belgeler; Abdülkadir Aygan'ın çeşitli tarihli beyanları.

[2] TESEV, “Türkiye 2005: Güvenlik Sektörü ve Demokratik Gözetim” raporu.

[3] TBMM Susurluk Komisyonu'na sunulan değerlendirme raporu (Mustafa Deniz'e ilişkin bölüm; Hanefi Avcı imzalı yazı ve İçişleri Bakanlığı cevabı).

[4] AİHM, Anter ve Diğerleri/Türkiye kararı.

[5] Kamuya açık ikincil arşivler (Emekli Sandığı yazısı içeriği aktarımı).

[6] TBMM belgeleri; Nurettin Çakır'ın 2006 tarihli beyanı.

[7] “Özgür Gündem” gazetesi, 2004.

[8] Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV), 2005 tarihli rapor.

[9] T24 arşivi — Abdülkadir Aygan röportajı.

[10] JİTEM Ana Dava Geniş Özeti (failibelli.org).

[11] Arif Doğan'ın 2011 tarihli basın açıklamaları.

Bu noktada görsel kullanmadım; belge içerikleri yalnızca metin ve tablo halinde, kaynağıyla birlikte aktarılmıştır. Bir belgenin bir kişinin görevini/kaydını göstermesi, o kişinin herhangi bir suçun faili olduğu anlamına gelmez.

III. BÖLÜM

Kurucu Tartışması

❖ ❖ ❖

1. Neden Bu Tartışma Bu Kadar Karışık?

Birinci bölümde JİTEM'in kurucusu olarak öne çıkan üç ismi — Ersever, Doğan, Küçük — tanıttım ve her biri için bir Hukuki Durum kutusu açtım. Burada aynı tartışmayı, bu kez isimlerin kendi ağzından çıkan tanımlara ve AİHM'nin doğrudan kayıtlarına dayanarak çok daha derinlemesine ele alıyorum. Çünkü “kim kurdu” sorusunun kendisi, aslında daha temel bir sorunun üzerini örtüyor: JİTEM'in gerçek adı neydi, ve bu bir kurum muydu yoksa bir isimlendirme sorunu muydu?

2. Ersever'in Kendi Tanımı: “JİTEM Adı Yanlıştır”

→ [AKTARILDI] Dönemin Aydınlik yayınlarında Ersever'e yöneltilen “JİTEM'in yapısı nasıldır?” sorusuna verdiği cevap aktarılmaktadır. Ersever'in açıklamasına göre “JİTEM adı yanlıştır” ve doğru adın “Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı” olduğu ileri sürülmektedir. ^[1]

JİTEM adı yanlıştır; tam adı Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı'dır. (Cem Ersever'e atfedilen açıklama, Aydınlik, 1993 [1])

Bu açıklama, JİTEM araştırmasının en can alıcı noktalarından birine işaret ediyor. Buradan iki temel model çıkarılabilir. Birinci modele göre JİTEM, başından beri resmî ve ayrı bir teşkilattı. İkinci modele göre JİTEM, Jandarma istihbarat yapılanmasının gayriresmî/popüler adıydı ve dönem dönem farklı biçimlerde örgütlendi. Ersever'in kendi açıklaması, ikinci modele daha yakın duruyor — ve bu, I. Bölümde ortaya koyduğum kurumsal kronolojiyle (adın 1988'de kullanılmaya başlanması, 1990'da resmî yazışmalarda geri çekilmesi) de daha uyumlu.

3. Veli Küçük'ün Savunma Çizgisiyle Çarpıcı Benzerlik

→ [AKTARILDI] Veli Küçük'ün kendi savunmasında da benzer bir yaklaşım kullanıldığı aktarılmaktadır: “JİTEM diye bir örgüt yok, Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı var.” ^[2]

Bu benzerliği okuyucuya olduğu gibi göstermek istiyorum: hem Ersever hem Küçük, kamuoyu önünde JİTEM adının kurumsal bir gerçekliği tam yansıtmadığını savunmuş görünüyor. Bunun iki farklı okuması olabilir. Birinci okuma: bu, gerçekten kurumun resmî adının farklı olduğuna, “JİTEM” isminin sonradan basın ve kamuoyu tarafından yerleştirildiğine işaret ediyor olabilir. İkinci okuma: bu, hem Ersever hem Küçük'ün kendi sorumluluklarını, tartışmalı ve kötü şöhretli “JİTEM” adından resmî ve nötr bir isme kaydırma çabası olabilir.

▲ METODOLOJİK UYARI: Bu kitap bu iki okumadan birini “doğru” ilan etmiyor. Elimde, hangi okumanın doğru olduğunu kesin olarak gösteren bağımsız bir belge yok. Bu nedenle bu benzerliği yalnızca bir gözlem olarak, iki olası yorumuyla birlikte sunuyorum.

4. AİHM'nin Doğrudan Kaydı: “Major Cem Ersever was a gendarme officer in JİTEM”

✓ [BELGELENDİ] AİHM'nin Kaya/Türkiye kararında, Cem Ersever'in JİTEM'de görev yapan bir Jandarma subayı olduğu ve Güneydoğu'da uzun süre hizmet verdiği doğrudan belirtilmektedir. ^[3]

Bu, araştırma açısından çok önemli bir kayıt. Çünkü yıllarca “JİTEM diye bir yapı yoktu” şeklindeki resmî çizginin yanında, uluslararası bir insan hakları mahkemesinin karar metninde “Binbaşı Cem Ersever, JİTEM'de bir jandarma subayıydı” şeklinde bir ifade bulunuyor. Ancak bu cümleyi de dikkatli okumam gerekiyor: AİHM burada Ersever'in JİTEM ile bağlantısını kayda geçiriyor; Ersever'i bütün faili meçhul cinayetlerin faili ilan etmiyor. Kararın bu kısmı, JİTEM'in varlığına ve Ersever'in bu yapıyla ilişkisine dairdir — belirli bir cinayetin failine dair değil.

5. Ersever'in İstifa Açıklaması: “Çete” İfadesi

? [İDDİA EDİLDİ] 1993'te ordudan ayrılışının ardından yaptığı açıklamada Ersever'in, Güneydoğu'daki yetkili organların içerisinde bir “çete” oluştuğunu ve bu yapılanmanın olayların gerçek boyutlarının Türk kamuoyunca görülmesini engellediği yönünde bir değerlendirme yaptığı aktarılmaktadır.^[4]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu, olayın içinde bulunan bir kişinin dönemin içinde yaptığı bir beyandır — bağımsız bir mahkeme tespiti değildir. Bu nedenle kitapta “devlet içinde bir çete vardı” diye yazarın kendi hükmü olarak sunmuyorum. Doğrusu: “Ersever, istifa açıklamasında devletin yetkili organları içinde bir ‘çete’ oluştuğunu ileri sürmüştür.”

6. Üç Anlatının Yan Yana Konması

Bu noktada elimde üç farklı, birbiriyle kısmen örtüşen kısmen çelişen anlatı birikti:

JANDARMA'NIN RESMÎ ÇİZGİSİ: JİTEM adıyla anılan yapı geçici/deneme mahiyetindeydi, resmî hiyerarşide yer almadı
VELİ KÜÇÜK: “JİTEM diye bir örgüt yok, Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı var”
CEM ERSEVER: “JİTEM adı yanlışdır; ama içeride devletin yetkili organları içinde bir çete oluştu”

Bu üç anlatının ortak noktası, “JİTEM” adının resmî ve nihai bir kurum adı olmadığı konusunda hemfikir olmalarıdır. Ayrıştıkları nokta ise şudur: Jandarma'nın resmî çizgisi bunu “geçici bir deneme yapısıydı, sorun yoktu” şeklinde sunarken; Ersever'in anlatımı aynı adlandırma sorununun arkasında hukuk dışına çıkan bir iç yapılanma bulunduğunu ima ediyor.

7. Kurucu Kanıt Matrisi (Genişletilmiş)

I. Bölümdeki kanıt tablosunu, bu bölümde topladığım yeni unsurlarla (AİHM kaydı, Ersever'in kendi tanımı, Aygan'ın Küçük hakkındaki iddiası) güncelliyorum:

İsim	JİTEM ile ilişkisi (iddia/kayıt)	Kanıt Düzeyi
Ahmet Cem Ersever	1993'te basına verdiği demeçlerde kendisini yapının yöneticisi/kurucusu olarak tanımladığı aktarılmaktadır; AİHM'nin Kaya/Türkiye kararında “JİTEM'de görev yapan Jandarma subayı” olarak tanımlanmıştır; 23 Kasım 1993 TBMM soru önergesinde “kurucu ve üst düzey yetkili” olarak anılmıştır.	Güçlü tanıklık + AİHM kaydı + parlamento kaydı
Arif Doğan	“JİTEM'i ben kurdum” diyerek savcılık ifadelerinde ayrıntılı beyanlarda bulunmuştur; kendisine ait olduğu belirtilen depodan JİTEM'in kuruluşuna ilişkin resmî nitelikli yazılar ele geçirildiği bildirilmektedir.	Güçlü ama zamanla değişen beyan + belge

İsim	JİTEM ile İlişkisi (iddia/kayıt)	Kanıt Düzeyi
Veli Küçük	Jandarma'nın resmî tarihçesine göre 1990-1991 döneminde Jandarma İstihbarat Gruplar Komutanlığı'nda görev yaptığı belgelenmiştir; Kızıltepe İddianamesi'ndeki subay atama çizelgesinde Arif Doğan'dan sonra JİTEM Grup Komutanlığı'na atandığı görülmektedir; Aygan'a göre Ersever'in ölümünden sonra yapının başına geçmiştir.	Görev ilişkisi belgeli / “kurucu” iddiası tek kaynaklı itirafçı beyanına dayanıyor
Abdülkadir Aygan	Kendi anlatımına göre JİTEM içinde yaklaşık 14 yıl çalışmış, kurucu değil ama uzun süreli bir mensup olarak kendini tanımlamıştır.	Güçlü birinci el anlatım, kısmen bağımsız doğrulama (Murat Aslan vakası)

Kaynakça: [1] Aydınlık gazetesi arşivi, 1993 (Ersever'e atfedilen açıklama). [2] Veli Küçük'ün kamuoyuna yansıyan savunma açıklamaları. [3] AİHM, Kaya/Türkiye kararı. [4] Cem Ersever'in istifa sonrası basın açıklaması, 1993.

8. Sonuç: Neden Kesin Bir İsim Veremiyoruz

! [DOĞRULANAMADI] Bu bölümde topladığım bütün kaynaklara rağmen, “JİTEM'i falanca kişi kurdu” şeklinde tek ve kesin bir cümle kurmak, mevcut kayıtları aşan bir iddia olur.

Elimde sağlam biçimde durabilecek olan şudur: JİTEM adı, gerçek bir Jandarma istihbarat yapılanmasına atıfla kullanılmıştır; bu yapılanmanın kurucusu olarak zaman zaman Ersever, zaman zaman Doğan, zaman zaman da (daha sonraki dönem için) Küçük anılmıştır; her bir isim kendi kanıt düzeyine sahiptir ve bunlar birbirinin yerine geçmez. Ersever ve Küçük'ün ikisinin de kamuoyu önünde “JİTEM diye resmî bir kurum yoktu” çizgisini benimsemiş görünmesi, okuyucunun dikkatle değerlendirmesi gereken ayrı bir bulgudur.

Cem Ersever'in kendisi, biyografisi, ölümü ve bu ölümle ilgili teoriler bakımından JİTEM tarihinin en katmanlı dosyasıdır; bu nedenle kendisine kitabın ilerleyen bölümlerinde (Cem Ersever Dosyası) tam ve bağımsız bir inceleme ayıracağım.

Kurucu mu, komutan mı, yönetici mi?

JİTEM'in kurucusu konusunda şimdiye kadar en çok Cem Ersever, Arif Doğan ve Veli Küçük isimleri tartışıldı.

Fakat yeni belge zincirleri, bu tartışmayı “kim kurdu?” gibi tek cümlelik bir sorudan çıkarıp daha teknik bir düzeye taşıyor.

Kızıltepe iddianamesine yansıyan personel çizelgesinde “J. İstihbarat ve Terörle Mücadele Gruplar Komutanlığı emrine atanan subaylar” başlığı altında çok sayıda personelin görev yerinin gösterildiği, bunlar arasında Veli Küçük'ün Arif Doğan'dan sonra JİTEM Grup Komutanlığı'na atanmasına ilişkin bilginin de bulunduğu aktarılıyor.

Bu belgeyi özellikle önemli buluyorum.

Çünkü bir kişinin “kurucu” olduğuna dair kendi beyanı ile bir kişinin belirli bir dönemde grubun başında görev yaptığını gösteren personel kaydı aynı şey değildir.

Dolayısıyla bundan sonra:

Kurucu

ile

Grup Komutanı

ile

Yapının kuruluşunda belirleyici rol oynayan kişi

ifadelerini birbirinden ayırmak gerekiyor.

Cem Ersever kendisini JİTEM'in yöneticisi/kurucusu olarak tanımlamıştır.

Arif Doğan JİTEM'i kendisinin kurduğunu söylemiştir ve kendisinden ele geçirilen belge seti bu yapılanmayla güçlü bağına göstermektedir.

Veli Küçük ise belirli dönemlerde Jandarma istihbarat yapılanması içinde üst düzey görev yapmıştır.

Fakat bu üç bilgiyi aynı kefeye koymak doğru değildir.

Benim ulaştığım en sağlam sonuç:

JİTEM'in kuruluşu tek bir kişinin biyografisine indirgenemeyecek kadar karmaşık bir süreçtir.

Kaynakça

[1] Aydınlik gazetesi arşivi, 1993 (Ersever'e atfedilen açıklamalar).

[2] Veli Küçük'ün kamuoyuna yansıyan savunma açıklamaları.

[3] AİHM, Kaya/Türkiye kararı.

[4] Cem Ersever'in istifa sonrası basın açıklaması, 1993.

[5] 23 Kasım 1993 tarihli TBMM soru önergesi ve tutanağı.

[6] Abdülkadir Aygan'ın çeşitli tarihli beyanları.

Bu bölümde hiçbir görsel kullanılmamıştır.

EK BÖLÜM — JİTEM mi, Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı mı?



1. Neden Bu Ayrım Kitabın En Kritik Noktası

Kitap boyunca “JİTEM” ve “Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı” ifadelerini büyük ölçüde birbirine yakın, kesişen kavramlar olarak kullandım. Burada, bu iki kavramın birbirinin otomatik eş anlamlısı olmadığını gösteren güçlü bir karşı kaynağı — emekli Albay Savaş Gevrekçi'nin mahkeme tanıklığını — merkeze alarak, kurumsal adlandırma tartışmasını kitabın en açık ve en eleştirel biçimde ele almam gereken noktası olarak yeniden işliyorum.

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu bölümün amacı bir çelişkiyi “çözmek” değildir. Amaç, elimizdeki kaynaklar arasındaki önemli kurumsal adlandırma ve yapı tartışmasını okuyucudan gizlemeden, olduğu gibi göstermektir.

2. Savaş Gevrekçi'nin Tanıklığı

→ [AKTARILDI] 2013'te Musa Anter davasında dinlenen emekli Albay Savaş Gevrekçi, görev yaptığı dönemde “İstihbarat Gruplar Komutanlığı” adlı bir birimin olmadığını beyan etmiştir.^[1]

İstihbarat Gruplar Komutanlığı diye bir birim yoktu. (Savaş Gevrekçi, mahkeme tanıklığı, 2013 [1])

→ [AKTARILDI] Gevrekçi ayrıca, Veli Küçük ve Arif Doğan'ın Jandarma bünyesinde komutanları olduğunu, ancak kendisinin onlarla birlikte çalışmadığını; aldıkları istihbaratı Jandarma Asayiş Komutanlığı'na ve Jandarma İstihbarat Daire Başkanlığı'na sunduklarını belirtmiştir.^[1]

→ [AKTARILDI] Gevrekçi, kendilerinin yakalama yetkisi olmadığını, ifade ve sorgulamaların İl Jandarma tarafından yapıldığını da ifade etmiştir.^[1]

Bu tanıklık üç ayrı açıdan önemli: (1) kurumun adını doğrudan reddediyor, (2) Veli Küçük ve Arif Doğan ile birlikte çalışmadığını söyleyerek II. ve III. Bölümlerde kurduğum komuta zincirini sorguluyor, (3) yakalama/sorgu yetkisinin kendilerinde olmadığını söyleyerek kitabın çeşitli bölümlerinde (Kızıltepe, Harbi Arman, Saraykapı) aktarılan “JİTEM'in kendi sorgu merkezi vardı” anlatısını doğrudan sorguluyor.

3. Gevrekçi'nin Anlatımı ile Ergenekon İddianamesi Arasındaki Çatışma

→ [AKTARILDI] Ergenekon iddianamesindeki belgeler, istihbarat, sorgu ve operasyonun bütünleşik biçimde ele alındığını anlatmaktadır (bkz. I. Bölüm, madde 3).^[2]

◆ **BELGE ÇELİŞKİSİ:** Gevrekçi'nin anlatımı, istihbarat gruplarının yakalama yetkisi olmadığını ve sorgulamayı İl Jandarma'nın yaptığını söylerken; Ergenekon dosyasındaki belgeler istihbarat, sorgu ve operasyonun aynı yapı içinde bütünleştiği yönündeki iddiandan söz etmektedir. Bu iki kaynak, aynı örgütsel yapının yetkileri konusunda birbiriyle çelişmektedir. Bu çelişkiyi bu kitapta çözülmüş göstermiyorum; her iki anlatımı da kendi kaynağıyla birlikte kayda geçiriyorum.

4. “Sorgulama Merkezi” Meselesi: Saraykapı'ya Geri Dönüş

XXVI. Bölümde Saraykapı dosyasını, esas olarak Aygan'ın anlatımına dayanarak ele almıştım. Gevrekçi'nin tanıklığı burada önemli bir karşı-ayrıntı sunuyor.

→ [AKTARILDI] Gevrekçi, gözaltına alınanların Saraykapı'daki İl Jandarma Komutanlığı'na getirildiğini ve ifade/sorgunun burada yapıldığını söylemiştir. ^[1]

◇ **Saraykapı: Bağımsız JİTEM Merkezi mi, Sıradan İl Jandarma Binası mı?: XXVI.** Bölümde Aygan'ın anlatımına göre Saraykapı, JİTEM'in kendi bağımsız sorgu merkeziydi — koridor, hücreler, tüneller. Gevrekçi'nin anlatımına göre ise Saraykapı, sıradan bir İl Jandarma Komutanlığı binasıdır ve buradaki sorgular JİTEM'e özgü değil, olağan İl Jandarma usulüyle yapılmaktadır. Bu iki anlatım aynı fiziksel mekânı (Saraykapı) tanımlıyor, ama kurumsal niteliğini tamamen farklı şekilde sunuyor. Bu çelişki, XXVI. Bölümdeki bulguları geçersiz kılmaz, ama onu tek başına yeterli görmemek gerektiğini gösterir.

5. Üç Kaynağın Yan Yana Konması

Elimizdeki üç farklı belge/anlatımı aynı tabloda topluyorum:

Kaynak	Kurumsal Statü Anlatımı
A) 1990 tarihli belge aktarımı	"Diyarbakır JİTEM Grup Komutanlığı" ifadesi geçmektedir.
B) Gizli tanık Oğuz	JİTEM'in bazı illerde "JİTEM Tim Komutanlıkları" şeklinde teşkilatlandığını ve bunların Diyarbakır Grup Komutanlığı'na karşı sorumlu olduğunu ileri sürmüştür.
C) Savaş Gevrekçi (mahkeme tanıklığı)	Görev yaptığı dönemde "İstihbarat Gruplar Komutanlığı" adlı bir birimin olmadığını beyan etmiştir.

Kaynak: [1] Savaş Gevrekçi'nin 2013 Musa Anter davası tanıklığı (T24). [2] Cumhuriyet gazetesi arşivi (gizli tanık Oğuz'un beyanları). Tunceli EMEK gazetesi arşivi (1990 belge aktarımı).

Bu üç kaynağı aynı zaman çizelgesine koyduğumuzda, "JİTEM'in gerçek kurumsal statüsü neydi?" sorusu, kitabın geri kalanında da sürekli akılda tutulması gereken bir soru olarak araştırmanın merkezine çıkıyor.

6. Kızıltepe'ye Bağlanınca Ne Değişir?

X-XII. Bölümlerde ele aldığım Kızıltepe davasında savcılık, "Bıçak Timi" adlı bir yapı tanımlıyor. Burada ulaştığımız 1990 tarihli "Diyarbakır JİTEM Grup Komutanlığı" belge izi ile Bıçak Timi arasında, 1990-1993 döneminde bir Jandarma istihbarat grup/tim yapılanması olup olmadığı sorusu doğuyor.

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Eğer gerçek bir organizasyon zinciri (Diyarbakır grup → Mardin → Kızıltepe) bulunursa, bu bağlantı daha sağlam kurulabilir. Ama şu anda Mardin-Kızıltepe arasındaki doğrudan emri gösteren bir belge bu kitap için elde edilememiştir. Bu, XII. Bölümde "Bıçak Timi ≠ Komando Timi" başlığı altında zaten belirttiğim açık sorunun bir başka boyutudur.

7. Hukuki Durum: Savaş Gevrekçi

HUKUKİ DURUM — Savaş Gevrekçi	
Görevi	Emekli Albay; dönemin Jandarma istihbarat yapılanmasında görev yaptığı, ancak "İstihbarat Gruplar Komutanlığı" adlı bir birimin varlığını reddettiği bildirilmektedir.
Kaynaklarda geçen iddia	Kendisi hakkında JİTEM'e ilişkin doğrudan bir isnat bulunmamaktadır; kendisi bir tanık olarak, mahkemede kurumsal yapıya ilişkin karşı anlatım sunmuştur.
Soruşturma / dava durumu	2013'te Musa Anter davasında tanık olarak dinlenmiştir.

HUKUKİ DURUM — Savaş Gevrekçi	
Mahkeme sonucu	Kendisi sanık değildir; tanıklığı davanın kurumsal arka planına ilişkindir.
Kesinleşmiş mahkûmiyet	Bilinmiyor / uygulanamaz — kendisi bu dosyada sanık sıfatıyla yer almamaktadır.

8. Bölüm Sonucu

Burada, kitabın en önemli kurumsal ayrımını — “JİTEM” adı ile “Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı” arasındaki ilişkiyi — Savaş Gevrekçi'nin karşı tanıklığı üzerinden yeniden ele aldım.

! [DOĞRULANAMADI] Bu iki kavramın birbirinin otomatik eş anlamlısı olduğu ya da tam tersine tamamen ayrı, ilişkisiz iki yapı olduğu, mevcut kaynaklarla bu kitap için kesinleştirilememektedir. Kitap boyunca bu iki ismi kullanırken, hangi kaynağın hangi ismi kullandığını mümkün olduğunca ayrı ayrı belirtmeye özen gösterdim; bu bölüm, o özenin gerekçesini okuyucuya açıkça sunmaktadır.

Bu belirsizlik, kurumsal yapı konusundaki kesin olmayan noktaları gizlemek için değil, tam tersine bu noktaları okuyucuya açıkça göstermek için burada kayda geçirilmiştir.

Kaynak doğrulaması: Şemdinli İddianamesi, Aygan'ın 1 Eylül 1991'de “Genel İdari Hizmetler – İstihbarat Elemanı” sınıfından devlet memurluğuna alınmasına ilişkin kaydı aktarır.

Kaynakça

- [1] Savaş Gevrekçi'nin 2013 tarihli Musa Anter davası tanıklığı (T24 haber arşivi).
- [2] Ergenekon İddianamesi'nde yer alan JİTEM'e ilişkin belgeler (bkz. I. Bölüm).
- [3] Gizli tanık Oğuz'un beyanları (Cumhuriyet gazetesi arşivi).
- [4] Tunceli EMEK gazetesi arşivi, 1990 (“Diyarbakır JİTEM Grup Komutanlığı” belge aktarımı).

IV. BÖLÜM
ABDÜLKADİR AYGAN DOSYASI
❖ ❖ ❖

1. Neden Aygan'a Ayrı Bir Bölüm?

II. Bölümde Abdülkadir Aygan'ın kimlik dosyasını (“Aziz Turan”) ayrıntılı olarak ele almıştım. Ancak Aygan'ın JİTEM araştırmasındaki rolü, tek bir kimlik dosyasından çok daha geniş: kendisi, bu çalışmada adı geçen hemen her olay dosyasında bir biçimde karşımıza çıkan, tek bir kişide toplanmış bir tanıklık külliyyatı. Bu yüzden kendisine bağımsız bir bölüm ayırmayı ve kendi anlatımlarını sistematik olarak sınıflandırmayı gerekli gördüm.

2. Üç Kategorili Sınıflandırma

Kitap boyunca Aygan'ın anlattığı her olayı aynı güvenilirlik düzeyinde sunmayacağım. Bunun yerine, aşağıdaki üç kategoriden birine yerleştireceğim ve bunu her seferinde açıkça belirteceğim:

Kategori	Tanım	Örnekler
Kategori A	Bağımsız doğrulama bulunan anlatımlar — Aygan'ın söylediği bir bilgi, ondan bağımsız bir kaynakla (ceset, DNA, ikinci belge) keskiyor.	Murat Aslan (DNA ile kimliklendirme)
Kategori B	Ciddi ek delilleri bulunan anlatımlar — başka tanıklar, devlet kayıtları, AİHM dosyası, soruşturma belgeleri gibi destekleyici malzeme var, ama Kategori A kadar kesin bağımsız doğrulama yok.	Musa Anter, Vedat Aydın, Harbi Arman, Hakkı Kaya, bazı Kızıltepe vakaları
Kategori C	Esas olarak Aygan'ın kendi anlatımına dayanan, ayrıca bağımsız kriminal doğrulama gerektiren iddialar.	Bu kitapta dosya dosya ayrıca belirtilecektir

Bu sınıflandırma, kitabın “Araştırma ve Sorumluluk Notu”nda tanımladığım dört dil seviyesiyle (BELGELENDİ/İDDİA EDİLDİ/AKTARILDI/DOĞRULANAMADI) birlikte çalışır: Kategori A vakalar genellikle BELGELENDİ veya en azından güçlü İDDİA EDİLDİ düzeyine yaklaşır; Kategori C vakalar ise çoğunlukla yalnızca İDDİA EDİLDİ düzeyinde kalır ve DOĞRULANAMADI ile sınırdadır.

3. Aygan'ın JİTEM İçindeki Konumu ve Kariyer Çizgisi

? [İDDİA EDİLDİ] Aygan'a göre kendisini JİTEM'e dahil eden kişi Cem Ersever'dir; Ersever'in JİTEM'in ilk döneminde önemli isimlerden biri olduğunu ileri sürmektedir.^[1]

? [İDDİA EDİLDİ] Aygan, Veli Küçük'ün JİTEM'in ilk kuruluşunda bulunmadığını, yapının kontrolünü sonradan aldığını ve bu sürecin Cem Ersever'in pasifize edilmesiyle ilişkili olduğunu iddia etmektedir.^[1]

▲ METODOLOJİK UYARI: Bu anlatı, Arif Doğan'ın “görevi Küçük'e devrettim” şeklindeki ifadesiyle kısmen keskiyor; ama Küçük'ün kendisinin “JİTEM diye bir örgüt yok” şeklindeki savunmasıyla doğrudan çeliyor. Üç kaynağı da (Aygan, Doğan, Küçük) aynı ağırlıkta aktarıyorum; hiçbirini diğerine üstün tutmuyorum.

? [İDDİA EDİLDİ] Aygan, JİTEM'i “Jandarma bünyesinde adeta bir paravan şirket gibi kurulmuş” bir yapı olarak tanımlamaktadır.^[1]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu, Aygan'ın kendi yorumu/benzetmesidir — bir olgu tespiti değil. “JİTEM gerçekten paravan şirket olarak kuruldu” diye yazmıyorum. Doğrusu: “Aygan, JİTEM'in hukuki sorumluluktan kaçınmak amacıyla Jandarma içinde ayrı bir operasyon yapısı olarak tasarlandığını ileri sürmüştür.”

4. Kariyer Kronolojisi

? [İDDİA EDİLDİ] Türkiye İnsan Hakları Vakfı raporuna göre Aygan'ın 2000 yılında JİTEM'den tasfiye edilerek Burdur İl Jandarma Alay Komutanlığı'na sivil memur olarak atandığı aktarılmaktadır. ^[2]

→ [AKTARILDI] TBMM'ye yansıyan bir kayda göre Aygan'ın 12 Eylül 2001'de görevinden istifa ederek İsveç'e sığınma talebinde bulunduğu bildirilmektedir. ^[3]

Bu tarih araştırma açısından önemli: 2001, Aygan'ın Türkiye'deki kamu göreviyle ilişkisinin resmî olarak sona erdiği yıl olarak görünüyor. Bu tarihten sonraki açıklamalarının büyük bölümü İsveç'ten, Türkiye adli makamlarının doğrudan erişimi dışında yapılmıştır.

5. Mahkemede Doğrudan Dinlenememe Sorunu

→ [AKTARILDI] Aygan'ın İsveç'e yerleşmesinden sonra, Türkiye'deki davalarda kendisinin doğrudan mahkeme huzurunda dinlenmesi ciddi usul sorunlarına yol açmıştır. 2015'te SEGBİS (Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi) üzerinden dinlenmesi gündeme gelmiş, kendisinin bunu kabul etmediği ve İsveç'e bizzat gidilerek dinlenilmesini talep ettiği aktarılmaktadır. 2018'de yazılı istinabe talebinde bulunulmuş, uzun süre yanıt alınmadığı bildirilmektedir. ^[3]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu, Aygan'ın anlatımlarının hukukî değerini doğrudan etkileyen önemli bir usul sorunudur: dosyalarının önemli bir kısmı, mahkeme salonunda doğrudan çapraz sorgulanmamış bir tanıklık üzerinde kalmıştır. Bu nedenle bu kitapta Aygan'ın anlatımlarını her zaman “mahkemede çapraz sorgulanmamış bir tanıklık” kaydıyla birlikte sunuyorum.

HUKUKİ DURUM — Abdülkadir Aygan	
Görevi	Eski PKK mensubu; 1991'de Jandarma bünyesinde sivil memur statüsüne geçirildiği, 2000'de Burdur'a tasfiye edildiği bildirilmektedir.
Kaynaklarda geçen iddia	JİTEM içinde uzun süre görev yaptığını ve çok sayıda faili meçhul olayda JİTEM'in rolünü bizzat anlattığını ileri sürmektedir.
Soruşturma / dava durumu	2001'de İsveç'e sığınmıştır; Türkiye'deki çeşitli davalarda tanıklığına başvurulmak istenmiş, ancak doğrudan mahkeme huzurunda dinlenmesi usul sorunları nedeniyle büyük ölçüde gerçekleşmemiştir.
Mahkeme sonucu	Bu kitap için, kendisi hakkında Türkiye'de kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararına ulaşamamıştır.
Kesinleşmiş mahkûmiyet	Bilinmiyor / bu kitap için doğrulanamadı.

6. Kendi Kendini Suçlaması Ne Anlama Gelir?

? [İDDİA EDİLDİ] Aygan, Musa Anter'in öldürüldüğü operasyonda kendisinin de bulunduğunu ileri sürmektedir. ^[1]

Bir kişinin kendisini de bir olayın içine koyması, bazı okuyucular için anlatıyı daha inandırıcı kılabilir — çünkü kişi kendi aleyhine konuşuyor gibi görünür. Ama hukukî açıdan durum daha karmaşık: kendi kendini suçlayan bir beyan bile, bağımsız delille test edilmedikçe tek başına bir mahkûmiyet temeli oluşturmaz. Kaldı ki Aygan'ın İsveç'te bulunması ve Türkiye'de doğrudan yargılanmaması, kendi beyanının bir ceza soruşturmasında ona somut bir hukukî risk doğurmadığı bir konumda konuştuğu anlamına da gelir — bu, anlatının doğruluğunu azaltmaz ama değerlendirilirken akılda tutulması gereken bir bağlamdır.

Murat Aslan vakasının (Kategori A) bu tartışmada özel bir yeri var: çünkü orada Aygan'ın kendi anlatımı, ondan tamamen bağımsız bir DNA kimliklendirmesiyle kesişmiştir. Bu, “Aygan'ın söyledikleri hiçbir zaman doğrulanmadı” şeklindeki iddiayı çürütüyor; ama aynı zamanda “Aygan'ın söylediği her şey aynı düzeyde doğrulanmıştır” şeklindeki iddiayı da çürütüyor.

7. Bölüm Sonucu

Bu noktada Aygan'ın JİTEM içindeki konumunu, kariyer kronolojisini, mahkemede dinlenme sorunlarını ve kendi anlatımlarının nasıl sınıflandırılması gerektiğini ele aldım. Kitabın geri kalanında, Aygan'ın adı her geçtiğinde, ilgili iddiayı bu bölümde tanımladığım A/B/C kategorilerinden birine yerleştirerek sunacağım.

! [DOĞRULANAMADI] Aygan'ın anlattığı olayların tümünün aynı kesinlik derecesinde doğru olduğu, mevcut kaynaklarla bu kitap için doğrulanamamaktadır; ancak anlattığı olayların tümünün asılsız olduğu iddiası da aynı şekilde doğrulanamamaktadır.

Aygan'ın tanıklığının sınırı

Abdülkadir Aygan dosyasında benim için en önemli metodolojik sorun, onun söylediklerinin doğru olup olmadığını tek kelimeyle cevaplamamanın mümkün olmamasıdır.

Aygan'ın anlatımlarının bazıları bağımsız verilerle kesişmiştir.

Murat Aslan dosyası bunun en güçlü örneğidir.

Ancak başka bazı anlatımları bağımsız şekilde doğrulanamamıştır.

AİHM'nin Nesibe Haran kararında da bu ayrım açık biçimde görülür. Aygan, İhsan Haran'ın JİTEM tarafından sorgulandığını ve öldürüldüğünü ileri sürmüştü; ancak AİHM, bu anlatımın ayrıntılı olmadığını ve bağımsız biçimde doğrulanmadığını değerlendirerek devlet sorumluluğu yönünden yeterli kanıt bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır. (Hudoc)

Bu karar benim araştırmam açısından son derece önemlidir.

Çünkü AİHM'nin yaklaşımı:

“Aygan söyledi → o hâlde kesin doğrudur.”

şeklinde değildir.

Buna karşılık Hakkı Kaya dosyasında Aygan'ın anlatımının soruşturma tarafından yeterince araştırılmamış olması, soruşturmanın etkililiği açısından önem taşımıştır. Bu iki dava birlikte okunduğunda Aygan anlatımının ne tamamen reddedildiği ne de otomatik biçimde kabul edildiği görülmektedir.

Bir başka önemli husus da Aygan'ın mahkeme önünde doğrudan dinlenmesi meselesidir.

Araştırma dosyasına göre Aygan'ın İsveç'te bulunması nedeniyle SEGBİS ve istinabe gibi yöntemlerle dinlenmesi için girişimlerde bulunulmuş, ancak doğrudan mahkeme huzurunda kapsamlı bir çapraz sorgu gerçekleşmemiştir.

Dolayısıyla Aygan'ın anlatımlarını kitapta:

birinci el tanıklık

olarak muhafaza edeceğim;

fakat:

kesinleşmiş mahkeme bulgusu

olarak sunmayacağım.

Bence en doğru formül:

Aygan anlatımı → bağımsız doğrulama aranır → mahkeme değerlendirmesi ayrıca gösterilir.

Kaynakça

[1] Abdülkadir Aygan'ın çeşitli tarihli basın açıklamaları ve beyanları (2004 sonrası).

[2] Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV) raporu.

[3] TBMM belgeleri; Adalet Bakanlığı istinabe süreci kayıtları.

V. BÖLÜM

İTİRAFÇI AĞI VE DİYARBAKIR TİMİ

❖ ❖ ❖

1. Bir Ağı Anlamanın Yolu: İsimden İsme Değil, Yapıdan Yapıya

Önceki bölümlerde Mustafa Deniz ve Abdülkadir Aygan'ı ayrıntılı olarak ele aldım. Ancak kaynaklarda bu ikisinin dışında, düzinelerce başka isim de itirafçı ağının parçası olarak anılıyor. Buradaki amacım her birini tek tek uzun uzun anlatmak değil; bu ağın nasıl bir yapıya sahip olduğunu, hangi isimlerin hangi rollerle anıldığını ve bu isimlerden hangilerinin bağımsız kaynaklarla (TİHV, Diyarbakır Barosu, dönem basını) tekrar tekrar karşımıza çıktığını göstermek.

2. Kod Adları Kayıt Defteri

→ [AKTARILDI] Kaynaklarda JİTEM ile ilişkilendirilen kişilerin gerçek isimlerinin yanında kod adları da kullanıldığı görülmektedir.^[1]

Gerçek İsim	Kod Adı	Not
Mahmut Yıldırım	Yeşil	Kitabın ayrı bir bölümünde (Yeşil Dosyası) bağımsız olarak ele alınacaktır.
Cemil Işık	Hogır	Musa Anter olayına ilişkin anlatımlarda adı geçmektedir.
Abdülkadir Aygan	Aziz Turan	IV. Bölümde ayrıntılı olarak ele alınmıştır.
İbrahim Babat	Meti / Hacı Hasan	Birden fazla kod adıyla anıldığı aktarılmaktadır.
Fethi Çetin	Fırat Can Eren	İsim değişikliği kaynaklarda aktarılmaktadır.
Aytekin Özen	Çelil	Bazı operasyon anlatımlarında bu kod adıyla geçmektedir.
Selahattin Görgülü	Numan	Diyarbakır timi anlatımlarında istihbaratçı olarak anılmaktadır.

▲ METODOLOJİK UYARI: Bir kişinin kod adıyla anılması, tek başına o kişinin JİTEM üyesi olduğunun kanıtı değildir. Kod adı, ancak personel kaydı, operasyon tanıklığı ve ödeme kaydı gibi başka unsurlarla birleştiğinde anlam kazanır. Bu kitapta kod adlarını yalnızca kaynakların kullandığı isimlendirme olarak aktarıyorum.

3. Diyarbakır Timi: Bir Komuta Halkası

→ [AKTARILDI] TİHV'nin 2004 tarihli raporunda, bir itirafçı anlatımı üzerinden Musa Toprak'a yönelik bir operasyon anlatılırken, Diyarbakır Jandarma İstihbarat Komutanı Yüzbaşı Murat Kırkkaya'nın timin komutanı olarak gösterildiği; timde Ali Ozansoy, İbrahim Babat, Adil Timurtaş, Selahattin Görgülü, Fethi Çetin ile bir başçavuş ve bir uzman çavuşun bulunduğu aktarılmaktadır.^[2]

İsim	Kaynaklarda Aktarılan Rol
Murat Kırkkaya	Diyarbakır Jandarma İstihbarat Komutanı (Yüzbaşı); tim komutanı olarak tanımlanmaktadır.
Ali Ozansoy	Tim mensubu itirafçı.
İbrahim Babat	Tim mensubu itirafçı (kod adları: Meti / Hacı Hasan).

İsim	Kaynaklarda Aktarılan Rol
Adil Timurtaş	Tim mensubu itirafçı.
Selahattin Görgülü (Numan)	Tim istihbaratçısı olarak tanımlanmaktadır.
Fethi Çetin	Tim mensubu itirafçı.

Kaynak: TİHV 2004 raporu. Murat Kırkkaya'nın görev unvanı için dönemsel insan hakları kaynağı bulunmaktadır; Musa Toprak olayındaki fiilî rolü ise tanık anlatımı düzeyindedir.

Bu tablonun değeri şurada: önceki bölümlerde JİTEM'i genellikle “Ersever merkezli” bir üst düzey anlatıyla ele aldım. Murat Kırkkaya örneği, bize daha somut, orta kademe bir tim yapısını gösteriyor — üst komuta ile saha operasyonu arasındaki ara halkayı.

4. Cemil Işık / Hogır: Musa Anter Operasyonundaki Rolü (Önizleme)

? [İDDİA EDİLDİ] Aygan'a atfedilen bir anlatıma göre, Musa Anter'in öldürülmesiyle sonuçlanan operasyonda Hamit Yıldırım'ın Anter'i otelden aldığı, Hogır'ın (Cemil Işık) bulunduğu yere götürülmesinin planlandığı, Mahmut Yıldırım/Yeşil'in operasyonun sorumlusu olarak anlatıldığı, planın değiştiği, Anter ve Orhan Miroğlu'nun daha erken bir noktada indirildiği ve Hamit Yıldırım'ın ateş ettiği aktarılmaktadır.^[3]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu, şimdiye kadarki en ayrıntılı JİTEM operasyon anlatımlarından biridir. Ancak AİHM bu anlatımı bir mahkeme bulgusu olarak kabul etmemiştir; mahkeme yalnızca devletin bu bilgileri araştırması gerektiğine karar vermiştir. Bu olayın tam hukukî seyrini, karşı tanıklıkları ve mahkeme sonucunu, kitabın Musa Anter'e ayrılan bağımsız bölümünde ele alacağım.

5. Araştırma Dosyaları: Kısa Vaka Kartları

Aşağıda, itirafçı ağı araştırmasında karşıma çıkan ve bağımsız kaynaklarda (TİHV, Diyarbakır Barosu, dönem basını) tekrar eden dört ismi/olayı, kısa vaka kartları halinde özetliyorum. Bunların hiçbirisi bu çalışmada tam bir “olay dosyası” statüsünde işlenmemiştir; ileri araştırma için birer başlangıç noktasıdır.

5.1. Talat Akyıldız (Bismil Tepe Köyü Muhtarı)

→ [AKTARILDI] Diyarbakır Barosu'nun 2004-2005 Ara Raporu'na göre, Selahattin Görgülü'nün istihbaratı üzerine Cem Ersever, Aytekin Özen ve Görgülü'nün Talat Akyıldız'ı bulmak için Antalya'ya gittiği, Ersever'in Kurtuluş Öğün ile şifreli bir telefon görüşmesi yaptığı, Akyıldız'ın bir ormanlık alanda sorgulandığı ve Görgülü tarafından vurulduğu; Görgülü'nün yakalanmasına rağmen Asayiş Komutanlığı'nın müdahalesiyle serbest kaldığı ileri sürülmektedir.^[4]

Bu dosyanın araştırma açısından özel bir değeri var: anlatıda geçen “Kurtuluş Ö.” isminin, I. Bölümde JİTEM'in 1989 belge hattında geçen Kurtuluş Öğün ile aynı kişi olup olmadığı, bu çalışma için bağımsız olarak doğrulanamamıştır — ama isim örtüşmesi, ayrıca araştırılması gereken bir bağlantı olarak not düşülmüştür.

5.2. Zahit Turan

→ [AKTARILDI] Diyarbakır Barosu raporuna göre, Zahit Turan'ın Bismil'deki bir köyden Hüseyin Tilki, Hanım Beyaz (anlatıcı) ve Selahattin Görgülü tarafından alındığı, Üçtepe Köyü civarına götürüldüğü ve Hüseyin Tilki tarafından tabancayla vurulduğu iddia edilmektedir.^[4]

Sonraki askerî savcılık ve dava haberlerinde Zahit Turan'ın maktuller arasında yeniden listelendiği bildirilmektedir. Bu, yalnızca internet üzerinde dolaşan tek bir anlatı değil, TİHV/Baro/dava arşivlerinde tekrar eden bir dosyadır; ancak fail bağlantısı bakımından hâlâ tanıklık/soruşturma materyali düzeyindedir.

5.3. Hacı Ahmet Seyrek

→ [AKTARILDI] İbrahim Babat'ın açıklamalarının aktarıldığı bir arşiv kaydına göre, Hacı Ahmet Seyrek'in 1988'de Silopi'de öldüğü ileri sürülmektedir.^[5]

Bu isim için bağımsız bir dava kaydına bu çalışma için ulaşılamamıştır; yalnızca basın aktarımı düzeyinde kalmaktadır.

5.4. Musa Toprak / Bismil Operasyonu

→ [AKTARILDI] İki sivil aracın kullanıldığı, Selahattin Gorgülü'nün mavi bir Renault kullandığı ve Musa Toprak'ın sahte bir buluşma düzeniyle yakalanmaya çalışıldığı, TİHV'nin 2004 raporunda aktarılmaktadır.^[2]

6. “Emir Kim Verdi?” Sorunu

Bu noktada topladığım isimlerin ortak sorunu şudur: bir olayda Aygan veya başka bir itirafçı bir şey söylediğinde, “emri kim verdi?” sorusunun cevabı her seferinde değişebiliyor — Cem Ersever mi, Veli Küçük mü, Arif Doğan mı, Jandarma Asayiş Komutanlığı mı, başka bir devlet kurumu mu, yerel tim mi, yoksa bağımsız bir tetikçi mi? Bu sorunun cevabı, her vaka için ayrı ayrı araştırılmalıdır; bu çalışmada hiçbir olayda emir zincirini otomatik olarak üst komutaya bağlamıyorum.

7. Bölüm Sonucu

Bu noktada itirafçı ağının bir isim listesinden ibaret olmadığını, kod adları, tim yapıları ve orta kademe komuta halkalarıyla (Murat Kırkaya örneğinde olduğu gibi) daha karmaşık bir yapı oluşturduğunu göstermeye çalıştım.

! [DOĞRULANAMADI] Bu ağın tek bir merkezi komuta altında ne ölçüde koordine olduğu, mevcut kaynaklarla bu kitap için tam olarak doğrulanamamaktadır.

Kaynaklar: Şemdinli İddianamesi; TBMM ve Jandarma personel kayıtları; araştırma dosyasındaki Aygan ve Diyarbakır timi bölümleri.

Bu noktada asıl önemli olan isimleri birbiri ardına sıralamak değil; her kişi için tarih, statü, görev yeri, kod adı ve olay bağlantısını ayrı ayrı göstermektir. Böylece “itirafçı ağı” kavramını tek parça ve homojen bir yapı gibi sunmuyorum.

? [İDDİA EDİLDİ] Aynı kaynak kümesinde itirafçıların bazı operasyonlarda saha unsuru olarak kullanıldığı anlatılıyor. Ancak bu anlatım bütün itirafçıların aynı statüde veya aynı görevde olduğunu göstermiyor.

✓ [BELGELENDİ] Abdülkadir Aygan'ın 1 Eylül 1991'de Jandarma Genel Komutanlığı Personel Başkanı'nın yazısıyla “Genel İdari Hizmetler - İstihbarat Elemanı” sınıfından devlet memurluğuna alındığına ilişkin kayıt bulunuyor.

V. Bölümde itirafçıları yalnızca “muhabir” başlığı altında toplamak eksik kalıyor. Araştırmada aynı kişilerin farklı dönemlerde farklı statüler taşıyabildiği görülüyor. Bu nedenle askerî personel, sivil memur, itirafçı, muhabir ve korucu ayrımını açık tutuyorum.

İtirafçı Ağı ve Diyarbakır Timi: Statü, Kod Adı ve Görev Ayrımı

Kaynakça

- [1] Çeşitli dava dosyaları ve basın kaynaklarında aktarılan kod adı bilgileri.
- [2] Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV), 2004 tarihli rapor.
- [3] AİHM'ye başvuruolar tarafından sunulan Aygan anlatımı (Musa Anter/Kaya davası dosyası).
- [4] Diyarbakır Barosu, 2004-2005 Ara Raporu.
- [5] 5 Haziran 2000 tarihli Cumhuriyet gazetesi arşivi (İbrahim Babat'ın açıklamaları).

VI. BÖLÜM
NASIL ÇALIŞIYORDU? OPERASYON
MODELİ



1. Beş Katmanlı Model

Şimdiye kadarki bölümlerde JİTEM'in kuruluşunu, iç yapısını ve itirafçı ağını ayrı ayrı ele aldım. Burada bunların hepsini bir araya getirip, kaynaklarda tarif edilen operasyonel modeli — istihbarat toplamadan bir olayın sonuçlanmasına kadar uzanan zinciri — kuruyorum.

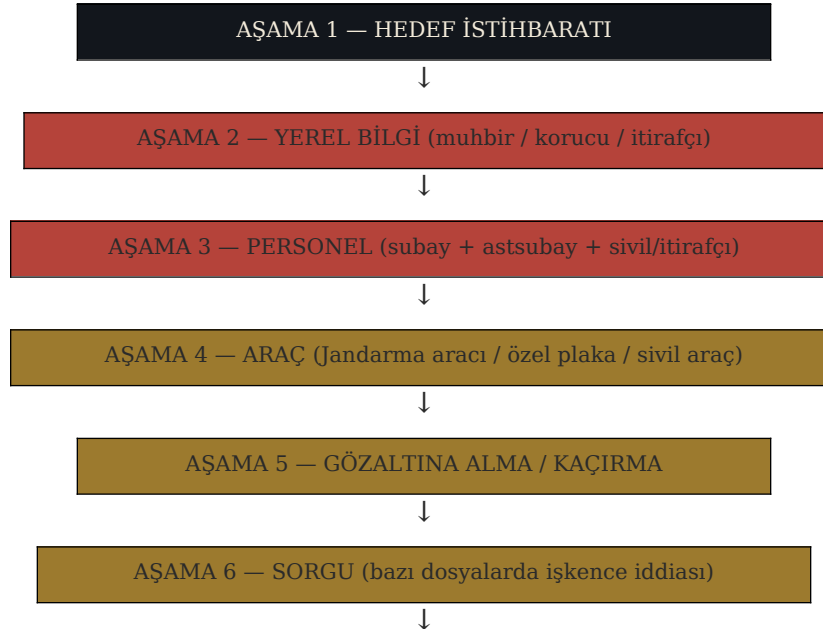
Kaynaklardan çıkarabildiğim en genel model, kimlerin hangi rollerde yer aldığını gösteren beş katmanlı bir yapı öneriyor:

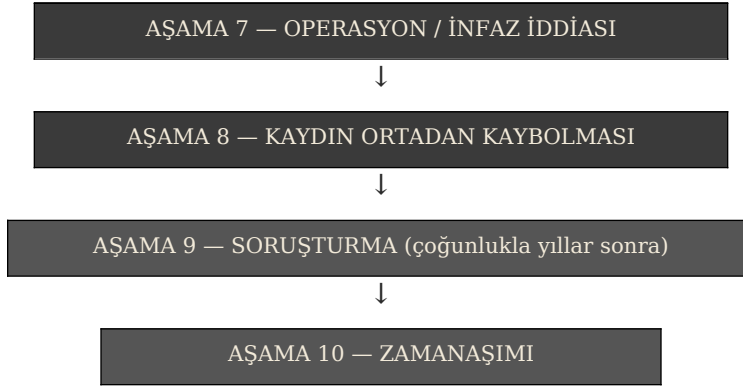
Katman	İşlev	Kaynak Tipi
Üst komuta	Görevlendirme, istihbarat ve operasyon çerçevesinin belirlenmesi	Resmî yazışmalar / tanıklık
İstihbarat personeli	Bilgi toplama ve hedef takibi	Personel kayıtları / anlatımlar
İtirafçılar	Yerel bilgi, hedef tespiti, bazı operasyonlara katılım iddiası	Beyanlar / soruşturma dosyaları
Muhbirler / yerel aktörler	Yerel istihbarat sağlama	Tanıklık / soruşturma
Saha timleri	Operasyonların fiilî uygulanması iddiası	Tanık / olay yeri / belge

Bu tablo, çeşitli iddianame, tanıklık ve rapor kaynaklarının bir sentezidir; resmî bir teşkilat şeması olarak sunulmamaktadır.

2. On Aşamalı Operasyon Modeli

Bu kez soru, bu rollerin ve faaliyetlerin nasıl bir süreç içinde bir araya geldiğidir. Topladığım belgeleri ve tanıklıkları bir araya koyduğumda, JİTEM'e atfedilen olayların çoğunda tekrar eden bir örüntü ortaya çıkıyor. Bu örüntüyü on aşamalı bir zincir olarak sunuyorum; bunun tek bir belgeye ait somut bir olay akışı değil, genelleştirici bir analitik model olduğunu baştan belirtmeliyim.





! [DOĞRULANAMADI] Bu on aşamalı zincirin her adımı, her olayda aynı sırayla veya aynı biçimde gerçekleştiği kesinleşmiş değildir; model, tekrar eden örüntüleri özetleyen analitik bir araçtır.

2.1. Sekizinci Aşama: Kaydın Ortadan Kaybolması

Bu aşama, JİTEM dosyalarının hukuk en zor noktasıdır. Tipik bir zorla kaybetme dosyasında karşımıza şu çelişkili tablo çıkıyor: aile “Jandarma aldı” diyor; resmî kayıt “bizde yok” diyor; bir tanık “şu araçla götürüldü” diyor; bir itirafçı “JİTEM aldı” diyor; ve ceset, yıllar sonra ortaya çıkıyor.

Bu tür dosyalar hukuk en son derece zordur. Bu, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin JİTEM'le ilgili kararlarında neden “faili kesin olarak tespit ettik mi?” sorusundan önce “devlet makul ve etkili biçimde soruşturma yaptı mı?” sorusunu sorduğunu açıklıyor. Bu ayrımı, kitabın uluslararası dosyalara ayrılan bölümünde çok daha ayrıntılı ele alacağım.

3. Örnek: Harbi Arman Anlatısı

? [İDDİA EDİLDİ] Aygan'ın bir anlatımına göre, 20 Ocak 1992'de HEP Muş Malazgirt İlçe Başkanı Harbi Arman kaçırılmış ve öldürülmüştür. Aygan, Arman'ı kendilerinin aldığını, gözlerini bağladıklarını, şehir dışına götürdüklerini ve daha sonra Mahmut Yıldırım/Yeşil'in onu vurduğunu ileri sürmektedir.^[1]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu anlatı, birinci el bir iddia olarak önemlidir; ancak Murat Aslan vakasındaki gibi bağımsız bir fiziksel doğrulama zinciri (ceset bulunması, DNA) bu kitap için gösterilememiştir. Bu nedenle Harbi Arman anlatısını Aygan'ın IV. Bölümde tanımladığım sınıflandırmasına göre Kategori B (ciddi ek delilleri olan ama Kategori A kadar kesin bağımsız doğrulaması bulunmayan) olarak işaretliyorum.

Bu anlatı, on aşamalı modelin neredeyse bütün adımlarını (hedef istihbaratı, personel, araç, kaçırma, infaz iddiası) içeriyor olması bakımından öğretici bir örnek.

4. “JİTEM Hâlâ Devam Ediyor mu?” İddiası

? [İDDİA EDİLDİ] Aygan 2009'da, JİTEM'in isim değiştirerek başka yapılar altında devam ettiğini, “Psikolojik Harekât” adı altında yeni bir birim kurulduğunu ve JİTEM'in doğrudan Ankara'ya bağlı, yerel jandarma istihbarat şubelerinden farklı bir yapı olduğunu ileri sürmüştür.^[2]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu, Aygan'ın kendi kurumsal yorumudur. Jandarma'nın daha sonraki resmî tarihçesiyle (I. Bölümde aktardığım 1991-2001 yeniden yapılanmaları) aynı kesinlikte doğrulanmamıştır. Bu iddiayı DOĞRULANAMADI düzeyinde tutuyorum.

5. Aygan'ın Kendi JİTEM Şeması

→ [AKTARILDI] Aygan, JİTEM'i Jandarma Genel Komutanlığı → İstihbarat Başkanlığı → Gruplar Komutanlığı → Grup Komutanlıkları → Tim Komutanlıkları → Birimler şeklinde tarif etmektedir. ^[2]

Bu model, kendi anlatımıdır. Ancak Ergenekon iddianamesindeki ele geçirilen belgeler de grup ve tim komutanlıkları gibi yapılanmalardan söz etmektedir — burada itirafçı anlatımı ile dava dosyasına giren kurumsal belgeler benzer bir yapısal fikre yaklaşmaktadır. Bu benzerlik, Aygan'ın şemasının tamamen asılsız olmadığını düşündürür; ama şemanın her ayrıntısının resmî belgeyle birebir doğrulandığı anlamına da gelmez.

6. Sivil Operasyon Timleri ve Silahlandırma

✓ [BELGELENDİ] Ergenekon iddianamesindeki faaliyet raporlarına göre, Jandarma İstihbarat Timleri'nin kendi kontrollerinde geçici köy korucularından, aşiret mensuplarından ve saha elemanlarından “sivil operasyon timleri” hazırlayıp görevlendirdiği ve bu timlerin ilgili istihbarat grup ve timlerince silahlandırıldığı belirtilmektedir. ^[3]

Bu, araştırma açısından önemli bir bulgu: askerî istihbarat ile yerel/sivil saha unsuru arasındaki ilişki doğrudan bir belge içinde tarif ediliyor. Faaliyet raporlarında ayrıca, en tecrübeli ve güvenilir sayılan bazı saha elemanlarının belirli bölgelerde kendilerine bağlı eleman örgütlenmeleri oluşturmaları için yetkilendirildiği aktarılmaktadır — yani kaynağın kendisi başka insanları örgütleyebiliyordu. Bu, klasik istihbarat “kaynak” ilişkisinden daha karmaşık, katmanlı bir saha ağına işaret ediyor.

7. Kaynakların İleri Sürdüğü Emir-Komuta ve İlişki Ağı

Elimdeki belge, tanıklık ve iddiaları bir araya getirdiğimde ortaya çıkan merkezi hat şu şekilde özetlenebilir:



Bu merkezi hatla paralel iki ayrı hat daha izlenebiliyor: MİT hattı (MİT → Mehmet Eymür → Yeşil) ve Susurluk hattı (Susurluk çevresi → Abdullah Çatlı → yeraltı bağlantıları). Bu üç hattı birbirinden ayrı tutuyorum, çünkü her birinin dayandığı kanıt türü farklı. Bu hatları, kitabın MİT/Susurluk/Ergenekon'a ayrılan bölümünde ayrıca ve ayrıntılı olarak ele alacağım.

8. JİTEM Belge Hiyerarşisi

Araştırmayı sağlam bir zemine oturtmak için, kullandığım belgeleri güvenilirlik düzeyine göre altı kademeli bir hiyerarşiye ayırıyorum:

Kadem e	Kaynak	Ağırlık
1	Orijinal devlet belgesi	En yüksek
2	Devlet belgesinin mahkeme dosyasına girmiş sureti	Çok yüksek
3	Mahkemenin bu belgeyi değerlendirmesi	Hukuki bağlam
4	Tanık anlatımının belgeyle kesişmesi	Destekleyici
5	Dönemsel basın	Çapraz kontrol
6	Sonradan ortaya çıkan hatırat / röportaj / internet	İpucu; ayrıca teyit gerekir

Bu hiyerarşi, kitap boyunca bir iddiayı aktarırken mümkün olduğunca hangi kademedен geldiğini de belirtme ilkesiyle birlikte kullanılmaktadır.

9. Bölüm Sonucu

Bu noktada JİTEM'e atfedilen olayların ortak örüntüsünü on aşamalı bir model olarak kurdum, sivil operasyon timlerinin silahlandırılmasına ilişkin belgesel temeli aktardım, emir-komuta ağının üç ayrı hatla (Jandarma, MİT, Susurluk) gösterdim ve kullandığım belgeleri altı kademeli bir güvenilirlik hiyerarşisine oturttum.

! [DOĞRULANAMADI] Bu modelin her olayda aynı biçimde işlediği, ya da tek bir merkezi komutadan yönetildiği, mevcut kaynaklarla bu kitap için doğrulanamamaktadır.

Aldatma yoluyla kontrol

JİTEM'e ilişkin olayları ayrı ayrı incelediğimde dikkatimi çeken ortak özelliklerden biri, bazı dosyalarda hedefin doğrudan güç kullanılarak değil, önce meşru veya tanıdık görünen bir gerekçeyle kontrol altına alınmasının ileri sürülmesidir.

Vedat Aydın dosyasında polis kimliği kullanıldığı iddiası vardır.

Musa Anter dosyasında görüşme gerekçesiyle araçla çıkarılma anlatımı vardır.

Harbi Arman dosyasında ifade verme gerekçesi kullanıldığı anlatılmıştır.

Tuzluca dosyasında ise saldırganların kendilerini PKK mensubu gibi tanıttıkları yönünde tanıklık bulunmaktadır.

Bu dört olay aynı biçimde gerçekleşmiş değildir.

Ancak hepsinde:

hedefi önce kontrol altına alma → bulunduğu yerden çıkarma → başka bir yere götürme unsuru dikkat çekmektedir.

Tuzluca dosyasında bu durum daha da belirginleşmektedir. Araştırmada, saldırganların kendilerini PKK gibi tanıttıkları, mağdurları kendi araçlarıyla götürdükleri ve olay sonrasında doğal olarak “PKK yaptı” sonucunun ortaya çıkmasının mümkün olduğu değerlendirilmiştir. Bunun doğrudan planlanmış bir dezenformasyon operasyonu olduğuna ilişkin emir belgesi ise mevcut değildir.

Dolayısıyla burada “JİTEM'in standart operasyon modeli buydu” demiyorum.

Benim kullandığım ifade:

“Bazı dosyalarda tekrar eden ve ayrıca test edilmesi gereken operasyonel örüntü.”

Bu ayrım önemli.

Çünkü dört ayrı dosyada benzer bir yöntem bulunması bir araştırma hipotezi oluşturur.

Ama hipotez ile kanıt aynı şey değildir.

Kaynakça

[1] Abdülkadir Aygan'ın çeşitli tarihli beyanları (Harbi Arman'a ilişkin anlatım).

[2] Abdülkadir Aygan'ın 2009 tarihli açıklamaları.

[3] Ergenekon İddianamesi'nde yer alan JİTEM'e ilişkin faaliyet raporları.

VII. BÖLÜM

YEŞİL DOSYASI: MAHMUT YILDIRIM



1. Neden Yeşil Dosyası Bu Kadar Önemli?

Mahmut Yıldırım / Yeşil dosyasında alışılmışın dışında bir durum var: bir insan hakkında MİT kayıtları, Jandarma kayıtları, TBMM tutanakları, bir Susurluk raporu, mahkeme ifadeleri, insan hakları raporları ve basın araştırmaları aynı anda bulunuyor. Ama bu kayıtlar tek bir hikâyeyi anlatmıyor — tam tersine, Yeşil'in hangi kuruma bağlı olduğu ve hangi dönemde hangi kurum için çalıştığı konusunda kaynaklar arasında önemli farklılıklar var.

Bu yüzden bu bölümün merkezine “Yeşil kimdi?” sorusu yerine, “Yeşil hangi tarihte, hangi kurumla, hangi statüde ilişkilendiriliyor?” sorusunu koyuyorum.

2. Kutlu Savaş Raporu'nun Sınırı: Çok Önemli Bir Metodolojik Not

→ [AKTARILDI] Kutlu Savaş Raporu'nun (1998, Susurluk sonrası hazırlanan rapor) başında açıkça “bu rapor soruşturma raporu değildir” denildiği; raporu hazırlayanın teknik ve hukukî olarak bir soruşturma raporu hazırlama yetkisinin bulunmadığı ve raporun Başbakanlığa bilgi vermek ve önerilerde bulunmak amacıyla hazırlandığı belirtilmektedir. [1]

▲ METODOLOJİK UYARI: Bu nedenle bu kitapta “Kutlu Savaş Raporu, Yeşil'in şu cinayetleri işlediğini kesin olarak tespit etti” yazmıyorum. Doğru ifade: “Kutlu Savaş Raporu, MİT ve diğer kurumların verdiği bilgileri aktararak Yeşil'in çeşitli devlet güvenlik yapılarıyla ilişkisine dair kapsamlı bir tablo ortaya koymuştur.” Rapor, önemli bir devlet-içi değerlendirme belgesidir — ama bir mahkeme kararı değildir.

3. MİT Kaydına Göre Zaman Çizelgesi

Kutlu Savaş Raporu'nda aktarılan MİT bilgisine göre, Yeşil kod adıyla bilinen kişinin gerçek adının Mahmut Yıldırım olduğu, doğum yerinin Bingöl/Solhan ve doğum yılının 1953 olduğu belirtilmektedir. Aşağıdaki tabloda, raporun kendi anlatımına göre Yeşil'in devlet kurumlarıyla ilişkisinin zaman çizelgesini sunuyorum: ^[1]

Tarih	Kutlu Savaş Raporu'na Göre Olay
8 Nisan 1973	Bingöl/Genç İlçe Jandarma Komutanlığı tarafından Mahmut Yıldırım'dan yararlanılmaya başlandığı; Jandarma'nın bilgileri değerlendirmekte güçlük çekmesi üzerine MİT'e devredildiği bildirilmektedir.
Ekim 1973 – Kasım 1975	Askerlik görevi nedeniyle MİT ile temasın kesildiği, askerlik sonrasında İslami örgütler konusunda kullanıldığı bildirilmektedir.
1986 civarı	MİT ile ilişkinin kesildiği ve ardından Jandarma istihbaratında kullanılmaya başlandığı ileri sürülmektedir.
Mayıs 1989	Bazı sorunlar nedeniyle MİT ile ilişkinin kesildiği ifade edilmektedir; raporun kendisi bu sorunların ayrıntısını açıklamamaktadır.
30 Kasım 1996	MİT, Kutlu Savaş'a Yeşil ile ilişkisinin bu tarihten itibaren bulunmadığını bildirmiştir.
23 Kasım 1996	Yeşil'in bazı MİT görevlileriyle birlikte İstanbul'dan Beyrut'a giden bir uçusta bulunduğu aktarılmaktadır — MİT'in bildirdiği kopuş tarihinden yalnızca 7 gün önce.

Kaynak: Kutlu Savaş / Susurluk Raporu, 1998.

Bu çizelgeden çıkardığım sonuç: Yeşil'in devletle ilişkisi 1990'larda birdenbire ortaya çıkmıyor; resmî rapordaki MİT bilgisi, bu ilişkinin 1973'e kadar geri gittiğini gösteriyor. Raporun kendi ifadesiyle MİT'in aktardığı bilgiler, Yeşil'in devletle ilişkisinin uzun yıllara yayıldığını ve farklı dönemlerde farklı güvenlik kurumlarınca kullanıldığını gösteriyor. Bu yüzden “Yeşil JİTEM elemanıydı” ifadesi tek başına yetersiz kalıyor; daha doğru tanım şudur: Yeşil, 1970'lerden itibaren farklı Türk güvenlik kurumlarıyla ilişkilendirilen, 1990'larda Jandarma ve MİT çevresinde de adı geçen, statüsü dönemden döneme değişen bir istihbarat/operasyon aktörü olarak görünmektedir.

4. 30 Kasım 1996 - 23 Kasım 1996: Bir Belge Çelişkisi

◆ **BELGE ÇELİŞKİSİ:** MİT, Kutlu Savaş'a Yeşil ile ilişkisinin 30 Kasım 1996'dan itibaren bulunmadığını bildirmiştir. Ancak aynı rapor, Yeşil'in 23 Kasım 1996'da — yani bu “resmî kopuş” tarihinden yalnızca 7 gün önce — bazı MİT görevlileriyle birlikte İstanbul'dan Beyrut'a giden bir uçuşta bulunduğunu aktarmaktadır. Bu, “MİT kesin olarak 23 Kasım'da Yeşil'i görevlendirdi” anlamına gelmez; ama MİT'in resmî kopuş anlatısıyla sahadaki ilişki kayıtları arasındaki zamanlama, ciddi bir soru işareti oluşturmaktadır.

Kutlu Savaş'ın raporunda bu konuda sert bir değerlendirme yaptığı aktarılmaktadır — raporun kendi ifadesiyle, ciddi suç iddialarıyla ilişkilendirilen bir kişinin yeniden devlet çevresinde görülmesi ağır biçimde eleştirilmiştir.^[1]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Kutlu Savaş'ın raporundaki değerlendirme cümlesini yazarın kendi hükmü gibi sunmuyorum; bu, raporu hazırlayan kişinin kendi değerlendirmesidir ve bu şekilde aktarılmıştır.

5. Yeşil ve Para: “Ahmet Demir” Hesabı

? [İDDİA EDİLDİ] Kutlu Savaş Raporu'na göre, Ahmet Demir adına Ziraat Bankası Heykel Şubesi'nde açılan bir hesapta, tehdit, şantaj ve cinayet sonucu toplandığı ileri sürülen paraların bir bölümü bulunduğu ve Yeşil'in bu paraları çeşitli tarihlerde tahsil ettiği belirtilmektedir.^[1]

? [İDDİA EDİLDİ] Rapora göre hesaba 20 Haziran 1994'ten itibaren yüksek miktarda para girişi olduğu; hesabın yüz milyonlarca TL, yüz binlerce Alman Markı ve on binlerce ABD Doları seviyesinde işlem gördüğü aktarılmaktadır.^[1]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu ciddi bir iddiadır; ama Kutlu Savaş Raporu bir ceza mahkemesi kararı değildir. Bu nedenle “Yeşil cinayet yoluyla para topladı” yerine, “Kutlu Savaş Raporu, Ahmet Demir adına açılan banka hesabındaki bazı paraların tehdit/şantaj ve cinayetlerle bağlantılı olarak toplandığı iddiasını aktarmış ve Yeşil'in bu paraları tahsil ettiğine ilişkin kayıtlar sunmuştur” şeklinde yazıyorum.

Bu banka kaydının değeri şurada: burada artık tanık veya itiraf değil, mali hareket söz konusu. Bu, JİTEM/Yeşil araştırmasında finansal delil katmanına geçişi sağlıyor — hesap numarası, para yatıran kişiler, yüksek meblağlar ve Yeşil'in nakit çekimleri gibi ayrıntılar, sözlü tanıklıktan farklı bir belge kategorisi oluşturuyor.

6. Veli Küçük'le Telefon Bağlantısı

✓ [BELGELENDİ] 14 Nisan 1998 TBMM tutanağında bir milletvekilinin, Kutlu Savaş Raporu'na dayanarak, Yeşil'e ait olduğu belirtilen 0542 *** ** ** numaralı telefonun Tuğgeneral Veli Küçük adına kayıtlı olduğu iddiasını Başbakan'a sorduğu; İçişleri Bakanı'nın 3 Nisan 1998 tarihli cevabında bu telefonun Veli Küçük adına kayıtlı olduğunun ve başka şahıslara kullanılmak amacıyla verilmediğinin doğrulandığı bildirilmektedir.^[2]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu belge Yeşil-Küçük bağlantısı açısından önemlidir; ama sınırlarını netleştirmem gerekiyor. Belgenin kesin olarak gösterdiği: telefonun Veli Küçük adına kayıtlı olduğu. Aynı kesinlikte göstermediği: telefonu bizzat Mahmut Yıldırım'ın kullandığı. Daha da önemlisi göstermediği: Küçük'ün bu telefonu Yeşil'e bir operasyon için bizzat verdiği. Bu nedenle bu kitapta “Yeşil'in kullandığı Veli Küçük'e ait telefon” diye yazmıyorum; doğru ifade: “Kutlu Savaş Raporu'nda Yeşil'e ait olduğu belirtilen ve TBMM'de sorgulanan telefonun resmî kayıt sahibi Veli Küçük'tü; İçişleri Bakanlığı da hattın Küçük adına kayıtlı olduğunu doğruladı.”

? [İDDİA EDİLDİ] Bu telefonda Nurettin Ata, Sedat Peker, Sami Hoştan, Abdullah Çatlı ve Ömer Lütfü Topal'a ait kumarhane hatları ile Hadi Özcan gibi çok sayıda numaranın arandığı iddia edilmektedir; İçişleri Bakanlığı görüşme kayıtlarının Türk Telekom'da mevcut olduğunu belirtmiştir.^[2]

Bu iddia, kitabın MİT/Susurluk/Ergenekon bölümünde ele alacağım Yeşil-Küçük-Çatlı-Topal-Peker ağının telefon bağlantısı açısından önemli bir başlangıç noktası oluşturuyor; ancak bu çalışma için birincil telefon fatura kayıtlarına doğrudan ulaşamamıştır.

7. Mehmet Eymür'ün Tanıklığı (2016)

→ [AKTARILDI] Mahkeme tanığı, eski MİT yetkilisi Mehmet Eymür'ün 2016'da Musa Anter/JİTEM davasında, Yeşil'in Musa Anter olayında bizzat yer aldığını söylediğini, Yeşil'in daha önce MİT tarafından sorgulandığını ve onu kontrol eden kişilerin bulunduğunu belirttiği aktarılmaktadır.^[3]

Yeşil'i kontrol edenler vardı. MİT'e sorarsanız size cevap verebilir. (Mehmet Eymür'e atfedilen ifade, 2016 [3])

Bu cümleyi özellikle önemli buluyorum, çünkü “Yeşil tek başına hareket eden bir tetikçiydi” modelinden, “Yeşil'i kontrol eden, ona görev veren bir üst yapı vardı” sorusuna geçişi işaret ediyor. Ama bunun bir mahkeme tespiti değil, tek bir tanığın (üstelik olayların içinden gelen, deneyimli ama aynı zamanda kendi kurumsal çıkarları da olabilecek bir eski yetkilinin) sözlü beyanı olduğunu vurgulamam gerekiyor.

7.1. Orhan Taşanlar'ın Kumarhane Anlatısı

→ [AKTARILDI] Eski Ankara Emniyet Müdürü Orhan Taşanlar'ın 2016'da mahkemede, Yeşil'in Ankara'da bir kumarhanede kimlik kontrolüne takıldığını, üzerinden birkaç kimlik çıktığını, kendisinin “MİT elemanı” olduğunu ve “Mehmet Eymür beni tanır” dediğini; kendisinin Eymür'ü aradığını, Eymür'ün “bizim öyle bir adamımız yok” dediğini anlattığı aktarılmaktadır. Eymür'ün ayrıca olay tarihi itibarıyla resmî MİT görevinde olmadığını da belirttiği bildirilmektedir.^[3]

◆ **BELGE ÇELİŞKİSİ:** Burada iki farklı zamana ait iki farklı Eymür beyanı var: 2016'daki mahkeme tanıklığında Eymür “Yeşil'i kontrol edenler vardı, MİT'e sorun” derken; anlatılan olay tarihinde (resmî MİT görevinde değilken) “bizim öyle bir adamımız yok” demiştir. Bu, aynı kişinin farklı zamanlardaki farklı pozisyonlar arasındaki bir çelişkidir; iki ifadeyi de olduğu gibi aktarıyorum, ikisi arasında benim adıma bir tercih yapmıyorum.

Bu olay, Yeşil'in birden fazla kimlik taşıdığı ve MİT bağlantısı iddiasının sahada nasıl test edildiği konusunda önemli bir örnek oluşturuyor.

8. Yeşil ve Musa Anter Davası

✓ [BELGELENDİ] Birleşen JİTEM Ana Davası'nda Yeşil kod adlı Mahmut Yıldırım'ın sanıklar arasında yer aldığı; ancak kaçak/firari olduğu için mahkeme önüne getirilemediği bildirilmektedir. ^[4]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu, dosyanın en önemli hukukî ayrımlarından biri: Yeşil'in savunması dinlenmeden ve hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kurulmadan, dosya 2022'de zamanaşımı nedeniyle kapanmıştır. Bu nedenle “mahkeme Yeşil'in Musa Anter'i öldürdüğünü kesin olarak tespit etti” diyemiyoruz.

HUKUKİ DURUM — Mahmut Yıldırım (Yeşil)	
Görevi	Kutlu Savaş Raporu'na göre 1973'ten itibaren çeşitli dönemlerde Jandarma ve MİT ile ilişkilendirilen bir istihbarat kaynağı/operasyonel unsur.
Kaynaklarda geçen iddia	Aygan'ın ve Mehmet Eymür'ün tanıklıklarına göre Musa Anter cinayetinde rol aldığı ileri sürülmektedir; Kutlu Savaş Raporu'na göre şantaj/tehditle bağlantılı büyük miktarlarda parayı tahsil ettiği iddia edilmektedir.
Soruşturma / dava durumu	Musa Anter/JİTEM Ana Davası'nda sanık olarak yer almıştır; 2013'te hakkında yakalama kararı çıkarılmıştır; kaçak olduğu için yargılanamamıştır.
Mahkeme sonucu	2022'de Musa Anter dosyası zamanaşımı nedeniyle düşmüştür; kendisi hakkında esastan bir hükme varılmamıştır.
Kesinleşmiş mahkûmiyet	Yok — kendisi hiçbir zaman mahkeme önüne çıkarılamamış, savunması alınamamış ve esastan bir hükme varılamamıştır.

9. Bölüm Sonucu

Bu noktada Yeşil dosyasının neden JİTEM araştırmasının en katmanlı dosyalarından biri olduğunu göstermeye çalıştım: MİT kaydı, Jandarma bağlantısı iddiası, banka kayıtları, telefon kaydı, mahkeme tanıklıkları ve sonunda hiç yargılanamamış olması.

! [DOĞRULANAMADI] Yeşil'in hangi olaylarda, hangi emirle, kimin bilgisi dahilinde hareket ettiği sorusu, mevcut kaynaklarla bu kitap için tam olarak çözülememektedir.

Yeşil'in kurumsal kimliği

Mahmut Yıldırım, yani Yeşil dosyasının en zor tarafı, elimizde çok sayıda kayıt bulunmasına rağmen bu kayıtların tek bir kurumsal kimlik üzerinde birleşmemesidir.

MİT kayıtları başka şeyler söylüyor.

Jandarma kayıtları başka bir çerçeve sunuyor.

TBMM belgelerinde farklı bilgiler yer alıyor.

Susurluk materyali ise başka bir bağlantı ağı gösteriyor.

İnsan hakları raporları ve basın kaynakları da bunlara farklı bilgiler ekliyor. Bu nedenle kitabın bu bölümünde “Yeşil kimdi?” sorusundan çok:

“Yeşil hangi dönemde, hangi kurumla ve hangi statüyle ilişkilendirildi?”

sorusunu öne çıkarıyorum.

Bu dosyanın benim açımdan önemli sonucu, Türkiye'deki güvenlik yapılarının birbirinden tamamen izole olmadığını gösterebilecek çok sayıda bağlantının bulunmasıdır.

Ama bağlantı ile emir-komuta ilişkisini birbirine karıştırmamak gerekir.

Bir kişinin hem MİT hem Jandarma hem de başka güvenlik unsurlarıyla ilişkilendirilmesi, bütün kurumların tek bir merkezden yönetildiğini otomatik olarak göstermez.

Bu yüzden Yeşil dosyasında özellikle:

tarih → kurum → görev → belge

dörtgeni üzerinden ilerlemek gerektiğini düşünüyorum.

Kaynakça

[1] Kutlu Savaş / Susurluk Raporu, 1998.

[2] 14 Nisan 1998 tarihli TBMM tutanağı; İçişleri Bakanlığı'nın 3 Nisan 1998 tarihli yazılı cevabı.

[3] Mehmet Eymür ve Orhan Taşanlar'ın 2016 tarihli mahkeme tanıklıkları (Musa Anter/JİTEM davası).

[4] JİTEM Ana Dava dosyası; 2022 tarihli Ankara 6. Ağır Ceza Mahkemesi kararı.

VIII. BÖLÜM
VEDAT AYDIN DOSYASI
❖ ❖ ❖

1. Vedat Aydın Kimdi?

VEDAT AYDIN	5-7 Temmuz 1991	Diyarbakır / Elazığ-Maden
-------------	-----------------	---------------------------



[AKTARILDI] Vedat Aydın, 1953 Diyarbakır/Bismil doğumlu bir öğretmen, insan hakları aktivisti ve Kürt siyasetçisiydi. 1979'da Diyarbakır Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'nden mezun olduğu, 12 Eylül döneminde yaklaşık dört yıl cezaevinde kaldığı, daha sonra İnsan Hakları Derneği'nin Diyarbakır yapılanmasında aktif rol alarak 1990'da İHD Diyarbakır Şube Başkanı olduğu ve 1991 Haziranında HEP Diyarbakır İl Başkanı seçildiği bildirilmektedir. ^[1]

Bu biyografik çerçeve önemli, çünkü Aydın'ın öldürülmesi sıradan bir adli vaka değil, 1990'ların başında Kürt siyasal hareketi ve insan hakları alanında görünür bir kişiye yönelik bir suikast olarak değerlendirilmiştir.

2. 5 Temmuz 1991 Gecesi

→ [AKTARILDI] TBMM'ye 27 Mayıs 1992'de verilen araştırma önergesinde aktarılan, Vedat Aydın'ın eşi Şükran Aydın'ın ilk anlatımına göre, 5 Temmuz akşamı saat yaklaşık 23.45'te kapı çalınmış, Vedat Aydın kapıyı açmış ve yaklaşık beş dakika sonra yatak odasına dönerek “Siyasî Şubeden polisler gelmiş, beni şubeye kadar götürcekler” dediği aktarılmaktadır. ^[2]

Bu ayrıntı araştırma açısından önemli, çünkü olayın başlangıcındaki yöntem doğrudan resmi güvenlik görevlisi görüntüsü üzerine kuruluyor.

→ [AKTARILDI] Şükran Aydın'ın anlatımına göre gelen kişiler silahlıydı, telsiz taşıyordu ve kendilerini polis olarak tanıtıyordu; İnsan Hakları Derneği'nin 2009 raporunda da Aydın'ın kendilerini polis memuru olarak tanıtan, silahlı ve telsizli kişiler tarafından evinden götürüldüğü aktarılmaktadır. ^[3]

Bu noktada ilk soru ortaya çıkıyor: bu kişiler gerçekten Emniyet mensubu muydu, yoksa güvenlik güçleri gibi davranan başka kişiler miydi? Bu ayrım, cinayetin merkezinde duruyor.

3. Coğrafi Ayrıntı: Diyarbakır'dan Elazığ'a

→ [AKTARILDI] İki gün sonra Vedat Aydın'ın cesedi Elazığ'ın Maden ilçesi yakınlarında bir köprü'nün altında bulunmuştur; İHD raporuna göre cesette işkence izleri bulunduğu ve Aydın'ın ateşli silahla öldürüldüğü belirtilmektedir. ^[3]

Aydın Diyarbakır'daki evinden alınıyor, cesedi Elazığ/Maden civarında bulunuyor — yani yüzlerce kilometreye yayılan bir hareket söz konusu. Bu, eğer olayın arkasında organize bir yapı varsa, araç, personel, yol güzergâhı ve bırakma noktası gerektirdiğini düşündürüyor. Bu, sonraki yıllarda JİTEM iddiasının neden özellikle “organize güvenlik operasyonu” şeklinde formüle edildiğini anlamamıza yardımcı oluyor.

Elazığ Cumhuriyet Başsavcılığı olay hakkında soruşturma başlatmış, ardından yetkisizlik kararı verilerek dosya Malatya Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmiştir. ^[2]

4. Dosya Neden Yıllarca Bekledi?

→ [AKTARILDI] İHD'nin 2009 raporuna göre, Vedat Aydın dosyası zamanaşımına yaklaşık iki yıl kalması nedeniyle Mayıs 2009'da Diyarbakır Özel Yetkili Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından öncelikli dosyalar arasına alınmıştır. ^[3]

1991 cinayeti, 2009'da yeniden ciddi biçimde ele alınıyor — arada yaklaşık 18 yıl var. Bu gecikme, dosyanın delil yapısını zayıflatan temel meselelerden biri.

✓ [BELGELENDİ] Savcılık 2009'da, aralarında eski Diyarbakır Jandarma İstihbarat Grup Komutanı Binbaşı Aytekin Özen'in de bulunduğu, altısı itirafçı olmak üzere toplam dokuz kişi hakkında soruşturma başlatmıştır. [3]

5. Aygan'ın İfadesi ve “Keşif” Meselesi

? [İDDİA EDİLDİ] Aygan'ın soruşturma dosyasına giren anlatımına göre olayın planlayıcısı Binbaşı Ahmet Cem Ersever'dir. Aygan, Vedat Aydın'ın evinin çevresine yönelik keşif çalışmalarına kendisinin de katıldığını söylemiştir. [4]

? [İDDİA EDİLDİ] Bianet'in aktardığına göre Aygan, ilk keşif çalışmasının “Derdo” kod adlı Selahattin Görgülü ile başladığını, daha sonra Ersever'e bilgi verildiğini, Ersever'in kendileriyle birlikte Aydın'ın evinin karşısında beklediğini, bina, daire ve kapı numarasının tespit edildiğini anlattığı bildirilmektedir. [4]

Bu, öldürme kararından önce hedefin evinin ve çevresinin incelendiği yönünde ayrıntılı bir anlatım — rastgele bir kaçırma değil, önceden planlanmış bir operasyon iddiasını destekliyor. Ama yine altını çizmem gerekiyor: “keşif yaptık” şeklindeki bu beyan, bağımsız bir operasyon kaydıyla doğrulanmadığı sürece tanıklık düzeyindedir.

6. Bir Çelişki: Kim Emir Verdi?

? [İDDİA EDİLDİ] 2012'de Aygan'ın internet üzerinden verdiği bir açıklamada, Vedat Aydın'ın infaz emrinin Veli Küçük'ün başkanlığını yaptığı JİTEM Grup Komutanlığı'ndan geldiği; ayrıca kendisinin, Aytekin Özen'in ve Cem Ersever'in bu operasyonda yer aldığı iddia edilmektedir. [5]

◆ **BELGE ÇELİŞKİSİ:** Aygan'ın farklı anlatımları arasında bir gerilim var: bir versiyonda planlayıcı Cem Ersever iken, başka bir versiyonda emrin Veli Küçük'ün başında bulunduğu JİTEM Grup Komutanlığı'ndan geldiği söyleniyor. Bunlar teorik olarak tamamen çelişkili olmak zorunda değil — komuta emrinin Küçük'ten, operasyon planlamasının Ersever'den gelmiş olması mümkündür. Ancak bu hiyerarşiyi gösteren doğrudan bir emir belgesi bu kitap için elde bulunmamaktadır. Bu nedenle bunu, tanıklıkların oluşturduğu olası bir komuta zinciri hipotezi olarak sunuyorum — kesinleşmiş bir olgu değil.

? [İDDİA EDİLDİ] Aygan'ın 2012 anlatımında Aytekin Özen'in araçta bulunan kişilerden biri olduğu; 2009 İHD raporunda ise Ali Ozansoy ve Fethi Çetin ile birlikte JİTEM aracında Aydın'ın evinin yakınında beklediklerinin anlatıldığı bildirilmektedir. [3,5]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Aygan'ın farklı anlatımlarında çeşitli eski Jandarma istihbarat personelinin isimleri geçmektedir; bunların her biri için görev kaydı, olay tarihinde nerede bulundukları ve Aygan'ın ifadesinin farklı versiyonlarının ayrı ayrı kontrol edilmesi gerekir. Aytekin Özen'in dosyadaki konumu ciddi bir soruşturma konusu düzeyindedir; ancak “Özen cinayeti işledi” şeklinde kesin bir sonuç bu kitap için çıkarılamaz.

7. Eşinin Tanıklığı: Bağımsız Bir Delil Katmanı

→ [AKTARILDI] Şükran Aydın'ın, gelen kişilerin fiziksel özelliklerini ayrıntılı biçimde anlattığı ve bu anlatımlardan robot resimler hazırlandığı bildirilmektedir. [3]

Bu önemli, çünkü burada “Aygan yıllar sonra bir isim verdi” durumundan farklı bir kanıt türü var: 1991'de, olayın hemen ardından eşin tanımladığı kişiler mevcut. Bu yüzden, soruşturmadaki eski robot resimlerin 2009-2012'de ifade veren kişilerle karşılaştırılması, ayrı bir kriminal araştırma hattı olarak önem taşıyor.

→ [AKTARILDI] Bianet'e göre Şükran Aydın'ın yıllar boyunca evlerinin önünde “beyaz Toros” bekletildiğini söylediği aktarılmaktadır.^[4]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu, 1990'ların Güneydoğu zorla kaybetme anlatılarında sık karşılaşılan bir araç tipi olması nedeniyle sembolik olarak önemlidir. Ama bu kitapta “beyaz Toros JİTEM aracıdır” diyemiyoruz. Doğru ifade: “Aile, olayın ardından evlerinin önünde beyaz bir Toros/Renault aracının beklediğini bildirmiştir.” Bu tanıklık, bağımsız olarak ayrıca doğrulanmalıdır.

? [İDDİA EDİLDİ] Şükran Aydın'ın, eşinin öldürülmesinden sonra ifadesini değiştirmesi için tehdit edildiğini, evinin defalarca basıldığını ve gözaltına alındığını söylediği Bianet'te aktarılmaktadır.^[4]

8. Cenaze Töreni Saldırısı

→ [AKTARILDI] Vedat Aydın'ın cenazesi 10 Temmuz 1991'de kaldırılmış, cenazeye on binlerce kişi katılmıştır. TBMM'nin 27 Mayıs 1992 tarihli araştırma önergesinde, cenaze töreni sırasında kalabalığa ateş açıldığı, kişilerin öldüğü, çok sayıda kişinin yaralandığı ve gözaltına alındığı belirtilmektedir.^[2]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** İHD ve Bianet gibi kaynaklarda cenazedeki ölü sayısı konusunda farklı rakamlar yer almaktadır — resmî rakam 8, gayriresmî rakam 23 olarak aktarılmaktadır. Bu nedenle bu kitapta “cenaze saldırısında kesin olarak şu kadar kişi öldü” diye tek bir rakam vermek yerine, kaynaklar arasındaki bu farkı olduğu gibi belirtiyorum.

Cenaze saldırısını bu bölüme dahil etmemin nedeni, iki olayın (5 Temmuz'daki kaçırma ve 10 Temmuz'daki cenaze saldırısı) birbirinden tamamen bağımsız olmayabileceği düşüncesidir; ancak bu iki olayın ayrı suç dosyaları ve soruşturma kayıtları bulunup bulunmadığı, bu çalışma için ayrıca doğrulanamamıştır.

9. TBMM'nin 1992 Araştırma Önergesi

✓ [BELGELENDİ] Mayıs 1992'de TBMM'ye 10/61 sayılı bir araştırma önergesi sunulmuştur; önergenin amacı Vedat Aydın'ın öldürülmesi ve sonrasında yaşanan olayların araştırılması ve sorumluların tespit edilmesidir. Önergede ayrıca “kontr-gerilla” ile diğer sorumluların ortaya çıkarılması talep edildiği bildirilmektedir.^[2]

Bu, “devlet içi yapı” ihtimalinin 1992'de TBMM'ye zaten açık biçimde taşındığını gösteriyor — yani bu şüphe, 2004'teki Aygan açıklamalarından çok önce, olayın hemen ardından resmî parlamento kaydına girmiş durumda.

10. Dosya Sonucu

DOSYA SONUCU	
Belgelendirilen	Aydın'ın 5 Temmuz 1991'de evinden, kendilerini polis olarak tanıtan silahlı kişilerce alındığı; cesedinin 7 Temmuz'da Elazığ/Maden'de bulunduğu; TBMM'nin 1992'de resmî araştırma önergesi verdiği.
Tanıklıkla ileri sürülen	Aygan'ın planlayıcının Cem Ersever olduğu, keşif çalışmasına katıldığı ve (2012 anlatımında) emrin Veli Küçük başkanlığındaki JİTEM Grup Komutanlığı'ndan geldiği yönündeki iddiaları; Aytekin Özen, Ali Ozansoy, Fethi Çetin'in araçta bulunduğu iddiaları.
Bağımsız doğrulanana	Şükran Aydın'ın 1991'deki çağdaş tanıklığı ve robot resimler; 2009'da Aytekin Özen dahil dokuz kişi hakkında resmî soruşturma başlatılması.
Doğrulanamayan	Aygan'ın Ersever/Küçük anlatıları arasındaki komuta zinciri çelişkisi; beyaz Toros iddiasının bağımsız doğrulanması; cenazedeki ölü sayısı.

DOSYA SONUCU	
Yargısal sonuç	Bu kitap için, Vedat Aydın cinayetiyle ilgili kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararına ulaşılamamıştır; dosyanın 2009 sonrası nihai akıbeti ayrıca ve güncel adli kayıtlardan takip edilmelidir.

11. Bölüm Sonucu

Vedat Aydın dosyası, JİTEM araştırmasındaki en sağlam vaka örneklerinden biridir — çünkü burada 1991'deki çağdaş tanıklık (eşinin ifadesi, robot resimler), 1992'deki resmî TBMM kaydı, ve 2004 sonrası itirafçı anlatımları (Aygan) birbirini zaman içinde takip eden, birbirinden bağımsız kaynak katmanları oluşturuyor.

! [DOĞRULANAMADI] Buna rağmen, kimin emir verdiği (Ersever mi, Küçük mü, ikisi birlikte mi) ve emrin hangi resmî veya gayriresmî kanaldan geçtiği, mevcut kaynaklarla bu kitap için kesin olarak çözülememektedir.

1991'den 2004'e: Vedat Aydın dosyasının ikinci hayatı

Vedat Aydın cinayetinin en dikkat çekici özelliklerinden biri, soruşturmanın kendisinden çok dosyanın yıllar içerisinde yeniden şekillenmesidir.

1991'de cinayet meydana geldi.

Olayın ilk aşamasında kaçırılma ve ölüm olgusu soruşturuldu.

Daha sonraki yıllarda dosya yeterli bir sonuca ulaşamadı.

2004 yılında Abdülkadir Aygan'ın Özgür Gündem'de yaptığı açıklamalarla olay yeniden JİTEM ekseninde gündeme geldi.

Araştırmada bu sürecin:

1991 cinayeti → sonuçsuz soruşturma → 2004 Aygan açıklaması → yeniden JİTEM soruşturması şeklinde ilerlediği görülüyor. Ayrıca Aygan'ın açıklamaları sonrasında bazı eski dosyaların yeniden soruşturma konusu yapıldığı kaydediliyor.

Ben burada önemli bir ayrım yapıyorum.

2004 yılında yeni bir anlatının ortaya çıkması, 1991'deki olayın otomatik olarak yeniden ispatlandığı anlamına gelmez.

Fakat yeni bir tanığın, eski bir faili meçhul dosyasına somut isimler, görevler veya olay ayrıntıları eklemesi, soruşturmanın yeniden açılmasını anlaşılır hale getirir.

Vedat Aydın dosyası bu nedenle yalnızca bir cinayet dosyası değildir.

Aynı zamanda:

Bir tanıklığın yıllar sonra eski bir soruşturmayı nasıl değiştirebildiğinin örneğidir.

Kaynakça

[1] Vedat Aydın'ın biyografisine ilişkin dönemsel ve insan hakları kaynakları.

[2] TBMM'ye 27 Mayıs 1992'de verilen 10/61 sayılı araştırma önergesi.

[3] İnsan Hakları Derneği (İHD), 2009 tarihli rapor.

[4] Bianet arşivi (Şükran Aydın'ın tanıklığı, Aygan'ın keşif anlatımı).

[5] Abdülkadir Aygan'ın 2012 tarihli internet açıklaması.

IX. BÖLÜM
MUSA ANTER DOSYASI
❖ ❖ ❖

1. Musa Anter Kimdi?

MUSA ANTER	20 Eylül 1992	Diyarbakır
------------	---------------	------------



[AKTARILDI] Musa Anter, Kürtçe ve Türkçe yazılarıyla tanınan bir gazeteci, yazar ve siyasal aktivistti. 20 Eylül 1992'de Diyarbakır'da öldürüldüğünde 74 yaşındaydı. Olayda yanında bulunan yeğeni, yazar Orhan Miroğlu da ağır yaralandı. Amnesty International olaydan hemen sonra, 21-22 Eylül 1992 tarihli belgelerinde cinayeti kayda geçirmiştir. ^[1]

Musa Anter dosyasını diğer bölümlerden ayıran önemli bir nokta var: bu, 2000'lerde ortaya çıkan bir JİTEM iddiası değildir. Cinayet, 20 Eylül 1992'nin hemen ardından uluslararası insan hakları kuruluşlarının kayıtlarına girmiştir. Bu yüzden bu dosyada, JİTEM iddiasının zaman içinde nasıl katmanlandığını — 1992'deki ilk adli soruşturmadan başlayarak — adım adım izleyebiliyoruz.

2. 20 Eylül 1992: Olayın İlk Saatleri

→ [AKTARILDI] AİHM kararında ve ilk soruşturma belgelerinde aktarılan kronolojiye göre, Musa Anter Diyarbakır'da düzenlenen bir festival için şehirdeydi; akşam saatlerinde yanında Orhan Miroğlu vardı. Miroğlu'nun ifadesine göre, yaklaşık 19.30 sıralarında 25-30 yaşlarında bir erkek otele geldi, Anter'le görüştü ve üçünün birlikte dışarı çıkmasını sağladı. ^[2]

→ [AKTARILDI] Miroğlu'nun soruşturmadaki anlatımına göre, Musa Anter bir arazi anlaşmazlığını çözmek amacıyla bazı kişilerle buluşacaktı; kendilerini almaya gelen kişi bu görüşmenin yapılacağı yeri bildiğini söylemiştir. ^[2]

Bu ayrıntı, cinayetin nasıl gerçekleştirildiğini anlamak açısından önemli: saldırganın hedefini zorla kaçırmaması gerekmiyordu. Hedef, aldatılarak belirli bir noktaya götürülüyordu. Bu, daha sonra JİTEM anlatımlarında ortaya çıkan “hedefi güven kazanarak belirli bir yere çekme” modeliyle ilişkilendirilmiştir.

▲ METODOLOJİK UYARI: Bu aşamada bunun bir JİTEM operasyonu olduğunu söylemek için 1992 tarihli belgelerde henüz yeterli kanıt yoktur; bu bağlantı yalnızca sonraki yılların anlatımlarında kurulmuştur.

→ [AKTARILDI] Miroğlu, Musa Anter'in yaşından dolayı yavaş yürüdüğünü, kendisinin de onun koluna girdiğini; kendilerine rehberlik eden kişinin biraz önde yürüdüğünü, sonra aniden döndüğünü ve ateş ettiğini anlatmıştır. Miroğlu ağır yaralı kurtulmuş, Musa Anter hayatını kaybetmiştir. ^[2]

3. Adli Bulgular: 13 Kovan, 5 Kurşun Yarası

✓ [BELGELENDİ] AİHM kararında, olay yerinde 13 fişek/boş kovan bulunduğu ve bunların balistik incelemesinin yapıldığı; olay yerindeki 13 kovanın aynı silahtan çıktığının tespit edildiği kaydedilmektedir. 22 Eylül 1992 tarihli Adli Tıp kaydına göre Musa Anter'in vücudunda 5 kurşun yarası bulunmuştur; bir yaranın yakın mesafeden, bir yaranın 38-42 cm mesafeden (kısa namlulu silahlar için uzak sayılan bir mesafe), diğer üç yaranın mesafesinin kesin belirlenemediği bildirilmektedir. ^[2]

Bu, dosyanın en güçlü kriminal bulgularından biri: cinayetin gerçekleştiği, ateşli silahla olduğu, beş kurşun yarası bulunduğu ve olay yerindeki 13 kovanın aynı silahtan çıktığı — bunların hepsi adli tıp ve balistik kayıtlarıyla güçlü biçimde belgelenmiştir. Belgelenmeyen ise, bu silahı kimin ateşlediğidir.

4. “Dijvar” Kimdi? İlk Soruşturma

→ [AKTARILDI] Olay sonrası otel çalışanlarının, “Dijvar” adıyla anılan bir kişinin otelde görüldüğünü, bu kişinin Kürtçe konuştuğunu ve belirgin bir aksanı bulunduğunu söyledikleri bildirilmektedir. Polisin 28 Eylül’de Iraklı mültecilerin fotoğraflarını göstererek kimlik tespiti yapmaya çalıştığı, saldırganın robot resminin hazırlanıp basına dağıtıldığı aktarılmaktadır. ^[2]

Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı olay hakkında 1992/2598 numarasıyla bir soruşturma açmış, 21 Eylül’de yetkisizlik kararı vererek dosyayı Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı’na göndermiştir. Dosya, uzun yıllar “faili gayri muayyen” (failin belirlenemediği) statüsünde kalmıştır. Bu ifadenin “cinayetin faili olmadığı” anlamına gelmediğini vurgulamam gerekiyor: dosyada cinayet gerçekleşmiş, kurban belli, olay yeri belli, balistik bulgu ve tanık var — ama hukuken sorumlu tutulabilecek bir fail belirlenememiştir.

5. Gazetecilere Yönelik Kötü Muamele İddiası

? [İDDİA EDİLDİ] Amnesty International’ın 21 Eylül 1992 tarihli acil eylem belgesinde, saldırının hemen ardından olay hakkında araştırma yapan üç gazetecinin, kendilerini polis olarak tanıtan kişiler tarafından kaçırıldığı, dövüldüğü ve birkaç saat sonra serbest bırakıldığı bildirilmektedir. ^[1]

Bu, Musa Anter cinayeti ile onun hakkında bilgi toplamaya çalışan gazetecilerin kötü muamele görmesi iddiasının aynı ilk günlerde ortaya çıktığını gösteriyor; bu olayın ayrı bir soruşturması olup olmadığı bu çalışma için ayrıca doğrulanamamıştır.

6. Uluslararası Kayıtlar: 1992'nin Kendisi

→ [AKTARILDI] Birleşmiş Milletler Özel Raportörü’nün 23 Aralık 1992 tarihli raporunda, Musa Anter’in 20 Eylül 1992’de öldürüldüğü, Orhan Miroğlu’nun yaralandığı ve Anter’in daha önce 28 kişilik bir ölüm tehdidi listesinde bulunduğu kaydedilmektedir. ^[3]

Bu önemli, çünkü uluslararası bir insan hakları kuruluşunun ilk değerlendirmesinde olay, kişisel bir adli vaka olmaktan çok, dönemin daha geniş siyasi şiddet ortamının bir parçası olarak görülüyor.

! [DOĞRULANAMADI] Paris Kürt Enstitüsü’nün 20 Eylül 1992 tarihli olay duyurusunda, Anter’in öldürülmesinin “counter-guerrilla” (kontrgerilla) tarafından gerçekleştirildiği yönünde bir iddia aktarılmaktadır; ancak belge bunu “güvenilir bir kaynaktan elde edilen bilgi” olarak sunmaktadır — bu bir mahkeme kararı ya da bağımsız kriminal rapor değildir. ^[4]

7. JİTEM İddiası Ne Zaman Dosyaya Girdi? Kutlu Savaş Raporu

İlk 1992 soruşturmasının ağırlık merkezi Dijvar/saldırganın kimliği/olay yeri/tanıklar üzerindeydi. JİTEM bağlantısı ise 1990’ların ortalarından sonra, özellikle Susurluk süreci ve sonraki itirafçı anlatılarıyla giderek güç kazandı. Önemli bir dönüm noktası, 1998 Kutlu Savaş Raporu’dur.

? [İDDİA EDİLDİ] Kutlu Savaş Raporu’nun MİT’ten aktardığı bilgiye göre, Muhsin Gül’ün 1994’te Diyarbakır Cinayet Büro’daki ifadelerinde, Vedat Aydın ve Musa Anter cinayetlerini Ahmet Demir/Yeşil’in planlayıp uyguladığını söylediği kaydedilmektedir. ^[5]

Bu, VII. Bölümde ayrıntılı olarak ele aldığım Yeşil dosyasıyla doğrudan kesişen bir noktadır: 1994’te, yani Aygan’ın 2004’teki açıklamalarından on yıl önce, bir başka isim (Muhsin Gül) zaten Yeşil’i bu cinayete ilişkilendiriyor.

8. Aygan'ın Operasyon Anlatımı

V. Bölümde önizlemesini verdiğim operasyon zincirini burada tam olarak aktarıyorum.

? [İDDİA EDİLDİ] AİHM kararında başvuruçuların sunduğu Aygan anlatımına göre: Hamit Yıldırım, Musa Anter'i otelden almış; Hogır'ın (Cemil Işık) bulunduğu yere götürülmesi planlanmış; Mahmut Yıldırım/Yeşil operasyonun sorumlusu olarak anlatılmış; plan değişmiş; Anter ve Miroğlu daha erken bir noktada indirilmiş; Hamit Yıldırım ateş etmiş; Aygan ve Hogır olay sonrasında operasyondan sorumlu kişiye katılmıştır.^[6]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu, şimdiye kadarki en ayrıntılı JİTEM operasyon anlatımlarından biridir. Ancak AİHM bu anlatımı bir mahkeme bulgusu olarak kabul etmemiştir; mahkeme yalnızca devletin bu bilgileri araştırması gerektiğine karar vermiştir.

9. 2009: Yeniden Soruşturma

✓ [BELGELENDİ] 2009'da Aygan'ın 2004'teki anlatımları üzerine Diyarbakır özel yetkili savcılığı dosyayı yeniden ele almış, savcılık Aygan'ın anlatımlarını ihbar kabul etmiş ve JİTEM ile ilişkilendirilen kişiler hakkında yakalama kararları çıkarılmıştır.^[7]

Bu önemli bir dönüm noktası: 1992'de faili meçhul kalan bir dosya, 1997-1998'de Susurluk sürecine, 2004'te Aygan'ın açıklamalarına, 2009'da ise savcılığın resmî yeniden harekete geçmesine uzanıyor. Savcılığın bu adımı, "Aygan bir televizyonda konuştu" düzeyinden "cumhuriyet savcısı bu anlatımı soruşturmaya değer ihbar kabul etti" düzeyine geçişi işaret ediyor.

→ [AKTARILDI] 2009 sonrasında Mahmut Yıldırım/Yeşil, Cemil Işık/Hogır, Abdülkadir Aygan, Hamit Yıldırım ve Cem Ersever gibi isimlerin olayın yeni soruşturma hattına girdiği bildirilmektedir.^[7]

10. AİHM Kararı

AİHM, 1992'deki ilk soruşturmada ciddi adli işlemler yapıldığını (13 kovan, olay yeri krokisi, otopsi, otel personeli, taksi şoförü, Miroğlu ve diğer tanık ifadeleri) kabul etmiştir; mahkemeye göre asıl sorun, sonradan ortaya çıkan önemli bilgi ve delillerin (özellikle Susurluk Raporu ve Aygan'ın 2004 tarihli anlatımları) yeterince araştırılmamış olmasıdır.^[6]

◇ **AİHM Aygan'ı Doğruladı mı?: Hayır. Peki AİHM Aygan'ı önemsiz mi buldu? Bu da hayır. Mahkeme, Aygan'ın anlatımlarının tamamen doğru olduğunu kabul etmemiş; hatta bilgilerin "baştan sona asılsız ve kulaktan dolma" olma ihtimalinin bulunduğunu kabul etmiştir. Ama bu bilgiler doğrudan Musa Anter cinayetiyle ilişkili olduğu ve isim/yöntem verdiği için, devletin bunu araştırmakla yükümlü olduğuna karar vermiştir. Bu, JİTEM araştırmasındaki en sağlıklı epistemolojik duruşlardan biridir — ve bu kitabın da benimsediği duruştur: bir iddia ne otomatik olarak doğru kabul edilir, ne de araştırılmaya değmeyecek kadar önemsiz sayılır.**

✓ [BELGELENDİ] Mahkeme, yerel makamların yeterli ve etkili bir soruşturma yürütmediğine karar vermiş; AİHS madde 2 (yaşam hakkı) ve madde 13 (etkili başvuru hakkı) ihlali tespit etmiştir. AİHM ayrıca Anter ailesine 25.000 Euro manevi tazminat ve 3.500 Euro masraf ödenmesine karar vermiştir.^[6]

11. 2022: Zamanaşımı

✓ [BELGELENDİ] 21 Eylül 2022'de Ankara 6. Ağır Ceza Mahkemesi, Musa Anter cinayeti ile Orhan Miroğlu'nun yaralanması dosyalarını zamanaşımı nedeniyle düşürmüştür.^[8]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu, “sanıklar suçsuz bulundu” anlamına gelmez. Dava, esas hakkında kesinleşmiş bir hükme varılmadan zamanaşımı nedeniyle kapanmıştır. Yeşil kod adlı Mahmut Yıldırım hiçbir zaman mahkeme önüne çıkarılamadığı için, kendisi hakkındaki isnatlar da hiçbir zaman bir ceza mahkemesinde test edilmemiştir.

12. Dosya Sonucu

DOSYA SONUCU	
Belgelendirilen	Musa Anter'in 20 Eylül 1992'de Diyarbakır'da ateşli silahla öldürüldüğü, Orhan Miroğlu'nun yaralandığı, olay yerinde 13 kovan bulunduğu ve otopsi/balistik bulgularının bulunduğu.
Tanıklıkla ileri sürülen	Aygan'ın Hamit Yıldırım/Hogır/Yeşil operasyon zincirine ilişkin ayrıntılı anlatımı; Muhsin Gül'ün 1994'teki Ahmet Demir/Yeşil'i işaret eden ifadesi.
Bağımsız doğrulanan	1992'deki çağdaş adli soruşturma (robot resim, tanık ifadeleri, balistik); AİHM'nin devletin soruşturma yükümlülüğünü ihlal ettiği tespiti ve 25.000 Euro tazminat kararı.
Doğrulanamayan	Saldırganın (“Dijvar”) kesin kimliği; Aygan'ın anlatımının bağımsız kriminal doğrulanması; emir zincirinin tam olarak kimden geçtiği.
Yargısal sonuç	2022'de Ankara 6. Ağır Ceza Mahkemesi, dosyayı 30 yıllık zamanaşımı nedeniyle düşürmüştür. Esasa ilişkin kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı bulunmamaktadır.

13. Bölüm Sonucu

Musa Anter dosyası, JİTEM araştırmasının belki de en öğretici dosyalarından biridir, çünkü burada 1992'deki güçlü çağdaş adli soruşturmadan (kesin kriminal bulgular) 2022'deki zamanaşımına kadar uzanan otuz yıllık bir çizgiyi tek bir olayda görebiliyoruz.

! [DOĞRULANAMADI] “Cinayetin gerçekleştiği” ile “JİTEM'in bu cinayeti işlediği” arasındaki boşluk, bu dosyada da — AİHM'nin kendi ihtiyatlı diliyle — kapatılamamış durumda kalmıştır.

Kaynakça

- [1] Amnesty International, 21-22 Eylül 1992 tarihli acil eylem belgeleri.
- [2] AİHM kararı ve 1992 tarihli ilk soruşturma belgeleri (Diyarbakır C. Başsavcılığı, dosya no 1992/2598).
- [3] BM Özel Raportörü'nün 23 Aralık 1992 tarihli raporu.
- [4] Paris Kürt Enstitüsü, 20 Eylül 1992 tarihli olay duyurusu.
- [5] Kutlu Savaş / Susurluk Raporu, 1998 (Muhsin Gül'ün 1994 tarihli ifadesi).
- [6] AİHM kararı (Anter ve Diğerleri/Türkiye).
- [7] 2009 tarihli Diyarbakır özel yetkili savcılık soruşturması kayıtları.
- [8] Ankara 6. Ağır Ceza Mahkemesi, 21 Eylül 2022 tarihli karar.

X. BÖLÜM
KIZILTEPE (I): DAVA VE SANIKLAR
❖ ❖ ❖

1. Neden Kızıltepe Ayır Bir Seri?

Şimdiye kadar ele aldığım Vedat Aydın ve Musa Anter dosyaları, tekil cinayetlerdi. Kızıltepe farklı: burada 22 mağdur, 9 sanık ve tek bir iddianame içinde birleştirilmiş, çok yıllık bir suç örgüsü var. Bu hacim nedeniyle Kızıltepe'yi üç ayrı bölümde ele alacağım: bu bölümde dava tarihçesini ve sanıkları, bir sonrakinde 22 mağduru tek tek, üçüncüsünde ise mahkemenin nihai kararını ve bunun kitabın metodolojisi için ne anlama geldiğini.

2. Dava Tarihçesi

✓ [BELGELENDİ] 2014'te Mardin Cumhuriyet Başsavcılığı, 22 mağdurla ilgili kapsamlı bir iddianame hazırlamıştır. Güvenlik gerekçesiyle dava Ankara'ya nakledilmiş; ilk duruşma 3 Mart 2015'te görülmüştür.^[1]

Bu, olaylardan 20 yılı aşkın bir süre sonra ceza davasına dönüşü gösteriyor. Dava, güvenlik gerekçesiyle Kızıltepe'den Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesi'ne nakledilmiştir — bu, diğer JİTEM davalarında da gördüğümüz, yerelden merkezi adli yargıya taşıma modelinin bir başka örneğidir.

3. Sanıklar: Dördü Asker, Beşi Korucu

İddianamede dokuz sanık yer almaktadır:

Ad Soyad	İddianamedeki Rolü	Statü
Hasan Atilla Uğur	JİTEM'in Kızıltepe ve Diyarbakır yöneticilerinden olduğu ileri sürülmüştür	Subay
Eşref Hatipoğlu	Diyarbakır İl Jandarma Komutanı; JİTEM'in Diyarbakır yöneticisi olduğu ileri sürülmüştür	Subay
Ahmet Boncuk	JİTEM'in Kızıltepe ve Diyarbakır yöneticilerinden olduğu ileri sürülmüştür	Subay
Ünal Alkan	JİTEM üyesi ve “Bıçak Timi” içinde asker unsuru olduğu ileri sürülmüştür	Astsubay
Abdurrahman Kurğa	“Bıçak Timi” üyesi olduğu ileri sürülmüştür	Geçici köy korucusu
Ramazan Çetin	“Bıçak Timi” üyesi olduğu ileri sürülmüştür	Geçici köy korucusu / itirafçı
Mehmet Salih Kılıçaslan	“Bıçak Timi” üyesi olduğu ileri sürülmüştür	Geçici köy korucusu
Mehmet Emin Kurğa	“Bıçak Timi” üyesi olduğu ileri sürülmüştür	Geçici köy korucusu
İsmet Kandemir	“Bıçak Timi” üyesi olduğu ileri sürülmüştür	Geçici köy korucusu

Kaynak: Kızıltepe İddianamesi, Mardin Cumhuriyet Başsavcılığı.

? [İDDİA EDİLDİ] İddianamede Hasan Atilla Uğur, Eşref Hatipoğlu ve Ahmet Boncuk'un JİTEM yapılanmasının Kızıltepe ve Diyarbakır'daki yöneticileri oldukları ileri sürülmektedir. ^[1]

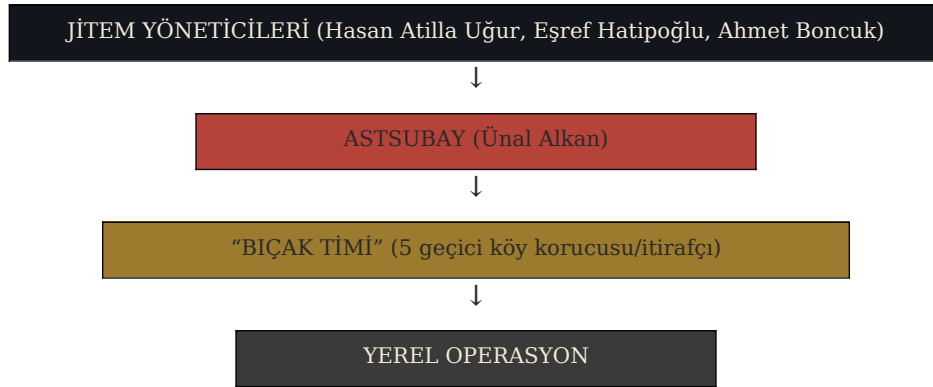
4. İddianamenin Kendi Dili: “JİTEM Örgütü”

→ [AKTARILDI] Kızıltepe İddianamesi'nde “JİTEM isimli örgütün faaliyetleri kapsamında...” ifadesi kullanılmaktadır. ^[1]

Bu hukuki açıdan dikkat çekici: savcılık yalnızca “JİTEM adlı bir birlik” demiyor, doğrudan “örgüt” diyor ve sanıkları örgüt kurma/yönetme ile örgüt üyeliği gibi suçlamalarla ilişkilendiriyor. Bu, III. Bölümde tartıştığım “JİTEM'in gerçek adı” sorusuna savcılığın kendi cevabını veriyor — ama bir iddianamenin nitelendirmesi olduğunu, mahkemenin bunu aynen kabul edip etmediğini bir sonraki bölümde ayrıca ele alacağımı hatırlatmam gerekiyor.

5. Ağ Modeli: Üst Komutadan Yerel Operasyona

İddianamenin çizdiği modele göre yapı şu şekilde işliyor:



? [İDDİA EDİLDİ] İddianameye göre 22 kişinin, JİTEM yöneticileri Hasan Atilla Uğur ve Ahmet Boncuk'un talimatlarıyla Bıçak Timi tarafından kaçırıldığı ve öldürüldüğü sonucuna varılmıştır. ^[1]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu, savcılığın dosyadaki emir-komuta iddiasının en açık formülasyonudur. Ama bunu bir savcılık iddiası olarak kaydediyorum; mahkemenin bu iddiayı aynı kesinlikte kabul edip etmediğini XII. Bölümde ayrıca ele alacağım.

Bu yapı, merkezden gelen üst rütbeli personel ile yerel korucu unsurlarını aynı dosyada birleştiriyor — bu, III. Bölümde kurduğum “sivil operasyon timleri” modeliyle örtüşen bir tablo ve JİTEM'in çalışma modeli açısından önemli.

6. Coğrafya: Kızıltepe, Tuzluca, Ömerli

İddianamedeki olaylar Kızıltepe merkezi ile Tuzluca ve Ömerli gibi çevre yerleşimlere, hatta Diyarbakır hattına kadar yayılıyor. Bu yüzden Bıçak Timi, yalnızca Kızıltepe merkezinde çalışan bir yerel grup değil, çevre ilçelere uzanan bir operasyon kapasitesi olduğu iddia edilen bir yapı olarak ortaya çıkıyor.

7. Açık Araştırma Soruları

Bu bölümü, Kızıltepe dosyasında hâlâ yanıtlanmamış, ileri araştırma gerektiren soruları listeleyerek bitirmek istiyorum — bu liste, kitabın şeffaflık ilkesinin bir parçası:

Bıçak Timi'nin gerçek bir personel listesi var mı? Korucular hangi tarihte görevlendirildi? İtirafçıların resmî Jandarma kimlikleri var mıydı? Ünal Alkan'ın JİTEM görevi hangi belgede geçiyor? Hasan Atilla Uğur'un görevi tam olarak neydi? Ahmet Boncuk'un olaylardaki konumu neydi? Eşref Hatipoğlu hangi emir-komuta pozisyonundaydı? Kuyulardan çıkarılan bedenlerin DNA sonuçları neydi? Ailelerin ilk ifadeleri ne diyordu? İddianamedeki anlatım, 1990'ların ilk soruşturmasıyla uyuyor mu?

Bu sorular, bir sonraki iki bölümde — mağdurları ve mahkeme kararını ele alırken — kısmen yanıtlanacak; kısmen de açık kalacaktır.

8. Bölüm Sonucu

Bu noktada Kızıltepe davasının tarihçesini, dokuz sanığın kimliğini ve iddianamenin kurduğu ağ modelini ele aldım.

! [DOĞRULANAMADI] Bu ağ modelinin — üst komutadan Bıçak Timi'ne uzanan emir zincirinin — mahkeme tarafından maddi vakıa olarak kabul edilip edilmediği, bu bölümün konusu değildir; bu soruyu XII. Bölümde ele alacağım.

Kaynakça

[1] Kızıltepe JİTEM İddianamesi, Mardin Cumhuriyet Başsavcılığı (failibelli.org üzerinden erişilen dava belgeleri).

Bu noktada görsel kullanmadım. Burada geçen hiçbir isim, kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı bulunmadıkça suçlu olarak nitelenmemiştir.

XI. BÖLÜM

**KIZILTEPE (II): 22 MAĞDUR VE KATARLI
KUYUSU**



1. 22 Kişiyi Tek Tek İncelemenin Gerekliliği

Dava dosyasında yer alan 22 kişiyi tek bir kütle olarak değil, tarihi ve delil düzeyi netleşen vakaları öne çıkararak incelemek gerekiyor — çünkü hepsinin aynı yöntemle öldürüldüğünü ya da aynı kesinlikte belgelendiğini varsaymamalıyız. Aşağıdaki tabloda, iddianamede tarihi belirtilen vakaları topluyorum:

Tarih	Mağdur(lar)	Not
1 Aralık 1992	İzzettin, Mehmet Ali, Nuri, Abdulvahap, Abdalbaki, Tacettin Yiğit; Abdurrahman Öztürk (Tuzluca) + Yusuf Çakar (Ömerli)	Aynı gün birden fazla evden alınma + ayrı yerde bir kişinin öldürülmesi iddiası — koordineli operasyon hipotezi (bkz. X. Bölüm)
16 Mayıs 1993	Yusuf Tunç	Kaçırıldığı belirtiliyor; bedenine ulaşamadı — fiziksel delil zayıf
4 Eylül 1994	Süleyman Ünal	—
14 Haziran 1994	Abdulvahap Ateş	—
29 Aralık 1994	Hıdır Öztürk	Gizli tanık Oğuz'un anlatımına konu olan olay
15 Ocak 1995	Mahmut Abak, Mehmet Emin Abak	Kemikleri DNA testiyle kimliklendirildi
27 Ocak 1995	Nurettin Yalçinkaya, Necat Yalçinkaya	Katarlı kuyusu — bu bölümde ayrıntılı ele alınmıştır
29 Mart 1995	Kemal Birlik, Zeki Alabalık, Abdalbaki Birlik, Zübeyir Birlik	Zeki Alabalık ve Zübeyir Birlik'in kemikleri Katarlı kuyusunda DNA ile kimliklendirildi
Tarihsiz	Menduh Demir, Şeyhmus Kaban	İddianamede Eşref Hatipoğlu'na atfedilen ağır bir iddiaya konu — aşağıda ayrıca ele alınmıştır

Kaynak: Kızıltepe İddianamesi. Tam mağdur listesi ayrıca şu isimleri de içeriyor: Şeyhmus Kaban, Yusuf Tunç, Süleyman Ünal, Abdulvahap Ateş — bu bölümde yalnızca bağımsız kaynaklarla (Adli Tıp raporları, kazı tutanakları) desteklenen vakalar ayrıntılandırılmıştır.

2. Katarlı Kuyusu: Bir Kimliklendirme Zincirinin Anatomisi

Kızıltepe dosyasını diğer JİTEM dosyalarından ayıran en güçlü maddi delil, Katarlı köyündeki bir kuyuda yürütülen adli inceleme sürecidir. Bu süreç o kadar ayrıntılı belgelenmiştir ki, kendi başına bir adli bilim vaka analizi oluşturuyor.

✓ [BELGELENDİ] İddianameye göre kuyu ilk olarak 2008'de soruşturma konusu olmuş ve aynı yıl bir araştırma yapılmıştır. 17 Ekim 2008'de Katarlı köyündeki kuyuda yapılan araştırmada iki adet insana ait kemik çıkarılmıştır. İstanbul Adli Tıp Kurumu Morg İhtisas Dairesi'nin 26 Şubat 2009 tarihli raporuna göre, bu kemiklerin aynı soyağacına ait kişilere ait olduğu değerlendirilmiştir; bu değerlendirme için Necat Yalçinkaya'nın babası ve Nurettin Yalçinkaya'nın kardeşi Mahmut Yalçinkaya'dan kan örneği alınmıştır.^[1]

Bu noktada dikkat çekmem gereken metodolojik bir nokta var: kemiklerin kimliği, doğrudan bir varsayımla değil, akrabalık soy bağı karşılaştırmasıyla (Mahmut Yalçinkaya'nın kan örneği üzerinden) belirlenmiştir. Bu, klasik ve kabul görmüş bir adli kimliklendirme yöntemidir.

? [İDDİA EDİLDİ] İddianamede, gizli tanık Oğuz'un kuyuda daha fazla ceset bulunduğunu söylediği belirtilmekte; bu anlatımın kuyunun yeniden ve daha kapsamlı açılmasını tetiklediği aktarılmaktadır.^[1]

✓ [BELGELENDİ] 22-23 Nisan 2013 tarihlerinde kuyu tamamen kaldırılarak yeniden araştırılmış ve bu çalışmada 33 adet insan kemiği bulunmuştur.^[1]

▲ METODOLOJİK UYARI: 33 kemik, 33 insan anlamına gelmez. Kemiklerin kaç farklı bireye ait olduğu ancak antropolojik ve genetik değerlendirmeyele belirlenebilir.

✓ [BELGELENDİ] İddianamede 02.04.2014 tarih ve 62340/59 K sayılı Kemik Raporu'na atıf yapılmaktadır. Bu rapora göre ele geçirilen kemiklerin toplam beş ayrı kişiye ait olduğu, bunların 2 çocuk, 1 kadın ve 2 erkek olduğu belirlenmiştir.^[1]

Bu, Kızıltepe kuyularındaki en önemli tek adli bulgudur: beş farklı birey, tek bir kuyuda. Bu beş kişiden ikisinin kimliği ayrıca belirlenmiştir:

✓ [BELGELENDİ] Biyoloji İhtisas Dairesi'nin 04.03.2014 tarihli 2137 sayılı raporu, iki erkek kişiden birinin Zeki Alabalık olduğunu; 04.06.2014 tarihli 1210 sayılı rapor ise diğer erkek kişinin Zübeyir Birlik olduğunu belirlemiştir.^[1]

Bu iki kimliklendirme, Katarlı kuyusu araştırmasını yalnızca “Yalçınkaya kardeşler” dosyası olmaktan çıkarıp, 29 Mart 1995'te öldürüldüğü iddia edilen dört kişilik grupla (Kemal Birlik, Zeki Alabalık, Abdülbaki Birlik, Zübeyir Birlik) da bağlantılı hale getiriyor.

3. Nurettin Yalçinkaya Paradoksu: Bir Kişi Aynı Anda Ölü ve Sağ mı?

Bu bölümü yazarken karşılaştığım en şaşırtıcı ve en öğretici dosya budur. Kitabın disiplinini en zorlayan, ama tam da bu yüzden en iyi gösteren vaka.

✓ [BELGELENDİ] Kızıltepe dosyası, Nurettin Yalçinkaya'nın 1995 civarında öldürüldüğünü ve kalıntılarının Katarlı kuyusunda bulunduğunu ileri sürmektedir. Buna karşılık, dava dosyasına göre 4 Haziran 2009 tarihinde Zeynep Yalçinkaya tarafından Nurettin Yalçinkaya aleyhine bir boşanma davası açılmış; dosya Pendik 2. Aile Mahkemesi'nde 2009/483 Esas sayısı ile kayda geçmiş; 22 Ocak 2010'da kesinleşen bir boşanma kararı çıkmış ve karar Pendik Nüfus Müdürlüğü'ne gönderilmiştir. [1,2]

◇ **Nasıl Aynı Anda Hem Ölü Hem Sağ Olunabilir?:** Bu soru, dosyanın 2017'den itibaren mahkemenin özel gündemine oturmasına neden olmuştur. 14 Eylül 2017 duruşmasında mahkeme, Nurettin'in sağ mı ölü mü olduğunu açıklığa kavuşturmak için somut araştırma kararları almıştır: (1) Nurettin'in kardeşi Mahmut Yalçinkaya'dan DNA örneği alınması, (2) bu DNA'nın boşanma dosyasındaki Nurettin'e ait olduğu söylenen örnekle karşılaştırılması, (3) köy muhtarı ve yaşlı köylülerden Nurettin'in yaşıyıp yaşamadığının araştırılması, (4) boşanma dosyasındaki adresten Nurettin'in bizzat çağırılması.

Bu, kitabın metodolojisi açısından örnek gösterilecek bir andır: mahkeme, çelişkili iki kaynağı (DNA kimliklendirmesi ve boşanma dosyası) karşı karşıya getirdiğinde, birini otomatik olarak diğerine tercih etmek yerine, iddiayı bizzat test etmeye çalışmıştır.

→ [AKTARILDI] 11 Nisan 2019 duruşma tutanağında Zeynep Yalçinkaya'nın beyanının alındığı; kendisinin, Nurettin'in öldüğünden haberi olmadığını, boşanma davasını kendisinin açtığını ve Nurettin Yalçinkaya'nın hiçbir duruşmaya gelmediğini söylediği kayda geçirilmiştir. [2]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu ayrıntı çok önemli: “2009'da Nurettin bizzat ortaya çıktı, eşiyle görüştü” şeklinde bir tablo bu kitap için doğrulanamamıştır. Tam tersine, boşanma davasının arka planı çok daha karmaşıktır ve kendisinin duruşmalara hiç katılmadığı bir tanık beyanıyla sabittir. Bu nedenle “tebligatlar kime yapıldı?” sorusu kritik hale gelmiştir — nitekim sanık avukatlarından biri de duruşmada tam olarak bunu sormuştur.

✓ [BELGELENDİ] Mahkemenin 2019 gerekçeli kararında, nüfus kayıtları ve Pendik 2. Aile Mahkemesi'nin 2009/483 Esas sayılı boşanma dosyası birlikte değerlendirilerek “öldürüldüğü iddia edilen kişilerin sağ olduklarının anlaşıldığı” sonucuna ulaşıldığı bildirilmektedir. [2]

Bu noktada dört olası açıklama var, hiçbirini bu çalışma için kesinleştiremiyorum: (A) 2009'da gerçekten yaşayan başka bir Nurettin Yalçinkaya vardı (adaşlık); (B) 1995'te kaybolan Nurettin için başlatılan hukukî işlemde kimlik, tebligat veya nüfus kayıtları yanlış/eksik kullanıldı; (C) Adli Tıp eşleşmesinde referans numunesi veya soy bağı açısından bir hata vardı; (D) kimlikler arasında başka bir karışıklık söz konusu.

◇ **Mahkeme “DNA Yanlıştı” mı Dedi?:** Hayır. Kararın kendisi Adli Tıp raporunun bilimsel olarak hatalı olduğuna dair açık bir tespit yapmamaktadır. Mahkeme, nüfus ve boşanma dosyası kayıtlarını değerlendirerek kasten öldürme suçunun unsurlarının oluşmadığı sonucuna varmıştır — bu, DNA raporunu çürüten ayrı bir bilimsel tespit değildir. Bu ikisini birbirine karıştırmamak gerekiyor: dosyada birbiriyle tam olarak bağdaştırılamamış iki farklı belge kategorisi (adli tıp kimliklendirmesi ve hukukî/idari kayıtlar) yan yana durmaktadır.

Bu çalışma için ulaşılamayan, ama meselenin çözümü için gerekli olan belgeler şunlardır: 26.02.2009 Morg İhtisas Dairesi raporunun tam metni; 02.04.2014 Kemik Raporu; 04.03.2014 ve 04.06.2014 tarihli Biyoloji İhtisas Dairesi raporları; Mahmut Yalçinkaya'nın referans DNA sonucu; Pendik 2. Aile Mahkemesi 2009/483 sayılı dosyanın tamamı; bu dosyadaki tebligatların kime yapıldığı.

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu kitapta “Nurettin Yalçinkaya kesin olarak 1995'te öldü” ya da “Nurettin Yalçinkaya 2009'da yaşıyordu” şeklinde kesin bir cümle kurmuyorum. En doğru ifade: Katarlı kuyusundaki kalıntılar üzerinde Necat ve Nurettin Yalçinkaya ile ilişkilendirilen soy bağı ve DNA incelemeleri yapılmış; ancak 2009 tarihli bir boşanma dosyasının ortaya çıkması, mahkemede Nurettin'in kimliği konusunda çözülememiş ciddi bir tartışma yaratmıştır.

4. Mahkemenin JİTEM Hakkındaki Genel Kabulü: İnce Bir Ayrım

✓ [BELGELENDİ] Kızıltepe kararının gerekçesinde, bazı dönemlerde terörle mücadele faaliyetlerinin legal çizgiden saptığı, kamu görevlilerinin organize ettiği oluşumlar içinde işkence ve öldürmeler gerçekleştirildiği ve JİTEM faaliyetlerine ilişkin kuvvetli şüphe oluşturan delillere ulaşıldığının belirtildiği aktarılmaktadır.^[2]

✓ [BELGELENDİ] Kararın başka bir kısmında ise, dava konusu dokuz sanığın Kızıltepe'de kurduğu iddia edilen örgütün somut delille kanıtlanmadığı; örgütün varlığına ilişkin delillerin gizli tanık anlatımlarında kaldığı ve bunların somut verilerle desteklenmediği vurgulanmaktadır.^[2]

◇ **Mahkeme JİTEM'in Hiç Var Olmadığını mı Söyledi?:** Hayır — ve bu ayrım kitabın merkezinde duruyor. Mahkeme gerekçesi, JİTEM'in tarihsel varlığına ilişkin genel bir kabul ile, davadaki dokuz sanığın somut cezai sorumluluğunu birbirinden ayırmaktadır. Yani: JİTEM'in tarihsel varlığı → gerekçede kabul edilmiş. Bu dokuz sanığın JİTEM örgütü kurduğu/yönettiği → kanıtlanmamış. “Mahkeme JİTEM diye bir şey hiç yoktu dedi” şeklindeki popüler internet anlatımları, bu nedenle yanlıştır.

5. Menduh Demir ve Şeyhmus Kaban: Helikopter İddiası

Bu bölümü, kitabın en dikkatli ele almam gereken iddiasıyla kapatıyorum.

? [İDDİA EDİLDİ] İddianamede, savcılığın JİTEM'in Diyarbakır yöneticisi olarak tarif ettiği ve Diyarbakır İl Jandarma Komutanı olan Eşref Hatipoğlu'nun, Menduh Demir ve Şeyhmus Kaban'ı bir helikopterden atarak öldürdüğü sonucuna ulaştığı ileri sürülmektedir.^[1]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu son derece ağır bir iddiadır ve bu kitapta yalnızca “savcılık iddianamesindeki bir iddia” olarak, kaynağına sıkı sıkıya bağlı biçimde aktarılmaktadır. Mahkeme bunu doğrulanmış bir maddi vakıa olarak kabul etmemiştir; dosya sonunda ilgili suçlamaların önemli bölümü zamanaşımı nedeniyle düşmüştür. Bu iddia hiçbir şekilde “Eşref Hatipoğlu şu kişileri helikopterden attı” şeklinde olgusal bir cümleye dönüştürülmemiştir ve dönüştürülmeyecektir; kesinleşmiş bir mahkûmiyet bulunmadıkça bu, yalnızca bir isnat olarak kalır.

Bu iddiayı burada anmamın nedeni, susmak değil, kitabın ilkesine sadık kalarak onu doğru çerçevede — kaynağı, kanıt düzeyi ve mahkemenin bu konudaki sonucu ile birlikte — kayda geçirmektir.

6. Bölüm Sonucu

Bu noktada Kızıltepe'nin 22 mağdurunu ve özellikle Katarlı kuyusundaki adli kimliklendirme sürecini ayrıntılı olarak ele aldım. Zeki Alabalık ve Zübeyir Birlik'in kimliklendirilmesi, JİTEM araştırmasındaki en güçlü maddi delillerden birini oluşturuyor. Buna karşılık Nurettin Yalçinkaya paradoksu, en iyi belgelenmiş dosyalarda bile ne kadar temkinli olunması gerektiğini gösteren çarpıcı bir örnek.

! [DOĞRULANAMADI] Bu bölümde ele alınan hiçbir mağdur için, kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararıyla desteklenen bir fail tespiti bu kitap için mevcut değildir.

Kaynakça

[1] Kızıltepe İddianamesi, Mardin Cumhuriyet Başsavcılığı.

[2] Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 2019 tarihli gerekçeli kararı ve duruşma tutanakları (11 Nisan 2019, 14 Eylül 2017, 13 Eylül 2018).

Bu noktada görsel kullanmadım. Burada geçen hiçbir isim, kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı bulunmadıkça suçlu olarak nitelenmemiştir.

XII. BÖLÜM

KIZILTEPE (III): PERSONEL AĞI VE MAHKEME KARARI



1. Resmî Hizmet Kayıtları



[BELGELENDİ] Jandarma Genel Komutanlığı'nın resmî hizmet kaydına göre Hasan Atilla Uğur, 18 Temmuz 1993 ile 1 Ağustos 1996 arasında Kızıltepe İlçe Jandarma Komutan Vekili olarak görev yapmıştır.^[1]

Bu, araştırma açısından önemli bir eşik: önceki bölümlerde Uğur'un Kızıltepe'deki görevini çoğunlukla tanık anlatımlarından öğreniyorduk. Burada artık Jandarma Genel Komutanlığı'nın resmî hizmet kaydı elimizde — ve bu tarihler, iddianamedeki olayların büyük bölümünü (Abdulahap Ateş 1994, Hıdır Öztürk 1994, Süleyman Ünal 1994, Abaklar 1995, Yalçınkayalar 1995, Birlik/Alabalık 1995) doğrudan kapsıyor.

→ [AKTARILDI] İddianamede Ahmet Boncuk'un Kızıltepe'de Jandarma Komando Bölük Komutanı, Ünal Alkan'ın ise Kızıltepe İlçe Jandarma Komutanlığı'nda Başçavuş olarak görev yaptığı belirtilmektedir.^[2]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Resmî görev kaydı ile “JİTEM yöneticisi” iddiası aynı şey değildir. Bunları üç ayrı satırda tutuyorum: Resmî görev — belgelendirilmiş. “JİTEM yöneticisi” — savcılık/iddianame değerlendirmesi. Cinayet emri verdi — mahkûmiyetle kesinleşmemiş.

2. Bir Tarih Çelişkisi: 7 Aylık Boşluk

◆ **BELGE ÇELİŞKİSİ:** İddianame bazı sanıkların suç tarihlerini 1 Aralık 1992'den başlatmaktadır (Tuzluca olayı). Ancak Hasan Atilla Uğur'un Jandarma Genel Komutanlığı'ndan gelen resmî hizmet kaydı, Kızıltepe'deki görevinin 18 Temmuz 1993'te başladığını göstermektedir. Sanık Abdurrahman Kurğa'nın kendi ifadesinde Uğur'un “1992 sonlarında” Kızıltepe'ye geldiğini söylediği aktarılmaktadır — resmî kayıtlarla yaklaşık 7 aylık bir fark var. Bu fark; tarih hatası, vekâlet/görevlendirme, geçici görev, farklı unvan veya tanıgın yıllar sonra tarihi karıştırması gibi çeşitli nedenlerden kaynaklanabilir. Hangisinin doğru olduğunu, 1992 sonuna ait özgün bir geçici görevlendirme emri bulunmadan söyleyemiyoruz.

Bu çelişki, savcılığın Uğur'u 1 Aralık 1992 tarihli Tuzluca olayından da sorumlu tutabilmesi için, resmî görev kaydından bağımsız ek bir delile ihtiyaç olduğunu gösteriyor. Bu yüzden “Uğur 1992 Tuzluca cinayetinin yöneticisiydi” ifadesini bu çalışma için kesinleştiremiyorum.

3. “Muşlu Ramo 049”: Bir Personel Listesi Bağlantısı

✓ [BELGELENDİ] Arif Doğan'ın Beykoz'daki işyerinde ele geçirilen, “1'inci Jandarma İstihbarat ve Terörle Mücadele Birlik Komutanlığı Eleman Listesi” başlıklı ve “GİZLİ” ibareli bir belgede, “Muşlu Ramo 049” şeklinde Ramazan Çetin'in adının bulunduğu iddianamede belirtilmektedir.^[3]

✓ [BELGELENDİ] Hasan Atilla Uğur'a ait olduğu belirlenen bir telefon rehberinde, “Ramo” koduyla Ramazan Çetin'in telefonunun kayıtlı olduğu tespit edilmiştir. Ramazan Çetin, savcılığın Bıçak Timi listesinde yer alan korucular arasındadır.^[3]

Bu, araştırmanın önemli bulgularından biri: aynı kişi (Ramazan Çetin) iki farklı belge havuzunda karşımıza çıkıyor — Kızıltepe'deki Bıçak Timi iddiasında ve Arif Doğan'ın ele geçirilen Jandarma İstihbarat/terörle mücadele personel listesinde.

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu tek başına bir “JİTEM üyeliği” kanıtı değildir. “Eleman listesi” belgesinin ne zaman hazırlandığı, kimin tarafından hazırlandığı, listedeki kodların neyi ifade ettiği ve Ramazan Çetin'in gerçekten bu listede kastedilen kişi olup olmadığı ayrıca doğrulanmalıdır. Ama araştırma açısından güçlü bir bağlantı noktasıdır.

4. “JİTEM Ünal Başçavuş” Ajandası ve Telefon Ağı

? [İDDİA EDİLDİ] Ergenekon soruşturması kapsamında ele geçirilen bir ajandada “JİTEM ÜNAL BAŞÇAVUŞ” ifadesi ve bir telefon numarasının bulunduğu iddianameye yazılmıştır; aynı numaranın 2003 yılında Veli Küçük adına kayıtlı bir GSM hattıyla iletişim kurduğu da dosyada belirtilmektedir.^[3]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bir kişinin bir ajandada “JİTEM” etiketiyle kaydedilmesi, tek başına o kişinin 1990'larda JİTEM üyesi olduğunu kesin olarak kanıtlamaz — özellikle bu kayıt 2009'da ele geçirilen bir ajandada bulunmaktadır. Kaydın ne zaman yazıldığı ve kayıt sahibinin kimliği bu nedenle önem taşıyor.

İddianamede aktarılan telefon iletişim verileri şöyle özetlenebilir: Ramazan Çetin ile Hasan Atilla Uğur arasında (rehber kaydı üzerinden); Ramazan Çetin ile Arif Doğan arasında 20 Mart - 10 Nisan 2003 tarihleri arasında 4 görüşme; Ramazan Çetin ile Veli Küçük adına kayıtlı telefon arasında 26 Şubat 2007'de 2 görüşme; Ramazan Çetin ile Mehmet Şener Eryugur adına kayıtlı telefon arasında 27 Temmuz 2006'da 2 görüşme; Ünal Alkan ile Uğur tarafından kullanıldığı belirlenen bir hat arasında 22 Ocak - 5 Nisan 2008'de 10 görüşme ve 2006'da başka iki hat arasında 8 görüşme.^[3]

◆ **BELGE ÇELİŞKİSİ:** Bu telefon ağı 2003-2008 dönemine ait; Bıçak Timi iddiası ise 1992-1996 dönemine ilişkin. Bu nedenle “2007'de birbirleriyle görüştüler, demek ki 1995'te birlikte cinayet işlediler” sonucunu çıkaramayız — bu bir mantık hatası olur. Doğru ifade: Bıçak Timi üyesi olarak iddianamede gösterilen Ramazan Çetin'in, sonraki yıllarda Uğur, Arif Doğan, Veli Küçük ve Eryugur'la telefon temasları bulunduğu iddianameye yansımıştır. Bu ciddi bir ilişki bulgusudur, ama geçmişteki belirli cinayetleri tek başına kanıtlamaz.

5. 2013: Kürtçe Bir Telefon Konuşması

✓ [BELGELENDİ] Haziran 2013'te, Kızıltepe'de Mehmet Emin Abak dosyasına ilişkin kuyu kazısı yapılırken, Abdurrahman Kurğa ile “İsa” isimli bir kişi arasında saat 14.16'da Kürtçe bir telefon konuşması tespit edilmiştir; “İsa” Aysun Köyü'nden bir isim daha istemiş, Kurğa ise telefonda konuşamayacağını söylemiştir.^[3]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Fiziksel delil araması ile şüpheli bir iletişimin aynı gün/saat içinde aynı soruşturma dosyasında karşılaşması ilginçtir; ama kitabın standardı gereği zamanlama tek başına nedensellik ifade etmez. Bu konuşmanın cinayetlerle ilgili olduğunu kesin olarak söyleyemeyiz, çünkü konuşmanın tam bağlamı açık kaynaklarda net değildir.

6. Sanıkların Ortak Savunma Çizgisi

→ [AKTARILDI] Sanıklardan Abdurrahman Kurğa'nın Uğur'u ilçe jandarma komutanı olduğu için tanıdığını, Boncuk'la operasyonlara çıktığını, ancak Bıçak Timi'yle ilgisi olmadığını söylediği; Mehmet Emin Kurğa'nın Boncuk'la operasyonlara çıktığını ama Bıçak Timi üyesi olduğu iddiasını reddettiği; İsmet Kandemir'in Boncuk'la birkaç operasyona çıktığını ama Bıçak Timi'ni reddettiği aktarılmaktadır.^[3]

Sanıkların ortak savunma çizgisi kabaca şöyle özetlenebilir: “Evet, korucuydum. Evet, askerî operasyonlara katıldım. Evet, Uğur/Boncuk'u görevleri nedeniyle tanıyorum. Ama Bıçak Timi diye bir örgüte üye değildim.” Bu, mahkemenin örgüt üyeliği konusunda neden daha yüksek bir ispat standardı aradığını anlamamıza yardımcı oluyor: askerî operasyona katılmak ile gizli bir infaz timinde örgütlü biçimde yer almak, hukuken farklı şeylerdir.

7. Genel Ağ Şeması

Bu noktada topladığım bütün unsurları — resmî görev kayıtları, ele geçirilen personel listeleri, telefon bağlantıları — bir araya getirdiğimde ortaya çıkan model şudur. Bunun savcılığın iddianamesinin kurduğu bir model olduğunu, resmî Jandarma teşkilat şeması olmadığını yineliyorum:



8. Mahkeme Ne Dedi? Nihai Değerlendirme

✓ [BELGELENDİ] 9 Eylül 2019'da Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesi, örgüt kurma/yönetme ve örgüt üyeliği suçlarından sanıklar hakkında beraat kararı vermiş; diğer öldürme/zorla kaybetme isnatları bakımından ise 20 yıllık zamaşımı nedeniyle davanın düşmesine karar vermiştir.^[4]

Mahkeme, dosyada resmî hizmet safahatı, ele geçirilen gizli belgeler, personel listesi, telefon rehberleri, iletişim kayıtları, korucuların kendi görev anlatımları, kazı ve Adli Tıp belgeleri gibi geniş bir delil kategorisinin bir araya getirildiğini görmesine rağmen, sanıkların cezai sorumluluğunu bu bütün üzerinden kesinleştirmemiştir.

■ **YARGI SONUCU — Kızıltepe Davası (Nihai):** Mahkeme bu iletişim verilerini ve personel bağlantılarını görmesine rağmen, sanıkları örgüt üyeliği/yöneticiliğinden mahkûm etmemiştir. Dolayısıyla “iletişim ağı = suç örgütü” şeklinde hukukî bir sonuç çıkarılamaz. Ancak bu ağ, tarihsel araştırmada — özellikle kitabın ileride ele alacağı Susurluk/Ergenekon hattıyla karşılaştırıldığında — anlamlı bir ilişki haritası olarak kullanılabilir.

9. Kızıltepe Serisi İçin Genel Dosya Sonucu

Üç bölüm boyunca ele aldığım Kızıltepe dosyasını, tek bir kapsamlı Dosya Sonucu kutusuyla özetliyorum:

DOSYA SONUCU — KIZILTEPE (TÜM SERİ)	
Belgelendirilen	Hasan Atilla Uğur, Ahmet Boncuk ve Ünal Alkan'ın Kızıltepe'de resmî askerî görevleri; Katarlı kuyusunda 5 bireye ait kemik bulunması ve Zeki Alabalık/Zübeyir Birlik'in DNA ile kimliklendirilmesi; Ramazan Çetin'in hem Bıçak Timi listesinde hem Arif Doğan'ın ele geçirilen personel listesinde geçmesi; sanıklar arasındaki telefon bağlantıları (2003-2008).
Tanıklıkla ileri sürülen	İddianamenin “JİTEM yöneticileri → Bıçak Timi → yerel operasyon” modeli; Eşref Hatipoğlu'na yönelik helikopter iddiası; 22 mağdurun JİTEM yöneticilerinin talimatıyla öldürüldüğü iddiası.
Bağımsız doğrulanan	Katarlı kuyusundaki DNA kimliklendirmesi (iki mağdur için); Uğur'un resmî hizmet kaydının olayların büyük bölümünü zamansal olarak kapsaması.
Doğrulanamayan	Bıçak Timi'nin resmî bir personel listesinin bulunup bulunmadığı; Nurettin Yalçinkaya'nın kimliği (2009 boşanma davası paradoksu); Uğur'un 1992 sonundaki görev durumu (7 aylık boşluk); helikopter iddiasının doğruluğu.
Yargısal sonuç	9 Eylül 2019'da Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesi örgüt kurma/yönetme ve örgüt üyeliğinden beraat kararı vermiş, diğer isnatlar bakımından zamanaşımı nedeniyle düşme kararı vermiştir. 22 kişinin öldürülmesiyle ilgili ceza sorumluluğunu esastan kesinleştiren bir mahkûmiyet ortaya çıkmamıştır.

10. Bölüm ve Seri Sonucu

Kızıltepe, JİTEM araştırmasındaki en kapsamlı tek dava dosyasıdır. Üç bölüm boyunca gördüğümüz gibi, dosyada gerçekten önemli bir delil zenginliği var: resmî hizmet kayıtları, ele geçirilen gizli personel listeleri, telefon iletişim kayıtları, DNA ile kimliklendirilmiş kalıntılar. Bu, Kızıltepe'yi “yalnızca bir itirafçının anlattıkları” olmaktan çıkarıyor.

! [DOĞRULANAMADI] Buna rağmen, bütün bu malzeme bir araya geldiğinde bile, mahkeme sanıkların özel bir örgüt kurup yönettiğini ve 22 kişiyi bu örgüt aracılığıyla öldürdüğünü kesinleştirecek bir mahkûmiyete ulaşmamıştır.

Bu, kitabın en başından beri savunduğu ayrımın en güçlü kanıtı: bir yapının tarihsel varlığına ilişkin güçlü belge yığını, o yapının belirli bir suçtaki sorumluluğunu otomatik olarak kanıtlamaz. Bir sonraki bölümde, bu ağ haritasını genişleterek MİT, Susurluk ve Ergenekon hattına geçiyorum.

Devlet kurumları arasında oluşan belge zinciri

1991-1992 yıllarında JİTEM konusunda basında çıkan haberleri yalnızca basın tarihi olarak değerlendirmemek gerekiyor.

Araştırmada ortaya çıkan yeni belge zincirine göre 21 Haziran 1992 tarihli 2000'e Doğru yayınlarının ardından Jandarma Genel Komutanlığı tarafından dergiden bilgi ve belgeler istendiği, ardından kaynakların isimlerinin talep edildiği aktarılıyor. Ancak söz konusu yazışmaların orijinal taramalarına henüz ulaşamadığı için bunları doğrudan “orijinal belge” olarak değil, birden fazla kaynaktan aktarılan ve asılları ayrıca aranması gereken resmî yazışmalar olarak sınıflandırıyorum.

Bu ayrım önemlidir.

Çünkü artık elimizde yalnızca:

gazeteci bir şey yazdı

bilgisi yok.

Aynı zamanda:

haber çıktı → devlet kurumu haberi gördü → bilgi istedi → kaynak talep etti

şeklinde bir kurumsal tepki zinciri var.

Bu, 1990'ların başındaki JİTEM tartışmasının devletin kendi kurumları içerisinde de karşılık bulunduğunu gösteren önemli bir arşiv izidir.

Fakat bunu:

“Jandarma JİTEM'i kabul etti.”

şeklinde okumak doğru değildir.

Doğru ifade:

“JİTEM iddiaları üzerine Jandarma tarafından soruşturma amacıyla bilgi ve belge talep edildiğine ilişkin kayıtlar bulunmaktadır.”

olmalıdır.

Kaynakça

[1] Jandarma Genel Komutanlığı'nın resmî hizmet kaydı (Hasan Atilla Uğur).

[2] Kızıltepe İddianamesi'nde aktarılan tanık/sanık beyanları.

[3] Kızıltepe İddianamesi, Mardin Cumhuriyet Başsavcılığı (failibelli.org üzerinden erişilen dava belgeleri); Ergenekon soruşturması kapsamında ele geçirilen belgeler ve iletişim tespit tutanakları.

[4] Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesi, 9 Eylül 2019 tarihli karar.

Bu noktada görsel kullanmadım. Burada geçen hiçbir isim, kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı bulunmadıkça suçlu olarak nitelenmemiştir.

XIII. BÖLÜM

MİT, SUSURLUK VE ERGENEKON



1. 3 Kasım 1996: Neden Bir Dönüm Noktası?



[BELGELENDİ] 3 Kasım 1996'da Balıkesir'in Susurluk ilçesi yakınlarında meydana gelen bir trafik kazasında Abdullah Çatlı, Hüseyin Kocadağ ve Gonca Us hayatını kaybetmiş; DYP Şanlıurfa Milletvekili Sedat Bucak yaralı olarak kurtulmuştur. ^[1]

✓ [BELGELENDİ] İçişleri Bakanlığı'nın TBMM'ye aktardığı soruşturma sonuçlarında, Çatlı'ya sahte nüfus cüzdanı ve pasaport verilmesi, araçta bulunan silahların Emniyet kayıtlarına geçirilmemesi ve Özel Harekât envanterine ilişkin usulsüzlüklerin incelendiği bildirilmektedir. ^[1]

Susurluk, bu nedenle tek başına bir trafik kazası olmaktan çıkmış; devlet içindeki bazı güvenlik görevlileriyle organize suç çevrelerinin aynı ilişkiler ağında bulunup bulunmadığı sorusunu doğurmuştur. Bu, JİTEM araştırması açısından önemli bir eşik: JİTEM meselesi artık yalnızca Güneydoğu'daki faili meçhul cinayetler başlığından çıkıp, Türkiye'deki güvenlik bürokrasisinin tamamındaki gayriresmî ilişkiler bağlamına giriyor.

2. Kutlu Savaş Raporu'nun Hukuki Statüsü

→ [AKTARILDI] Kazanın ardından Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanı Kutlu Savaş'ın hazırladığı rapor 1997'de tamamlanmış; TBMM kayıtlarında raporun Susurluk olaylarının kapsamındaki birçok olayı genel olarak değerlendirdiği, tespitleri Başbakan'a sunmayı amaçladığı belirtilmektedir. ^[2]

▲ METODOLOJİK UYARI: Kutlu Savaş Raporu bir mahkeme kararı değildir, bir ceza iddianamesi de değildir — bir Başbakanlık Teftiş Kurulu inceleme raporudur. Bu nedenle “Kutlu Savaş şöyle yazdı, o halde ceza hukukun kesinleşti” diyemiyoruz. Fakat devlet kurumlarının kendi içindeki bilgi ve değerlendirme düzeyini göstermesi bakımından son derece önemlidir. Ayrıca raporun kamuoyuna açıklanmayan veya sansürlenmiş bölümleri olduğu; TBMM'de raporun bazı kısımlarına erişilemediğine ilişkin tartışmaların yıllar boyunca sürdüğü bilinmektedir — bu nedenle raporun kamuya açık kısmı, Susurluk dosyasının tamamı değildir.

3. Mehmet Eymür ve MİT Kontrterör Dairesi

→ [AKTARILDI] TBMM kayıtlarında, MİT'in 1988'de birinci bir raporu hazırladığı ve bu raporun ardından Mehmet Eymür'ün görevinden ayrıldığı; 1995'te ise Eymür'ün MİT Kontrterör Daire Başkanı olarak göreve döndüğü belirtilmektedir. ^[2]

Bu tarih dizisi önemli: 1992 Musa Anter, 1993 Vedat Aydın sonrası dönem, 1994-1995 Kızıltepe faili meçhulleri, 1995 Eymür'ün MİT Kontrterör'e dönüşü, 1996 Susurluk — MİT/Jandarma/Emniyet ilişkilerini incelediğimiz dönem, tam olarak 1990'ların en yoğun çatışma yıllarına denk düşüyor.

? [İDDİA EDİLDİ] TBMM'deki bazı değerlendirmelerde, Yeşil'in Jandarma tarafından kullanıldığı, sonrasında MİT ile ilişkiye girdiği ve bazı durumlarda MİT mensupları tarafından korunduğu; özellikle Mehmet Eymür'ün Yeşil'i koruyan kişiler arasında olduğu iddiası dile getirilmektedir. ^[2]

▲ METODOLOJİK UYARI: Bu ifade bir TBMM tutanağındaki konuşmacının değerlendirmesidir. Bunu “TBMM, Eymür'ün Yeşil'i koruduğunu kesinleştirdi” şeklinde yazamıyoruz.

4. Üçüncü MİT Raporu

→ [AKTARILDI] Susurluk kazasından sonra MİT tarafından hazırlanan üçüncü bir raporun, dönemin MİT Müsteşarı Sönmez Köksal tarafından 1996'da Başbakan Necmettin Erbakan'a “kişiyeye özel” şekilde sunulduğu bildirilmektedir.^[2]

Bu önemli, çünkü aynı dönemde MİT ve Başbakanlık Teftiş Kurulu ayrı ayrı raporlar hazırlıyordu. Dolayısıyla 1996-1997 döneminde devletin elinde Susurluk Raporu, MİT raporları, TBMM Susurluk Komisyonu tutanakları ve Mülkiye müfettiş raporları gibi birden fazla bilgi kanalı bulunuyordu — ve bu kanallar birbirinden farklı perspektiflerden (istihbarat, idari/soruşturma, siyasi/parlamentar denetim, teftiş) aynı olaylara bakıyordu.

5. Cevat Öneş

MİT tarafında ikinci önemli isim Cevat Öneş'tir — MİT'in üst düzey yöneticilerinden biri ve özellikle Güneydoğu, istihbarat ve devletin güvenlik politikaları hakkındaki açıklamalarıyla bilinen bir isimdir.

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Öneş'in önemi, devlet içindeki güvenlik yapılarının varlığına dair eski bir MİT yöneticisinin perspektifini sunmasıdır. Ancak açıklamalarını operasyonel belge olarak değil, kurum deneyimine sahip eski bir yetkilinin değerlendirmesi olarak sınıflandırıyorum.

6. Veli Küçük'ün Telefonu: Kurumsal Bağlam

VII. Bölümde Yeşil dosyası çerçevesinde ayrıntılı ele aldığım 0542 *** ** ** numaralı telefon meselesini burada, Susurluk'un kurumsal bağlamı içinde tekrar hatırlatmak istiyorum.

→ [AKTARILDI] 1998'de TBMM'ye sunulan bir soru önergesinde, bu telefonun Nurettin Ata, Sedat Peker, Sami Hoştan, Abdullah Çatlı ve Hadi Özcan gibi çeşitli kişi/numaralarla görüşüp görüşmediği sorulmuştur.^[2]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Telefonun sahipliği ile kullanıcısı aynı şey değildir — bu, JİTEM araştırmasında önemli bir metodolojik ilkedir. Kayıt: telefon Veli Küçük adına. İddia: telefon Yeşil tarafından kullanılıyordu. Bu ikisi arasındaki boşluğu kapatmak için kullanıcı tespitine yönelik ayrı deliller (baz istasyonu, görüşme kayıtları, cihaz/IMEI, tanık) gerekir.

7. Abdullah Çatlı ve Silahlar

✓ [BELGELENDİ] Susurluk'taki Mercedes'te çok sayıda silah ve susturucu bulunmuş; İçişleri Bakanlığı'nın TBMM'ye sunduğu bilgiye göre 11 Beretta marka silah ve susturucunun Emniyet Genel Müdürlüğü kayıtlarına intikal ettirilmemesi/kaybolması yönünden inceleme yapılmıştır.^[1]

✓ [BELGELENDİ] İçişleri Bakanlığı'nın TBMM'ye verdiği cevapta, Çatlı adına sahte kimlik düzenlendiği ve “Şahin Ekdi” adına sahte pasaport verildiği ve bu konuların soruşturulduğu aktarılmaktadır.^[1]

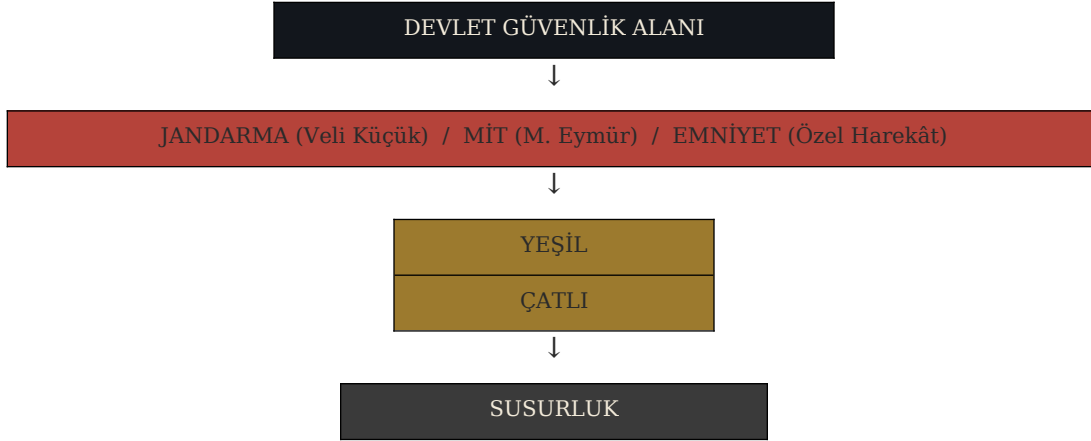
Çatlı, polis kayıtlarında aranan/aranması gereken bir kişi olmasına rağmen sahte kimlik ve pasaportla dolaşabilmiş, kamu görevlileriyle aynı araçta bulunmuştur — bu, devlet kurumlarının bazı suç çevrelerindeki kişilere kimlik/belge desteği sağlayıp sağlamadığı sorusunun somut başlangıç noktalarından biridir.

→ [AKTARILDI] Aynı soruşturmalarda, Emniyet Genel Müdürlüğü Özel Harekât Daire Başkanlığı demirbaşına kayıtlı silah ve malzemelerin bazı kişilerde kaldığı ve bunların geri alınmadığı konularının da incelendiği bildirilmektedir.^[1]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu bize Emniyet Özel Harekât-Susurluk-silah-sivil/yeraltı aktörleri arasında ciddi bir idari soruşturma konusu olduğunu gösteriyor; ama bunun doğrudan JİTEM olduğu sonucu çıkmaz. JİTEM ve Özel Harekât, farklı kurum/yapılardır.

8. Ağ Haritası

Bu noktada topladığım unsurları bir araya getirdiğimde ortaya çıkan araştırma haritası şu şekildedir. Bunun kanıtlanmış bir örgüt şeması değil, farklı belgelerde geçen kişiler ve kurumlar arasındaki bir araştırma haritası olduğunu özellikle vurguluyorum:



▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu ağdaki en zayıf halka, tek bir merkezi emir-komuta iddiasıdır. Elimizde telefon, tanıklık, personel listesi, rapor ve aynı kişilerin farklı kurumlarla teması gibi çok sayıda parça var; ama “JİTEM → MİT → Yeşil → Çatlı” şeklinde tek bir kurumsal emir zincirini gösteren eksiksiz bir belge zinciri yok. Bu nedenle araştırma, parçalardan tek bir örgüt üretmek yerine, her bağlantıyı ayrı ayrı kanıtlamak zorundadır.

9. “JİTEM Yok” Savunması ile Belgeler Arasındaki Çelişki

Susurluk Komisyonu sonrası TBMM’de net bir çelişki ortaya çıkıyor: bir tarafta Jandarma yetkililerinin “JİTEM yok” şeklindeki açıklamaları; diğer tarafta çeşitli belgeler, Cem Ersever’in anlatımları, Kutlu Savaş Raporu ve JİTEM adı geçen personel belgeleri.

Bu çalışma için üç olasılık değerlendirilebilir: (1) gerçekten resmî teşkilat şemasında JİTEM yoktu; (2) JİTEM adı, resmî birimlerin gayriresmî faaliyetlerine verilen bir isimdi; (3) bazı dönemlerde gayriresmî bir yapı vardı ama kalıcı, tek tip bir teşkilat değildi. I. Bölümde kurduğum kurumsal kronoloji, bu üç olasılıktan ikinci ve üçüncüsüyle daha uyumludur.

9.1. Teoman Koman'ın Kabulü

→ [AKTARILDI] 1995-1997 döneminde Jandarma Genel Komutanı olan Orgeneral Teoman Koman'ın, Ergenekon davası sürecinde JİTEM'in kendi görev döneminde var olduğunu bildiğini, bunu Jandarma mensuplarının gayriresmî bir oluşumu olarak tanımladığını ve bu yapıyı kendisinin yasakladığını ifade ettiği aktarılmaktadır.^[3]

◇ **Bir Jandarma Genel Komutanının Dönemsel Değerlendirmesi:** Bu, kitap için özel bir değere sahip: JİTEM'in varlığını, konumu gereği en iyi bilebilecek kişilerden biri olan bir eski Jandarma Genel Komutanı'nın kendisi doğruluyor — ama aynı zamanda bunu “resmî” değil “gayriresmî bir oluşum” olarak tanımlıyor ve kendisinin yasakladığını söylüyor. Bu, I. ve III. Bölümlerde kurduğum “JİTEM, resmî teşkilat şemasının dışında ama Jandarma'yla iç içe geçmiş bir yapıydı” modelini doğrudan destekliyor. Yine de bu bir mahkeme tespiti değil, bir tanığın mahkemedeki beyanıdır.

9.2. Levent Ersöz: Ergenekon Hattındaki Bir İsim

→ [AKTARILDI] JİTEM'in istihbarat dairesinin başında bulunduğu belirtilen Tuğgeneral Levent Ersöz'ün, Ergenekon davasında önemli bir sanık olduğu, 5 Ağustos 2013'te 22,5 yıl hapis cezasına çarptırıldığı, 11 Mart 2014'te tahliye edildiği bildirilmektedir; Mart 2016 sonrasındaki nihai hukuki durumunun beraat mi yoksa genel af kapsamında mı sonuçlandığı kaynaklarda net ve tutarlı değildir.

[4]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Ersöz'ün Ergenekon davasındaki nihai hukukî durumu (beraat/af) bu kitap için ayrıca ve güncel kaynaklardan doğrulanmalıdır; burada yalnızca kendisinin JİTEM ile Ergenekon arasındaki kesişim noktalarından biri olarak adının geçtiğini kaydediyorum.

HUKUKİ DURUM — Levent Ersöz	
Görevi	JİTEM'in istihbarat dairesi başkanlığı yaptığı belirtilen Tuğgeneral.
Kaynaklarda geçen iddia	Ergenekon davası kapsamında çeşitli isnatlarla yargılanmıştır (bu isnatların JİTEM'den bağımsız yönleri bu kitabın kapsamı dışındadır).
Soruşturma / dava durumu	Ergenekon davasında sanık olarak yargılanmıştır.
Mahkeme sonucu	5 Ağustos 2013'te mahkûm edilmiş, 11 Mart 2014'te tahliye edilmiş, sonraki süreçte beraat/af kapsamında değerlendirildiği bildirilmektedir.
Kesinleşmiş mahkûmiyet	Bilinmiyor / bu kitabın kapsamında JİTEM'e özgü bir mahkûmiyet ayrıca doğrulanmamıştır.

10. “Derin Devlet = JİTEM” Değildir

Bu bölümü kapatırken, kitap boyunca koruduğum ama burada özellikle netleştirmem gereken bir ayrımı tekrar vurgulamak istiyorum. JİTEM, Jandarma istihbaratıyla bağlantılı belirli bir yapılanma iddiasıdır. Susurluk, devlet görevlileri, siyaset ve organize suç ilişkilerini ortaya çıkaran bir olaydır. “Derin devlet” ise, bu ilişkileri açıklamak için kullanılan siyasal/toplumsal bir kavramdır — hukuken tanımlanmış tek bir örgüt değildir.

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu üçünü kitap boyunca birbirinin yerine kullanmıyorum. “JİTEM = Susurluk = Derin Devlet” şeklinde bir eşitleme, mevcut kaynakların desteklediğinden çok daha ileri bir iddiadır.

11. Bölüm Sonucu

Susurluk kazası, JİTEM meselesini Güneydoğu'daki faili meçhul cinayetler başlığından çıkarıp, Türkiye'nin güvenlik bürokrasisinin tamamındaki gayriresmî ilişkiler bağlamına taşıdı. Burada topladığım kanıtlar şunu güçlü biçimde gösteriyor: devlet görevlileri ile organize suç çevreleri arasındaki ilişkiler resmî soruşturmaların konusu olmuştur; Çatlı'nın sahte kimlik/pasaport kullanmasına ilişkin resmî soruşturmalar yürütülmüştür; silah ve Özel Harekât envanterindeki usulsüzlükler soruşturulmuştur; Kutlu Savaş Raporu devletin en üst düzeyine sunulmuştur; bir eski Jandarma Genel Komutanı JİTEM'in gayriresmî varlığını kendi ağzıyla doğrulamıştır.

! [DOĞRULANAMADI] Buna karşılık, “Susurluk'taki herkes JİTEM üyesiydi” ya da JİTEM'i MİT, Jandarma, Emniyet ve Susurluk çevresini tek bir merkezi komuta altında birleştiren bir üst örgüt olarak gösteren bir sonuç, mevcut kaynaklarla bu kitap için doğrulanamamaktadır.

AİHM neyi tespit etti, neyi etmedi?

JİTEM hakkındaki AİHM kararlarını incelerken kitabımın en önemli metodolojik sonuçlarından biri ortaya çıktı:

AİHM'nin bir karar metninde “JİTEM” kelimesinin bulunması ile AİHM'nin belirli bir cinayeti JİTEM'in işlediğine hükmetmesi aynı şey değildir.

Kaya/Türkiye kararında Cem Ersever açıkça JİTEM'de görev yapmış bir jandarma subayı olarak tanımlanmaktadır. Mahkeme ayrıca Soner Yalçın'ın Ersever ile yaptığı görüşmelerin ve bunlardan doğan yayınların soruşturmaya dahil olduğunu anlatmaktadır. (Hudoc)

Fakat aynı kararın mantığına baktığımda AİHM'nin her iddiayı otomatik biçimde kabul etmediği görülmektedir.

Nesibe Haran kararında Aygan'ın anlatımı bulunmasına rağmen Mahkeme, bu anlatımın yeterince ayrıntılı ve bağımsız biçimde doğrulanmış olmadığını değerlendirmiştir. (Hudoc)

Hakkı Kaya dosyasında ise asıl sorun, devletin Aygan'ın sunduğu bilginin üzerine etkili biçimde gitmemesidir. Araştırma dosyasının ortaya koyduğu gibi, soruşturmanın tanık, olay yeri ve güvenlik görevlileri yönünden yeterince ilerletilmemesi AİHM açısından önem taşımıştır.

Dolayısıyla AİHM bölümünde bundan sonra her kararın altında iki ayrı başlık kullanacağım:

Mahkemenin tespit ettiği

ve

Mahkemenin tespit etmediği

Bu ayrım, JİTEM dosyasının tamamını anlamak için son derece önemlidir.

Kaynak doğrulaması: AİHM'nin Kaya/Hakkı Kaya ve Nesibe Haran kararları birlikte okunduğunda JİTEM bağlantılı anlatımlar ile Mahkemenin kendi tespitleri arasındaki sınır açıkça görülebilmektedir.

Kaynaklar: AİHM Kaya/Türkiye; Ersever'e atfedilen 1993 tarihli açıklamalar; dönem basın arşivleri.

Bunun bana sağladığı avantaj şu: Ersever'in söylediği ile Ersever hakkında sonradan yazılanı birbirine karıştırmadan, ikisini gerektiğinde yan yana gösterebiliyorum.

[METODOLOJİK UYARI] Soner Yalçın gibi araştırmacıların daha sonra yaptığı derlemelerde yer alan bilgiler ise üçüncü kişi aktarımıdır. Bu ayrımı özellikle Ersever'in JİTEM adıyla ilgili açıklamalarında korumak gerekiyor.

→ [AKTARILDI] Ersever'in kendi eserleri ve dönemin açıklamaları, onun JİTEM ve Güneydoğu'daki istihbarat faaliyetleri hakkında kendi perspektifini gösteriyor.

Cem Ersever hakkında yazarken kendi yayımlanmış metinleri, dönemin röportajları ve onun hakkında daha sonra hazırlanmış derlemeleri aynı kaynak türü olarak kullanmıyorum.

Cem Ersever: Kendi Anlatımı ile Sonradan Yapılan Derlemeyi Ayırmak

Kaynakça

[1] İçişleri Bakanlığı'nın TBMM'ye sunduğu Susurluk soruşturması sonuçları.

- [2] Kutlu Savaş / Susurluk Raporu, 1997-1998; TBMM Susurluk Araştırma Komisyonu tutanakları.
- [3] Teoman Koman'ın Ergenekon davası sürecindeki beyanları.
- [4] Levent Ersöz'ün Ergenekon davasına ilişkin basın ve dava kayıtları.

XIV. BÖLÜM
AİHM KARARLARI
❖ ❖ ❖

1. AİHM'nin Sorduğu Soru: Neden “Kim Öldürdü” Değil?

Çalışmada defalarca karşılaştığımız bir örüntü var: bir JİTEM dosyası Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne gidiyor, mahkeme bir ihlal kararı veriyor — ama kararın gerekçesi çoğu zaman “devlet görevlileri şu kişiyi öldürdü” şeklinde bir tespit değil, “devlet bu olayı etkili biçimde soruşturmadı” şeklinde bir tespit oluyor. Burada bu ayrımın hukuki temelini ve JİTEM'le ilgili başlıca AİHM kararlarını topluca ele alıyorum.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 2. maddesi (yaşam hakkı), yalnızca devletin bir kişiyi kasten öldürmemesini değil, aynı zamanda şüpheli bir ölüm veya kayboluş olduğunda etkili bir soruşturma yürütmesini de gerektirir. AİHM içtihadında buna “usul yükümlülüğü” denir. JİTEM davalarının büyük çoğunluğunda mahkeme, önce ve çoğu zaman yalnızca bu usul yükümlülüğünün ihlal edilip edilmediğini inceliyor.

◇ **Neden Bu Ayrım Bu Kadar Önemli?:** Bir davada “AİHM ihlal kararı verdi” cümlesini okuduğunuzda, bunun “AİHM failin kim olduğunu tespit etti” anlamına gelip gelmediğini her zaman ayrıca kontrol etmek gerekir. JİTEM davalarının büyük bölümünde AİHM, maddi olayın failini değil, Türk adli makamlarının soruşturma kalitesini değerlendirmiştir. Bu kitapta bu ikisini titizlikle ayırıyorum.

2. Başlıca JİTEM Davaları: Toplu Tablo

Kitabın önceki bölümlerinde tek tek değindiğim AİHM kararlarını burada bir arada topluyorum:

Dava	Konu	AİHM Sonucu
Mahmut Kaya / Türkiye	Hasan Kaya'nın öldürülmesi; devletin yaşamı koruma ve etkili soruşturma yükümlülükleri	İhlal (AİHS 2: yaşamın korunması ve etkili soruşturma; AİHS 3; AİHS 13)
Hakkı Kaya / Türkiye	1996 kayboluşu; Aygan'ın JİTEM iddiası	İhlal (usul)
Nesibe Haran (İhsan Haran) / Türkiye	İhsan Haran'ın JİTEM tarafından öldürüldüğü iddiası	Makul şüphenin ötesinde kanıtlanamadı
Elçi ve Diğerleri (Nevzat Kaya) / Türkiye	JİTEM'e teslim edilme, sorgu, kötü muamele iddiası	İhlal
Çiçek ve Diğerleri / Türkiye	1995 kayboluşu; Aygan'ın JİTEM iddiası, ceset bulunması	İhlal (usul)
Anter ve Diğerleri / Türkiye	Aygan/JİTEM materyalleri, Susurluk raporu	İhlal (usul)
Seyhan / Türkiye (Dargeçit)	1995-1996 kayboluşları; yaşam hakkı ve etkili soruşturma	İhlal (AİHS 2)

Dava	Konu	AİHM Sonucu
Çelikbilek / Türkiye	Abdülkadir Çelikbilek'in öldürülmesi; devletin hesap verme ve etkili soruşturma yükümlülüğü	İhlal (AİHS 2 ve 13)

Kaynak: AİHM/HUDOC veritabanı.

3. Mahmut Kaya / Türkiye: JİTEM bağlantısının karar metninde yer alması

→ [AKTARILDI] III. Bölümde (Kurucu Tartışması) ayrıntılı ele aldığım gibi, AİHM'nin Kaya/Türkiye kararı Cem Ersever'i JİTEM'de görevli bir Jandarma subayı olarak doğrudan tanımlamaktadır.

Bu kararı III. Bölümde (Kurucu Tartışması'nda) zaten ele almıştım; burada AİHM'nin JİTEM'i doğrudan bir karar metninde kayda geçiren davalardan biri olarak yeniden vurguluyorum.

4. Hakkı Kaya / Türkiye: Etkisiz Soruşturma

→ [AKTARILDI] Hakkı Kaya, 1996'da Diyarbakır'da kaybolmuştur. AİHM dosyasında sivil giyimli kişilerin onu götürdüğü, ailesinin yıllarca başvurduğu, devletin gözaltında olmadığını söylediği, 2004'te Abdülkadir Aygan'ın Hakkı Kaya'nın JİTEM tarafından öldürüldüğünü iddia ettiği ve cesedin gömüldüğü yeri tarif ettiği kayıtlıdır.^[2]

✓ [BELGELENDİ] AİHM, savcılarının görgü tanıklarını yeterince araştırmaması, olay yerinde delil toplamaması, görevli polisleri sorgulamaması ve Aygan'ın tanıklığına ulaşmaması nedeniyle devletin soruşturmayı etkili biçimde yürütmediğine karar vermiştir.^[2]

■ **YARGI SONUCU — Hakkı Kaya: AİHM, Hakkı Kaya'nın kaybolmasına ilişkin devlet soruşturmasının etkisiz olduğunu ve Aygan'ın JİTEM iddiasının soruşturulması gereken önemli bir delil olduğunu kayda geçirmiştir. Bu, "AİHM JİTEM'in Hakkı Kaya'yı öldürdüğünü kesin olarak tespit etti" anlamına gelmez.**

5. Nesibe Haran (İhsan Haran) / Türkiye: Karşı Örnek

? [İDDİA EDİLDİ] İhsan Haran'ın JİTEM tarafından öldürüldüğü iddia edilmiş; Aygan da onu JİTEM'in öldürdüğü kişiler arasında saymıştır. Ancak bu kez AİHM, Aygan'ın anlatımının ayrıntısız olduğunu, bağımsız şekilde test edilmediğini ve yeterli delil bulunmadığını belirtmiştir.^[3]

◇ **Hakkı Kaya ile Nesibe Haran'ı Yan Yana Okumak: Bu iki dosyayı yan yana okumak, JİTEM araştırmasının en önemli dersini veriyor: aynı tanığın (Aygan) aynı türde bir iddiası, bir dosyada AİHM'yi devletin soruşturma yükümlülüğünü ihlal ettiğine karar verdirecek kadar ciddiye alınırken, başka bir dosyada "yeterli delil yok" gerekçesiyle reddedilebiliyor. Bu, "Aygan söyledi, o halde doğrudur" ile "Aygan'ın söyledikleri hiçbir zaman ciddiye alınmadı" önermelerinin ikisinin de yanlış olduğunu gösteren en net kanıttır.**

■ **YARGI SONUCU — İhsan Haran: İhsan Haran'ın devlet görevlileri tarafından öldürüldüğü "makul şüphenin ötesinde" kanıtlanamamıştır.**

6. Elçi ve Diğerleri (Nevzat Kaya) / Türkiye

✓ [BELGELENDİ] Bu davada Nevzat Kaya'nın Diyarbakır Jandarma Komutanlığı'na götürüldüğü, daha sonra JİTEM'e teslim edildiği, gözlerinin bağlandığı, sorgulandığı, tehdit edildiği ve kötü muamele gördüğü anlatılmaktadır. Kararda JİTEM açıkça "Gendarmerie's Intelligence and Anti-Terror Department" şeklinde geçmektedir.^[4]

Bu, kitap açısından önemli bir uluslararası hukuk kaydı: JİTEM artık yalnızca Türk basınında ortaya atılmış bir isim değil, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin olay anlatımında doğrudan kullandığı bir yapı adı haline gelmiştir.

▲ **METODOLOJİK UYARI: AİHM'nin bir başvurucunun anlatımını karar metninde aktarması, anlatılan her olayın mahkemece kesinleşmiş olduğu anlamına gelmez.**

7. Çiçek ve Diğerleri / Türkiye

✓ [BELGELENDİ] Bu davada 1995'te kaybolan iki kişinin güvenlik güçlerince götürüldüğü ve yıllar sonra Aygan'ın JİTEM tarafından öldürüldüklerini söylediği kayda geçmektedir; Aygan'ın verdiği bilgiler üzerine cesetlerin bulunması ve DNA araştırmaları da dosyaya girmiştir.^[5]

Hakkı Kaya, Nesibe Haran, Elçi ve Diğerleri ile Çiçek ve Diğerleri dosyalarını birlikte değerlendirdiğimde vardığım sonuç şu: “JİTEM bir şehir efsanesiydi” tezi, artık güçlü bir zeminden yoksun görünmektedir; çünkü bu isim yalnızca gazete manşetlerinde değil, uluslararası bir mahkemenin resmî karar metinlerinde tekrar tekrar karşımıza çıkmaktadır.

8. Anter ve Diğerleri / Türkiye: Musa Anter'in AİHM Dosyası

IX. Bölümde ayrıntılı olarak ele aldığım bu kararı burada yalnızca genel çerçeveye oturtmak istiyorum: AİHM, 1992'deki ilk soruşturmada ciddi adli işlemler yapıldığını kabul etmiş; asıl sorunun sonradan ortaya çıkan önemli bilgi ve delillerin (Susurluk Raporu, Aygan'ın 2004 anlatımları) yeterince araştırılmamış olması olduğuna karar vermiştir.

✓ [BELGELENDİ] Mahkeme, AİHS madde 2 (yaşam hakkı) ve madde 13 (etkili başvuru hakkı) ihlali tespit etmiş; Anter ailesine 25.000 Euro manevi tazminat ve 3.500 Euro masraf ödenmesine karar vermiştir.^[6]

9. “Devlet Biliyor muydu?” Sorusu

MİT'in 1988, 1996 ve sonrasındaki raporları, devletin kendi istihbarat mekanizmasının, başka güvenlik birimleri ve suç çevreleri hakkında bilgi ürettiğini gösteriyor. Bunun sonucunda kritik bir soru ortaya çıkıyor: MİT neyi ne zaman biliyordu? Bu soruyu JİTEM dosyalarının tamamında sormak gerekiyor — çünkü devlet, “bir cinayeti işledi mi?” sorusundan önce, “o cinayetin işleneceğini veya işlendiğini biliyor muydu?” sorusuyla karşı karşıya kalabilir.

▲ **METODOLOJİK UYARI: Susurluk/Kutlu Savaş belgeleri, devlet içindeki bazı kişilerin Güneydoğu'daki faili meçhul faaliyetler hakkında bilgi sahibi olabileceği yönündeki tabloyu güçlendiren belgeler arasındadır. Ama bu, örneğin Musa Anter'in devlet görevlilerince öldürüldüğünü kanıtlamaz; iki soruyu (bilgi sahibi olma/koruma yükümlülüğü ile doğrudan fail olma) birbirinden ayırmak gerekiyor.**

10. Bölüm Sonucu

Bu noktada topladığım altı AİHM kararı, JİTEM'in uluslararası hukukta ne ölçüde ve nasıl bir yer tuttuğunu gösteriyor. JİTEM adı, AİHM karar metinlerinde tekrar tekrar, doğrudan kullanılan bir yapı adı olarak geçiyor; bu, kitabın I. Bölümünden beri sürdürdüğüm “JİTEM tarihsel olarak var olan bir yapılanmaydı” tespitini uluslararası hukuk düzleminde de destekliyor.

! [DOĞRULANAMADI] Buna karşılık, bu kararların hiçbirisi, JİTEM'in belirli bir cinayetin kurumsal ve kesinleşmiş faili olduğunu “makul şüphenin ötesinde” tespit etmiş değildir; AİHM'nin verdiği ihlal kararlarının büyük bölümü, maddi fail tespitinden çok, devletin soruşturma yükümlülüğüne ilişkindir.

Fethi Yıldırım: gözaltı kaydının yokluğu

Fethi Yıldırım dosyasını bu bölümde ayrıca ele alıyorum.

1994 Türkiye İnsan Hakları Vakfı yıllık raporunda Fethi Yıldırım'ın 5 Ocak tarihinde kaybolduğu, durumunun Şırnak Milletvekili Selim Sadak tarafından TBMM gündemine taşındığı ve soru önergesinde Yıldırım'ın Viranşehir'de polis tarafından gözaltına alındığının ileri sürüldüğü kaydediliyor. Aynı kayıta, yakınları ve DEP yöneticilerine verilen sözlü cevaplarda Yıldırım'ın JİTEM tarafından Ankara'ya götürüldüğünün ileri sürüldüğü de aktarılıyor. (HRFT - Human Rights Foundation of Turkey)

Bu noktada benim dikkatimi çeken husus, tek başına JİTEM iddiası değil.

Asıl önemli olan:

bir kişinin gözaltına alındığına ilişkin iddia → ailesinin başvuruları → parlamenter soru → güvenlik birimlerinden alınan farklı cevaplar

zincirinin oluşmasıdır.

Bu dosya, 1990'ların kayıp vakalarında “kişinin gözaltında olup olmadığı” meselesinin bile nasıl tartışmalı hâle gelebildiğini gösteriyor.

Dolayısıyla Fethi Yıldırım dosyasını yalnızca bir kayıp olarak değil, kayıt dışı gözaltı iddialarının soruşturulmasındaki güçlüğü gösteren bir örnek olarak değerlendiriyorum.

Buradaki JİTEM bağlantısının da ayrı bir kesinlik seviyesinde tutulması gerekir. Hangi kişinin, hangi emirle ve hangi birim tarafından götürüldüğü bu belge zinciriyle kesinleşmiş değildir.

1994-1995: JİTEM'in olaylar gerçekleşirken uluslararası kayda girmesi

JİTEM araştırmasında yeni bulduğum en önemli kaynak katmanlarından biri Amnesty International'ın 1994 ve 1995 tarihli belgeleridir.

Bu kayıtlar önemlidir çünkü yıllar sonra hazırlanmış hatıratlar veya röportajlar değildir.

Olayların gerçekleştiği döneme aittirler.

1995 tarihli Amnesty belgesinde, 30 Ocak 1995 tarihinde Diyarbakır'daki Özgür Ülke gazetesinin polis tarafından basılması sonrasında İsmail Hakkı Keleşci'nin hâlen kayıp gözaltında tutulduğu ve görünüşe göre Diyarbakır Jandarma İstihbarat Karargâhında, yani JİTEM'de bulunduğu kaydedilmiştir. Aynı belgede Salih Güler'in gözaltında işkence gördüğünü ve gazetenin diğer çalışanlarını suçlamaya zorlandığını ifade ettiği aktarılır. (Amnesty International)

Bu belgeyi dikkatli okumak gerekiyor.

Amnesty:

“JİTEM Keleşci'yi kesin olarak tuttu.”

şeklinde bir mahkeme kararı vermiyor.

Belge, aldığı bilgiyi bir insan hakları endişesi olarak kayda geçiriyor.

Fakat buna rağmen tarihsel açıdan çok önemli bir nokta var:

JİTEM adı, 1995 yılında gerçekleşen bir gözaltı olayıyla bağlantılı olarak olayların hemen ardından uluslararası insan hakları kaydına girmiştir. (Amnesty International)

Bu, JİTEM'in yalnızca yıllar sonra oluşturulmuş bir hafıza veya yorum kategorisi olmadığını göstermeye yönelik önemli bir veri noktasıdır.

Ancak yine de bu belgeyi tek başına kurumsal suçluluk kanıtı olarak kullanmıyorum.

Bunun değeri, başka belgelerle kesişmesindedir.

Kaynak doğrulaması: Amnesty International'ın 9 Mayıs 1994 Şerif Avşar ve 3 Şubat 1995 Keleci kayıtları, olaylar sırasında hazırlanmış insan hakları belgeleridir; bunlar mahkeme kararı değil, dönemin kayıp/gözaltı bilgilerini kayda geçiren belgelerdir.

Dolayısıyla üçünü aynı olayın parçaları gibi değil, aynı zaman çizelgesinde yan yana duran üç ayrı dosya olarak ele alıyorum. Bağlantı iddialarını ayrıca göstermek, sonuç cümlesini ise mevcut delil seviyesinin ötesine taşımamak daha doğru.

! [DOĞRULANAMADI] Aynı dönem veya aynı hafta içinde gerçekleşmiş olmaları, aralarında tek başına örgütsel bir bağ bulunduğunu kanıtlamıyor.

→ [AKTARILDI] Bu üç dosya tarihsel olarak birbirine yakın bir dönemde gerçekleşmiş ayrı ölümler olarak kayıtlıdır.

Cem Ersever'in ölümü dosyasında Neval Boz ve Mustafa Deniz'e ilişkin kayıtların da aynı zaman aralığında karşımıza çıkması, daha sonra çeşitli bağlantı iddialarının kurulmasına neden olmuş.

Neval Boz, Mustafa Deniz ve Cem Ersever: Aynı Dönemin Üç Ayrı Ölüm Dosyası

Suphiye Durğut Kararı: AYM'nin Ne Söylemediğini de Yazmak

AYM'nin 15 Kasım 2018 tarihli Suphiye Durğut kararını JİTEM'i doğrulayan bir karar gibi kullanmıyorum. Başvurunun konusu, kamu görevlilerince kaçırılma ve öldürülme iddiası ile etkili soruşturma yapılmamasıydı. AYM'nin inceleme sonucunda yaşam hakkı yönünden süre aşımı, kötü muamele yasağı yönünden ise kişi bakımından yetkisizlik sonucu ortaya çıktı. Bu nedenle kararın değeri, belirli bir JİTEM faaliyetini doğrulamasından çok, yıllar sonra yapılan anayasal başvurunun hukukî sınırlarını göstermesidir.

Kaynakça

- [1] AİHM, Kaya/Türkiye kararı.
- [2] AİHM, Hakkı Kaya/Türkiye kararı.
- [3] AİHM, Nesibe Haran/Türkiye kararı (İhsan Haran).
- [4] AİHM, Elçi ve Diğerleri/Türkiye kararı (Nevzat Kaya).
- [5] AİHM, Çiçek ve Diğerleri/Türkiye kararı.
- [6] AİHM, Anter ve Diğerleri/Türkiye kararı.

XV. BÖLÜM

**TBMM, BM VE ULUSLARARASI İNSAN
HAKLARI ARŞİVİ**



1. Neden Bu Kaynaklar Ayrı Bir Bölüm?

Kitap boyunca TBMM tutanaklarına, Birleşmiş Milletler belgelerine, Amnesty International ve Human Rights Watch raporlarına dağınık biçimde değindim. Burada bu dört kaynak türünü topluca ele alıp, her birinin kitaptaki kullanım amacını ve sınırını netleştiriyorum.

Kaynak	Kitapta Kullanım Amacı	Sınırı
AIHM / HUDOC	Etkin soruşturma ve kayıp dosyalarının hukukî değerlendirmesi	Karar metnindeki bir iddianın bütünüyle doğrulandığı anlamına gelmez
TBMM	Dönemin siyasi ve kurumsal tartışmalarını izlemek	Soru önergesi/komisyon kaydı, mahkeme hükmü değildir
BM	Zorla kaybetme ve JİTEM iddialarının uluslararası kayda girişi	Her olay için bireysel fail tespiti yapmaz
İnsan hakları raporları (Amnesty, TİHV, HRW)	Tanık ve örüntüleri takip etmek	Tanıklık ile kesin hüküm aynı şey değildir

2. BM'nin 1999 Belgesi: Yeni Bir Gizli JİTEM Birimi İddiası

→ [AKTARILDI] Birleşmiş Milletler Zorla veya İrade Dışı Kaybetmeler Çalışma Grubu'nun 1999 tarihli belgesinde, 1995 sonrası zorla kaybetmelerin yeni bir gizli JİTEM birimiyle bağlantılı olduğu yönündeki bilgilerin kendilerine aktarıldığı yazmaktadır. Belgede bu yapı, Jandarma istihbarat unsurları, terörle mücadele birimleri ve sivil/mafya unsurları olarak tarif edilmekte; aynı paragrafta JİTEM'in varlığının Türk makamlarınca reddedildiği de kaydedilmektedir.^[1]

Bu belge tarih bakımından önemli: 1999'da BM'ye JİTEM iddiaları zaten ulaşmıştı. Bu, JİTEM anlatısının 2000'ler sonrasında icat edilmediğini gösteriyor — VI. Bölümde tartıştığım “JİTEM hâlâ devam ediyor mu?” sorusuna, bağımsız bir uluslararası kaynaktan ek bir veri noktası sunuyor.

3. Amnesty International'ın 1994 Kaydı: Şerif Avşar

→ [AKTARILDI] Amnesty International'ın 1994 Türkiye raporunda, Şerif Avşar'ın kaybolması bağlamında JİTEM mensubu olduğuna inanılan iki sivil giyimli kişinin adının geçtiği bildirilmektedir.^[2]

Bu da önemli: 1994 tarihinde uluslararası insan hakları literatürü JİTEM adını zaten kullanıyordu. Dolayısıyla “JİTEM ismi 2000'de ortaya çıktı” demek tarihsel olarak yanlıştır.

4. Amnesty'nin 1992 Kaydı: Harbi Arman ve Bir Tarih Çelişkisi

→ [AKTARILDI] Amnesty International'ın 1992 raporuna göre, Eylül 1991'de Malazgirt'ten yedi kişi gözaltına alınıp Muş Emniyet Müdürlüğü'nde sorgulanmış; sorgu sırasında Harbi Arman'ın PKK militanlarına yardım ettiği iddia edilmiştir. Bu, VI. Bölümde kısaca değindiğim Harbi Arman'ın öldürülmesinden önceki döneme ait bir kayıttır.^[3]

◆ **BELGE ÇELİŞKİSİ:** Harbi Arman'ın ölüm tarihi konusunda kaynaklar birbiriyle çelişiyor: TİHV'nin 2005 raporu 14 Ocak 1992'de öldürüldüğünü aktarırken, Amnesty International'ın 1992 raporu 18 Ocak 1992'de cesedinin bulunduğunu belirtmektedir; daha önceki bazı kaynaklarda ise 20 Ocak 1992 “cesedin bulunduğu tarih” olarak aktarılmıştır. Bu nedenle bu kitapta “Harbi Arman 14 Ocak'ta öldürüldü” şeklinde kesin bir tarih vermek yerine, “Ocak 1992'de öldürüldü; ölüm ve cesedin bulunma tarihleri kaynaklara göre değişmektedir” ifadesini tercih ediyorum.

Bu küçük ama öğretici örnek, iyi belgelenmiş kabul edilen dosyalarda bile temel bilgilerin (tam tarih gibi) kaynaklar arasında tutarsız olabileceğini gösteriyor. Bu, kitabın tamamında tarihleri verirken neden bazen “...civarında” veya “...ile ... arasında” gibi ihtiyatlı ifadeler kullandığımı açıklıyor.

5. Human Rights Watch: Genel Örüntü

→ [AKTARILDI] Human Rights Watch'ın 1990'lar Türkiye'sindeki zorla kaybetmeler, güvenlik güçleri, köy boşaltmaları, işkence ve faili meçhul cinayetler konusundaki örüntüyü kapsamlı biçimde belgelediği bildirilmektedir. ^[4]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu tür genel örüntü raporları, JİTEM'in tek tek eylemlerini kanıtlamaz. Ama JİTEM'in faaliyet gösterdiği iddia edilen tarihsel ve coğrafi bağlamı anlamak açısından kritik bir arka plan sunar.

6. Kürt Basınının Arşivci Rolü

Kitap boyunca Rûdaw ve Kurdipedia gibi Kürt basın ve arşiv kaynaklarına da değindim. Bu kaynakların değerini ve sınırını burada netleştirmek istiyorum.

→ [AKTARILDI] Rûdaw'ın, Musa Anter olayını Aygan'ın JİTEM anlatımı ve Kutlu Savaş Raporu ile birlikte değerlendirdiği; 2022'de dava düşerken AİHM'nin 2006'da Türkiye'yi etkili soruşturma yapmama sorumlu tuttuğunu ve Anter ailesinin davaya devam ettiğini aktardığı görülmektedir. Kurdipedia'nın ise Aygan, JİTEM, itirafçı yapılanması ve yerel operasyonlar hakkında uzun yıllara yayılan bir belge arşivi tuttuğu bildirilmektedir. ^[5]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu kaynakları “mahkeme delili” olarak değil, “yerel tarih ve tanıklık arşivi” olarak kullanıyorum. Kürt kamuoyunun JİTEM'e ilişkin hafızasını ve anlatısını anlamak için değerlidirler; ama bir mahkeme kararının yerine geçmezler.

7. TBMM'nin İkili Rolü

Kitap boyunca TBMM kaynaklarını iki ayrı güvenilirlik kategorisinde kullandım ve bu ayrımı burada tekrar netleştiriyorum. Milletvekili soru önergeleri, bir siyasetçinin iddiayı gündeme getirmesidir — cevaplanmış bir gerçek değildir. Komisyon tutanakları ve resmî kurum yazılı cevapları (örneğin İçişleri Bakanlığı'nın bir soru önergesine verdiği yazılı yanıt) ise, resmî bir kurumun kendi beyanı olduğu için daha yüksek bir kanıt değeri taşır.

◇ **Bir Soru Önergesi Bir Cevap Değildir:** III. ve VII. Bölümlerde gördüğümüz Veli Küçük'ün telefon numarası örneğinde olduğu gibi: bir milletvekilinin “bu telefon Küçük'e mi kayıtlı?” diye sorması, sorunun kendisini bir gerçek haline getirmez. Ama İçişleri Bakanlığı'nın buna yazılı olarak “evet, bu numara Küçük adına kayıtlıdır” şeklinde cevap vermesi, resmî bir kurum beyanıdır ve BELGELENDİ düzeyinde değerlendirilebilir. Bu kitapta her TBMM kaynağını bu iki kategoriden hangisine girdiğini belirterek kullandım.

8. “JİTEM İsmi 2000'de mi Ortaya Çıktı?” Efsanesinin Çürütülmesi

Bu bölümü, sıkça karşılaşılan bir yanlış kanıyı düzelterek kapatmak istiyorum. Kimi zaman JİTEM'in kamuoyu gündemine yalnızca 2004'teki Aygan açıklamalarıyla, ya da 2000'li yılların ortasındaki basın haberleriyle girdiği düşünülür. Ancak bu bölümde topladığım kaynaklar bunun yanlış olduğunu gösteriyor: 1992'de Amnesty International, Harbi Arman'ın öldürülmesinin arka planını kaydediyor; 1994'te yine Amnesty, Şerif Avşar dosyasında JİTEM adını doğrudan kullanıyor; 1999'da BM Çalışma Grubu'na JİTEM'e ilişkin iddialar zaten ulaşmış durumda. Bunlara I. Bölümde ele aldığım 1993 tarihli TBMM soru önergesini de eklediğimizde, JİTEM adının kamusal/resmî kayıtlara girişinin 1990'ların ortasına, hatta başına kadar uzandığını görüyoruz.

9. Avrupa Parlamentosu ve AB Kurumları

→ [AKTARILDI] Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi belgelerinde de, Türkiye'deki zorla kaybetme davaları ve cezasızlık sorunu takip edilmiştir.

→ [AKTARILDI] AB belgelerinde, devlet görevlilerince kaçırıldığı iddia edilen kişilerin davalarının etkili biçimde soruşturulmadığı ve yargılamada ciddi eksiklikler bulunduğu vurgulanmıştır.

▲ METODOLOJİK UYARI: Bu belgeler, JİTEM'in varlığını kanıtlayan doğrudan kaynaklar olarak değil, Türkiye'deki zorla kaybetme dosyalarının adalet süreçlerinin uluslararası ölçekte nasıl değerlendirildiğini gösteren bir bağlam olarak kullanılmalıdır. AB/Avrupa Parlamentosu belgelerindeki genel gözlemler, belirli bir JİTEM iddiasını doğrudan doğrulamamaktadır.

10. Bölüm Sonucu

Bu noktada TBMM, BM, Amnesty International, Human Rights Watch ve Kürt basın arşivlerinin kitaptaki yerini ve sınırlarını netleştirdim. Bu kaynakların ortak katkısı, JİTEM'in yalnızca 2000'ler sonrası bir itirafçı anlatısı olmadığını, tam tersine 1990'ların başından itibaren uluslararası insan hakları literatüründe ve Türk parlamentosunda iz bırakan bir isim olduğunu göstermeleridir.

! [DOĞRULANAMADI] Bu kaynakların hiçbiri, tek başına, belirli bir cinayetin failini kesin olarak tespit etmez; her biri kendi türünde (siyasi kayıt, insan hakları izleme, uluslararası çalışma grubu bildirimi) bir katkı sunar.

Kitap açısından doğru sonuç, Ersever-Bitlis bağının kesinleştiğini söylemek değil; bu bağlantının 1993'te TBMM düzeyinde gündeme taşındığını göstermek.

[METODOLOJİK UYARI] Bir soru önergesi veya Meclis konuşması, TBMM'nin bu iddiaları bağımsız soruşturmayla kesinleştirdiği anlamına gelmiyor. Bu nedenle burada “iddia” ve “siyasi değerlendirme” dilini koruyorum.

Bu kayıt, Ersever'in ölümü ve Jandarma istihbarat yapılanması hakkında dönemin siyasi tartışmasının nasıl şekillendiğini göstermesi bakımından önemli.

? [İDDİA EDİLDİ] 23 Kasım 1993 tarihli TBMM kaydında Cem Ersever'in JİTEM içindeki rolü ve Eşref Bitlis dönemiyle ilgili değerlendirmeler Meclis gündemine taşındı.

1993 TBMM Kaydı: Ersever-Bitlis İlişkisine Dair İddialar

Kaynakça

- [1] Birleşmiş Milletler Zorla veya İrade Dışı Kaybetmeler Çalışma Grubu, 1999 tarihli belge.
- [2] Amnesty International, 1994 Türkiye raporu (Şerif Avşar).
- [3] Amnesty International, 1992 raporu; TİHV, 2005 raporu (Harbi Arman).
- [4] Human Rights Watch, 1990'lar Türkiye raporları.
- [5] Rûdaw arşivi; Kurdipedia arşivi.
- [6] Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi belgeleri, Türkiye'deki zorla kaybetme dosyalarına ilişkin genel değerlendirmeler.

XVI. BÖLÜM

**CEM ERSEVER (I): BİYOGRAFİ VE
KARİYER**



1. Cem Ersever Kimdi?



[BELGELENDİ] Ahmet Cem Ersever, Jandarma kökenli bir subaydı ve özellikle Güneydoğu'daki istihbarat faaliyetleri nedeniyle JİTEM tartışmasının merkezindeki isimlerden biri oldu. AİHM'nin Kaya/Türkiye kararında JİTEM'de görevli bir Jandarma subayı olarak doğrudan tanımlandığı (bkz. III. Bölüm).^[1]

Bu kayıt, JİTEM araştırması açısından çok önemli: yıllarca süren “JİTEM diye bir yapı yoktu” tartışmasının yanında, uluslararası bir insan hakları mahkemesinin karar metninde açıkça “Major Cem Ersever was a gendarme officer in JİTEM” şeklinde bir kayıt bulunuyor. Ancak bu cümleyi de doğru okumak gerekiyor: AİHM burada yalnızca Ersever'in JİTEM ile bağlantısını kayda geçiriyor; onu bütün faili meçhul cinayetlerin faili ilan etmiyor.

→ [AKTARILDI] Ersever'in uzun süre Güneydoğu'da PKK'ya karşı istihbarat faaliyetleri ve operasyonlarda görev yaptığı, daha sonra JİTEM'in Güneydoğu faaliyetlerini organize eden isimlerden biri olarak anılmaya başladığı; dönemin basınında kendisine “Cem Binbaşı” denildiği aktarılmaktadır.^[2]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Burada da “JİTEM'in tek komutanıydı” dememeliyiz. Daha doğru tanım: JİTEM'in Güneydoğu yapılanmasında önemli rol oynadığı belirtilen bir Jandarma subayı.

2. Ersever'i Diğer Kaynaklardan Ayıran Şey: Çağdaşlık

Cem Ersever'i bu çalışmada adı geçen diğer tanıklardan ayıran temel özellik, yapının içerisinden, olayların yaşandığı dönemde konuşmuş olmasıdır. Yeşil hakkında başkalarının anlattığı bilgiler var; Aygan yıllar sonra konuşuyor. Ama Ersever, 1993'te, kendi Jandarma görevinden ayrıldıktan hemen sonra konuşuyor. Bu, açıklamalarını JİTEM araştırmasının en önemli çağdaş (contemporaneous) kaynaklarından biri yapıyor.

✓ [BELGELENDİ] AİHM, gazeteci Soner Yalçın'ın Ersever'le yaptığı görüşmelerin Aydınlik gazetesinde yayımlandığını kararında kayda geçirmiştir.^[1]

3. 1993'te Ordudan Ayrılış ve “Çete” İfadesi

→ [AKTARILDI] Ersever'in 1993'te Jandarma'dan ayrıldığı/emekli olduğu bildirilmektedir. Kendi istifa açıklamasında, Güneydoğu'daki yetkili organların içerisinde bir “çete” oluşturulduğu ve bu yapılanmanın olayların gerçek boyutlarının Türk kamuoyunca görülmesini engellediği yönünde bir değerlendirme yaptığı aktarılmaktadır.^[2]

Bu cümle JİTEM araştırması açısından olağanüstü önemli, çünkü Ersever yalnızca “JİTEM vardı” demiyor; aynı zamanda güvenlik bürokrasisinin içinde hukuk dışına çıkan ayrı bir yapılanma bulunduğunu iddia ediyor.

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu, Ersever'in kendi açıklamasıdır — olayın içindeki bir kişinin çağdaş beyanıdır, ama bağımsız bir mahkeme tespiti değildir. Bu nedenle kitabın anlatıcısı olarak “devlet içinde çete vardı” diye hüküm kurmak yerine, “Ersever, istifa açıklamasında devletin yetkili organları içinde bir çete oluştuğunu ileri sürmüştür” demek gerekiyor.

4. Ersever'in Kendi “JİTEM” Tarifi

→ [AKTARILDI] Dönemin Aydınlik yayınlarında Ersever'e yöneltilen “JİTEM'in yapısı nasıldır?” sorusuna verdiği cevap aktarılmaktadır. Ersever'in açıklamasına göre “JİTEM adı yanlışır” ve bunun doğru adının “Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı” olduğu ileri sürülmektedir.^[3]

Bu, III. Bölümde ayrıntılı ele aldığım “JİTEM'in gerçek adı” tartışmasının merkezi kaynaklarından biri. Veli Küçük'ün savunmasındaki “JİTEM diye bir örgüt yok, Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı var” ifadesiyle çarpıcı bir paralellik taşıyor. “JİTEM yoktu” ile “Jandarma istihbarat yapılanması vardı ama adı JİTEM değildi” aynı ifade değildir — ve Ersever'in kendi tanımı, ikinci modele daha yakın duruyor.

5. Neden Kamuoyuna Konuştu?

Ersever'in kendi anlatım çizgisinde birkaç temel konu öne çıkıyor: PKK ile mücadelede uygulanan yöntemler; Güneydoğu'daki güvenlik yapılanmasının iç işleyişi; istihbarat faaliyetleri; itirafçılar; Yeşil gibi saha elemanları; devlet bürokrasisi içindeki bazı aktörlerin hukuk dışı faaliyetleri. Bu açıklamalar nedeniyle Ersever yalnızca eski bir subay değil, sistemin içeriden anlatıcısı haline geliyor.

→ [AKTARILDI] Dönemin yayın arşivlerine göre açıklamaların 1993 yazında yayımlanmaya başladığı; Aydınlik'in arşivinde bu açıklamaların 9-14 Haziran 1993 arasında yayımlandığı belirtilmektedir.^[3]

Bu tarih önemli: Ersever'in açıklamaları ile 4 Kasım 1993'teki ölümü arasında yalnızca birkaç ay var.

6. Ersever'in Yazdığı Kitaplar

→ [AKTARILDI] Ersever'in daha sonra “Üçgendeki Tezgâh” ve “APO-PKK-Kürtler” gibi kitapları Ahmet Aydın adıyla yayımladığı bildirilmektedir. Bu kitapların PKK, Güneydoğu, istihbarat ve psikolojik savaş konularını ele aldığı aktarılmaktadır.^[4]

▲ METODOLOJİK UYARI: Bu kitaplar birincil devlet belgesi değildir; Ersever'in kendi perspektifini gösteren kişisel kaynaklardır. Bu nedenle diğer belgelerle çapraz okunmalıdır.

7. Propaganda ve Psikolojik Harp Yöntemleri

→ [AKTARILDI] Kaynaklarda Ersever'in PKK'ya karşı psikolojik mücadele yöntemlerini savunduğu görülmektedir.^[4]

Bu önemli, çünkü JİTEM'in faaliyetlerini yalnızca silahlı operasyon olarak düşünmemek gerekiyor. Ağ içinde propaganda, dezenformasyon, istihbarat toplama, itirafçılar ve saha ajanları gibi unsurlar da bulunabilir. Ama her propaganda faaliyetinin cinayetlerle bağlantılı olduğunu söyleyemeyiz — bu ayrımı kitap boyunca koruyorum: itirafçı kullanmak, JİTEM cinayeti anlamına gelmez. Bir güvenlik biriminin eski örgüt mensubundan istihbarat alması, tek başına hukuk dışı faaliyet kanıtı değildir; sorun, bu kişilerin kaçırma, işkence, yargısız infaz gibi faaliyetlerde kullanıldığının iddia edilmesiyle ortaya çıkar.

8. Ersever'in Yeşil'le İlişkisi

? [İDDİA EDİLDİ] Aygan'ın anlatımlarında Yeşil'in bazı operasyonlarda Ersever ile aynı çevrede bulunduğu iddia edilmektedir; Musa Anter ve Harbi Arman dosyalarında da bu iki isim aynı olay anlatımlarının içinde geçmektedir.^[5]

Ancak bu bağlantının bütün ayrıntılarını bağımsız devlet belgeleriyle henüz sabitlemiş değiliz; bu nedenle bunu güçlü bir tanıklık/iddia olarak sınıflandırıyorum.

→ [AKTARILDI] Aydınlik röportajlarında Yeşil hakkında çeşitli bilgilerin yer aldığı; Ersever'in Aydınlik'a verdiği bilgiler sırasında Yeşil kod adlı Mahmut Yıldırım hakkında da açıklamalarda bulunduğu bildirilmektedir.^[3]

Bu önemli, çünkü Yeşil'in kamuoyu tarafından geniş biçimde tanınmaya başlamasından önce, Ersever onun adını/kimliğini anlatan kaynaklardan biri oluyor. VII. Bölümde ayrıntılı ele aldığım Yeşil dosyasıyla bu noktada doğrudan kesişiyoruz.

9. Zaman Çizelgesi: Açıklamalardan Ölüm

Bu dosyada dikkat çekici bir zaman çizelgesi var — aylar içinde gelişen hızlı bir olay zinciri:

Tarih	Olay
Mart 1993	Ersever'in görevinden ayrılma/istifa süreci başlıyor.
9-14 Haziran 1993	Aydınlik gazetesinde açıklamaları yayımlanıyor.
Yaz 1993	JİTEM ve Güneydoğu güvenlik yapılanması hakkındaki açıklamaları sürüyor.
24 Ekim 1993	Mahkeme/soruşturma süreci için Ankara'ya geliyor.
4 Kasım 1993	Elmadağ civarında cesedi bulunuyor.

Kaynak: AİHM, Kaya/Türkiye kararı; Aydınlik gazetesi arşivi.

◇ **Bir Tesadüf mü?: Ersever'in Aydınlik açıklamaları hakkında mahkemede ifade vermesi gerekiyordu; kaynaklarda 24 Ekim 1993'te Ankara'ya bu amaçla geldiği ve ardından kaybolduğu belirtilmektedir. Böylece açıklamalar → soruşturma/ifade → kaybolma → ölüm zinciri oluşuyor. Bu yalnızca kronolojik bir tesadüf olabilir. Ama araştırılması gereken önemli bir bağlantı olduğunu düşünüyorum.**

10. Ersever'in Sınırı: Kendi Anlatımına Neden Şüpheyle de Bakmalıyız

Ersever'in kendi açıklamaları çok değerli. Fakat kendi rolünü nasıl sunduğunu unutmamak gerekiyor. Bir kişinin kendi kurumunu anlatması, onun söylediği her şeyin nesnel gerçek olduğu anlamına gelmez. Bu yüzden Ersever'in söylediği her bilgiyi, Kızıltepe, Musa Anter, Susurluk ve MİT belgeleriyle çapraz okumaya devam ediyorum — nitekim önceki bölümlerin çoğunda tam olarak bunu yaptım.

11. Hukuki Durum

HUKUKİ DURUM — Ahmet Cem Ersever	
Görevi	Jandarma subayı; 1993'e kadar Güneydoğu'da istihbarat faaliyetlerinde görev yaptığı, JİTEM'in Güneydoğu yapılanmasında önemli rol oynadığı bildirilmektedir. AİHM kararında JİTEM'de görevli Jandarma subayı olarak tanımlanmıştır.
Kaynaklarda geçen iddia	1993'te ordudan ayrıldıktan sonra basına, Güneydoğu'daki güvenlik yapılanması içinde bir "çete" oluştuğunu ileri sürmüştür. Kendisi de sonraki yıllarda çeşitli JİTEM dosyalarında (Musa Anter, Vedat Aydın, Harbi Arman) adı geçen bir figür olarak anılmıştır.
Soruşturma / dava durumu	1999 tarihli Cihaner fezlekesinde (bkz. VI. Bölüm) birinci sanık olarak yer almıştır; ancak fezlekeden önce, 1993'te ölmüştür.
Mahkeme sonucu	Ölümü nedeniyle kendisi hakkında ceza yargılaması hiçbir zaman yürütülememiştir.

HUKUKİ DURUM — Ahmet Cem Ersever	
Kesinleşmiş mahkûmiyet	Bilinmiyor (kişi hayatta değildir; hakkındaki isnatlar hiçbir zaman bir ceza mahkemesi önünde sınanmamıştır).

12. Bölüm Sonucu

Bu noktada Cem Ersever'in biyografisini, kariyerini, 1993'teki kamuoyuna çıkışını ve JİTEM'in kendi tanımını ele aldım. Ersever, bu çalışmada adı geçen diğer tanıklardan farklı olarak, olayların yaşandığı dönemde, kendi adıyla, JİTEM hakkında konuşan önemli çağdaş içeriden kaynaklardan biri.

! [DOĞRULANAMADI] Ersever'in anlattıklarının hangi ölçüde nesnel olduğu, kendisinin de sistemin bir parçası olması nedeniyle her zaman bir soru işareti taşır; bu nedenle anlatımını kitap boyunca diğer bağımsız kaynaklarla çapraz okumaya devam ediyorum.

Kaynaklar: TİHV 2005 raporu; TBMM kayıtları; Aygan anlatımları.

Bu dosyanın değeri bence tam burada: tanıklığın nasıl sınanabileceğini gösteriyor ve kanıtın ulaştığı yere kadar konuşmamızı sağlıyor.

! [DOĞRULANAMADI] Buna rağmen DNA'nın veya ceset bulgusunun failin kim olduğu ve hangi emirle hareket edildiği sorusunu tek başına çözmediğini özellikle koruyorum.

✓ [BELGELENDİ] Bu maddi zincir, anlatının en azından ölüm ve kimliklendirme kısmında bağımsız bir karşılık bulduğunu gösteriyor.

Tanıklık → yer tarifi → kazı → kemik → DNA zinciri kurulabiliyor.

Murat Aslan dosyasını diğer bazı dosyalardan ayıran şey, yalnızca bir kişinin anlatımı olmaması. Burada anlatımın ardından fiziksel araştırma ve kimliklendirme süreci geliyor.

Neden Murat Aslan Dosyası Diğerlerinden Daha Güçlü?

Kaynakça

[1] AİHM, Kaya/Türkiye kararı.

[2] Cem Ersever'in istifa sonrası basın açıklaması, 1993.

[3] Aydınlık gazetesi arşivi, 9-14 Haziran 1993.

[4] Ersever'in “Üçgendeki Tezgâh” ve “APO-PKK-Kürtler” kitapları (Ahmet Aydın adıyla).

[5] Abdülkadir Aygan'ın çeşitli tarihli beyanları.

XVII. BÖLÜM
CEM ERSEVER (II): ÖLÜMÜ
❖ ❖ ❖

1. En Kritik Kısım

AHMET CEM ERSEVER	4 Kasım 1993 (ceset bulundu)	Elmadağ / Ankara
-------------------	------------------------------	------------------



[BELGELENDİ] AİHM'nin Kaya/Türkiye kararındaki kayda göre Ersever, 1993 civarında görevinden ayrıldı, Ankara'ya döndü ve Ekim sonu/Kasım başında öldürülmüş halde bulundu.^[1]

Burada, kitabın en hassas dosyalarından birine giriyorum: kendi JİTEM tarihini içeriden anlatan bir subayın, bu açıklamalardan birkaç ay sonra öldürülmüş bulunması.

2. Fiziksel Bulgular

✓ [BELGELENDİ] Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı kaynağında, Ersever'in 4 Kasım 1993'te Elmadağ civarında bulunduğu, ellerinin önden bağlı olduğu, 9 mm tabancayla başından vurulduğu ve olay yerinde iki boş kovan bulunduğu aktarılmaktadır.^[2]

Bunlar cinayetin fiziksel yönü için güçlü ve tutarlı kayıtlar: kurban Cem Ersever, yer Elmadağ/Ankara civarı, tarih 4 Kasım 1993, eller önden bağlı, silah 9 mm tabanca, yaralanma kafaya ateşli silah, kovan 2 adet.

3. Ersever Tek Başına Değildi: Üç Ölüm, Bir Hafta

Ersever'in ölümünden hemen önce/sonra onunla yakın bağlantılı iki kişi daha öldü:

Kişi	Ölüm Tarihi	Not
Ahmet Cem Ersever	4 Kasım 1993	Elmadağ/Ankara civarında bulundu; eller önden bağlı, 9 mm tabancayla başından vurulmuş, 2 boş kovan
Mustafa Deniz	5 Kasım 1993	Eski PKK mensubu/itirafçı, Ersever'in yakın çevresinden (bkz. II. Bölüm)
Neval Boz	5 Kasım 1993	Ersever'in yakın çevresinde bulunan kadın

Kaynak: TİHV, 1993 tarihli rapor; AİHM kararı.

✓ [BELGELENDİ] TİHV'nin 1993 raporunda Cem Ersever, Mustafa Deniz ve Neval Boz'un aynı hafta içerisinde Ankara'daki öldürme kayıtlarında yer aldığı belirtilmektedir.^[3]

◇ **Rastgele mi, Bağlantılı mı?: Üç kişinin birbirine yakın zamanlarda (24 saat civarında) öldürülmesi, rastgele/münferit cinayet ihtimalini zayıflatan bir unsur olabilir. Ancak bu, aynı kişi veya örgütün üçünü de öldürdüğünü kanıtlamaz. Bu üç ölümü “aynı olayın parçaları” olarak sunmak cazip; ama bu kitabın standardı gereği, aralarındaki bağlantı henüz bağımsız bir adli/yargısal tespitle kesinleşmiş değildir.**

→ [AKTARILDI] TİHV raporunun Mustafa Deniz'i de “intelligence officer” (istihbarat görevlisi) şeklinde kayıt altına aldığı görülmektedir.^[3]

▲ **METODOLOJİK UYARI: TİHV'nin bu sınıflandırması, Mustafa Deniz'in güvenlik/istihbarat çevresiyle ilişkisini uluslararası insan hakları literatürüne taşımış oluyor; ancak TİHV'nin bu ifadeyi kullanırken hangi kaynağa dayandığı ayrıca netleştirilmelidir.**

4. Soruşturma Numarası: 1993/534

✓ [BELGELENDİ] Umut Vakfı'nın Uğur Mumcu davası belgeleri arasında, 1993/534 Hz. sayılı soruşturma evrakı içerisinde Cem Ersever, Mustafa Deniz ve Neval Boz cinayetlerine ilişkin soruşturmanın yer aldığı bildirilmektedir.^[2]

Bu çok değerli: artık yalnızca “Ersever öldürüldü” demekten öte, resmî bir soruşturma dosyası numarasına ulaşıyoruz. Bu numarayı burada özellikle not ediyorum, çünkü gelecekte savcılık evrakı, olay yeri raporu, otopsi, tanık ifadeleri ve balistik gibi belgelere erişim sağlanırsa, doğrudan bu soruşturma numarası üzerinden devam edilebilir.

5. TBMM'nin 1995'teki Kaydı

✓ [BELGELENDİ] 17 Ocak 1995 tarihli TBMM tutanağında Cem Ersever, Mustafa Deniz ve Neval Boz cinayetlerinin faili meçhul cinayetler zinciri içinde sayıldığı görülmektedir.^[4]

Bu bize olayın, 1995 itibarıyla dahi kamuoyunda çözülememiş bir faili meçhul olarak görüldüğünü gösteriyor.

6. “Ersever Devlet Tarafından mı Öldürüldü?” Üç Teori

Şu anda kesin olarak söyleyemiyoruz. Kaynaklarda üç temel teori ileri sürülmüştür:

! [DOĞRULANAMADI] Teori 1: Devlet içindeki başka bir yapı Ersever'i, açıkladıkları nedeniyle susturmak için öldürdü.

! [DOĞRULANAMADI] Teori 2: PKK veya PKK bağlantılı aktörler, Ersever'i Güneydoğu'daki geçmiş faaliyetleri nedeniyle hedef aldı.

! [DOĞRULANAMADI] Teori 3: Olay, devlet veya PKK ile ilgisi olmayan özel/siyasi bir hesaplaşmanın sonucuydu.

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu üç teorinin her biri farklı kaynaklarda ileri sürülmüştür. Ancak kesinleşmiş faili gösteren bir mahkûmiyet, açık kaynaklarımızda bulunmamaktadır. Bu nedenle üçünü de DOĞRULANAMADI düzeyinde tutuyorum ve hiçbirini diğerine üstün tutmuyorum.

6.1. “Kendi Bildikleri Yüzünden Öldürüldü” Hipotezi

Bu teori, Ersever'in açıklamaları, istifa mektubu ve JİTEM hakkındaki kamuoyu açıklamaları nedeniyle devlet içindeki bazı güçleri rahatsız ettiği fikrine dayanıyor. Bu, tarihsel olarak güçlü bir hipotez — özellikle bir önceki bölümde gösterdiğim zaman çizelgesi (açıklamalar → mahkeme süreci → kaybolma → ölüm) bu hipotezi destekler nitelikte.

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Ancak doğrudan bir ölüm emri, emir-komuta belgesi veya failin kimliği olmadan, “Ersever konuştuğu için öldürüldü” diye kesinleştiremeyiz. Bu, kitabın en güçlü biçimde temkinli kalması gereken noktalarından biridir.

→ [AKTARILDI] Ersever'in kendi metninde (istifa açıklaması), Güneydoğu'daki bazı yetkili organların içinde “çete” oluştuğunu söylediği bildirilmektedir. Bu belge, ölümünden önce hazırlandığı için özel bir kaynak değeri taşır — sonradan ortaya çıkmış bir itiraf değildir.^[5]

◇ **Ersever ile Aygan'ın Kaynak Değeri Farkı:** Aygan olaydan yaklaşık 11 yıl sonra, 2004'te anlatıyor. Ersever ise olay döneminde, görevi bıraktığı sırada, 1993'te konuşuyor. Bu zaman farkı, iki kaynağın da önemli olduğunu ama farklı bir kanıt değeri taşıdığını gösteriyor — biri çağdaş bir beyan, diğeri geriye dönük bir anlatım.

7. Kişisel Güvenlik Endişesi

→ [AKTARILDI] Ersever'in yakın çevresine, kendisine bir şey olması halinde bazı kişilere haber verilmesi gerektiğini söylediği aktarılmaktadır.^[5]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu, kendi açısından ciddi bir tehdit algısı bulunduğunu düşündürüyor. Ama bunun gerçekten somut bir tehdit almış olduğu anlamına gelip gelmediği, ayrıca belgeyle doğrulanmalıdır.

8. Ersever'in Ölümünün JİTEM Tarihindeki Sembolik Anlamı

Bu noktada güçlü bir tarihsel paradoks var: JİTEM'in içeriden konuşan subayı öldürülüyor, ve sonrasında JİTEM hakkında en önemli bilgileri veren kişiler artık Aygan, Eymür ve Kutlu Savaş oluyor. Yani Ersever'in ölümünden sonra JİTEM'in tarihi büyük ölçüde üçüncü kişilerin anlatımlarıyla yeniden kuruluyor. Bu yüzden Ersever'in kendi açıklamaları, diğer kaynakların yanında ayrı bir ağırlığa sahip — çünkü o, konuştuğu dönemde önemli çağdaş kaynaklardan biridir.

1993 Kasım'ından sonra JİTEM'in kamuoyundaki tartışması bitmedi; aksine Musa Anter, Vedat Aydın, Kızıltepe ve Susurluk dosyalarının ilerleyen yıllarda merkezine Ersever'in adı tekrar tekrar girdi. Bu da ölümünden sonra Ersever'in tanık, şüpheli, kurucu ve itirafçı gibi farklı sıfatlarda anılmasına yol açtı.

9. Dosya Sonucu

DOSYA SONUCU	
Belgelendirilen	Ersever'in 4 Kasım 1993'te Elmadağ civarında elleri önden bağlı, başından 9 mm tabancayla vurulmuş halde bulunduğu; aynı hafta içinde Mustafa Deniz ve Neval Boz'un da öldürüldüğü; olayın 1993/534 Hz. sayılı soruşturma numarasıyla kayıtlı olduğu; 17 Ocak 1995 TBMM tutanağında faili meçhul cinayetler arasında sayıldığı.
Tanıklıkla ileri sürülen	Üç teori: devlet içi bir yapı, PKK bağlantılı aktörler, veya özel/siyasi hesaplaşma; "bildikleri için öldürüldü" hipotezi.
Bağımsız doğrulanana	Fiziksel bulgular (eller bağlı, kurşun yarası, kovan sayısı) çoklu kaynakta (Uğur Mumcu Vakfı, AİHM) tutarlı biçimde tekrarlanmaktadır.
Doğrulanamayan	Failin kimliği; üç ölümün gerçekten birbiriyle bağlantılı olup olmadığı; "bildikleri için öldürüldü" hipotezinin doğruluğu.
Yargısal sonuç	Bu kitap için, Cem Ersever'in ölümüyle ilgili kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararına ulaşılamamıştır.

10. Bölüm Sonucu

Cem Ersever'in ölümü, JİTEM tarihinin belki de en sembolik ve en çözilememiş dosyasıdır. Yapının içinden konuşmuş, olayların yaşandığı döneme yakın tarihte önemli bir iç kaynak, açıklamalarından birkaç ay sonra öldürülmüş bulunmuştur; aynı hafta içinde yakın çevresinden iki kişi daha ölmüştür; olay resmî bir soruşturma numarasına kaydedilmiş ve TBMM'ye kadar yansımıştır.

! [DOĞRULANAMADI] Buna rağmen, otuz yılı aşkın bir süre sonra bile, bu ölümün kim tarafından ve hangi nedenle gerçekleştirildiği, mevcut kaynaklarla bu kitap için kesinleştirilememektedir.

JİTEM Ana Davası'nda “dava” değil, davalar zinciri

JİTEM Ana Davası'nı yalnızca tek bir mahkeme dosyası olarak değerlendirmek, uzun sürecin önemli bir bölümünü görünmez hâle getiriyor.

Araştırmanın ortaya koyduğu gibi farklı tarihlerde hazırlanan iddianameler ve farklı mağdur dosyaları zaman içerisinde birleştirilmiş, böylece tek bir “JİTEM Ana Davası” başlığı altında çok sayıda olay ve kişi incelenmiştir.

Bu noktada benim için asıl mesele, davanın büyüklüğü kadar zaman faktörüdür.

Bir olay 1990'ların başında gerçekleşiyor.

Sonra yıllarca soruşturuluyor.

Tanıklar değişiyor.

Bazı sanıklar ölüyor.

Bazı delillere geç ulaşıyor.

Ve sonunda ceza yargılamasının karşısına zamanaşımı çıkıyor.

Avrupa Konseyi'nin 2019 tarihli belgesinde, 2009–2014 arasında 1990'lı yıllardaki kaybolma dosyalarına ilişkin 13 davanın 83 kişinin kaybolmasıyla bağlantılı olarak başladığı, 2015'e kadar bunlardan 9'unun, 47 kişinin kaybolmasını kapsayan kısmının beraatle sonuçlandığı ve diğer 4 davanın 36 kişi bakımından sürdüğü bildirilmektedir. Aynı belgede savcıların 1990'lı yıllara ilişkin bazı soruşturmaları zamanaşımı nedeniyle kapatmaya başladıkları da aktarılmaktadır. (Avrupa Konseyi)

Bu verinin benim açımdan önemi şudur:

JİTEM davalarında başarısızlığın tek bir sebebi yoktur.

delil sorunu + uzun soruşturma süresi + tanık sorunu + usul sorunları + zamanaşımı

birbirini tamamlayan bir sistem oluşturmaktadır.

Bu yüzden JİTEM Ana Davası'nın yalnızca “sanıklar beraat etti mi?” sorusuyla okunması yeterli değildir.

Güncel hukukî not: Avrupa Konseyi'nin 2019 tarihli iletişiminde 2009–2014 arasında 83 kişinin kaybolmasıyla bağlantılı 13 dava açıldığı; 9 davanın 47 kişi bakımından beraatle sonuçlandığı ve 4 davanın 36 kişi bakımından sürdüğü aktarılmıştır. JİTEM Ana Davası'nın kalan kayıplar yönünden 27 Ocak 2025'te 30 yıllık zamanaşımı gerekçesiyle düşürülmesi, bu sürecin sonraki aşamasıdır.

Kaynakça

[1] AİHM, Kaya/Türkiye kararı.

[2] Umut Vakfı / Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı, dava belgeleri (Soruşturma No. 1993/534 Hz.).

[3] Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV), 1993 tarihli rapor.

[4] 17 Ocak 1995 tarihli TBMM tutanağı.

[5] Ersever'in istifa açıklaması ve yakın çevresine yaptığı bildirilen beyanlar.

XVIII. BÖLÜM

**CEM ERSEVER (III): EŞREF BİTLİS
İLİŞKİSİ**



1. Eşref Bitlis Kimdi?



[AKTARILDI] Orgeneral Eşref Bitlis, 1993 başında bir uçak kazasında hayatını kaybeden dönemin Jandarma Genel Komutanı'dır. ^[1]

Bitlis'in ölümü, JİTEM tarihinde ayrı ve kendi başına çok tartışmalı bir dosyadır. Buradaki amacım Bitlis'in ölümünü çözmek değil — bu, kitabın kapsamını aşan, kendi başına bağımsız bir soruşturma konusudur. Amacım, Ersever ile Bitlis arasında kurulan kurumsal ve iddia düzeyindeki bağlantıları, kaynağına sadık kalarak aktarmaktır.

2. Ersever'in Bitlis Dönemi Jandarma İstihbaratındaki Rolü

→ [AKTARILDI] AİHM dosyaları ve akademik kaynaklarda, Ersever'in Eşref Bitlis dönemindeki Jandarma istihbarat yapılanması içerisinde önemli görevler yürüttüğü anlatılmaktadır. ^[2]

Bu, XVI. Bölümde ele aldığım Ersever'in kariyer çizgisiyle örtüşüyor: Ersever, Bitlis'in Jandarma Genel Komutanlığı döneminde Güneydoğu istihbarat yapılanmasının içindeydi.

3. Bir Zincir Kurma Girişimi: Bitlis → İstifa → Ölüm

Kamuoyuna yansıyan bir anlatıya göre, Eşref Bitlis'in 1993 başındaki ölümünden sonra Ersever'in Güneydoğu politikasına ilişkin ciddi rahatsızlıklar yaşadığı ve ardından görevden ayrıldığı ileri sürülmektedir. ^[3]



▲ **METODOLOJİK UYARI:** “Eşref Bitlis'in ölümü nedeniyle istifa etti” cümlesinin dayanağını ayrıca belgelememiz gerekiyor; bu ifade farklı kaynaklarda farklı biçimlerde aktarılmaktadır. Daha da önemlisi: Bitlis'in ölümü, Ersever'in istifası ve Ersever'in öldürülmesi arasında suçlayıcı bir nedensellik kuran kesinleşmiş bir mahkeme hükmü bulunmuyor. Bu üç olayı kronolojik olarak yan yana koymak, aralarında bir sebep-sonuç ilişkisi olduğunu kanıtlamaz — bu ayrımı bu bölüm boyunca koruyorum.

4. Arif Doğan'ın Ses Kaydı Tartışması

Çalışmanın Ekler bölümünde tam metnini bulacağınız, Arif Doğan'ın İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'ndaki 1 Ekim 2010 tarihli ifadesinde, kendisine “aktifhaber.com” sitesinde yayımlanan bir ses kaydı dinletilmiştir. Bu kayıta aşağıdaki ifadelerin yer aldığı savcılık tutanağına geçmiştir:

Eşref Paşanın ölümü, Cem Ersever yaptı diyorlar. Eşref'i öyle böyle yapmış! Hayır. Cem Ersever'in arkasına ben destek vermesem, kıcına... adam mı öldürebilir?
(Arif Doğan'a atfedilen ses kaydı, aktifhaber.com, 17.09.2010 [4])

? [İDDİA EDİLDİ] Savcılık, bu ses kaydındaki ifadelerden, Jandarma eski Genel Komutanı Eşref Bitlis'in Cem Ersever tarafından düzenlenen bir suikast neticesinde öldürüldüğü bilgisinin doğru olmadığını, Doğan'ın bilgisi ve desteği olmadan Ersever'in böyle bir işi yapamayacağını ima ettiğini sormuştur.^[4]

Doğan'ın bu soruya verdiği yanıt, savcılık tutanağına şu şekilde geçmiştir:

→ [AKTARILDI] Doğan, ses kaydındaki konuşmaların kendisine ait olduğunu ama farklı zamanlarda yaptığı konuşmalardan alıntılar yapılarak oluşturulduğunu; görüşmenin yapıldığı dönemlerde Cem Ersever ile ilgili bir kitap yazıldığını, bu kitapta Ersever için JİTEM'ci olduğunun söylendiğini, kendisinin de kitabı yazan kişiyi arayarak bunun yanlış olduğunu, Ersever'in JİTEM'ci olmadığını anlatmaya çalıştığını; ses kaydındaki konuşmaların bu sırada geçen konuşmalar olduğunu belirtmiştir.^[4]

Eşref Bitlis olayına gelince; bu olayın benimle ya da JİTEM'le herhangi bir alakası yoktur. Eşref Bitlis olayı bana göre tamamen bir kaza sonucu meydana gelen bir olaydır. (Arif Doğan, İstanbul C. Başsavcılığı ifadesi, 01.10.2010 [4])

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu nedenle “Arif Doğan, Ersever'in Bitlis'i öldürdüğünü itiraf etti” şeklinde yazmak doğru değildir. Doğrusu: Doğan'a ait olduğu belirtilen bir ses kaydında Ersever ve Bitlis hakkında suçlayıcı bir ifade yer almış; Doğan savcılıkta bu ifadenin bağlamının çarpıtıldığını söylemiş ve Bitlis olayının kaza olduğunu savunmuştur. İki anlatıyı da (ses kaydı ve Doğan'ın savcılık açıklaması) eksiksiz aktarmak, kitabın temel ilkesidir.

5. Mehmet Elkatmış'ın 1998 Açıklaması

→ [AKTARILDI] 26 Ocak 1998 tarihli Cumhuriyet gazetesinde, TBMM Susurluk Komisyonu Başkanı Mehmet Elkatmış'ın, Başbakanlık Teftiş Kurulu raporunu eleştirerek Eşref Bitlis olayına yeterince değinilmediğini ve komisyonda elde edilen bazı belgelere dayanarak Bitlis olayının suikast olmasının kuvvetle muhtemel olduğunu söylediği aktarılmaktadır.^[5]

Bitlis olayının suikast olması kuvvetle muhtemeldir. (Mehmet Elkatmış, TBMM Susurluk Komisyonu Başkanı, Cumhuriyet, 26 Ocak 1998 [5])

Aynı haberde Elkatmış'ın devletin bazı kişilerden yararlandığını ve bu kişilerin de devletten yararlandığını savunduğu; en dikkat çekici biçimde ise “JİTEM'in kesinlikle var olduğunu” savunduğu ve faili meçhul cinayetlerin büyük bölümünün JİTEM'in faaliyet gösterdiği bölgede işlendiğini ileri sürdüğü bildirilmektedir.^[5]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu, bir milletvekilinin/soruşturma komisyonu başkanının 1998'deki doğrudan kamu açıklamasıdır — I. ve XIII. Bölümlerde kurduğum “JİTEM'in varlığı devlet içinde de kabul görüyordu” tablosuna önemli bir ek. Ama Elkatmış'ın açıklaması bir mahkeme kararı değildir; “suikast kuvvetle muhtemel” ifadesi bir siyasi/parlamente değerlendirmedir, adli bir tespit değildir.

6. C-4 İddiası: Düşük Güvenilirlikli Bir Kaynak

! [DOĞRULANAMADI] Bir blog arşivinde (jitemciler.blogspot.com, Ocak 2011), Aygan'a atfedilen bir iddiaya göre, OHAL Valiliği'nde bir Amerikan eski askeri tarafından Cem Ersever'e C-4 patlayıcısı verildiği ve Ersever'in bunu Ankara'ya taşıdığı; bu patlayıcının Eşref Bitlis'in uçağının düşürülmesinde kullanıldığı ileri sürülmektedir.^[6]

× **DÜŞÜK GÜVENİLİRLİK UYARISI:** Bu iddiayı kitaba, olduğu gibi kabul etmek için değil, kaynağının niteliğini açıkça göstermek için alıyorum. Bu, birincil bir devlet belgesi, mahkeme tutanağı veya doğrulanabilir bir röportaj değil — ikinci elden bir blog aktarımıdır. Bu kitapta bu tür kaynaklar, ancak birincil kaynaklarla (bu durumda Eşref Bitlis soruşturmasının resmî dosyalarıyla) karşılaştırılıp doğrulanabildiği ölçüde ciddiye alınır. Bu iddia için böyle bir doğrulama bu kitap için yapılamamıştır; bu nedenle DOĞRULANAMADI düzeyinde, yalnızca kaynağın var olduğunu göstermek amacıyla kayda geçiriyorum.

7. Bu Konuyu Neden Ayrı Tutuyoruz?

Bu bölümü kapatırken, kitabın bu konudaki temel ilkesini tekrar netleştirmek istiyorum. Eşref Bitlis'in ölümü ayrı bir dosyadır. JİTEM ayrı bir dosyadır. Cem Ersever'in ölümü ayrı bir dosyadır. Bu üç dosya birbiriyle kesişiyor — aynı zaman diliminde, aynı kurumsal çevrede, birbirine yakın kişiler arasında geçiyor — ama bu kesişim, üçünün tek bir olayın parçaları olduğu anlamına gelmiyor.

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu kitapta Bitlis'in ölümünü JİTEM'in bir eylemi olarak sunmuyorum ve Ersever'in ölümünü Bitlis olayıyla otomatik olarak ilişkilendirmiyorum. Kaynaklarda geçen bağlantı iddialarını aktarıyorum, ama bunları kesinleşmiş bir nedensellik zinciri gibi sunmuyorum.

8. Dosya Sonucu

DOSYA SONUCU	
Belgelendirilen	Eşref Bitlis'in 1993 başında bir uçak kazasında öldüğü; Ersever'in Bitlis dönemi Jandarma istihbaratında görev yaptığı; Mehmet Elkatmış'ın 1998'de TBMM Susurluk Komisyonu Başkanı sıfatıyla Bitlis olayının "kuvvetle muhtemel suikast" olduğunu kamuya açıkladığı.
Tanıklıkla ileri sürülen	Arif Doğan'a atfedilen ses kaydında Ersever'in Bitlis'i öldürdüğü yönünde bir ima bulunduğu; bir blog kaynağında Ersever'e C-4 verildiği ve bunun Bitlis'in uçağında kullanıldığı iddiası.
Bağımsız doğrulanan	Elkatmış'ın açıklaması gerçek bir gazete arşivinde (Cumhuriyet, 26 Ocak 1998) doğrulanabilmektedir.
Doğrulanamayan	Bitlis'in ölümünün kaza mı suikast mı olduğu; Ersever'in bu olayla gerçek bağlantısı; C-4 iddiasının doğruluğu.
Yargısal sonuç	Arif Doğan, savcılık ifadesinde Bitlis olayının kaza olduğunu savunmuş ve Ersever'in bu olayla ilgisi olmadığını söylemiştir. Bu kitap için, Bitlis'in ölümüne ilişkin kesinleşmiş bir suikast/cinayet mahkûmiyeti bulunmamaktadır.

9. Bölüm Sonucu

Burada, Cem Ersever ile Eşref Bitlis arasında kurulmaya çalışılan bağlantıyı, en güvenilir kaynaktan (Doğan'ın savcılık ifadesi) en güvenilir kaynağa (bir blog aktarımı) kadar bütün kaynak yelpazesıyla birlikte gösterdim.

! **[DOĞRULANAMADI]** Bu bağlantı iddialarının hiçbiri, mevcut kaynaklarla, kesinleşmiş bir yargısal tespit düzeyine ulaşmamaktadır.

Cem Ersever dosyasına ayırdığım üç bölümü burada tamamlıyorum. Bir sonraki bölümde, kitabın kalan olay dosyalarına — Murat Aslan'ın tam dosyasına — geçiyorum.

XIX. BÖLÜM
MURAT ASLAN DOSYASI
❖ ❖ ❖

1. Neden Bu Dosyaya Bağımsız Bir Bölüm?

MURAT ASLAN	K açırılma: tarihsiz / Ceset bulunuşu: 2004	Diyarbakır → Silopi/Körtük köyü
-------------	---	---------------------------------

Kitap boyunca sürekli karşılaştığımız temel sorun şuydu: itirafçı anlatımı ile maddi delilin birbirinden kopuk olması. Murat Aslan dosyası, bu kopukluğun aşıldığı, JİTEM araştırmasındaki en güçlü tek örnektir. Bu yüzden kendisine bağımsız bir bölüm ayırıyorum.

2. Aygan'ın Anlatımı

? [İDDİA EDİLDİ] Aygan'ın anlatımına göre Murat Aslan Diyarbakır'da kaçırılmıştır. Aygan, cesedin Silopi/Körtük köyü civarında yakıldığını/gömüldüğünü tarif etmiştir. ^[1]

Bu, IV. Bölümde tanımladığım A/B/C kategorilerine göre başlangıçta yalnızca bir Kategori C/B iddiasıdır — Aygan'ın kendi anlatımına dayanıyor. Ama bu anlatının ardından gelenler, dosyayı Kategori A'ya taşıyor.

3. Kazı ve DNA Doğrulaması

✓ [BELGELENDİ] Aygan'ın tarif ettiği bilgiler üzerine bölgede arama/kazı yapılmış, bir iskelet/kemik grubu bulunmuş; ardından Adli Tıp Kurumu DNA incelemesi gerçekleştirilmiş ve bulunan kemiklerin Murat Aslan'a ait olduğu belirlenmiştir. ^[1]

Bu noktada karşımıza çıkan zincir şudur: anlatım → konum tarifi → arama/kazı → kemik bulunması → DNA testi → kimlik tespiti. Bu, sözlü bir iddianın adım adım, bağımsız uzman değerlendirmesine konu olabilecek bir maddi delil zincirine dönüşme sürecidir.



4. TİHV'in Değerlendirmesi

✓ [BELGELENDİ] TİHV'nin 2005 tarihli raporu, Murat Aslan'ın cesedinin Aygan'ın tarif ettiği yerde bulunmasını, Aygan'ın daha önce yaptığı açıklamalar bakımından önemli bir doğrulama olarak değerlendirmektedir. [2]

◇ **Bu Ne Kadarını Kanıtlıyor?:** Bu, Aygan'ın bütün anlatılarının doğru olduğunu kanıtlamaz. Ama Aygan'ın bir cinayete ilişkin verdiği fiziksel yer bilgisi, bağımsız bir kriminal incelemeyle kesişmiş ve mağdur kimliği DNA ile doğrulanmıştır. Bu, Aygan dosyasındaki en güçlü bağımsız doğrulama örneklerinden biridir. TİHV raporu ayrıca, bu doğrulamanın Aygan'ın diğer anlatımlarının da ciddiyetle araştırılmasını gerektirdiğini savunmaktadır — bu, bilimsel metodoloji açısından makul bir çıkarımdır.

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu kitapta “Murat Aslan'ın DNA'sı Aygan'ın JİTEM itiraflarının tamamını doğruladı” demiyorum. Doğrusu: “Aygan'ın belirli bir olay için verdiği bilgiler, cesedin bulunması ve DNA ile kimliklendirilmesi bakımından bağımsız bir maddi doğrulama unsuru kazanmıştır.” Her başka olay, kendi bağımsız doğrulamasını kendi başına gerektirir; bu bir olayın doğrulanması diğerlerini otomatik olarak doğrulamaz.

5. TBMM'nin 2010 Kaydı

✓ [BELGELENDİ] TBMM'deki bir yazılı soru önergesinde, Aygan'ın itirafları üzerine Murat Aslan'ın cesedinin tam tarif ettiği yerde bulunduğu ve DNA testi sonucunda cesedin Aslan'a ait olduğunun tespit edildiği açıkça belirtilmektedir. [3]

Bu araştırma açısından ayrıca değerli, çünkü TİHV ve TBMM bağımsız olarak aynı temel olguyu kayda geçiriyor: Murat Aslan'ın cesedi bulundu ve DNA ile kimliklendirildi. İki farklı kurumun (bir insan hakları vakfı ve parlamento) aynı olguyu doğrulaması, dosyanın güvenilirliğini artırıyor.

6. Kritik Ayrım: Ceset Bulundu, Ama Kim Öldürdü?

Murat Aslan dosyasının JİTEM araştırması için gerçek önemi burada ortaya çıkıyor. Şu ayrımı çok net tutmam gerekiyor:

✓ [BELGELENDİ] Doğrulanın: ceset/kemik bulundu, DNA ile Murat Aslan'a ait olduğu belirlendi. [1,2,3]

? [İDDİA EDİLDİ] Aygan'ın iddiası: JİTEM tarafından kaçırıldığı, öldürüldüğü ve yakıldığı. [1]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Henüz aynı kesinlikte olmayan iki soru var: hangi JİTEM personelinin bizzat öldürme eylemini gerçekleştirdiği, ve hangi komutanın emri verdiği. Bu ayrım çok önemli — çünkü “ceset bulundu, Aygan'ın anlattığı yerde” ile “JİTEM bu cinayeti işledi, şu kişi emretti” aynı kanıt gücüne sahip değil. Birincisi güçlü bir adli doğrulamadır; ikincisi hâlâ büyük ölçüde tanıklığa dayanan bir iddiadır.

7. Neden JİTEM Araştırması İçin Altın Değerinde?

JİTEM tartışmasının en büyük problemi, itirafçı anlatımı ile maddi delilin birbirinden kopuk olmasıydı. Murat Aslan'da anlatım, konum, kazı, kemik ve DNA zinciri oluşuyor — bu, olay bazlı bir adli doğrulama örneği. Bu yüzden bu dosyayı, kitabın ilerleyen bölümlerinde (özellikle Sonuç ve Kanıt Matrisi'nde) “JİTEM'in tamamen kanıtsız bir iddia yığını olmadığının” en güçlü kanıtı olarak kullanacağım.

Aynı zamanda bu dosyayı, “bu nedenle bütün JİTEM iddiaları doğrudur” şeklinde genellemek için de kullanmıyorum. Harbi Arman dosyasında (VI. Bölüm) gösterdiğim gibi, Aygan'ın verdiği bilgiler her zaman aynı düzeyde bağımsız doğrulama kazanmıyor — bu, dosyadan dosyaya değişen bir durum.

8. Dosya Sonucu

DOSYA SONUCU	
Belgelendirilen	Murat Aslan'ın kalıntılarının Aygan'ın tarif ettiği Silopi/Körtük köyü civarında bulunduğu; Adli Tıp Kurumu'nun DNA testiyle kalıntıların Murat Aslan'a ait olduğunu tespit ettiği; bu olgunun hem TİHV'nin 2005 raporunda hem TBMM'nin 2010 kaydında bağımsız olarak doğrulandığı.
Tanıklıkla ileri sürülen	Aygan'ın, Murat Aslan'ın JİTEM tarafından kaçırıldığı, öldürüldüğü ve yakıldığı yönündeki anlatımı.
Bağımsız doğrulanan	Cesedin varlığı ve kimliği, DNA testiyle bağımsız biçimde doğrulanmıştır — bu, kitaptaki en güçlü tekil doğrulama örneğidir.
Doğrulanamayan	Cinayeti bizzat kimin işlediği; hangi JİTEM personelinin sorumlu olduğu; emri kimin verdiği.
Yargısal sonuç	Bu kitap için, Murat Aslan cinayetiyle ilgili kesinleşmiş bir ceza mahkûmiyetine ulaşılamamıştır; dosyanın güncel adli akıbeti ayrıca takip edilmelidir.

9. Bölüm Sonucu

Murat Aslan dosyası, bu çalışmanın kanıt standardını en iyi gösteren örnektir: bir itirafçı anlatımının, bağımsız adli süreçlerle (kazı, kemik analizi, DNA) nasıl test edilip güçlendirilebileceğini gösteriyor.

! [DOĞRULANAMADI] Buna karşılık, bu güçlü fiziksel doğrulama bile, cinayetin bizzat kim tarafından ve hangi emirle işlendiği sorusunu kesin olarak çözmiyor; bu, JİTEM dosyalarının neredeyse tamamında karşımıza çıkan temel sınırın, en iyi belgelenmiş vakada bile aşılamadığını gösteriyor.

AİHM Dosyaları: Mahkemenin Tespit Ettiği ile Etmediği Arasındaki Çizgi

Dava	Mahkemenin tespit ettiği / değerlendirdiği	JİTEM bağlantısının düzeyi	Kesinleşmiş ceza hükmü
Kaya / Hakkı Kaya	Kayıp olayı ve etkili soruşturma yükümlülüğü; Aygan bilgisinin yeterince araştırılmaması önem taşır.	JİTEM bağlantılı anlatım dosyada yer alıyor; karar bunu otomatik suçluluk tespiti olarak kurmuyor.	Bu çalışma için kesinleşmiş ceza hükmü tespit edilmedi.
Nesibe Haran	Aygan anlatımının ayrıntılı ve bağımsız doğrulanmamış olması ispat standardı bakımından önem taşıyor.	JİTEM iddiası aktarılıyor; Mahkeme bunu yeterli bağımsız kanıt olarak görmüyor.	Kesinleşmiş ceza hükmü yok.
Elçi ve Diğerleri	Başvurucunun Jandarma/JİTEM'e götürülme ve kötü muamele anlatımı karar metninde ele alınıyor.	JİTEM adı olay anlatımında açıkça geçiyor; anlatımın her unsuru ayrı bir mahkeme tespiti değil.	Bu çalışma için kesinleşmiş ceza hükmü tespit edilmedi.
Çiçek ve Diğerleri	Kayıp ve soruşturma süreci ile Aygan anlatımı birlikte değerlendiriliyor.	JİTEM bağlantısı dosyada yer alıyor; aktarım tek başına suçun kesin ispatı değil.	Bu çalışma için kesinleşmiş ceza hükmü tespit edilmedi.

Kaynakça

- [1] Abdülkadir Aygan'ın çeşitli tarihli beyanları (Murat Aslan'a ilişkin anlatım).
- [2] Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV), 2005 tarihli rapor.
- [3] TBMM, 2010 tarihli yazılı soru önergesi ve cevabı.

XX. BÖLÜM

JİTEM ANA DAVASI: 1999-2025



1. Bir Dava Değil, Bir Davalar Zinciri



[AKTARILDI] 1999'da hazırlanan 11 sanıklı bir iddianame, 2005'te hazırlanan 5 sanıklı başka bir iddianameyle 2010'da birleştirilmiş; daha sonra Musa Anter ve Ayten Öztürk dosyaları da bu dava zincirine bağlanmıştır. Dava kapsamında incelenen isimler arasında Hasan Caner, Hasan Utanç, Tahsin Sevim, Mehmet Mehdi Kaydu, Harbi Arman, Lokman Zuğurlu, Zana Zuğurlu, Servet Aslan, Şahabettin Latifeci, Ahmet Ceylan, Mehmet Sıddık Etyemez, Abdülkadir Çelikkbilek ve Musa Anter bulunmaktadır.^[1]

“JİTEM Ana Davası” ismi bu nedenle tek bir olayı değil, yıllar içinde birleşen ve genişleyen bir dava kümesini ifade ediyor. Bu bölümde bu kümenin tam sürecini, kurumsal çelişkilerini ve nihai akıbetini ele alıyorum.

2. Kurumsal Yargı Yolu Sorunu

→ [AKTARILDI] Dava başlangıçta Diyarbakır 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde başlamış; mahkeme, sanıkların askerî personel oldukları gerekçesiyle görevsizlik kararı vermiştir. Dosya askerî mahkemeye gönderilmiş; askerî mahkeme de suçların askerî suç olmadığı ve bazı sanıkların TSK ile ilişkilerinin kesildiği gerekçeleriyle yine görevsizlik kararı vermiştir. Sonunda yargı yerinin belirlenmesi için dosya Uyuşmazlık Mahkemesi'ne gönderilmiştir.^[2]

▲ METODOLOJİK UYARI: Bu, JİTEM Ana Davası'nın en önemli hukukî gecikme nedenlerinden biridir: yıllarca esas hakkında bir yargılama yapılamadan önce, sadece “hangi mahkeme bakacak?” sorusu çözülmeye çalışılmıştır. 1992-1994 olayları yargı önüne çok uzun süre sonra gelmiş; görev uyuşmazlıkları dosyanın esasının incelenmesini geciktirmiş; daha sonra da zamanaşımı sorunu ortaya çıkmıştır.

3. 2009'da Kurumlara Sorulan Soru: Bir Belge Çelişkisi

✓ [BELGELENDİ] TİHV raporuna göre, 2009'da mahkeme Maliye Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Genelkurmay Başkanlığı'na JİTEM'in varlığı, işleyişi ve konumu hakkında yazı yazmıştır.^[3]

✓ [BELGELENDİ] Kurumların verdiği cevap: “JİTEM adında bir birim yoktur.”^[3]

◆ BELGE ÇELİŞKİSİ: Bu, şimdiye kadar kitapta ortaya çıkardığımız en önemli kurumsal çelişkilerden biridir. Bir yanda: Kızıltepe İddianamesi'ndeki JİTEM adını taşıyan personel listeleri (bkz. I., X. Bölüm); Aygan'ın “JİTEM” yazan maaş bordrosu (bkz. II., IV. Bölüm); Ersever'in kendi tanımı “Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı” (bkz. XVI. Bölüm). Öte yanda: resmî kurumların 2009'da mahkemeye verdiği yazılı cevap — “JİTEM adında bir birim yoktur.” Bu dört cümle aynı anda doğru olabilir, çünkü resmî teşkilat adı ile işlevsel/operasyonel ad farklı olabilir; ama bu çelişkiyi okuyucudan gizlemek yerine olduğu gibi göstermek bu kitabın temel ilkesidir.

Bu çelişkiyi “var/yok” ikiliğinden çıkarıp isimlendirme ve hukuki statü ayırımına taşımak gerekiyor: resmî teşkilat adı Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı'ydı; işlevsel/operasyonel ad JİTEM'di; bazı belge ve tabelalarda JİTEM adı fiilen kullanıldı; kurumların 2009'daki hukuki cevabı ise “JİTEM isimli müstakil bir birim yok” şeklindeydi. Bu dört önerme birbiriyle çelişmeden bir arada durabilir.

4. Sanık Sayısındaki Genişleme: 8 → 16 → 18

→ [AKTARILDI] Dava genişledikçe ilk sekiz isme (Yeşil, Aygan, Kırca, Muhsin Gül, Fethi Çetin, Kemal Emlük, Saniye Emlük, Yüksel Uğur) Tünay Yanardağ, Aytekin Özen, Abdülkadir Uğur, Nuri Ateş, Hamit Yıldırım, Faysal Şanlı, Ali Ozansoy, Hüseyin Tilki gibi isimlerin de eklendiği görülmektedir. ^[4]

◇ **Sanık Sayısının Artması Ne Anlama Gelir?:** Sanık sayısının 8'den 16'ya, oradan 18'e çıkması, "JİTEM kesinlikle 18 kişilik bir örgüttü" anlamına gelmez. Bu yalnızca savcılığın soruşturma alanının zamanla genişlediğini gösterir. Mahkeme nihai olarak bu kişilerin tümünü aynı suç örgütünün üyeleri olarak mahkûm etmemiştir. Bu, JİTEM soruşturmalarının zamanla tek tek cinayetlerden daha geniş bir örgütsel ağ araştırmasına dönüştüğünü gösteriyor — ama bu dönüşümün kendisi bir mahkûmiyet değildir.

5. Örnek İçinde Örnek: Şahabettin Latifeci ve Servet Arslan

✓ [BELGELENDİ] 1994 tarihli bir Cumhuriyet gazetesi kaydına göre Servet Arslan ve Şahabettin Latifeci ölmüş, cesetlerinde işkence belirtileri bulunmuş, iple boğuldukları ve Dicle kıyısında bulundukları aktarılmaktadır. ^[5]

? [İDDİA EDİLDİ] Aygan, Servet Arslan'ın Sivas'a götürülüp sorgulandığını ve öldürüldüğünü ileri sürmüştür. ^[6]

Bu vaka, kitabın kullandığı yöntemi en iyi gösteren örneklerden biri. Bir olayı şu yedi adımlı çerçeveye inceliyorum: (1) Olay ne? (2) Fiziksel delil ne? (3) Dönemsel/çağdaş kayıt ne diyor? (4) Sonraki tanık ne dedi? (5) Savcılık ne yaptı? (6) Mahkeme ne yaptı? (7) Bugün ne kesin, ne açık?

▲ **METODOLOJİK UYARI:** 1994 Cumhuriyet kaydı (işkence, boğulma, Dicle kıyısında bulunma) oldukça güçlü, çağdaş bir kaynaktır. Ancak bu kayıta "JİTEM'in yaptığı" veya "Yüksel Uğur'un yaptığı" bilgisi yoktur — bu, sonradan Aygan'ın anlatımıyla eklenmiştir. 1994 olayındaki ölüm mekanizması çağdaş gazetecilik kaydıyla örtüşüyor; ama failin kimliği hâlâ yalnızca sonraki tanıklığa dayanıyor.

6. Abdülkadir Çelikbilek: AİHM'nin Ayrı Bulgusu

✓ [BELGELENDİ] Abdülkadir Çelikbilek dosyasında AİHM, Türkiye'nin etkili soruşturma yükümlülüğünü yerine getirmediğine karar vermiştir. ^[7]

Bu, XIV. Bölümde ele aldığım AİHM'nin "usul yükümlülüğü" doktrininin JİTEM Ana Davası kapsamındaki bir başka örneği. Yine aynı ayrımı koruyorum: AİHM'nin bu kararı, failin kim olduğunu değil, Türk adli makamlarının soruşturma kalitesini değerlendiriyor.

7. Cezasızlık Zinciri: Tam Zaman Çizelgesi

Bu noktada topladığım bütün aşamaları, JİTEM Ana Davası'nın 33 yıllık (1992-2025) tam zaman çizelgesinde topluyorum:

Dönem	Aşama
1992-1994	Cinayet/kayıp olayları gerçekleşiyor.
1995-2000'ler	İlk ve dağılık soruşturmalar yürütülüyor.
2005	Sekiz sanıklı ilk iddianame hazırlanıyor.
2008-2010	Görev uyuşmazlıkları: dava hangi mahkemede görülecek sorusu çözülüyor.
2010	Davalar birleştiriliyor.

Dönem	Aşama
2014	Dava daha geniş bir sanık listesiyle genişliyor.
2022	Musa Anter ve Ayten Öztürk dosyaları ayrı esasa alınıp zamanaşımından düşüyor.
27 Ocak 2025	JİTEM Ana Davası'nda kalan kayıplar, 30 yıllık zamanaşımı nedeniyle düşüyor.

Kaynak: TİHV raporları; Ankara 6. Ağır Ceza Mahkemesi kararları; dava dosyası kronolojisi.

Bu zaman çizelgesi, hukukî gecikmenin tarihsel önemini gösteriyor: bir cinayetin işlenmesi ile zamanaşımı nedeniyle davanın düşmesi arasında 30 yılı aşkın bir süre geçmiştir.

8. “JİTEM Merkezi Neresi?” Sorusu

→ [AKTARILDI] Aygan'ın anlatımlarında sık sık “JİTEM'e götürüldü” ifadesi karşımıza çıkmaktadır. 2004'te Bianet'in, Aygan'ın anlatımına dayanarak Diyarbakır'ın Saraykapı/İçkale bölgesini bir JİTEM merkezi olarak tanımladığı bildirilmektedir.^[8]

Bu araştırmanın önemli bir açık sorusu: eğer fiziksel bir adres, bina, telefon hattı, personel kaydı veya nöbet çizelgesi bulunabilirse, Aygan'ın en önemli iddialarından biri bağımsız olarak test edilebilir hale gelir. Bu çalışma için böyle bir fiziksel doğrulamaya ulaşılamamıştır; bu, ileri araştırma için açık bir alan olarak kalıyor.

9. Aygan'ın Güvenilirliğini Soğukkanlı Ölçmek

Bu bölümü kapatırken, IV. Bölümde başlattığım Aygan değerlendirmesini, JİTEM Ana Davası'nın bütünü ışığında tekrar netleştirmek istiyorum. Aygan'ın anlatımının güçlü tarafı, çok sayıda isim, yer, araç ve yöntem ayrıntısı vermesi ve bazı olayların fiziksel/çağdaş kayıtlarla örtüşen ayrıntılar içermesidir. Zayıf tarafı ise anlatımının önemli bölümünün olaylardan yıllar sonra yapılması ve bazı isnatların bağımsız belgelerde doğrudan doğrulanmamasıdır.

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu nedenle Aygan'ı “kesin doğru anlatıcı” veya “tamamen güvenilir” şeklinde iki uçta sınıflandırmak bilimsel değildir. Daha doğru tanım: olay bazında ayrıca doğrulanması gereken, önemli bir içeriden kaynak.

10. Dosya Sonucu

DOSYA SONUCU	
Belgelendirilen	1999-2010 arasında hazırlanan ve birleştirilen iddianameler; sanık sayısının zamanla 8'den 18'e genişlemesi; 2009'da resmî kurumların “JİTEM adında bir birim yoktur” cevabı; Servet Arslan/Şahabettin Latifeci'nin 1994'te işkence/boğulma izleriyle bulunduğu dair çağdaş basın kaydı; Çelikbilek dosyasında AİHM'nin etkisiz soruşturma tespiti.
Tanıklıkla ileri sürülen	Aygan'ın çok sayıda isim, yöntem ve olaya ilişkin ayrıntılı anlatımları; “JİTEM merkezi” olarak Saraykapı/İçkale iddiası.
Bağımsız doğrulanan	Bazı olaylarda (Servet Arslan/Şahabettin Latifeci gibi) ölüm mekanizmasının çağdaş basın kaydıyla örtüştüğü.
Doğrulanamayan	JİTEM'in resmî adı meselesi (kurumsal inkâr ile belgesel iz arasındaki çelişki); “JİTEM merkezi”nin fiziksel olarak tespiti; sanıkların tek bir örgüt altında birleşip birleşmediği.
Yargısal sonuç	27 Ocak 2025'te Ankara 6. Ağır Ceza Mahkemesi, davada kalan kayıp dosyalarını 30 yıllık zamanaşımı nedeniyle düşürmüştür. Bu, sanıkların bu cinayetlerden mahkûm edildiği anlamına gelmez; dava esas hakkında kesinleşmiş bir ceza hükmüyle sonuçlanmamıştır.

11. Bölüm Sonucu

2005'te açılan sekiz sanıklı JİTEM davası, JİTEM iddialarının ilk kez belirli isimleri belirli faili meçhul cinayetlerle aynı ceza dosyasında sistematik biçimde buluşturduğu temel davalardan biridir. Aygan'ın anlatımları Harbi Arman, Şahabettin Latifeci ve Abdülkadir Çelikbilek gibi vakalarda belirli kişilere ve yöntemlere kadar uzanırken, 1990'ların çağdaş insan hakları ve basın kayıtları bazı olayların kaybolma, işkence, boğulma ve cesetlerin bulunması gibi maddi yönlerini bağımsız biçimde belgelemektedir.

! [DOĞRULANAMADI] Buna karşılık JİTEM Ana Davası'nın 27 Ocak 2025'te zamanaşımı nedeniyle düşürülmesi, sanıkların söz konusu cinayetlerden mahkûm edildiği anlamına gelmemektedir; dava esas hakkında kesinleşmiş bir ceza hükmüyle sonuçlanmamıştır.

Bu bölümün amacı kişi listesi çıkarmak değil, aynı ismin farklı dosyalarda hangi sıfatla karşımıza çıktığını tek bir yerde görebilmektir. Özellikle JİTEM, Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı ve yerel timler arasındaki farkı korumak için bu matrisi kaynak-temelli kullanıyorum.

Kişi ve Hiyerarşi Matrisi: İsimden Önce Kaynağı Yerleştirmek

İsim	Kod adı	Dönem / görev	JİTEM bağlantısı	Hukuki / kaynak durumu
Cem Ersever	—	Jandarma subayı; Güneydoğu istihbarat/JİTEM bağlantısı	Güçlü kaynak + AİHM kaydı; kuruculuk iddiası ayrıca tartışmalı.	Kesinleşmiş ceza hükmü bu kitapta tespit edilmedi.
Arif Doğan	—	İstihbarat yapılanmasında görev; kuruluşla ilgili öz-anlatı	Öz-anlatı + belge setleri	İddia ve belge birlikte değerlendirilmelidir.
Veli Küçük	—	1990-1991 Jandarma İstihbarat Gruplar Komutanlığı	Görev bağlantısı güçlü; kuruculuk kesin değil.	Kuruculuk iddiası ayrıca kanıtlanmış değil.
Abdülkadir Aygan	Aziz Turan	1991'den itibaren devlet memuru / istihbarat elemanı kaydı	Birinci el anlatım + bazı bağımsız doğrulama örnekleri	Anlatımlar olay bazında değerlendirilir.
Cemal Temizöz	—	1993 sonrası Cizre'de görev	İddianame ve dava dosyalarında JİTEM/sorgu ekibi bağlantısı	Savcılık değerlendirmeleri kesin mahkeme tespitiyle aynı değildir.
Savaş Gevrekçi	—	Jandarma istihbarat yapılanmasında görev anlatımı	JİTEM/Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı ayrımı konusunda karşı anlatı	Mahkeme tanıklığı diğer belgelerle birlikte okunmalıdır.

Kaynakça

- [1] JİTEM Ana Dava dosyası (failibelli.org).
- [2] Dava dosyasının yargı yolu süreci (Diyarbakır 2. Ağır Ceza Mahkemesi, askerî mahkeme, Uyuşmazlık Mahkemesi kararları).
- [3] Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV) raporu.
- [4] JİTEM Ana Dava sanık listesi genişleme kayıtları.
- [5] Cumhuriyet gazetesi, 1994.
- [6] Abdülkadir Aygan'ın beyanları.
- [7] AİHM, Abdülkadir Çelikbilek/Türkiye kararı.
- [8] Bianet, 2004.

Bu noktada görsel kullanmadım. Burada geçen hiçbir isim, kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı bulunmadıkça suçlu olarak nitelenmemiştir.

XXI. BÖLÜM
DARGEÇİT DAVASI
❖ ❖ ❖

1. Dargeçit: Bir Toplu Kayboluş Dosyası

DARGEÇİT	29 Ekim 1995 – 8 Mart 1996	Mardin / Dargeçit
----------	----------------------------	-------------------



[BELGELENDİ] Dargeçit dosyası, 29 Ekim 1995 ile 8 Mart 1996 arasında gerçekleşen bir dizi kayboluşu kapsamaktadır. Kaybolan kişiler arasında Abdurrahman Olcay, Abdurrahman Coşkun, Davut Altınkaynak, Mehmet Emin Aslan, Nedim Akyön, Seyhan Doğan, Süleyman Seyhan ve Bilal Batırır gibi isimler bulunmaktadır.^[1]

Bu dosyayı diğer bölümlerden ayıran özellik, aralarında çocukların da bulunduğu kişilerin gözaltında kaybolması/öldürülmesi iddialarının 18 sanık üzerinden tam bir ceza yargılamasına konu olması ve bu yargılamanın nihayetinde beraat, istinaf onaması ve zamanaşımı gibi hukukun bütün aşamalarından geçmiş olmasıdır.

2. AİHM'nin Seyhan v. Turkey Kararı

✓ [BELGELENDİ] AİHM'nin Şeymus Seyhan davasında (Seyhan v. Turkey), Dargeçit olayındaki soruşturmayla ilişkin jandarma kayıtlarının ayrıntılı şekilde yer aldığı; jandarmanın bazı şüpheli korucuların olay tarihinde görevde olduğunu doğruladığı, ancak soruşturmanın sonuç vermediği görülmektedir.^[2]

✓ [BELGELENDİ] AİHM, Aralık 2006'da Türkiye'nin yaşam hakkı bakımından ve soruşturmanın etkinliği yönünden yükümlülüklerini ihlal ettiğine karar vermiştir.^[2]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu karar “JİTEM cinayeti kesinleşti” anlamına gelmez. AİHM'nin temel bulgusu, devletin etkili soruşturma yürütmemiş olmasıdır — bu, XIV. Bölümde ayrıntılı ele aldığım usul yükümlülüğü doktrininin bir başka örneğidir. Yine de jandarmanın bazı şüpheli korucuların olay tarihinde fiilen görevde olduğunu doğrulamış olması, dosyanın gözaltı-jandarma-kaybolma-etkisiz soruşturma zincirini anlamamız bakımından önemli bir veri.

3. 2022: Beraat Kararı

✓ [BELGELENDİ] 2022'de ilk derece mahkemesi, davadaki 18 sanığı beraat ettirmiştir; mahkemenin gerekçesi “somut, kesin, inandırıcı delil elde edilemedi” şeklindedir.^[3]

Bu, kitap boyunca gördüğümüz “belge/tanıklık var ama mahkûmiyet için yeterli değil” örüntüsünün en açık ifadelerinden biri. Mahkeme, olayların gerçekleşmediğini söylemiyor; kendisine sunulan delilin, bu belirli 18 sanığı mahkûm etmek için yeterli somutlukta olmadığını söylüyor.

4. 2024: İstinaf Onaması

✓ [BELGELENDİ] 2024'te Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi, beraat kararlarını yerinde bulmuştur.^[3]

Bu, ilk derece mahkemesinin delil değerlendirmesinin bir üst mahkeme tarafından da onaylandığı anlamına gelir — dosyanın hukukî gücünü artıran bir aşama.

5. 2026: Yargıtay'ın Zamanaşımı Kararı

✓ [BELGELENDİ] 7 Mayıs 2026'da Yargıtay 1. Ceza Dairesi'nin kararı gündeme gelmiştir. Dosya, 8 Mart itibarıyla 30 yıllık zamanaşımının dolduğu gerekçesiyle düşürülmüştür. ^[4]

■ **YARGI SONUCU — Dargeçit:** Dargeçit'te JİTEM bağlantısı iddiası hakkında kapsamlı bir ceza yargılaması yürütülmüştür; ilk derece mahkemesi beraat vermiş, istinaf bu kararı yerinde bulmuş ve 2026'da Yargıtay dosyayı 30 yıllık zamanaşımı nedeniyle düşürmüştür. Dolayısıyla sanıkların JİTEM bağlantılı cinayetlerden mahkûm edildiği bir sonuç oluşmamıştır.

6. Mağdur Yakınlarının Tepkisi

→ [AKTARILDI] Kürt basınında karar geniş tepki almış; Mezopotamya Ajansı, mağdur yakınlarının mahkeme heyetlerinin sanıkların savunmasını üstlenmiş gibi davrandığını ileri sürdüğünü aktarmıştır. ^[5]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu, mağdur yakınlarının/aktivistlerin değerlendirmesidir — bir mahkeme bulgusu değildir. Bu ayrımı mutlaka koruyorum: ailelerin adalet arayışının meşruiyeti ile mahkemenin delil standardı değerlendirmesi, kitapta iki ayrı düzlemde ele alınmalıdır. Bu kitap ailelerin duygusunu görmezden gelmiyor; ama bunu bir hukukî tespit gibi de sunmuyor.

7. Dargeçit ile JİTEM Ana Davası'nın Ortak Örüntüsü

Dargeçit ve XX. Bölümde ele aldığım JİTEM Ana Davası, bize önemli bir ortak örüntü gösteriyor. Dargeçit: beraat → istinaf onaması → zamanaşımı. JİTEM Ana Davası: zamanaşımı. Yani 1990'ların faili meçhul dosyalarının önemli bölümü, maddi gerçeğin tam anlamıyla hükme bağlanmasından önce usul veya zamanaşımı engeliyle karşılaşmıştır.

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu nedenle bugün “mahkeme JİTEM'in suçsuzluğunu kanıtladı” şeklinde bir sonuç çıkaramayız. Ama “JİTEM mahkemede bu suçlardan mahkûm edildi” demek de doğru değildir. Dargeçit, bu ikisinin arasındaki — kanıtlanmamışlık ile mahkûm edilmemişlik arasındaki — boşluğu en net gösteren dosyalardan biridir.

8. Dosya Sonucu

DOSYA SONUCU	
Belgelendirilen	29 Ekim 1995 - 8 Mart 1996 arasında sekiz kişinin kaybolduğu; AİHM'nin Aralık 2006'da Türkiye'nin usul yükümlülüğünü ihlal ettiğine karar verdiği; jandarmanın bazı şüpheli korucuların olay tarihinde görevde olduğunu doğruladığı.
Tanıklıkla ileri sürülen	Kayıpların JİTEM bağlantılı güvenlik operasyonlarıyla ilişkili olduğu iddiası.
Bağımsız doğrulanan	AİHM'nin usul ihlali tespiti; jandarmanın korucuların görev durumuna ilişkin doğrulaması.
Doğrulanamayan	18 sanığın somut suç sorumluluğu; olayların tam olay örgüsü.
Yargısal sonuç	2022'de beraat, 2024'te istinaf onaması, 2026'da Yargıtay'ın 30 yıllık zamanaşımı nedeniyle düşme kararı. Esas hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet oluşmamıştır.

9. Zaman Çizelgesi

Tarih	Aşama
29 Ekim 1995 - 8 Mart 1996	Kayboluşlar gerçekleşiyor.
Aralık 2006	AİHM, Şeyhmus Seyhan davasında (Seyhan v. Turkey) Türkiye'nin yaşam hakkı ve etkili soruşturma yükümlülüklerini ihlal ettiğine karar veriyor.
2022	İlk derece mahkemesi, 18 sanığı beraat ettiriyor; gerekçe: "somut, kesin, inandırıcı delil elde edilemedi."
2024	Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi, beraat kararını yerinde buluyor.
7 Mayıs 2026	Yargıtay 1. Ceza Dairesi, davayı 8 Mart itibarıyla dolan 30 yıllık zamanaşımı nedeniyle düşürüyor.

Kaynak: AİHM, Seyhan v. Turkey kararı; ilk derece mahkemesi, Gaziantep BAM ve Yargıtay 1. Ceza Dairesi kararları; Mezopotamya Ajansı.

10. Bölüm Sonucu

Dargeçit davası, bu çalışmanın belki de en net gösterdiği örneklerden biri: zorla kaybetme iddiaları, güvenlik görevlileri, resmî gözaltı kayıtları, tanıklar ve JİTEM iddiası bir arada bulunmasına rağmen, mahkeme somut-kesin delil standardına ulaşamamıştır.

! [DOĞRULANAMADI] Bu, "JİTEM iddiasının varlığı" ile "mahkûmiyet için yeterli ispat" arasındaki farkı gösteren en çarpıcı örneklerden biridir.

Cizre'de kod isimler ve sorgu ekibi

Cizre dosyası, JİTEM araştırmasının “personel ağı” açısından en önemli dosyalarından biri hâline geldi.

14 Temmuz 2009 tarihli Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı iddianamesine göre Cemal Temizöz'ün 1993'ten itibaren korucu, itirafçı ve uzman çavuşlardan oluşan bir grup oluşturduğu; bu kişilerin normal görevlerinden farklı biçimde yakalama, gözaltı ve sorgulama faaliyetlerinde kullanıldığı ve bazı olaylarda öldürmelerin gerçekleştiğine ilişkin değerlendirmelerin bulunduğu aktarılıyor. İddianamede ayrıca “sorgu ekibi” olarak tanımlanan kişilerle ilgili kod isimler, öldürülen kişilerin kimlik belgelerinin Temizöz'e teslim edildiğine ilişkin delil değerlendirmeleri ve bazı olay yeri tutanaklarında isim/sicil bilgilerinin bulunmaması gibi hususlar yer alıyor.

Buradaki en önemli ayrıntı, “JİTEM vardı” şeklindeki genel bir iddiadan daha somut bir noktaya ulaşılmıştır.

Bu noktada araştırılması gereken:

kimdi?

değil yalnızca.

Aynı zamanda:

hangi kod adı kullanıldı?

gerçek kimliği neydi?

hangi tarihte görev yaptı?

kiminle beraber çalıştı?

hangi olayda adı geçti?

hangi belge bunu destekliyor?

sorularıdır.

Dolayısıyla Cizre bölümünde kod adı-gerçek isim-görev-olay matrisi kullanıyorum.

Bu matrisi, kitabın XXIII. Bölümündeki kişi ve hiyerarşi senteziyle birlikte okuyorum.

Kaynakça

[1] Dargeçit davası dosyası; mağdur listesi.

[2] AİHM, Seyhan/Türkiye kararı.

[3] İlk derece mahkemesi 2022 kararı; Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 2024 kararı.

[4] Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 7 Mayıs 2026 tarihli karar.

[5] Mezopotamya Ajansı haberleri.

Bu noktada görsel kullanmadım. Burada geçen hiçbir isim, kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı bulunmadıkça suçlu olarak nitelenmemiştir.

XXII. BÖLÜM

**ELÇİ VE DİĞERLERİ / ÇİÇEK VE
DİĞERLERİ**



1. Neden Bu İki Dosyayı Derinleştiriyoruz?

XIV. Bölümde AİHM kararlarını topluca ele alırken Elçi ve Diğerleri ile Çiçek ve Diğerleri davalarına kısaca değinmiştim. Bu iki dosya, JİTEM'in uluslararası hukuktaki en doğrudan referanslarından ikisini oluşturduğu için, burada bağımsız olarak derinleştiriyorum.

2. Elçi ve Diğerleri: Nevzat Kaya'nın Anlatımı

NEVZAT KAYA	AİHM Kararı	Diyarbakır Jandarma Komutanlığı
-------------	-------------	---------------------------------

✓ [BELGELENDİ] AİHM'nin Elçi and Others v. Turkey kararında, Nevzat Kaya'nın Diyarbakır Jandarma Komutanlığı'na götürüldükten sonra "JİTEM (the Gendarmerie's Intelligence and Anti-Terror Department)" olarak tanımlanan yapıya teslim edildiği anlatılmaktadır. Kararda Kaya'nın gözlerinin bağlandığı, araçta sorgulandığı, PKK bağlantısının sorulduğu ve tehdit edildiği kayda geçirilmiştir. ^[1]

Bu kararın önemi, JİTEM'in Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin karar metninde doğrudan adı geçen, resmî İngilizce tanımıyla ("Gendarmerie's Intelligence and Anti-Terror Department") kayıtlara giren bir yapılanma olmasıdır.

→ [AKTARILDI] Kararda ayrıca bir hukukçunun (avukatın), Diyarbakır Jandarma Komutanlığı'na götürüldükten sonra JİTEM veya polis terör birimi tarafından gözaltında tutulduğunu düşündüğünü anlattığı; dosyada kötü muameleyle ilişkin tıbbi kayıt da bulunduğu bildirilmektedir. ^[1]

▲ METODOLOJİK UYARI: Bu, JİTEM adının 1990'larda yalnızca cinayet iddialarıyla değil, gözaltı ve sorgulama iddialarıyla da ilişkilendirildiğini gösteriyor. Ama bir kez daha aynı sınırı hatırlatmam gerekiyor: AİHM'nin bir başvurucunun anlatımını karar metninde aktarması, anlatılan her ayrıntının mahkemece bağımsız olarak kanıtlanmış olduğu anlamına gelmez.

DOSYA SONUCU — Elçi ve Diğerleri	
Belgelendirilen	Nevzat Kaya'nın Diyarbakır Jandarma Komutanlığı'na götürüldüğü ve "JİTEM" olarak tanımlanan yapıya teslim edildiğinin AİHM karar metninde doğrudan yer aldığı.
Tanıklıkla ileri sürülen	Gözlerinin bağlandığı, sorgulandığı, tehdit edildiği ve kötü muamele gördüğü.
Bağımsız doğrulanan	Kötü muameleyle ilişkin tıbbi kayıt.
Doğrulanamayan	Sorgudaki kişilerin tam kimliği ve JİTEM içindeki resmî statüleri.
Yargısal sonuç	AİHM ihlal kararı vermiştir; ancak bu, belirli JİTEM personelinin kişisel cezai sorumluluğunu Türk ceza hukuku bakımından kesinleştirmemektedir.

3. Çiçek ve Diğerleri: 1995 Kayboluşu

✓ [BELGELENDİ] AİHM'nin Çiçek ve Diğerleri/Türkiye kararında, 1995'te kaybolan iki kişinin güvenlik güçlerince götürüldüğü ve yıllar sonra Aygan'ın JİTEM tarafından öldürüldüklerini söylediği kayda geçmektedir; Aygan'ın verdiği bilgiler üzerine cesetlerin bulunması ve DNA araştırmaları da dosyaya girmiştir. ^[2]

Bu dosya, XIX. Bölümde ayrıntılı ele aldığım Murat Aslan modeliyle (anlatım → konum → kazı → kemik → DNA) aynı örüntüyü izliyor; bu, JİTEM araştırmasında “Aygan'ın anlatımı + bağımsız fiziksel doğrulama” ikilisinin tek bir vakaya özgü olmadığını, tekrar eden bir model olduğunu gösteriyor.

DOSYA SONUCU — Çiçek ve Diğerleri	
Belgelendirilen	1995'te iki kişinin güvenlik güçlerince götürüldüğü; Aygan'ın anlatımı üzerine cesetlerin bulunduğu ve DNA araştırması yapıldığı.
Tanıklıkla ileri sürülen	Kaybolmanın JİTEM tarafından gerçekleştirildiği iddiası.
Bağımsız doğrulanan	Cesetlerin bulunması ve DNA ile kimliklendirme.
Doğrulanamayan	Failin kimliği ve emir zinciri.
Yargısal sonuç	AİHM, devletin usul yükümlülüğünü ihlal ettiğine karar vermiştir; maddi failin kesin tespiti yapılmamıştır.

4. “Resmî Olarak Yok” Tezinin En Büyük Problemi

Bu iki AİHM kararını, kitap boyunca topladığım diğer belgelerle yan yana koyduğumda ortaya çıkan tablo, “JİTEM resmî olarak hiçbir zaman var olmadı” tezinin neden artık savunulması güç bir konuma düştüğünü gösteriyor:

Kaynak	Gösterdiği
Jandarma'nın resmî tarihçesi	JİTEM adının 1988-1990 arasında kullanıldığını kabul ediyor (bkz. I. Bölüm)
Personel belgesi (astsubay listesi)	JİTEM adını doğrudan kullanıyor (bkz. I. Bölüm)
Aygan'ın maaş bordrosu	Görev yeri JİTEM olarak gösteriliyor; AİHM dosyasına sunulmuş (bkz. II. Bölüm)
1989 “Gizli” istihbarat raporu	“Jandarma İstihbarat ve Terörle Mücadele Grup Komutanlığı” başlığını taşıyor (bkz. I. Bölüm)
AİHM karar metinleri (Kaya, Elçi ve Diğerleri)	JİTEM adını doğrudan kullanıyor ve bazı kişileri JİTEM'le bağlantılı olarak tanımlıyor (bkz. bu bölüm ve III. Bölüm)

Bu tablo, kitabın önceki bölümlerinde ayrı ayrı sunulan bulguların bir sentezidir.

◇ **Bu Neyi Kanıtlıyor, Neyi Kanıtlamıyor?: Bu beş kaynak birlikte, JİTEM adının 1988'den itibaren resmî ve gayriresmî belgelerde, ve 2000'lerden itibaren uluslararası mahkeme kararlarında sürekli karşımıza çıktığını güçlü biçimde gösteriyor. Bunlar “JİTEM hiçbir şekilde mevcut olmadı” tezini zayıflatıyor. Ama bu beş kaynak, JİTEM'in kesintisiz, tek merkezli, bütün faili meçhul cinayetleri işleyen bir örgüt olduğunu göstermiyor — bu, farklı ve çok daha güçlü bir kanıt standardı gerektiren, ayrı bir iddiadır.**

5. Bölüm Sonucu

Elçi ve Diğerleri ile Çiçek ve Diğerleri davaları, JİTEM'in uluslararası hukuktaki varlığını iki farklı açıdan gösteriyor: biri gözaltı/sorgu/kötü muamele iddiası üzerinden, diğeri kayboluş/ölüm/DNA doğrulaması üzerinden. İkisi birlikte, kitabın IX., XIV. ve XIX. Bölümlerinde kurduğum modellerle güçlü biçimde örtüşüyor.

! [DOĞRULANAMADI] Bu kararların hiçbirisi, tek başına, belirli bir JİTEM personelinin belirli bir olaydaki cezai sorumluluğunu kesinleştirmiyor.

Kaynakça

- [1] AİHM, Elçi ve Diğerleri/Türkiye kararı (Nevzat Kaya).
[2] AİHM, Çiçek ve Diğerleri/Türkiye kararı.

XXIII. BÖLÜM
KİŞİ VE HİYERARŞİ ARA SENTEZİ
❖ ❖ ❖

1. Neden Bir Ara Sentez?

Çalışmada şimdiye kadar 30'a yakın isim, farklı bölümlerde, farklı bağlamlarda karşımıza çıktı. Kanıt matrisine (bir sonraki ve son büyük bölüme) geçmeden önce, bu isimleri tek bir hiyerarşik çerçevede toplamak, okuyucunun kitabın bütünü kavramasını kolaylaştıracaktır.

III. Bölümde kurduğum beş katmanlı model (üst komuta / istihbarat personeli / itirafçılar / muhbirler / saha timleri) burada isimlerle dolduruluyor.

2. Üst Komuta Seviyesi

İsim	Rol / Konum	İlgili Bölüm	Genel Kanıt Düzeyi
Burhanettin Bigalı	Jandarma Genel Komutanı; JİTEM'in kuruluş emrini verdiği belirtiliyor	I	✓
Hulusi Sayın	Diyarbakır Jandarma Asayiş Kolordu Komutanı; emri ileten kişi	I	✓
Arif Doğan	Kendi beyanına göre kurucu komutan	I, VI, XVIII	Orta
Veli Küçük	1990-1991 İstihbarat Gruplar K.; sonraki dönemde başında olduğu iddiası	I, III, XIII	Orta
Ahmet Cem Ersever	AİHM'de JİTEM subayı olarak tanımlanan, içeriden konuşmuş önemli bir iç kaynak	III, XVI-XVIII	Yüksek/Orta
Teoman Koman	1995-97 Jandarma Genel Komutanı; JİTEM'in gayriresmî varlığını kabul etti	XIII	Orta
Levent Ersöz	JİTEM istihbarat dairesi başkanı olduğu belirtilen general	XIII	Orta

Kaynak: İlgili bölümlerdeki Hukuki Durum kutuları.

Bu tablodan çıkan sonuç: üst komuta seviyesindeki isimlerin çoğu için kanıt düzeyi “Orta” ile “Yüksek” arasında değişiyor — yani varlıkları ve görevleri büyük ölçüde belgeli, ama JİTEM'deki tam rolleri ve emir-komuta zincirindeki kesin konumları hâlâ tartışmalı.

3. Saha / Orta Kademe Personel

İsim	Rol / Konum	İlgili Bölüm	Genel Kanıt Düzeyi
Aytekin Özen (Çelil)	Mardin Tim K. Yardımcısı; birçok olayda adı geçiyor	I, V, VIII	Orta
Murat Kırkaya	Diyarbakır Jandarma İstihbarat Komutanı; tim komutanı	V	Orta

İsim	Rol / Konum	İlgili Bölüm	Genel Kanıt Düzeyi
Hasan Atilla Uğur	Kızıltepe İlçe Jandarma Komutan Vekili; JİTEM yöneticisi iddiası	X-XII	Orta
Ahmet Boncuk	Kızıltepe Komando Bölük Komutanı; JİTEM yöneticisi iddiası	X-XII	Orta
Eşref Hatipoğlu	Diyarbakır İl Jandarma Komutanı; helikopter iddiasına konu	X-XII	Düşük/Orta
Ünal Alkan	Kızıltepe Başçavuş; Bıçak Timi'nde asker unsuru iddiası	X-XII	Orta
Yüksel Uğur	JİTEM Ana Davası'nda öne çıkan askerî personel	XX	Orta

Kaynak: İlgili bölümlerdeki Hukuki Durum kutuları.

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu tablodaki “Orta” düzeyindeki kanıt notları, kişilerin resmî görevlerinin genellikle belgeli olduğunu, ama JİTEM'e atfedilen belirli suçlarla bağlantılarının çoğunlukla iddianame/tanıklık düzeyinde kaldığını yansıtıyor. Eşref Hatipoğlu özel bir durum: kendisine yönelik en ağır iddia (helikopterden atma) yalnızca iddianame düzeyinde kalmıştır ve bu nedenle “Düşük/Orta” olarak işaretlenmiştir.

4. İtirafçı / Sivil Personel Seviyesi

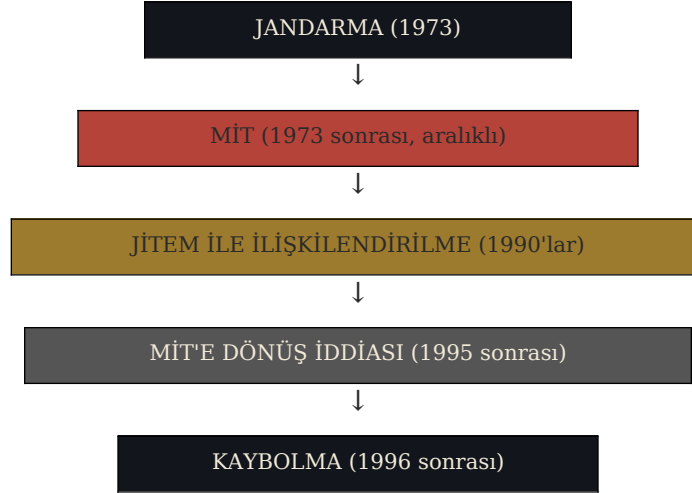
İsim	Rol / Konum	İlgili Bölüm	Genel Kanıt Düzeyi
Abdülkadir Aygan (Aziz Turan)	En kapsamlı tanıklığı veren itirafçı; A/B/C kategorili	II, IV, kitabın geneli	Orta (olay bazında değişken)
Mustafa Deniz	Ersever'in yardımcısı olduğu iddia edilen itirafçı	II	Düşük/Orta
Cemil Işık (Hogır)	Musa Anter operasyonunda adı geçen itirafçı	V, IX	Orta
İbrahim Babat (Meti/Hacı Hasan)	Diyarbakır timi itirafçısı	V	Orta
Ali Ozansoy	Diyarbakır timi itirafçısı; Vedat Aydın olayında adı geçiyor	V, VIII	Orta
Fethi Çetin (Fırat Can Eren)	Diyarbakır timi itirafçısı	V	Orta
Selahattin Görgülü (Numan)	Tim istihbaratçısı; Talat Akyıldız/Zahit Turan vakalarında adı geçiyor	V	Orta

Kaynak: İlgili bölümlerdeki Hukuki Durum kutuları.

Bu tabloda Aygan'ın kanıt düzeyini “olay bazında değişken” olarak işaretliyorum — çünkü IV. Bölümde kurduğum A/B/C kategorilendirmesi gereği, kendisinin farklı olaylara ilişkin anlatımları farklı güvenilirlik düzeylerinde.

5. Sınır Aktör: Mahmut Yıldırım / Yeşil

Yeşil, bu hiyerarşinin hiçbir katmanına tam olarak oturmuyor — bu da kendisini VII. Bölümde bağımsız bir dosya olarak ele almamın nedeniydi. Kendisi zaman zaman Jandarma saha elemanı, zaman zaman MİT kaynağı, zaman zaman JİTEM'le ilişkilendirilen bir operasyonel aktör olarak görünüyor.



6. Kesişim Noktaları: Kim Kiminle Bağlantılı?

Kitap boyunca topladığım telefon, belge ve tanıklık bağlantılarını burada özetliyorum:

- ◇ **Kızıltepe Ağı (X-XII. Bölüm):** Ramazan Çetin'in hem Bıçak Timi listesinde hem Arif Doğan'ın eleman listesinde geçmesi; Uğur/Doğan/Küçük/Eruygur ile telefon bağlantıları (2003-2008).
- ◇ **Susurluk Ağı (XIII. Bölüm):** Veli Küçük'e kayıtlı telefonun Yeşil'e atfedilen kullanımı; bu telefonun Çatlı, Peker, Hoştan gibi isimlerle bağlantısı iddiası.
- ◇ **Yeşil Ağı (VII, IX. Bölüm):** Yeşil'in Ersever, Aygan, Hogır, Hamit Yıldırım ile Musa Anter operasyonunda bir arada anıldığı iddia zinciri.

7. Bölüm Sonucu

Bu ara sentez, kitabın 30'a yakın isim boyunca inşa ettiği hiyerarşik ve ilişkisel haritayı bir araya getiriyor. Ortaya çıkan tablo, JİTEM'in tek bir merkezi komuta zincirinden çok, üst komuta, orta kademe saha personeli, itirafçılar ve sınır aktörlerden oluşan, birbirine belge ve telefon bağlantılarıyla örülü, ama tam olarak tek bir örgüt şemasına indirgenemeyen bir ağ olduğunu gösteriyor.

Saraykapı: JİTEM merkezi iddiası mı, Jandarma merkezi mi?

Saraykapı dosyasını yeniden okuduğumda karşıma önemli bir çelişki çıkıyor.

Bir tarafta Aygan anlatımı ve bazı insan hakları kaynakları var.

Diğer tarafta olay sırasında Saraykapı'da görev yapan istihbarat operasyon astsubayı Şinasi Budaklı'nın JİTEM'i hiç duymadığını söylediğine ilişkin kayıt var.

Dolayısıyla Saraykapı hakkında:

“Burası kesin olarak JİTEM karargâhıydı.”

şeklinde bir cümle kurmak mevcut delil seviyesini aşar.

Ama bunun tersi de aynı derecede sorunludur.

Çünkü Mehmet Şerif Avşar dosyasında AİHM, Avşar'ın Saraykapı Jandarma merkezine götürüldüğünü, burada bulunan jandarma personelinin olaydan haberdar olması gerektiğini ve soruşturmanın yedinci kişiyi tespit etme konusunda ciddi eksiklikler taşıdığını değerlendirmiştir.

Dolayısıyla Saraykapı dosyasında benim vardığım sonuç şudur:

Saraykapı'nın olayda önemli bir jandarma tesisi olduğu belgelenmiştir.

Avşar'ın bu merkeze götürüldüğü AİHM maddi olay tespitinde yer almaktadır.

Fakat:

Saraykapı'nın JİTEM'in kurumsal ve sürekli merkezi olduğu

sonucu ayrıca kanıtlanmalıdır.

Dolayısıyla Saraykapı bölümünü “JİTEM karargâhı” ifadesinin kesin kabulü üzerine değil, AİHM maddi olay tespiti + tanıklar + jandarma personeli tanıklığı + sonraki JİTEM anlatımları karşılaştırması üzerine kuruyorum.

Kaynakça

Bu bölüm, kitabın I-XXII. bölümlerinde sunulan Hukuki Durum kutularının ve kaynakçalarının bir sentezidir; ayrı bir kaynak listesi taşımamaktadır. Her satırın tam kaynağı, ilgili bölümde bulunabilir.

XXIV. BÖLÜM
CİZRE DAVASI
❖ ❖ ❖

1. Neden Cizre Bu Kadar Önemli?

CİZRE DAVASI	Olaylar: 1993-1995 / Karar: 2015	Şırnak / Cizre
--------------	----------------------------------	----------------



[AKTARILDI] Cizre'de 1993-1995 döneminde çok sayıda kişinin öldürüldüğü veya kaybedildiği iddiasıyla geniş bir ceza soruşturması yürütülmüştür. Dava, emekli Albay Cemal Temizöz başta olmak üzere Kamil Atağ, eski PKK mensubu/itirafçılar ve korucular dahil sekiz sanığı kapsamaktadır.^[1]

→ [AKTARILDI] Human Rights Watch, davayı, 1990'larda devlet görevlileri tarafından işlendiği ileri sürülen ağır insan hakları ihlalleri nedeniyle üst düzey bir Jandarma mensubunun sanık olduğu ilk önemli davalardan biri olarak değerlendirmiştir.^[1]

Bu, Kızıltepe ve Dargeçit'ten farklı olarak, davanın merkezinde açıkça isimlendirilmiş, kariyerine devam etmiş ve binbaşı rütbesine kadar yükselmiş bir üst düzey subayın (Cemal Temizöz) bulunması bakımından özel bir öneme sahip.

2. Cemal Temizöz'ün Görevi ve Kariyeri

→ [AKTARILDI] Human Rights Watch'a göre Temizöz, olayların gerçekleştiği dönemde Cizre İlçe Jandarma Komutanı'ydı; görev döneminde rütbesi yüzbaşydı, daha sonra binbaşı oldu. Dönemi yaklaşık 1993-1995/1996 aralığına denk gelmektedir.^[1]

→ [AKTARILDI] Temizöz, Cizre'deki görevinden sonra Jandarma kariyerine devam etmiş, daha sonra Kayseri İl Jandarma Alay Komutanlığı görevine kadar yükselmiştir. Human Rights Watch onu, ciddi insan hakları ihlalleri iddiasıyla yargılanan en üst rütbeli Jandarma mensuplarından biri olarak tanımlamaktadır.^[1]

Sanığın bölgede bulunup bulunmadığı tartışmalı bir husus değildir — bu, resmî hizmet kaydıyla belgelidir. Tartışma, görevinin niteliği ve belirli olaylardaki kişisel sorumluluğu üzerinedir.

3. Mehmet Nuri Binzet'in Mektubu

→ [AKTARILDI] Mehmet Nuri Binzet, Kamil Atağ'ın küçük kardeşlerinden biriydi ve daha sonraki dönemde başka bir suç nedeniyle cezaevinde bulunuyordu. Human Rights Watch'a göre Binzet, olayların gerçekleştiği dönemde yaklaşık 13 yaşındaydı.^[1]

▲ METODOLOJİK UYARI: Bu nedenle Binzet'in anlatımı, yetişkin bir görevlinin operasyon raporu değil, çocukluk dönemine ait görgü/duyum hafızası olarak değerlendirilmelidir. Bu ayrım önemlidir ve kanıt ağırlığını doğrudan etkiler.

? [İDDİA EDİLDİ] Binzet, ağabeyi Kamil Atağ'ın Cizre'deki işkence ve öldürme olaylarına karıştığını, bu faaliyetlerin Cemal Temizöz ile birlikte yürütüldüğünü ileri sürmüştü; bu ifade savcılığın soruşturmasını genişletmesine yardımcı olmuştur.^[1]

▲ METODOLOJİK UYARI: Binzet'in anlatımı tek başına bütün cinayetleri ispatlayan bir delil olarak görülmemiştir; bir soruşturma tetikleyicisi olarak işlev görmüştür.

4. Hibrit Yapı Modeli: Kızıltepe ile Paralellik

Cizre dosyasında, kitabın III. ve X-XII. Bölümlerinde kurduğum hibrit yapı modeli neredeyse birebir tekrarlanıyor:

→ [AKTARILDI] İddianameye göre Temizöz, 1993 Haziranında Cizre İlçe Jandarma Komutanlığı'nda bölük komutanı olarak göreve başlamasından sonra, korucu, itirafçı ve uzman çavuşlardan oluşan bir grup oluşturmuştur.^[1]

Kamil Atağ, Cizre'deki geçici köy korucuları yapılanmasının önemli isimlerinden biriydi; ayrıca Tayyan Kerevan aşireti ile bağlantılı önemli bir yerel aktör olarak tanımlanmaktadır. Sonrasında Mart 1994 yerel seçimlerinde Temizöz'ün desteğiyle Cizre Belediye Başkanı olduğu iddiası dava dosyasına yansımıştır — bu, Jandarma-korucu ağı-yerel siyaset üçgeninin aynı dosyada birleştiğini gösteriyor.

→ [AKTARILDI] Adem Yakın (kod adları Şahin/Bedran), Fırat Altın/Abdülhakim Güven (kod adı Ferit) ve Hıdır Altuğ (kod adı Tayfun), eski PKK mensuplarıydı; Adem Yakın'ın 1990'da güvenlik güçlerine teslim olduğu, cezasını tamamladıktan sonra 1993'te askerlik yapmak üzere Cizre İlçe Jandarma Komutanlığı'na gönderildiği bildirilmektedir.^[1]

◇ **Aygan Modeliyle Paralellik:** Bu, IV. Bölümde ayrıntılı ele aldığım Aygan modelinin (eski PKK mensubu → teslim olma → devlet güvenlik sistemine katılma) Cizre'deki en belirgin tekrarıdır. Eski örgüt mensuplarının devlet güvenlik sistemine kazandırılması, artık yalnızca tek bir kişinin (Aygan'ın) hikâyesi değil, bölgeler arası tekrar eden bir örüntü olarak görünüyor — ama bunun her bölgede aynı hukukî yöntemle yapıldığını henüz söyleyemeyiz.

5. Gizli Tanıklar: “Tükenmez Kalem” ve “Sokak Lambası”

→ [AKTARILDI] Fırat Altın/Abdülhakim Güven, soruşturma sırasında “Tükenmez Kalem” kod adlı gizli tanık olarak ifade vermiştir. Hıdır Altuğ ise “Sokak Lambası” kod adlı gizli tanık olarak ifade vermiştir.^[1]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Cizre dosyasında çarpıcı bir durum var: eski PKK mensubu → güvenlik güçleriyle çalışma → gizli tanık → sanık aynı kişilerin hayatında farklı aşamalarda ortaya çıkabiliyor. Gizli tanık anlatımı, tamamen dışarıdan gelen anonim bir bilgi değil; bazı durumlarda sanıkların geçmişleriyle kesişiyor. Bu, tanıklığın değerini hem güçlendirebilir (içeriden bilgi) hem de sorgulanabilir kılabilir (kendi konumunu koruma güdüsü olabilir).

6. Güri Özer - İbrahim Adak Olayı

? [İDDİA EDİLDİ] İddianameye göre 14 Mart 1994 tarihinde Güri Özer ve İbrahim Adak öldürülmüştür. “Tükenmez Kalem” adlı gizli tanık, bu iki kişinin çalıştıkları yerden alındığını, Silopi yolu üzerinden kırsala götürüldüğünü, daha sonra öldürüldüğünü anlatmıştır.^[1]

? [İDDİA EDİLDİ] İkinci gizli tanığa (“Sokak Lambası”) göre kişiler Cizre'deki yerlerinden alınıyor, İlçe Jandarma Komutanlığı'na götürülüyor, yaklaşık bir gün bekletiliyor, gözleri bağlı şekilde sorgulanıyor, ardından kırsala çıkarılıp öldürülüyorlardı. Cesetlerin taşlarla ve toprakla gizlendiği, boş kovanların toplandığı iddia edilmiştir.^[1]

Bu ayrıntılar, VI. Bölümde kurduğum on aşamalı operasyon modelinin neredeyse tam bir tekrarı: gözaltı → Jandarma tesisi → sorgu → araçla çıkarma → infaz → delil temizleme → ceset saklama.

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Boş kovanların toplandığı iddiası doğruysa, operasyonun delil bırakmamak amacı taşıdığı düşünülebilir; ama bunun amacının gerçekten delil temizlemek olduğunu ayrıca kanıtlamamız gerekir. Daha güvenli ifade: “tanık anlatımına göre atış sonrasında boş kovanlar toplandı.”

7. “Beyaz Renault” ve Resmî Olmayan Araç Sorunu

→ [AKTARILDI] HRW'nin dosya incelemesinde, 1994-1996 döneminde Temizöz'ün altında çalışan eski Jandarma personelinden Mehmet Aksoy ve Ahmet Öznalbant'ın savcılık ifadelerinde, sivil kıyafetli bir “sorgu birimi” bulunduğunu, bu birimde kod adlarla anılan kişilerin yer aldığını ve bir beyaz Renault aracından söz ettikleri bildirilmektedir.^[1]

✓ [BELGELENDİ] Mehmet Aksoy'un ilk ifadesine göre bu beyaz Renault, Cizre Jandarma istasyonunun resmî araç envanterinde kayıtlı değildi; “sorgu birimi” de resmî personel listesinde görünmüyordu.^[1]

◆ **BELGE ÇELİŞKİSİ:** Ancak Aksoy ve Öznalbant, mahkeme aşamasında daha önce söyledikleri birçok ayrıntıyı hatırlamadıklarını, savcının bazı ayrıntıları kendilerinin söylemediği halde tutanağa yazdığını iddia etmişlerdir. Böylece elimizde iki çelişen anlatı var: ilk ifade — sorgu birimi + beyaz Renault + kod adlı kişiler; mahkeme ifadesi — “hatırlamıyorum / öyle demedim.” Bu durumda tanığın ilk ifadesinin neden değiştiği araştırılmalıdır: korku, baskı, zamanın geçmesi, gerçek hafıza hatası veya ilk ifadenin yanlış kayda geçirilmesi gibi olasılıkların hepsi mümkündür ve hiçbirisi bu kitap için kesinleştirilememektedir.

◇ **Cizre'deki Beyaz Renault ile Kızıltepe'deki Beyaz Toros:** Cizre'de resmî envanterde olmayan bir beyaz Renault; Kızıltepe'de (VIII. Bölüm, Vedat Aydın dosyasında) beyaz Toros/sivil araç anlatıları var. Bu, sivil araçların operasyonlarda kullanılmış olabileceği hipotezini destekliyor. Ama aynı aracın bütün bölgelerde kullanıldığını gösteren bir belge yok — bu, tekrar eden bir anlatı örüntüsüdür, tek bir aracın izini süren bir kanıt zinciri değildir.

8. “PKK Yapmış Olabilir” Şablonu

→ [AKTARILDI] Human Rights Watch'un incelemesine göre, Cizre'deki eski soruşturma dosyalarının çoğu çok yüzeysel yapılmış, bazı dosyalarda düzgün otopsi kaydı bile bulunmamış, olaylar “PKK yapmış olabilir” denilerek bırakılmıştır. HRW'nin incelediği dönemde şüpheli öldürmeler için formal soruşturma açıldığı, dosyanın kısa sürede Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi savcılığına gönderildiği, öldürülen kişinin PKK ile bağlantılı olabileceğinin varsayıldığı, ardından soruşturmanın fiilen sonlandırıldığı bildirilmektedir.^[1]

◇ **Bu JİTEM'i Kanıtlıyor mu?:** Hayır. Ama devlet görevlilerinin karıştığından şüphelenilen cinayetlerin etkili biçimde soruşturulmadığını gösteren ciddi bir uluslararası araştırma bulgusudur. Bu, X-XII. Bölümde Kızıltepe'de ve VIII. Bölümde Tuzluca'da gördüğümüz “PKK yaptı” ilk açıklamasının, Cizre'de de sistematik bir soruşturma modeli içerisinde tekrarlandığını gösteriyor. Faili meçhul → etkisiz soruşturma → “PKK” varsayımı zinciri, başlı başına incelenmesi gereken bir tarihsel mekanizmadır.

9. İsmet Uykur ve Nuri Dündük'ün Tanıklıkları

→ [AKTARILDI] Cizre davasının önemli tanıklarından İsmet Uykur'un babası Ramazan Uykur, 1994 yılının Şubat ayında Cizre'de öldürülmüştür. İsmet Uykur, babasının öldürülmesini gündüz vakti gördüğünü mahkemede anlatmıştır — bu, gizli tanıklardan farklı olarak birinci el bir görgü tanıklığıdır.^[1]

→ [AKTARILDI] Uykur'un mahkemedeki anlatımında, o dönemde insanların şikâyetçi olmaktan korktuğu, bölgede çok sayıda faili meçhul olduğu, insanların Jandarma ve köy korucularından çekindiği aktarılmaktadır.^[1]

Bu, faili meçhul dosyalarının yalnızca “kim öldürdü?” boyutu olmadığını, bir de “insanlar neden yıllarca konuşamadı?” sorusu bulunduğunu gösteriyor. Uykur'un anlatımı, korkunun soruşturmayı nasıl etkilediğini göstermesi bakımından değerli.

→ [AKTARILDI] Nuri Düdük, kardeşi Abdulhamit Düdük'ün 16 Temmuz 1994'te Kuzey Irak'tan dönerken kaçırıldığı iddiasıyla Temizöz'e kardeşinin akıbetini sormaya gitmiş; mahkemede aktardığına göre Temizöz kendisini “sana da kardeşine olan olur” anlamındaki bir ifadeyle tehdit etmiştir.^[1]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu, mağdur yakını ile Jandarma komutanı arasındaki doğrudan temasa ilişkin birinci el bir tanıklıktır. Ama tehdidin tam metni ve bağlamı için mahkeme tutanağının tamamı ayrıca incelenmelidir.

10. HRW'nin En Ciddi Eleştirisi: Emir-Komuta Zinciri Yukarı Taşınmadı

→ [AKTARILDI] HRW'nin en ciddi eleştirilerinden biri, soruşturmanın emir-komuta zincirini yeterince yukarı çıkarmamış olmasıdır. Temizöz, Cizre İlçe Jandarma Komutanı'ydı; ama onun üstünde Şırnak İl Jandarma Komutanlığı, Jandarma Asayiş Bölge Komutanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığı bulunuyordu. HRW'ye göre bu üst düzey makamların olası sorumluluğu yeterince soruşturulmamıştır.^[1]

◇ **Ortak Bir Zayıflık: Kızıltepe'de Hasan Atilla Uğur merkezi komuta zinciri içinde incelendi, ama üst komutanların sorumluluğu aynı ölçekte ortaya konulmadı. Cizre'de HRW bunu açıkça eleştirdi. Bu, JİTEM soruşturmalarının ortak bir zayıflığı olarak görünüyor: saha personeli araştırıp emir-komuta zincirini yukarı taşımamak.**

11. 2015 Beraat Kararı

✓ [BELGELENDİ] 5 Kasım 2015 tarihinde mahkeme, Cemal Temizöz, Kamil Atağ ve diğer sanıkların tamamı hakkında beraat kararı vermiştir. Mahkeme, delilleri yeterli bulmamıştır.^[2]

■ **YARGI SONUCU — Cizre Davası: Cizre dosyasında da sanıklar hakkında kesinleşmiş bir JİTEM cinayeti mahkûmiyeti oluşmamıştır. Beraat kararının ayrıntılı gerekçesi — gizli tanıkların güvenilirliği, Temizöz'ün telefon kayıtları, araçlar, korucu ilişkileri, ilk ifadeler ile mahkeme ifadeleri arasındaki farklar — bu kitap için tek tek incelenememiştir; ileri araştırma için açık bir alan olarak kalmaktadır.**

→ [AKTARILDI] Gizli tanık “Tükenmez Kalem”, Temizöz'ün Cizre'den ayrılmasından sonra benzer cinayetlerin durduğunu iddia etmiştir; aynı tanığa göre yeni ilçe komutanı, Adem Yakın, Hıdır Altuğ ve Abdülhakim Güven'i sorgulayıp Jandarma'dan uzaklaştırmıştır.^[1]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu zamanlama korelasyonu, kişi-olay bağlantısını desteklemek için kullanılan güçlü bir iddia; ama Temizöz'ün gitmesinin cinayetlerin bitmesinin nedeni olduğunu tek başına kanıtlamaz. Zamanlama, neden-sonuç değil, önce araştırılması gereken bir korelasyondur.

12. Hukuki Durum

HUKUKİ DURUM — Cemal Temizöz	
Görevi	1993 Haziranından itibaren Cizre İlçe Jandarma Komutanlığı'nda (önce yüzbaşı, sonra binbaşı) görev yaptığı belgelenmiştir; kariyerine devam ederek Kayseri İl Jandarma Alay Komutanlığı'na kadar yükselmiştir.

HUKUKİ DURUM — Cemal Temizöz	
Kaynaklarda geçen iddia	Savcılık, kendisinin korucu, itirafçı ve uzman çavuşlardan oluşan bir grup üzerinde emir/talimat sahibi olduğunu ve çeşitli kişilerin öldürülmesini/kaybedilmesini organize ettiğini ileri sürmüştür. Kendisi PKK ile mücadele ettiğini savunmuştur.
Soruşturma / dava durumu	8 sanıklı bir ceza davasında yargılanmıştır.
Mahkeme sonucu	5 Kasım 2015'te beraat etmiştir.
Kesinleşmiş mahkûmiyet	Yok — mahkeme delilleri yeterli bulmayarak beraat kararı vermiştir.

13. Dosya Sonucu

DOSYA SONUCU	
Belgelendirilen	Temizöz'ün Cizre İlçe Jandarma Komutanı olduğu; Kamil Atağ'ın korucu lideri ve sonradan belediye başkanı olduğu; Adem Yakın, Fırat Altın ve Hıdır Altuğ'un eski PKK mensubu olarak Jandarma'da görev yaptığı.
Tanıklıkla ileri sürülen	Gizli tanıkların (Tükenmez Kalem, Sokak Lambası) anlattığı gözaltı-sorgu-infaz-ceset saklama zinciri; Binzet'in mektubu; beyaz Renault ve sorgu birimi iddiası.
Bağımsız doğrulanan	Mehmet Aksoy'un ilk ifadesindeki envanter dışı araç ve sorgu birimi anlatımı (sonradan geri çekilmiştir).
Doğrulanamayan	Gizli tanıkların güvenilirliği; tanıkların neden ifade değiştirdiği; Temizöz'ün üstündeki komuta kademelerinin sorumluluğu.
Yargısal sonuç	5 Kasım 2015'te tüm sanıklar beraat etmiştir. Bu kitap için kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı bulunmamaktadır.

14. Bölüm Sonucu

Cizre davası, Kızıltepe ile yapısal olarak neredeyse birebir örtüşen, ama merkezinde açıkça isimlendirilmiş ve kariyerine devam etmiş üst düzey bir subayın (Temizöz) bulunması bakımından JİTEM araştırmasında özel bir yere sahiptir.

! [DOĞRULANAMADI] Tanıkların ilk ifadeleriyle mahkeme ifadeleri arasındaki çelişkiler, gizli tanıkların güvenilirliği ve emir-komuta zincirinin yukarı taşınmaması, bu dosyada da kesin bir sonuca ulaşılmasını engellemiştir.

Ek İddialar İçin Üçlü Sınıflandırma

Kategori	Kitapta kullanım biçimi
A — Belgeyle desteklenen	Resmî belge, mahkeme dosyası veya birden fazla bağımsız kaynağın kesiştiği noktalar. Kaynağın neyi gösterdiği ayrıca yazılır.
B — Soruşturma / iddianame / tanıklık	İddia veya soruşturma kaydı olarak aktarılır. Mahkemece kesinleştirilmemişse sonuç cümlesi buna göre kurulur.
C — Hipotez / henüz doğrulanmamış	Bağlantı ihtimali veya araştırma sorusu olarak tutulur. Benzerlik tek başına kanıt sayılmaz.

Kaynakça

[1] Human Rights Watch, Cizre/Temizöz davasına ilişkin rapor; Cizre iddianamesi.

[2] Cizre davası, 5 Kasım 2015 tarihli mahkeme kararı.

Bu noktada görsel kullanmadım. Burada geçen hiçbir isim, kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı bulunmadıkça suçlu olarak nitelenmemiştir.

XXV. BÖLÜM

**ÜÇ CİNAYETİN DERİNLEMESİNE
KRONOLOJİSİ**



1. XVII. Bölümün Ötesine Geçmek

XVII. Bölümde Cem Ersever'in ölümünü genel hatlarıyla ele almıştım. Burada, 1993/534 Hz. sayılı soruşturma evrakının içindeki ayrıntıları — üç ayrı ölümün tam tarihlerini, yöntemlerini, dönemin siyasi açıklamalarını ve TBMM kaydının tam içeriğini — çok daha derinlemesine inceliyorum.

2. Üç Ölümün Tam Zaman Çizelgesi

Soruşturma evrakından hareket edersek, üç ölüm şu sırayla gerçekleşmiştir:

Tarih	Kişi	Bulunduğu Yer / Bulgu
31 Ekim 1993, saat ~19.00	Neval Boz	Gerede, İstanbul-Ankara otoyolu kenarı; başı ezilmiş halde; olayı açıklayacak maddi delil yok
1 Kasım 1993	Mustafa Deniz	Polatlı; 38 kalibre silahla; eller/gözler bağlı
4 Kasım 1993	Ahmet Cem Ersever	Elmadağ/Ankara; 9 mm silahla; eller önden bağlı; 2 boş kovan

Kaynak: 1993/534 Hz. sayılı soruşturma evrakı (Umut Vakfı/Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı arşivi).

→ [AKTARILDI] Kasım 1993 tarihli bir Cumhuriyet gazetesi haberinde, Ersever'in öldürülmesinin ardından aynı yöntemle başka cesetlerin de bulunduğu, bunlardan birinin Mustafa Deniz olduğu, Deniz'in Jandarma Genel Komutanlığı'nda sivil görevli olarak çalıştığı ancak daha önce işten çıkarıldığı ve soruşturmanın Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne devredildiği aktarılmaktadır. ^[1]

Bu kaynağın değeri şurada: olayların hemen ardından, 20 yıl sonra hazırlanmış bir hatırat değil, çağdaş bir gazetecilik kaydı olarak yazılmıştır.

3. Yöntem Benzerliği: Aynı Seri mi, Rastlantı mı?

Üç ölümün yöntemi karşılaştırıldığında: Ersever 9 mm ateşli silahla, elleri bağlı; Mustafa Deniz 38 kalibre silahla, elleri/gözleri bağlı; Neval Boz baş bölgesine ağır travmayla ölmüştür.

▲ METODOLOJİK UYARI: Bu nedenle üç olayın aynı seri içinde olup olmadığı araştırılmıştır. Ama aynı yöntem, aynı fail sonucunu çıkarmaz — bu kriminal açıdan önemli bir sınırlamadır. “Üç cesedin bulunması arasında bağlantı olabilir” hipotezi, salt sonradan üretilmiş bir internet teorisi değil, soruşturma dosyasının zaten aynı üç kişiyi aynı dosyada ele almasına dayanan meşru bir araştırma sorusudur. Ama bağlantının niteliği hukuken kanıtlanmış değildir.

Soruşturma evrakındaki fiziksel delil durumu da dikkat çekici: Ersever için iki boş kovan var; Mustafa Deniz için bir mermi çekirdeği var; Neval Boz için olayı açıklayacak maddi delil yok. Bu yüzden üç cinayet arasında kriminal olarak kesin bir ortak silah, ortak mühimmat veya ortak mekanizma gösterilememektedir — bu önemli bir sınırlamadır.

4. TBMM'nin 23 Kasım 1993 Kaydı: Tam İçerik

Cinayetten henüz üç hafta sonra TBMM'ye verilen soru önergesi son derece dikkat çekicidir.

→ [AKTARILDI] Önergede milletvekili, Ersever'i 1987'de kurulan JİTEM'in kurucusu ve üst düzey yetkilisi olarak tanımlamaktadır. Ayrıca Ersever'in Eşref Bitlis'in yakın çalışma arkadaşı olduğu, TSK ile ilişkisinin kesildiği ve Bitlis hakkında sarsıcı bilgilere sahip olduğunu Aydınlık'a söylediği öne sürülmektedir.^[2]

Bu belge önemli, çünkü JİTEM-Ersever bağlantısı ve Ersever-Bitlis bağlantısı, 1993'ün hemen içinde zaten TBMM gündemindeydi — bu, kitabın XVIII. Bölümünde ele aldığım Bitlis-Ersever ilişkisinin, olaydan yıllar sonra değil, aynı yıl parlamento kaydına girdiğini gösteriyor.

→ [AKTARILDI] Aynı önerge, Jandarma Genel Komutanlığı'nın Ersever cinayeti hakkında ayrıntılı bilgiye sahip olduğunu iddia eden bir subay bulunduğunu ve Jandarma yetkililerinin Emniyet Genel Müdürlüğü'nün cinayeti araştırmasına izin vermediğinin ileri sürüldüğünü aktarmaktadır.^[2]

▲ METODOLOJİK UYARI: Bu, “Jandarma soruşturmayı engelledi” şeklinde kesin bir mahkeme tespiti değildir. Bu, 23 Kasım 1993 tarihli TBMM soru önergesine yansıyan ciddi bir iddiadır. Bu ayrımı özellikle korumam gerekiyor.

5. Dönemin Başbakanının Açıklaması: Tansu Çiller

→ [AKTARILDI] Aynı TBMM belgesinde dönemin Başbakanı Tansu Çiller'in, gazeteci Sedat Ergin'e verdiği bilginin aktarıldığı görülmektedir. Çiller, devletin istihbarat alanındaki farklı birimlerinden gelen bilgilerin zaman zaman birbirini tutmadığını, Ersever cinayeti için ise “kendi aralarında bir hesaplaşma olduğu anlaşılıyor” şeklinde bir değerlendirme yaptığını söylemiştir.^[2]

◆ **Bir Başbakanın 1993'teki Değerlendirmesi:** Bu, siyasi makamdan gelen dönemsel bir değerlendirmedir — mahkeme tespiti değildir. Buna rağmen, bu ifade 1993'te devletin üst düzeyinde de “örgüt içi hesaplaşma” ihtimalinin konuşulduğunu gösteriyor. Bu, XVII. Bölümde tartıştığım “devlet içi bir yapı” teorisine, dönemin başbakanından gelen dolaylı bir destek olarak okunabilir — ama yine bir mahkeme kararı değil, bir siyasi yorumdur.

6. “PKK Öldürdü” Tezi de Aynı Dönemde Vardı

→ [AKTARILDI] TBMM önergesinde, dönemin Millî Savunma Bakanı Mehmet Gölhan'ın cinayeti PKK'nın işlediğini ileri sürdüğü kaydedilmektedir.^[2]

! [DOĞRULANAMADI] Ayrıca, kendisini daha önce bazı başka saldırılarla ilişkilendiren “Türk İntikam Tugayı” adlı bir yapının, “intikam” gerekçesiyle cinayeti üstlendiğinin iddia edildiği aktarılmaktadır.^[2]

▲ METODOLOJİK UYARI: Böyle bir üstlenme bildirisinin gerçekten yayımlanıp yayımlanmadığı, gerçekten örgütten gelip gelmediği ve örgütün gerçekten eylemi yapıp yapmadığı üç ayrı sorudur; bunların üçü aynı şey değildir. Bu nedenle bu kitapta “Türk İntikam Tugayı cinayeti üstlendi” demiyorum; doğrusu: “23 Kasım 1993 tarihli TBMM kaydında, Türk İntikam Tugayı'na atfedilen bir üstlenme iddiasının bulunduğu aktarılmıştır.”

Böylece daha 1993'te, PKK teorisi ve devlet içi hesaplaşma teorisi aynı anda iki farklı fail anlatısı olarak dolaşıyordu — bu, XVII. Bölümde sunduğum üç teori modeline (devlet içi/PKK/özel hesaplaşma) tarihsel bir kök sağlıyor.

7. Ersever Neden Ankara'ya Geldi? Altın Zaman Aralığı

→ [AKTARILDI] Soruşturma evrakına göre Ersever, duruşma ve özel işlerinin takibi için Ankara'ya gelmiştir. Kamuoyundaki anlatılara göre ise bu, Aydınlık'ta yaptığı açıklamalar nedeniyle Genelkurmay Askerî Mahkemesi'nde açılan bir davayla ilişkilidir.^[1]

→ [AKTARILDI] Soruşturma evrakında, Ersever'in 25 Ekim'de Ankara'ya geldiği, 26 Ekim'de Kızılay'da bazı arkadaşlarıyla görüştüğü yazmaktadır.^[1]

Bu yüzden 26 Ekim akşamı ile 4 Kasım 18.00 arası — telefon kayıtları, otel/ev hareketleri, görüştüğü kişiler, araç kullanımı, Aydınlık görüşmeleri ve Genelkurmay Askerî Mahkemesi dosyası dahil — soruşturmanın altın zaman aralığıdır. Bu döneme ait ayrıntılı bir kayda bu çalışma için ulaşılamamıştır; bu, ileri araştırma için açık bir alan olarak kalmaktadır.

8. Dosya Sonucu

DOSYA SONUCU	
Belgelendirilen	Üç ölümün tarihleri (31 Ekim, 1 Kasım, 4 Kasım 1993) ve yöntemleri; 1993/534 Hz. sayılı soruşturma evrakının varlığı; 23 Kasım 1993 TBMM kaydı; Tansu Çiller'in ve Mehmet Gölhan'ın dönemsel açıklamaları.
Tanıklıkla ileri sürülen	Ersever'in JİTEM kurucusu olduğu; Bitlis hakkında bilgi sahibi olduğu; Jandarma'nın soruşturmayı engellediği; "Türk İntikam Tugayı"nın cinayeti üstlendiği.
Bağımsız doğrulanan	Üç ölümün aynı hafta içinde, aynı çevreden kişilere ait olduğu, çoklu çağdaş kaynakla (soruşturma evrakı, Cumhuriyet gazetesi) tutarlı biçimde doğrulanmaktadır.
Doğrulanamayan	Üç olay arasındaki kesin bağlantının niteliği; gerçek failin kimliği; "Türk İntikam Tugayı" iddiasının doğruluğu.
Yargısal sonuç	Bu kitap için, üç ölümle ilgili kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararına ulaşılamamıştır.

9. Bölüm Sonucu

Burada, 1993/534 Hz. sayılı soruşturma evrakının ayrıntılarına inerek, Cem Ersever'in ölümünü çevreleyen üç ayrı ölümü, dönemin siyasi açıklamalarını ve rakip fail teorilerini çok daha derinlemesine ele aldım.

! [DOĞRULANAMADI] Otuz yılı aşkın bir süre sonra bile, bu üç ölümün birbiriyle gerçek bağlantısı ve failleri, mevcut kaynaklarla kesinleştirilememektedir.

Kaynakça

[1] 1993/534 Hz. sayılı soruşturma evrakı (Umut Vakfı/Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı arşivi); Cumhuriyet gazetesi, Kasım 1993.

[2] 23 Kasım 1993 tarihli TBMM soru önergesi ve tutanağı.

XXVI. BÖLÜM
SARAYKAPI DOSYASI
❖ ❖ ❖

1. İki Ayrı Soruyu Ayırmak

→ [AKTARILDI] Aygan, Diyarbakır'ın tarihî Saraykapı/İçkale bölgesini “JİTEM'in merkezi” olarak tanımlamış; burada sorgu hücreleri bulunduğunu ve bazı kişilerin burada öldürüldüğünü ileri sürmüştür.^[1]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Burada hemen önemli bir ayrım yapmam gerekiyor: Saraykapı'nın Jandarma tarafından kullanılan bir askerî alan olması başka bir şey, burada bağımsız bir “JİTEM merkezi” olarak gösterilen bir yer bulunduğunun hukuken kesinleşmesi başka bir şeydir. Birincisi fiziksel ve tarihsel olarak belgelenebilir. İkincisi ise tanık anlatımları, kurumsal belgeler ve mahkeme kayıtları birlikte değerlendirilerek araştırılmalıdır.

2. 2012 Kazısı: Neler Bulundu?

→ [AKTARILDI] 2012'de yapılan kazı ve restorasyon çalışmaları sırasında, eski Jandarma Komutanlığı, Diyarbakır Cezaevi ve adliye yapılarıyla aynı tarihî alan içerisinde insan kemiği ve kafataslarının bulunduğu haber kaynaklarında bildirilmiştir. Dönemin haberlerinde, eski jandarma komutanlığı ile cezaevi arasındaki bahçede toprağa gömülü çok sayıda kafatası ve insan kemiği çıktığı aktarılmıştır.^[2]

→ [AKTARILDI] Kazılar 2012 yılının Ocak ayında gündeme gelmiştir; ilk haberlerde altı, sekiz ve daha sonra dokuz insan kafatası gibi farklı sayılar yer almıştır.^[2]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu sayı farklılıkları önemlidir: gazetecilik haberlerindeki ilk sayılar ile nihai adli antropoloji raporundaki minimum birey sayısı aynı şey değildir. Bu nedenle bu kitapta “Saraykapı'da dokuz kişi öldürülmüş” gibi bir sonuç kesinlikle vermiyorum. Adli bilim açısından asıl önemli olan, kaç minimum bireyin temsil edildiğidir — dokuz kafatası, mutlaka dokuz ayrı kişinin tamamına ait tam iskelet demek değildir.

3. Doğru Soru Sırası

Burada adli soruşturmanın hedefi “bunlar JİTEM tarafından mı öldürüldü?” olmamalıdır. Doğru sıralama şudur: önce “bu kemikler kime ait?”, sonra “nasıl öldü?”, sonra “ne zaman öldü?”, sonra “ölüm yeri neresi?”, en son “kim sorumlu?”



▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu sıralama önemli, çünkü JİTEM araştırmalarında zaman zaman fail teorisi maddi delilden önce kuruluyor. Bu kitapta bunu yapmıyorum. Kemik bulundu: belgelendi. İnsan kemiği olduğu: belgelendi. Jandarma alanında bulunduğu: belgelendi. JİTEM kurbanlarına ait olduğu: yalnızca iddia düzeyinde. Hangi kişilere ait olduğu: DNA sonuçlarına bağlı ve bu kitap için netleşmemiştir.

→ [AKTARILDI] İHA'nın haberine göre bulunan kemiklerin İstanbul Adli Tıp Kurumu'na gönderilerek DNA incelemesi yapılması planlanmıştır.^[2]

→ [AKTARILDI] Dönemin haberlerinde, kayıp yakınlarının İHD aracılığıyla DNA testi için başvurdukları aktarılmaktadır.^[2]

Böylece kazı → kayıp aileleri → DNA karşılaştırması şeklinde gerçek bir adli kimliklendirme süreci oluşuyor. Bu çalışma için bu sürecin nihai sonucuna (DNA raporlarının kime ait çıktığına) ulaşamamıştır; bu, güncel adli kayıtlardan ayrıca takip edilmelidir.

4. Aygan'ın Ayrıntılı Mekân Anlatımı

? [İDDİA EDİLDİ] 2004'te Bianet'e aktarılan anlatımında Aygan, Saraykapı'da uzun bir koridor, sonradan bölünmüş küçük hücreler (üç-dört kadar), bir-iki büyük oda bulunduğunu söylemektedir. Kişilerin burada sorgulandığını, bazılarının öldürüldüğünü, cesetlerin çuvallanarak başka yerlere götürüldüğünü ileri sürmektedir.^[1]

Bu, Aygan'ın birinci el mekân anlatımı olduğu için araştırmaya değer. Aygan'ın anlattığı fiziksel özellikler (koridor, hücreler, büyük odalar) için tarihî bina planları, restorasyon öncesi mimari çizimler, askerî yapı krokileri, eski fotoğraflar ve arşiv planları incelenebilir.

◇ **Tanık Bilgisini Test Etmenin Yolu:** Eğer Aygan'ın anlattığı üç-dört hücreli koridor gerçekten mevcutsa, bu bina planında bulunabilir. Bu, tanığın mekân bilgisini adli olmayan ama güçlü biçimde test edebileceğimiz bir yöntemdir. Bu kitap için böyle bir mimari karşılaştırma yapılamamıştır; bu, ileri araştırma için somut ve ulaşılabilir bir hedef olarak öneriyorum.

5. Saraykapı'nın Diğer Sorgu Yerleriyle Karıştırılmaması

? [İDDİA EDİLDİ] Aygan'ın anlatımındaki önemli bir ayrıntı, Saraykapı'nın, İl Jandarma'nın ve Jandarma Bölge'nin sorgu yerlerinin birbirine karıştırıldığını söylemesidir. Aygan, JİTEM açısından Saraykapı'nın ana sorgu yeri olduğunu, diğer yerlerin Jandarma birimleri tarafından kullanıldığını anlatmaktadır.^[1]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu önemli, çünkü kamuoyunda bütün gözaltı/sorgu faaliyetleri tek bir "JİTEM merkezi"ne bağlanabiliyor. Aygan'ın kendisi ise birden fazla resmî ve gayriresmî sorgu alanı bulunduğunu söylüyor. Bu nedenle "Saraykapı" ile "Diyarbakır'daki bütün JİTEM faaliyetleri" eş anlamlı kabul edilmemelidir. Bu ifade, Aygan'ın JİTEM'i resmî Jandarma yapısından ayıran genel anlatımıyla uyumludur; ama bağımsız kurumsal belgeyle henüz tam doğrulanmamıştır.

6. "Beyaz Toros" ve "Tüneller" İddiaları

? [İDDİA EDİLDİ] Aygan'ın Saraykapı anlatımına göre insanlar beyaz Toros araçlarla getirilmiştir.^[1]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Beyaz Toros, 1990'ların faili meçhul hafızasında çok önemli bir sembol; ama bilimsel açıdan beyaz Toros tek başına JİTEM aracı değildir. Bu kitapta “beyaz Toros JİTEM'in standart aracıydı” demiyorum; doğrusu: “Bazı tanık ve itirafçı anlatılarında faili meçhul operasyonlarda beyaz Toros tipi araçların kullanıldığı ileri sürülmektedir.”

! [DOĞRULANAMADI] Aygan ayrıca Saraykapı'daki tarihî höyüğün içine doğru giden, insan kemikleriyle dolu tüneller gördüğünü söylemektedir. ^[1]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu olağanüstü bir iddiadır. Tünellerin gerçekten mevcut olup olmadığı, arkeolojik bir yapı mı olduğu, kanal/temel/sarnıç mı olduğu, kemik içerip içermediği ayrıca araştırılmalıdır. Bu, şimdilik yalnızca Aygan'ın kişisel anlatımıdır; jeofizik tarama veya mimari inceleme gibi bağımsız bir doğrulama bu kitap için yapılamamıştır.

7. Muhsin Gül'ün Kaybı ve Personel Zinciri

? [İDDİA EDİLDİ] Aygan, Muhsin Gül'ü son olarak Saraykapı'da gördüğünü ileri sürmektedir. Gül'ün adı eski JİTEM sanıkları arasında geçmektedir; ailesinin kendisini aradığı bildirilmektedir. ^[1]

Bu, Saraykapı mekânı ile JİTEM personel ağı arasında yalnızca soyut bir bağlantı değil, belirli bir kişinin son görülmesine ilişkin somut bir anlatım sunuyor.

? [İDDİA EDİLDİ] Aygan'ın 2012 anlatımında, Binbaşı Cemal Temizöz'ün Abdülkerim Kırca'nın ardından grup komutanlığına geldiği; Yüzbaşı Zahit Engin'in ise Diyarbakır JİTEM tim komutanı olarak görev yaptığı ileri sürülmektedir. ^[1]

◇ **Saraykapı ile Cizre Arasındaki Personel Köprüsü:** Bu, Diyarbakır Saraykapı ile XXIV. Bölümde ayrıntılı ele aldığım Cizre JİTEM davası arasında doğrudan bir personel bağlantısı ortaya koyuyor: Kırca → Cemal Temizöz → Zahit Engin. Bu isimlerin hangi dönemlerde hangi görevlerde bulunduğu, resmî personel kayıtlarıyla ayrıca doğrulanmalıdır; ama bu, kitabın farklı bölümlerinde ayrı ayrı ele alınan iki dosyanın (Saraykapı ve Cizre) aynı kişiler üzerinden kesiştiğini gösteren değerli bir bulgudur.

8. Fiziksel Harita: Ayrı Ayrı İşaretlenmesi Gereken Mekânlar

Araştırmada artık şu mekânları ayrı ayrı işaretlememiz gerekiyor: eski Jandarma Komutanlığı; Saraykapı/İçkale; cezaevi; adliye bölgesi; Jandarma Bölge Komutanlığı; Aygan'ın tarif ettiği hücre/koridor (varsa); ve 2012 kazı alanı. Bunları tarihî plan üzerinde birleştirmek, Aygan'ın anlatısının fiziksel olarak ne kadar tutarlı olduğunu test etmemize yardımcı olabilir — ama bu çalışma için böyle bir birleştirilmiş harita henüz oluşturulamamıştır.

9. Dosya Sonucu

DOSYA SONUCU	
Belgelendirilen	2012'de Saraykapı bölgesinde insan kemiği ve kafatası bulunduğu; kemiklerin DNA incelemesi için Adli Tıp Kurumu'na gönderilmesinin planlandığı; kayıp yakınlarının İHD aracılığıyla DNA testi için başvurduğu.
Tanıklıkla ileri sürülen	Aygan'ın Saraykapı'yı JİTEM'in ana sorgu merkezi olarak tanımlaması; koridor/hücre/tünel anlatımı; Muhsin Gül'ün burada son gördüğü iddiası; Kırca-Temizöz-Zahit Engin personel zinciri.
Bağımsız doğrulanan	İnsan kemiklerinin varlığı ve bulunduğu yer, çoklu haber kaynağında tutarlı biçimde doğrulanmaktadır.

DOSYA SONUCU	
Doğrulanamayan	Kemiklerin kime ait olduğu (DNA sonucu bu kitap için bilinmiyor); tünellerin gerçekliği; Saraykapı'nın "JİTEM merkezi" olarak hukuken kesinleşmesi.
Yargısal sonuç	Bu kitap için, Saraykapı kemiklerine ilişkin nihai bir adli kimliklendirme sonucuna veya buna bağlı bir ceza yargılamasına ulaşılamamıştır.

10. Bölüm Sonucu

Saraykapı dosyası, JİTEM araştırmasının fiziksel/arkeolojik boyutunu temsil ediyor: gerçek kemik bulguları ile Aygan'ın ayrıntılı ama henüz bağımsız doğrulanmamış mekân anlatımının kesiştiği bir alan.

! [DOĞRULANAMADI] Bu kitap için, Saraykapı'nın gerçekten JİTEM merkezi olarak kullanılıp kullanılmadığı ve buradaki kemiklerin kime ait olduğu, doğru adli sıralamayla (kimlik → ölüm nedeni → tarih → yer → sorumlu) henüz tam olarak çözülememiştir.

Tuzluca'da sahte kimlik meselesi

Tuzluca dosyasının benim için önemi yalnızca kaçırılma ve öldürme iddiaları değildir.

Bu noktada olayın nasıl gerçekleştiğine ilişkin bir operasyon modeli üzerinde durmak mümkün.

Araştırmadaki tanık anlatımında saldırganların kendilerini PKK mensupları gibi tanıttıkları ve hedefleri kendi araçlarıyla götürdükleri ileri sürülmektedir. Başka bir anlatımda da buna benzer şekilde traktör unsurunun bulunması dikkat çekmektedir. İki farklı anlatımda benzer ayrıntıların bulunması, tek başına JİTEM'i kanıtlamasa da çapraz doğrulama gerektiren bir ortak unsur oluşturuyor.

Eğer bu anlatım doğruysa, hedefin:

sahte kimlik

→ ikna

→ araca bindirme

→ yerleşim alanından çıkarma

→ öldürme

şeklinde kontrol altına alınması söz konusu olabilir.

Bu noktada özellikle “sahte PKK kimliği” unsurunun araştırılması gerekir.

Çünkü bir saldırganın PKK mensubu gibi görünmesi, olaydan hemen sonra yapılan soruşturmayı doğal olarak yanlış yöne sevk etmiş olabilir.

Ancak elimizde şu an:

“JİTEM bilinçli olarak PKK kimliğine bürünüp olayları başka bir örgüte yükledi.”

şeklinde doğrudan bir emir belgesi bulunmamaktadır.

Dolayısıyla bunu:

dezenformasyon operasyonu kesinliği

değil,

test edilmesi gereken operasyonel hipotez

olarak sınıflandırıyorum.

Kaynakça

[1] Abdülkadir Aygan'ın 2004 ve 2012 tarihli beyanları (Bianet).

[2] İHA ve dönemin diğer haber kaynakları, 2012 (Saraykapı kazısı).

XXVII. BÖLÜM
EK İDDİALAR VE BAĞLANTILAR
❖ ❖ ❖

1. Neden Bu Bölüm?

Kıtap boyunca kaynak dosyalarımnda karşılaştığım, ana bölümlerin hiçbirine tam olarak oturmayan ama JİTEM literatüründe tekrar tekrar karşılaşılan birkaç iddiayı burada bir araya getiriyorum. Bu iddiaların çoğu düşük-orta güvenilirlikli kaynaklara dayanıyor; bu nedenle bu bölümde güvenilirlik etiketlerini her zamankinden daha sık ve daha görünür kullanıyorum.

2. “Hizbul-Kontr” İddiası

? [İDDİA EDİLDİ] Arif Doğan'ın mahkeme anlatımında “Hizbul-Kontr'u da ben kurdum” dediği aktarılmaktadır. Doğan, bunun bugünkü Hizbullah olmadığını, Hüseyin Velioğlu'nun ilk kurduğu yapı olduğunu, kendisine göre bu yapılanmanın PKK'ya karşı kullanıldığını anlatmaktadır.^[1]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu iddia çok önemli, ama kitapta “JİTEM Hizbullah'ı kurdu” diye yazmıyorum — bu, mevcut delil düzeyini aşan bir iddia olur. Doğru ifade: “Arif Doğan mahkemedeki beyanında, PKK'ya karşı kullanılmak üzere ‘Hizbul-Kontr’ adını verdiği bir yapı kurduğunu ileri sürmüştü; bunu bugünkü Hizbullah'tan ayırmıştır.” Bu, Doğan'ın kendi beyanı ile kurumsal devlet politikası arasında büyük bir delil boşluğu bulunan, önemli ama tek kaynaklı bir tanıklıktır.

Bu iddia doğruysa, devletin PKK'ya karşı mücadelede yalnızca klasik askerî yöntemleri değil, sivil/yerel/yeraltı ağlarını da kullandığı iddiasını güçlendiriyor. Ama bu, kesinleşmiş bir tarihsel olgu değil, Doğan'ın kendi beyanı düzeyinde kalıyor.

3. “JİTEM Arşivi Bende” İddiası

? [İDDİA EDİLDİ] Doğan'ın mahkeme beyanlarında “JİTEM'in arşivi bende” dediği aktarılmaktadır.^[1]

✓ [BELGELENDİ] Bu cümle belge açısından kısmen test edilebilir: evinde arama yapıldığında gerçekten personel listeleri, teşkilat belgeleri, istihbarat raporları, ödeme belgeleri, mühimmat belgeleri ve ajandalar gibi materyaller ele geçirilmiş ve bunların bir bölümü dava dosyalarına girmiştir (bkz. I. ve VI. Bölüm).^[1]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** “Arşiv bende” ifadesi, bütün JİTEM'in bütün arşivi anlamına gelmeyebilir. Doğan'ın elindeki, kendisinin görev yaptığı dönem ve birimlere ait bir arşiv olabilir. Bu nedenle “JİTEM'in tüm devlet arşivi Arif Doğan'ın evinden çıktı” demek fazla iddialı olur. Daha doğru: “Arif Doğan'ın evinde, JİTEM/Jandarma istihbarat yapılanmasına ilişkin çok sayıda belge ve kayıt bulunmuştur.”

4. Doğan'ın Kendi Yeşil Anlatımı

VII. Bölümde Yeşil dosyasını esas olarak Kutlu Savaş Raporu ve MİT kaynaklı bilgilerle ele almıştım. Burada, Arif Doğan'ın kendi anlatımını ayrıca ekliyorum, çünkü VII. Bölümdeki resmî rapor temelli anlatıdan farklı bir perspektif sunuyor.

→ [AKTARILDI] Doğan'ın savcıya verdiği ifadede, Mahmut Yıldırım'ı 1984 Eruh baskınından sonra tanıdığını, Tunceli bölgesindeki istihbarat yapılanması sırasında aracı kişiler üzerinden Yıldırım'a ulaştığını söylediği aktarılmaktadır. Yıldırım'ın yaklaşık iki yıl kendileriyle çalıştığını, ancak JİTEM yapılanmasında yer almadığını belirttiği bildirilmektedir.^[1]

◇ **Doğan'ın Yeşil-JİTEM Ayrımı:** Doğan'ın kendi beyanından çıkan sonuç: hayır, Yeşil JİTEM yapılanmasına dahil değildi; ama JİTEM'le çalışan bir kaynak/operasyonel kişi olabilir. Bu ayrım önemli, çünkü yıllardır “Yeşil = JİTEM personeli” şeklinde düz bir formül kullanılıyor. Oysa Doğan'ın anlatımı, JİTEM'in resmî personeli ile JİTEM'in birlikte çalıştığı gayriresmî kaynakların aynı şey olmadığını gösterebilir. Bu, II. ve III. Bölümlerde kurduğum organizasyon modelini (personel/itirafçı/muhbir katmanları) güçlendiren bir ayrımdır.

→ [AKTARILDI] Doğan, eski PKK mensubu itirafçılardan çok iyi bilgiler aldıklarını, ancak bazı kişilerin sonradan “bozulduğunu” ve Hanefi Avcı'nın bazılarını İstanbul'a getirerek varlıklı bir kişinin yanında maaşlı olarak baktığını söylediğini aktarmaktadır.^[1]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu, JİTEM ağı dışındaki güvenlik ağlarının da eski PKK mensuplarını kullanmış olabileceği iddiasını destekliyor. Ama Avcı'nın bu kişileri belirli bir yasa dışı operasyon için kullandığı sonucunu doğrudan çıkarmıyoruz — bu, ayrıca araştırılması gereken bir iddia.

5. Yüksekova Çetesi

! [DOĞRULANAMADI] Bir blog arşivinde (jitemciler.blogspot.com), “Yüksekova Çetesi” adlı bir yapılanmanın JİTEM anlatısıyla ilişkilendirildiği; Kahraman Bilgiç, Mehmet Emin Yurdakul, Hüseyin Oğuz, Fatih Özhan, Yusuf Azmi Aydın, Abdülkerim Özcük, Osman Özpazar, Necmettin Haney, Mehmet Emin Ergen, Abidin Durna ve Nusret Aslan gibi isimlerin geçtiği aktarılmaktadır.^[2]

! [DOĞRULANAMADI] Aynı kaynağa göre, Yüksekova Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 1996 tarihli bir soruşturmasından, Diyarbakır DGM'ye gönderilen dosyalardan ve Kahraman Bilgiç'in ilk ifadesini içeren bir video kasetten söz edilmektedir; jandarmanın başlangıçta bu kaset ve tutanakların bulunmadığını bildirdiği, ancak savcılığın tanık ifadelerinden bunların gerçekten mevcut olduğu kanaatine vardığı aktarılmaktadır.^[2]

× **DÜŞÜK GÜVENİLİRLİK UYARISI:** Bu bilgilerin tamamı bir blog arşivi aktarımına dayanmaktadır — birincil bir mahkeme belgesi veya doğrulanabilir resmî kaynak bu kitap için gösterilememiştir. “Kahraman Bilgiç'in ilk ifade videosu ve 6,5 sayfalık ilk ifade tutanağı bulunduğu” iddiası araştırma açısından güçlü bir iz olabilir; ama bu kitapta yalnızca bir kaynağın var olduğunu göstermek amacıyla, DOĞRULANAMADI düzeyinde kayda geçiriyorum.

6. Gaffar Okkan Suikastı İddiası

! [DOĞRULANAMADI] Aynı blog arşivinde, emekli Jandarma Kıdemli Yüzbaşı Özcan Tozlu'nun, Diyarbakır Emniyet Müdürü Gaffar Okkan'ı Levent Göktaş yönetimindeki yedi kişilik bir “MAK” timinin öldürdüğünü söylediği aktarılmaktadır.^[2]

× **DÜŞÜK GÜVENİLİRLİK UYARISI:** Bu, JİTEM'e doğrudan bir kanıt değildir; blogun JİTEM anlatısını daha geniş “derin yapı” iddialarına bağladığını gösteren bir örnektir. Bu iddiayı yalnızca kaynağının niteliğini göstermek için, DOĞRULANAMADI düzeyinde kaydediyorum. Gaffar Okkan suikastının kendi resmî soruşturma ve dava süreci, bu kitabın kapsamı dışındadır.

7. Olof Palme İddiası

! [DOĞRULANAMADI] Aygan'ın, İsveç Başbakanı Olof Palme'nin 1986'daki suikastıyla ilgili bazı iddiaları olduğu bir blog kaynağında aktarılmaktadır.^[2]

× DÜŞÜK GÜVENİLİRLİK UYARISI: Burada özellikle belirtmem gereken bir nokta var: kaynağın kendisi bile Aygan'ın bu iddiasına açıkça karşı çıkmakta ve İsveç makamlarının uzun süre yaptığı araştırmalarda PKK'nın Palme suikastına ilişkin bir kanıt bulunmadığını savunmaktadır. Bu, blogun yalnızca JİTEM iddialarını yayımlayan taraflı bir arşiv olmadığını, bazı iddialara kendisinin de mesafeli durabildiğini gösteriyor. Bu kitapta Olof Palme suikastı ile JİTEM/Aygan arasında bir bağlantı kurmuyorum; bu iddia, kaynağının kendisi tarafından bile desteklenmeyen bir örnek olarak kayda geçirilmiştir.

8. Bu Bölümün Metodolojik Değeri

Bu bölümdeki iddiaların çoğunu DOĞRULANAMADI veya düşük güvenilirlik düzeyinde tuttum. Bunun kitaba dahil edilmesinin nedeni, iddiaları doğru kabul etmek değil, JİTEM literatüründe dolaşan geniş iddia yelpazesini — en güçlüsünden en zayıfına kadar — şeffaf biçimde göstermektir.

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu bölümdeki hiçbir iddia, kitabın diğer bölümlerindeki daha güçlü belgelenmiş bulguları desteklemek için kullanılmamıştır ve kullanılmayacaktır. Her iddia kendi kanıt düzeyinde durmaktadır.

9. Bölüm Sonucu

Bu bölüm, kitabın kaynak yelpazesinin genişliğini ve bu genişliğin getirdiği güvenilirlik farklarını gösteriyor. Hizbul-Kontr ve JİTEM arşivi iddiaları, birinci el bir tanıklığa (Arif Doğan) dayandığı için orta düzeyde bir ağırlık taşıyor. Yüksekova Çetesi, Gaffar Okkan ve Olof Palme iddiaları ise ikincil, doğrulanmamış kaynaklara dayandığı için en düşük güvenilirlik kategorisinde kalıyor.

! [DOĞRULANAMADI] Bu bölümdeki hiçbir iddia için kesinleşmiş bir yargısal tespit bu kitap için mevcut değildir.

DNA kimi tanımlar, neyi kanıtlamaz?

JİTEM dosyalarında fiziksel delil bulmak büyük önem taşıyor.

Ancak adli bilimlerde delilin neyi kanıtladığı ile bizim ondan ne sonuç çıkardığımızı birbirinden ayırmak zorundayız.

Bir DNA incelemesi:

bulunan kemiğin kime ait olduğunu

çok güçlü biçimde gösterebilir.

Ama aynı DNA sonucu tek başına:

kişiyi kimin öldürdüğünü

göstermez.

Kızıltepe'deki Katarlı Kuyusu dosyasında olduğu gibi, kemiklerin akrabalık üzerinden kimliklendirilmesi çok güçlü bir adli doğrulama sağlayabilir. Ancak kimliğin belirlenmesi ile ölümün faili arasında ayrıca kurulması gereken başka bir delil zinciri vardır.

Aynı ayırım Menduh Demir ve Şeyhmus Kaban dosyasında da korunmalıdır.

Dolayısıyla kitabımda bundan sonra:

DNA = kimliklendirme

ama

DNA ≠ otomatik fail tespiti

ilkesini açık biçimde kullanacağım.

Bu ayırım, kitabın bilimsel güvenilirliği bakımından önemlidir.

Kaynakça

[1] Arif Doğan'ın savcılık ifadeleri ve mahkeme beyanları (bkz. Ekler).

[2] jitemciler.blogspot.com arşivi.

Bu noktada görsel kullanmadım. Bu bölümdeki en düşük güvenilirlikli iddialar (madde 5-7) ayrıca ve açıkça etiketlenmiştir.

XXVIII. BÖLÜM

HARBİ ARMAN DOSYASI (TAM)



1. VI. Bölümün Ötesine Geçmek

HARBİ ARMAN	Ocak 1992	Muş / Malazgirt → Diyarbakır → Devegeçidi
-------------	-----------	--

VI. Bölümde Harbi Arman anlatısına kısa bir önizleme vermiştim. Burada, Aygan'ın anlatımının bütün ayrıntılarını, Amnesty ve TİHV'nin bağımsız kayıtlarıyla karşılaştırarak çok daha derinlemesine inceliyorum — çünkü bu dosya, Aygan'ın anlatımı ile çağdaş bir insan hakları kaydının kısmen kesiştiği, kitap için özellikle öğretici bir örnektir.

2. Olaydan Önce: Eylül 1991 Gözaltısı

→ [AKTARILDI] Amnesty International'ın 1992 raporuna göre, Eylül 1991'de Malazgirt'ten yedi kişi gözaltına alınıp Muş Emniyet Müdürlüğü'nde sorgulanmıştır; sorgu sırasında Harbi Arman'ın PKK militanlarına yardım ettiği iddia edilmiştir.^[1]

Bu, Arman'ın olaydan aylar önce zaten güvenlik güçlerinin gündeminde olduğunu gösteren, olaydan önceki çağdaş bir kayıttır.

3. Nasıl Tuzağa Çekildi?

? [İDDİA EDİLDİ] Aygan'ın anlatımına göre Arman'a kendisinin arandığı, onu teslim edeceği ve ifade verip serbest bırakılacağı söylenmiştir. Böylece Arman kendi isteğiyle ekibe yaklaşmış olmaktadır.^[2]

◇ **Tekrar Eden Bir Aldatma Modeli:** Bu, VIII. Bölümde Vedat Aydın'ın “polisiz, seni götürüleceğiz” modeline ve IX. Bölümde Musa Anter'in “arazi meselesi için görüşeceğiz” bahanesine oldukça benziyor. Üç olay arasında ortak bir örüntü kurulabilir: hedefin doğrudan zor kullanılarak değil, resmî veya meşru görünen bir gerekçeyle ele geçirilmesi. Ama bunun JİTEM'in standart bir prosedürü olduğunu söylemek için, üç örnek tek başına yeterli bir vaka sayısı oluşturmuyor — bu, güçlü bir örüntü gözlemidir, kanıtlanmış bir doktrin değildir.

4. “Diyarbakır JİTEM Merkezi” İddiası

? [İDDİA EDİLDİ] Aygan'a göre Arman, “Diyarbakır JİTEM merkezine” getirilmiş ve orada sorgulanmıştır.^[2]

Bu, dosyanın en önemli iddialarından biri, çünkü ilk kez hedefin yalnızca dışarıda öldürülmediği, önce JİTEM olduğu ileri sürülen bir merkeze götürüldüğü anlatılıyor — bu, XXVI. Bölümde ele aldığım Saraykapı dosyasıyla doğrudan kesişiyor.

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Aygan'ın sözünü ettiği Diyarbakır JİTEM merkezi olarak gösterilen yerin fiziksel olarak neresi olduğu, açık kaynaklarda farklı şekillerde ileri sürülüyor. Ancak resmî bir bina planı, tapu, Jandarma karargâh krokisi veya kurum içi adres yazısı gibi bir belge bu kesinlikte ortaya konmuş değil. Bu nedenle “JİTEM'in Diyarbakır'daki merkezi kesin olarak şu adresteydi” demiyorum. Sorgunun kendisine ilişkin de tutanak, video/ses kaydı, sorgu defteri veya görev raporu açık kaynakta bulunmamaktadır.

5. Land Rover ve Devegeçidi'ne Giden Yol

? [İDDİA EDİLDİ] Aygan'ın anlatımındaki önemli bir ayrıntı, Arman'ın Land Rover tipi askerî bir araçla götürüldüğüdür.^[2]

Bu detay kriminal açıdan değerli, çünkü araç sıradan bir özel otomobil değil, askerî nitelikte bir araç olarak anlatılıyor. Ama hangi birliğin aracı olduğu, plaka, araç numarası ve sürücü konusunda bağımsız bir kayıt bulunması gerekiyor — bu, bu çalışma için sağlanamamıştır.

? [İDDİA EDİLDİ] Aygan'a göre Arman'a elleri ve gözlerinin “formaliteden” bağlanacağı söylenmiş; Arman'ın buna razı olduğu anlatılmaktadır.^[2]

Bu noktada ilginç bir psikolojik yöntem var: hedefe yapılan işlemin askerî/prosedürel bir işlem olduğu izlenimi veriliyor — bu, operasyonun “aldatma yoluyla kontrol” aşamasının devamı niteliğinde.

? [İDDİA EDİLDİ] Aygan'ın anlatımında Arman, Diyarbakır-Elazığ yolu üzerindeki Devegeçidi Deresi köprüsüne götürülmüştür.^[2]



6. Son Aşama: Kim Ateş Etti?

? [İDDİA EDİLDİ] Aygan'ın anlatımına göre Arman'a “ileri götürün” denilmiş, köprüye doğru götürülmüş; uzman çavuş Kalaşnikofla ateş etmek üzere hazırlanırken Yeşil (Mahmut Yıldırım) “dur, onunla değil” demiş ve tabancayla iki kez ateş etmiştir.^[2]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu, tetiği çektiği ileri sürülen kişinin doğrudan Mahmut Yıldırım/Yeşil olduğunu belirten, tek başına çok ciddi bir iddia. Bu, 2005 tarihli TİHV raporunda Aygan'ın aktardığı bir beyan olarak sınıflandırılmalıdır — bağımsız bir tanık veya adli delille desteklenen bir olgu değildir.

7. Cesedin Bırakılması: Aygan'ın Anlatımı ile Amnesty'nin Kesişimi

? [İDDİA EDİLDİ] Aygan'ın anlatımına göre Arman, gözleri bağlı şekilde köprü altında bırakılmıştır.^[2]

✓ [BELGELENDİ] TİHV raporunda da Harbi Arman'ın cesedinin köprü altında bulunduğu belirtilmektedir.^[3]

◇ **Yıllar Sonraki Anlatım ile Çağdaş Kayıt Örtüşüyor mu?:** Burada dikkat çekici bir kesişim var: Aygan'ın yıllar sonraki anlatımı “köprü altı” derken, çağdaş Amnesty kaydı “Örnek köyü yakınlarında köprü altı” demektedir. Bu, Aygan anlatımının belirli bir fiziksel unsurunun, ondan bağımsız bir çağdaş kayıta karşılığı olduğunu gösteriyor. Bu, XIX. Bölümde Murat Aslan için kurduğum “anlatım + bağımsız doğrulama” modeliyle aynı türde, ama daha zayıf bir örnek — çünkü burada DNA değil, yalnızca olay yeri tanımının örtüşmesi söz konusu.

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu, Aygan'ın anlattığı her şeyin doğru olduğunu kanıtlamaz. Konum örtüşmesi güçlü bir işarettir, ama kim ateş ettiği, hangi araçla götürüldüğü ve JİTEM merkezinde sorgulandığı gibi diğer ayrıntılar hâlâ yalnızca Aygan'ın anlatımı düzeyindedir.

8. Amnesty ve TİHV'in Katkısı

- ✓ [BELGELENDİ] Amnesty International'ın Harbi Arman dosyasına ilişkin kaydı, olayın 1992'de — yani Aygan'ın 2004 sonrası açıklamalarından çok önce — uluslararası insan hakları literatürüne girdiğini göstermektedir.^[1]
- ✓ [BELGELENDİ] 2005 tarihli TİHV raporu, Aygan'ın anlatımını ayrıntılı biçimde kayda geçirmiş ve olayın JİTEM Ana Davası'na (bkz. XX. Bölüm) dahil edilmesine katkı sağlamıştır.^[3]

Bu iki kaynağın (Amnesty'nin çağdaş kaydı ve TİHV'in sonraki değerlendirmesi) birlikte kullanılması, Harbi Arman dosyasını Musa Anter'e benzer bir modele oturtuyor: erken bir insan hakları kaydı + sonraki itirafçı anlatımı.

9. Dosya Sonucu

DOSYA SONUCU	
Belgelendirilen	Harbi Arman'ın Eylül 1991'de güvenlik güçlerinin gündeminde olduğu; Ocak 1992'de öldürüldüğü; cesedinin bir köprü altında bulunduğu (Amnesty ve TİHV'in bağımsız olarak doğruladığı bir olay yeri detayı).
Tanıklıkla ileri sürülen	Aygan'ın tuzağa düşürülme, Diyarbakır JİTEM merkezine götürülme, Land Rover ile taşınma, Devegeçidi'ne götürülme ve Yeşil'in ateş ettiği yönündeki ayrıntılı anlatımı.
Bağımsız doğrulanan	Cesedin bulunduğu köprü altı konumunun, Aygan'ın anlatımı ile Amnesty'nin çağdaş kaydında örtüşmesi.
Doğrulanamayan	"Diyarbakır JİTEM merkezi"nin fiziksel yeri; Land Rover'ın kime ait olduğu; sorgunun gerçekleştiği yer ve içeriği; failin kesin kimliği.
Yargısal sonuç	Bu olay JİTEM Ana Davası kapsamında ele alınmıştır; XX. Bölümde ayrıntılı ele aldığım gibi, bu dava 2025'te zamanaşımı nedeniyle düşmüştür. Kesinleşmiş bir mahkûmiyet bulunmamaktadır.

10. Bölüm Sonucu

Harbi Arman dosyası, Aygan'ın anlatımının bir parçasının (olay yeri) bağımsız bir çağdaş kaynakla örtüştüğü, ama anlatımın büyük bölümünün (JİTEM merkezi olduğu iddiası, araç ve failin kimliği) hâlâ tek kaynaklı kaldığı, dengeli bir örnek sunuyor.

! [DOĞRULANAMADI] Bu dosya, Murat Aslan'daki kadar güçlü bir DNA doğrulamasına sahip değildir; ama tamamen doğrulanmamış bir anlatı da değildir — iki uç arasında, kısmi doğrulamalı bir örnek olarak durmaktadır.

Yeşil hakkında “son kayıt” ile “son iddia” arasındaki fark

Mahmut Yıldırım'ın, yani Yeşil'in kaybolması konusunda onlarca yıldır çok sayıda iddia ortaya atıldı.

Fakat benim açımdan araştırılması gereken soru:

“Yeşil öldü mü?”

sorusundan önce:

“Yeşil hakkında elimizdeki son doğrulanabilir kayıt nedir?”

olmalıdır.

Çünkü bir kişinin öldüğü iddiası ile ölümünü gösteren bağımsız kayıt aynı şey değildir.

Dolayısıyla Yeşil dosyasında:

son devlet kaydı

son güvenilir tanıklık

son basın kaydı

son fiziksel delil

ayrı ayrı gösterilmelidir.

Kitabın mevcut sonuç bölümünde de Yeşil'in ve Ersever'in akıbetlerinin neden kesin olarak açıklanamadığı bu çerçevede kabul edilmektedir.

Ben bu bölümde kesin cevap vermek yerine, belgenin bittiği noktayı göstermeyi daha doğru buluyorum.

Bazen iyi bir araştırmanın sonucu, “cevap budur” değil;

“buraya kadar belge var, bundan sonrası iddia”

demektir.

Kaynakça

[1] Amnesty International, 1992 tarihli rapor (Harbi Arman).

[2] Abdülkadir Aygan'ın beyanları.

[3] Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV), 2005 tarihli rapor.

XXIX. BÖLÜM
TUZLUCA OLAYI DERİNLEMESİNE
❖ ❖ ❖

1. X. Bölümün Ötesine Geçmek

TUZLUCA KÖYÜ	1 Aralık 1992	Kızıltepe / Mardin
--------------	---------------	--------------------

X. Bölümde Tuzluca olayını, koordineli operasyon hipotezinin bir örneği olarak kısaca ele almıştım. Burada, Tuzluca dosyasını — kitabın belki de en öğretici metodolojik örneğini — çok daha derinlemesine inceliyorum. Çünkü bu dosyada, aynı olay için beş farklı kaynak, beş farklı fail anlatısı sunuyor.

2. Beş Kaynak, Beş Anlatı

Kaynak	Failin Kim Olduğu Anlatımı
İçişleri Bakanlığı (1992)	PKK mensupları geldi, köylüleri traktörle götürdü, güvenlik kuvveti olay yerinde değildi.
TİHV (1992)	“Kimliği belirsiz silahlı kişiler” — PKK olduğu kesin değil.
Gizli tanık “Oğuz” (2014)	JİTEM/Bıçak Timi personeli PKK kılığına girdi, köylülerden yardım istedi, kendi traktörleriyle götürdü.
2014 Savcılık İddianamesi	Ahmet Boncuk'un talimatıyla Bıçak Timi tarafından öldürüldü.
Eyüp Bölük — dönemin Kızıltepe İlçe Jandarma Komutanı (mahkeme tanıklığı)	Araştırmalarının “PKK'nın arkasında olduğunu gösteren emarelere” işaret ettiğini söyledi.

Kaynak: İçişleri Bakanlığı'nın 1992 açıklaması; TİHV 1992 raporu; Cumhuriyet gazetesi 2014 haberi (gizli tanık Oğuz); Kızıltepe İddianamesi; Eyüp Bölük'ün mahkeme tanıklığı.

◇ **Bu Dosya Neden Kitabın En Önemli Metodolojik Örneği?:** Beş kaynak, aynı olay için aynı sonuca ulaşmıyor. Bu nedenle Tuzluca dosyası, “JİTEM teorisinin otomatik doğrulandığı bir dosya” değildir. Tam tersine, kaynak çatışmasının en iyi örneklerinden biridir. Bu kitap boyunca savunduğum ilke — bir iddianın kaynağını her zaman belirtmek ve farklı kaynakları birbirine karıştırmamak — hiçbir dosyada bu kadar açık bir gerekçeye sahip değildir.

3. Gizli Tanık “Oğuz”un Anlatımı

? [İDDİA EDİLDİ] Oğuz'un anlatımına göre öldürülen yedi kişi PKK sempatisanıydı; ancak haklarında resmî bir soruşturma yapılmadan, PKK mensubu kıyafetleri giyen JİTEM elemanları tarafından evlerinden alınmışlardır.^[1]

? [İDDİA EDİLDİ] Oğuz'a göre JİTEM personeli PKK mensubu kıyafetleriyle köye gelmiş, “aracımız köy dışında kaldı” diyerek yardım istemiş, ardından yedi kişiyi kendi traktörleriyle köyden çıkarmıştır.^[1]

◇ **Tekrar Eden Aldatma Motifi:** Bu, dört ayrı dosyada karşımıza çıkan bir motif: Vedat Aydın'da “polisiz, seni götüreceğiz”; Harbi Arman'da “ifade vereceksin/teslim edeceğiz”; Musa Anter'de “arazi meselesi için buluşacağız”; Tuzluca'da “PKK'yız, aracımız bozuldu, bize yardım edin.” Dört dosyada da hedefi normal bir davranışa ikna ederek kontrol altına alma iddiası var. Bu artık tekrar eden bir motif; ama JİTEM'in standart bir operasyon talimatı olduğunu söylemek için hâlâ doğrudan kurum içi bir eğitim/operasyon belgesi gerekiyor.

4. Oğuz'un Kendi Sınırı

→ [AKTARILDI] Oğuz'un mahkeme sürecinde bilgilerinin duyumdan ibaret olduğunu belirttiği aktarılmaktadır.^[1]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu son derece önemli. Oğuz “ben olayın doğrudan içindeydim” demiyor. Bu nedenle anlatımını doğrudan birinci el tanıklık olarak sınıflandırmak yanlış olur; daha doğru tanım gizli tanık anlatımı/ikinci el bilgi iddiasıdır. Bu, Oğuz'un değerini sıfırlamaz — soruşturma makamlarına verdiği bilgiler (mağdurların kimliği, olay tarihi, köy, traktör, cesetlerin aynı yerde bulunması) bağımsız belgelerle test edilebilir. Ama “JİTEM elemanları PKK kılığına girdi” kısmının ayrıca bağımsız kanıtı gerekiyor.

→ [AKTARILDI] Cumhuriyet'in 2014 tarihli haberine göre Oğuz, 1994-2010 arasında koruculuk yaptığını, daha önce iki yıl “haber elemanı” olarak Jandarma'ya çalıştığını, 1997-1999 arasında ise JİTEM için çalıştığını iddia etmektedir.^[2]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu önemli bir ayrıntı: Oğuz'un JİTEM ile ilgili bilgisi 1997-1999 dönemine ait olabilir — bu, 1992 Tuzluca olayından yıllar sonrasındır. Bu nedenle “Oğuz 1992 katliamının doğrudan tanığıydı” demiyoruz.

5. Karşı Tanık: Eyüp Bölük

→ [AKTARILDI] Eyüp Bölük, 1990-1993 arasında Kızıltepe İlçe Jandarma Komutanlığı görevini yaptığını belirtmiştir — yani Tuzluca olayı döneminde ilçenin jandarma komutanıydı.^[1]

→ [AKTARILDI] Mahkeme, 1992 Aralık ayında Tuzluca Köyü'nde öldürülen yedi kişinin adlarını okuduktan sonra Bölük'e “bu kişiler PKK tarafından mı yoksa JİTEM tarafından mı öldürüldü?” sorusunu yöneltmiştir. Bölük, o dönemde yaptıkları araştırmaların “PKK'nın arkasında olduğunu gösteren emarelere” işaret ettiğini söylemiş, “terör örgütü bu, adam öldürmek için bir neden aramaz” şeklinde konuşmuştur.^[1]

◆ **BELGE ÇELİŞKİSİ:** Oğuz JİTEM diyor; dönemin bizzat görevli İlçe Jandarma Komutanı Eyüp Bölük ise PKK emareleri diyor. Bu iki tanığın konumu, olay dönemine yakınlığı açısından çok farklı: Bölük doğrudan görevli komutan, Oğuz ise sonradan ortaya çıkan gizli tanık. Ama Bölük'ün anlatısı da tek başına yeterli değildir — o dönemki araştırmanın hangi somut delillere (silah, balistik, tanık, saldırgan teşhisi, istihbarat raporu) dayandığını görmeden “Bölük doğru söylüyordu” diyemeyiz.

6. Ortak Bir Ayrıntı: Traktör

✓ [BELGELENDİ] İçişleri Bakanlığı'nın 1992 anlatımında, PKK mensuplarının Abdulbaki Yiğit'i traktörüyle götürdüğü belirtilmektedir. Oğuz'un anlatımında ise JİTEM elemanlarının kendilerini PKK gibi tanıtırak mağdurları kendi traktörleriyle götürdüğü ileri sürülmektedir.^[1]

◇ Aynı Traktör, İki Farklı Fail: Traktör ayrıntısının iki farklı zaman diliminde, iki farklı fail anlatısında da bulunması dikkate değer. Bu, ne PKK'yı ne JİTEM'i tek başına kanıtlar; ama aynı operasyonel ayrıntının çapraz doğrulama gerektiren ortak bir unsur olduğunu gösterir. Bu, faili meçhul soruşturmalarında olayın maddi çekirdeğiyle (yedi kişi, traktör, köyden çıkarılma) fail anlatısının (PKK mi JİTEM mi) birbirinden nasıl ayrılabilceğini gösteren çok güçlü bir örnek.

7. “11 Kişilik Bıçak Timi” Tutarsızlığı

◆ BELGE ÇELİŞKİSİ: Cumhuriyet'te yayımlanan 2014 haberinde gizli tanık Oğuz, Hasan Atilla Uğur'un oluşturduğu 11 kişilik bir Bıçak Timi'nden söz etmektedir. Ancak iddianamede dava konusu olan yapı, altı kişilik bir tim olarak listelenmektedir. Bu, Bıçak Timi'nin gerçek personel sayısı hakkında kaynakların aynı şeyi söylemediğini gösteren önemli bir tutarsızlıktır.

? [İDDİA EDİLDİ] İddianameye göre Bıçak Timi üyeleri Abdurrahman Kurğa, Ramazan Çetin, Mehmet Salih Kılıçaslan, Mehmet Emin Kurğa, İsmet Kandemir ve Ünal Alkan'dır — asker ve korucu karışımı bir yapı.^[3]

8. On Aşamalı Bir Operasyon Modeli mi?

Tuzluca dosyası doğruysa, hedef tespiti → sahte kimlik → yardım/ikna → hedefi kendi aracına bindirme → yerleşim alanından çıkarma → infaz şeklinde bir model ortaya çıkıyor. Bu, VI. Bölümde kurduğum on aşamalı operasyon modelinin bir varyasyonu.

▲ METODOLOJİK UYARI: Bu çok güçlü bir operasyonel hipotezdir; ama henüz genel bir JİTEM standardı olarak yazamayız.

9. Fiziksel Delil: Tuzluca'yı Diğer Kızıltepe Olaylarından Ayıran Fark

Bu noktada diğer Kızıltepe olaylarından önemli bir fark var. Mehmet Emin Abak dosyasında kuyu + insan kalıntısı + DNA var; Birlik/Alabalık dosyasında kuyu + DNA var. Tuzluca'da ise yedi cesedin 1992'de olay yerinde bulunması söz konusu — yani ölüm gerçeği, olay sırasında zaten belgelenmiştir. Sorun cesetlerin varlığı değil, failin kim olduğudur.

✓ [BELGELENDİ] Olay yeri kaydına göre yedi ceset birlikte bulunmuş, kurşuna dizildikleri öğrenilmiştir. TİHV raporu da köy dışına çıkarılıp kurşuna dizildiklerini belirtmektedir.^[1,4]

Silahlı öldürme: belgelendi. Aynı olay: belgelendi. Yedi mağdur: belgelendi. Fail: kesin değil.

10. “PKK Yaptı” Teorisinin de Kendi Sorunu Var

→ [AKTARILDI] İçişleri Bakanlığı'nın 1992 anlatımında dört PKK mensubunun geldiği belirtilmektedir; ama açık kaynaklarda bu dört kişinin kimlikleri, yakalanmaları, fotoğrafları, silahları, parmak izleri veya balistik eşleşmesi gibi ayrıntılar görünmemektedir.^[1]

▲ METODOLOJİK UYARI: Bu, “PKK yaptı” ifadesinin 1992'nin resmî açıklaması olduğunu, ama mahkemece kesinleşmiş bir fail tespiti olmadığını gösteriyor. JİTEM teorisinin sorunu da aynı türden: 2019'da mahkeme, sanıkların örgüt üyeliği/yöneticiliği suçlamaları açısından beraat vermiş, diğer bazı suçlamaları zamanaşımından düşürmüştür. Yani JİTEM teorisi de ceza yargılamasında kesinleşmiş bir fail teorisi haline gelmemiştir.

11. Dosyanın Bugünkü En Doğru Hukuki Tanımı

1992'de "PKK" sonucuna hangi somut delillerle ulaşıldığı, Tuzluca dosyasının belki de ana sorusu. Elimizde şimdilik iki tarihçe var: Tarihçe A (resmî 1992 anlatımı) — PKK'lılar geldi, Abdulkaki'yi traktörüyle götürdü, yedi kişiyi aldı, üç kilometre uzağa götürüp öldürdü, güvenlik kuvveti olay yerinde değildi. Tarihçe B (2014 JİTEM anlatımı) — JİTEM/Bıçak Timi geldi, PKK kılığına girdi, köylülerden yardım istedi, kendi traktörleriyle yedi kişiyi götürdü, yargısız infaz etti. İlginç biçimde olay mekanizmasının bazı ayrıntıları birbirine şaşırtıcı derecede benziyor; ama fail tamamen değişiyor.

▲ METODOLOJİK UYARI: Ne PKK'nın yaptığı yönünde kesinleşmiş bir ceza mahkemesi hükmü, ne de JİTEM'in yaptığı yönünde kesinleşmiş bir mahkûmiyet bulunuyor. Dosyanın bugün için en doğru hukukî tanımı: "Faili kesin olarak belirlenmemiş, yedi kişilik toplu bir öldürme vakası."

12. Dosya Sonucu

DOSYA SONUCU	
Belgelendirilen	1 Aralık 1992'de Tuzluca Köyü'nde yedi kişinin silahla öldürüldüğü ve cesetlerin birlikte bulunduğu; traktör ayrıntısının hem 1992 hem 2014 anlatımlarında yer aldığı.
Tanıklıkla ileri sürülen	İçişleri Bakanlığı'nın PKK anlatımı; gizli tanık Oğuz'un JİTEM/Bıçak Timi anlatımı; savcılığın Ahmet Boncuk'un talimatıyla işlendiği iddiası; Eyüp Bölük'ün PKK emareleri anlatımı.
Bağımsız doğrulanan	Yedi kişinin öldürüldüğü, olay tarihi ve traktör ayrıntısı çoklu kaynaktan tutarlı biçimde yer almaktadır.
Doğrulanamayan	Failin kesin kimliği; Bıçak Timi'nin gerçek üye sayısı (6 mı 11 mi); 1992'deki "PKK" tespitinin dayandığı somut deliller.
Yargısal sonuç	2019'da Kızıltepe davasında örgüt suçlamalarından beraat, diğer suçlamalardan zamanaşımı kararı verilmiştir. Ne PKK'nın ne JİTEM'in sorumluluğuna ilişkin kesinleşmiş bir mahkûmiyet bulunmaktadır.

13. Bölüm Sonucu

Tuzluca dosyası, JİTEM araştırmasının en önemli metodolojik dersini veriyor: aynı maddi çekirdeğe (yedi ölü, traktör, köyden çıkarılma) sahip bir olay, beş farklı kaynaktan beş farklı fail anlatısıyla karşımıza çıkabiliyor.

! [DOĞRULANAMADI] Bu kitap, bu beş anlatıdan hiçbirini otomatik olarak doğru kabul etmiyor; her birini kendi kaynağıyla ve kanıt düzeyiyle kaydediyor.

JİTEM ile yerel güç ağları arasındaki fark

Yüksekova ve Kocaeli dosyalarını incelerken yeni bir metodolojik problem ortaya çıkıyor.

Kutlu Savaş raporunda yayımlanan anlatımlarda Yüksekova'daki bazı aktörlerin PKK adına para toplama, uyuşturucu kaçakçılığı, fidye için kaçırma ve başka kaçakçılık faaliyetleriyle ilişkilendirildiği aktarılıyor. Kaynak zinciri burada:

DGM ifadesi → Kutlu Savaş Raporu → Cumhuriyet
şeklinde ilerliyor.

Bu ciddi bir belge zinciri.

Ancak burada çok dikkatli olmamız gerekiyor.

Bir bölgede güvenlik görevlileri, itirafçılar, korucular ve yerel güç odakları arasında ilişkiler bulunması:

“Bütün bu ağ JİTEM'dir.”

sonucunu otomatik olarak doğurmaz.

Araştırmada 1990'lardaki personel ile 1993-1996 Kızıltepe personeli arasında doğrudan personel geçişini gösteren belgenin henüz bulunamamış olması bunun en önemli negatif bulgularından biridir.

Dolayısıyla kitapta artık:

JİTEM

ile

JİTEM'le kesişen yerel güvenlik/kaçakçılık ağları
arasında açık bir ayırım yapacağım.

Bu ayırım, kitabın spekülatif bir “tek örgüt” modeline dönüşmesini engeller.

Kaynakça

[1] Kızıltepe İddianamesi; gizli tanık Oğuz'un ifadeleri.

[2] Cumhuriyet gazetesi, 2014.

[3] Kızıltepe İddianamesi, Bıçak Timi personel listesi.

[4] Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV), 1992 tarihli rapor.

Bu noktada görsel kullanmadım. Burada geçen hiçbir isim, kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı bulunmadıkça suçlu olarak nitelenmemiştir.

XXX. BÖLÜM

**MENDUH DEMİR VE ŞEYHMUS KABAN:
HELİKOPTER İDDİASININ TAM SÜRECİ**



1. XI. Bölümdeki Notun Tamamlanması

MENDUHH DEMİR / ŞEYHMUS KABAN	Mart 1995 (iddia edilen)	Mardin
----------------------------------	--------------------------	--------

XI. Bölümde, Eşref Hatipoğlu'na yönelik en ağır iddiayı — helikopterden atma iddiasını — yalnızca kaynağını belirterek ve azami temkinle aktarmış, mahkemenin bu konudaki nihai kararını o bölümde ayrıntılandırmamıştım. Burada, kaynak dosyamda bulduğum çok daha ayrıntılı süreç bilgisiyle bu dosyayı tamamlıyorum — nihai mahkeme kararı dahil.

2. Savcılığın Teorisi

? [İDDİA EDİLDİ] Savcılığın 2014 iddianamesindeki modele göre Menduh Demir ve Şeyhmus Kaban güvenlik güçleri tarafından sağ olarak yakalanmış, Mardin Jandarma'da sorgulanmış, ardından bir helikopterle götürülüp buradan atılarak öldürülmüştür.^[1]

Bu iddia doğruysa, olay yalnızca gizli bir infaz değil, askerî bir hava platformunun kullanıldığı bir yargısız infaz olur — bu, dosyayı olağanüstü ağır kılan bir unsur.

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Böyle bir eylem, bir veya iki kişinin kendi inisiyatifiyle gerçekleştirdiği gizli bir cinayetten çok daha büyük bir kurumsal kapasite gerektirir: helikopter, pilot, uçuş, görev emri, personel, gözetimdeki kişilerin helikoptere alınması, uçuş güzergâhı, iniş/kalkış kayıtları gibi çok sayıda iz bırakması beklenir.

3. Savunmanın Karşı Teorisi: Mayın Patlaması

→ [AKTARILDI] 2016 duruşmasında Eşref Hatipoğlu'nun kendisi, bu olayla ilgili devlet arşivlerinde belgeler bulunduğunu söylemiştir. Savunmasına göre iki kişi Mardin İl Jandarma Komutanlığı'na teslim edilmiş, burada sorgulanmış, sorguya dayanılarak bir “yer gösterme” faaliyeti yapılmıştır. Daha sonra bir mağarada tuzaklı bir mayına basıldığı, patlama sonucu öldüklerine ilişkin doktor raporu ve tutanaklar bulunduğu ileri sürülmüştür.^[1]

Bu, savcılığın anlatımından tamamen farklı bir olay modeli sunuyor:

SAVCILIK: Yakalama → Sorgu → Helikopter → Helikopterden Atma → Ölüm
SAVUNMA: Yakalama → Mardin Jandarma → Sorgu → Yer Gösterme → Mağara → Tuzaklı Mayın → Patlama → Ölüm

İki anlatım arasında, ölümün gerçekleşme biçimi konusunda temel bir çelişki var.

4. Tanık Delilinin Zayıflığı

→ [AKTARILDI] Hatipoğlu'nun müdafii, duruşmada iddianamenin helikopterden atma kısmının iki kişinin ifadesine dayandığını söylemiştir. Bu iki kişiden birinin, iki şahsın canlı ele geçirildiğini, Hatipoğlu'nun bulunduğu helikopterle gittiklerini, daha sonra helikopterden atılarak öldüklerini “duyduklarını” söylediği aktarılmıştır.^[1]

◇ **Kritik Kelime: “Duyduk”:** Savunma avukatının aktardığına göre bu tanık, helikopterden atılma olayını bizzat görmediğini, bu bilgiyi bir üstteğmenden duyduğunu söylemiştir. Daha da önemlisi, o üstteğmenin dosyada bu yönde bir beyanı bulunmadığı savunma tarafından ileri sürülmüştür. Bu durumda delil zinciri “olay ← tanık ← üstteğmen” şeklinde ikinci/üçüncü el bir anlatım haline geliyor — bu, ceza hukuku bakımından önemli bir zayıflıktır.

5. Kod Adları: Bedran ve Devran

→ [AKTARILDI] Hatipoğlu duruşmada, iki kişinin “Bedran” kod adlı Şeyhmus Kaban ve “Devran” kod adlı Menduh Demir olduğunu söylemiştir. ^[1]

Bu, araştırma için yeni bir kapı açıyor: 1990'ların Jandarma istihbarat belgelerinde kişinin gerçek adı yerine örgütsel kod adı kullanılabiliyordu. Bu yüzden bu isimlere ilişkin ileri bir arşiv taramasında yalnızca gerçek isimle değil, kod adlarıyla da arama yapılması gerekiyor.

6. Ortak Nokta: Sağ Ele Geçirilme

Dosyadaki büyük soru şudur: Menduh Demir ve Şeyhmus Kaban 1995'te sağ olarak ele geçirildi mi? Hem savcılık hem savunma bu noktada “evet” diyor — yani taraflar en azından sağ ele geçirilme konusunda hemfikir. Asıl çelişki, ölüm biçiminde: helikopterden atma mı, mayın patlaması mı?

7. Mahkeme Ne Dedi? 9 Eylül 2019 Kararı

✓ [BELGELENDİ] 9 Eylül 2019 tarihli kararda Eşref Hatipoğlu, Menduh Demir ve Şeyhmus Kaban'a yönelik tasarlayarak öldürme suçlarından beraat etmiştir. ^[2]

■ **YARGI SONUCU — Menduh Demir / Şeyhmus Kaban: Mahkeme, helikopterden atma iddiasını sanık açısından sabit görmemiştir. Bu, ceza yargılamasındaki kesin sonuçtur.**

◇ **Bu Karar “Mayın Patlaması Kesin Doğru” mu Demek?:** Hayır. Beraat, savcılığın isnadının sanığın mahkûmiyeti için yeterince kanıtlanmadığı anlamına gelir. Mahkeme, mutlaka “mayın patladı” şeklinde yeni bir hüküm kurmuş olmak zorunda değildir. Dolayısıyla üç ayrı sonuç ortaya çıkıyor: helikopterden atılma — kanıtlanmadı. Mayın patlaması — yalnızca savunma teorisi olarak kaldı, mahkemece ayrıca kanıtlanmış bir olgu haline gelmedi. Ölümün tam mekanizması — bugünkü açık kaynaklarla kesinleştirilemiyor.

8. XI. Bölümdeki Uyarının Doğrulanması

XI. Bölümde bu iddiayı aktarırken şu uyarıyı yapmıştım: “Mahkeme bunu doğrulanmış bir maddi vakıa olarak kabul etmemiştir; dosya sonunda ilgili suçlamaların önemli bölümü zamanaşımı nedeniyle düşmüştür.” Şimdi elimizdeki daha ayrıntılı bilgiyle bu ifadeyi netleştirebiliyoruz: bu isnat zamanaşımından değil, doğrudan beraat kararıyla sonuçlanmıştır. Bu, kitabın ilk yazımında temkinli ama biraz belirsiz bırakılan bir noktanın, ek araştırmayla netleştirilmesinin iyi bir örneğidir.

9. Dosya Sonucu

DOSYA SONUCU	
Belgelendirilen	İki kişinin (Menduh Demir, Şeyhmus Kaban) 1995'te güvenlik güçlerince sağ ele geçirildiği konusunda hem savcılık hem savunmanın hemfikir olduğu; 9 Eylül 2019'da Eşref Hatipoğlu'nun bu iki kişiye yönelik tasarlayarak öldürme suçlarından beraat ettiği.

DOSYA SONUCU	
Tanıklıkla ileri sürülen	Savcılığın helikopterden atma iddiası; savunmanın mağarada tuzaklı mayın patlaması teorisi.
Bağımsız doğrulanan	Sağ ele geçirilme konusunda taraflar arasındaki ortaklık.
Doğrulanamayan	Helikopterden atma iddiasının doğruluğu (tanık delili “duyduk” düzeyinde kalmıştır); mayın patlaması teorisinin doğruluğu (mahkemece ayrıca kanıtlanmış değildir); ölümün gerçek mekanizması.
Yargısal sonuç	9 Eylül 2019'da Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesi, Eşref Hatipoğlu'nu bu iki kişiye yönelik tasarlayarak öldürme suçlarından beraat ettirmiştir.

10. Bölüm Sonucu

Bu bölüm, kitabın en ağır isnatlarından birinin — helikopterden atma iddiasının — tam hukukî sürecini, savcılığın ve savunmanın karşıt teorilerini ve mahkemenin nihai beraat kararını ortaya koyuyor.

! [DOĞRULANAMADI] Mahkemenin beraat kararı, olayın hiç gerçekleşmediği anlamına gelmez; yalnızca bu belirli sanığın bu belirli isnattan mahkûm edilecek kadar somut delille bağlanamadığı anlamına gelir. Ölümün gerçek mekanizması, mevcut kaynaklarla hâlâ açık bir sorudur.

Bu bölümle birlikte, kaynak dosyamdaki büyük olay dosyalarının derinlemesine işlenmesini tamamlamış oluyorum. Bir sonraki bölümde, kitabın büyük sentezine — Sonuç ve Kanıt Matrisi'ne — geçiyorum.

Kaynakça

[1] Kızıltepe İddianamesi; 2016 duruşma tutanakları (Eşref Hatipoğlu'nun ve müdafinin beyanları).

[2] Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesi, 9 Eylül 2019 tarihli karar.

Bu noktada görsel kullanmadım. Eşref Hatipoğlu bu isnattan beraat etmiştir; kesinleşmiş bir mahkûmiyet bulunmamaktadır.

XXXI. BÖLÜM

**YEŞİL'İN KAYBOLMASI VE NİHAİ
DEĞERLENDİRME**



1. Bir Kod Adının Sessizliğe Karışması



[AKTARILDI] Mahmut Yıldırım'ın 1996'dan sonra kamuoyunda görülmediği ve akıbetinin kesin olarak bilinmediği kabul edilen bir konudur. ^[1]

! [DOĞRULANAMADI] Öldürüldüğü, yurt dışına kaçtığı, devlet tarafından saklandığı veya başka bir kimlikle yaşadığı yönünde çok sayıda teori bulunmaktadır; bunlardan hiçbiri bu kitap için kesin gerçek olarak yazılmamaktadır. ^[1]

VII. Bölümde Yeşil'in MİT ve Jandarma ile ilişkisini 1996'ya kadar ayrıntılı olarak izlemiştim. Bu bölüm, o dosyanın 1996 sonrası akıbetini ve kitabın Yeşil hakkındaki nihai değerlendirmesini sunuyor.

2. “Yeşil Öldü” İddiası

→ [AKTARILDI] Susurluk döneminde devlet görevlilerinin Yeşil'in öldüğü yönünde çeşitli açıklamalar yaptığı, sonrasında ise bu açıklamaların birbiriyle çeliştiği TBMM tartışmalarına yansımıştır. ^[1]

▲ METODOLOJİK UYARI: Devletin kendi görevlilerinin dahi bu konuda çelişkili açıklamalar yapması, Yeşil'in akıbetinin kesinlik kazanmadığının açık bir göstergesidir. Bu nedenle “Yeşil öldü” ya da “Yeşil hâlâ yaşıyor” şeklinde bu kitapta kesin bir cümle kurmuyorum.

3. Hukuki Sonuç: Hiçbir Zaman Yargılanamadı

✓ [BELGELENDİ] Musa Anter davasında Yeşil sanık olarak yer almıştır; JİTEM Ana Davası'nda da Mahmut Yıldırım sanıklar arasındaydı. Ancak 2025'te JİTEM Ana Davası zamanaşımı nedeniyle sona ermiştir. ^[1]

Bu yüzden Yeşil hakkında Musa Anter veya diğer faili meçhul olaylar bakımından kesinleşmiş bir cinayet mahkûmiyeti bulunmuyor — VII. Bölümdeki Hukuki Durum kutusunda zaten belirttiğim bu sonuç, burada bir kez daha teyit ediliyor.

4. Delil Seviyesine Göre Tam Özet

VII. Bölümde ayrı ayrı ele aldığım bulguları, burada tek bir özet tabloda topluyorum:

Bulgu	Kanıt Düzeyi
Mahmut Yıldırım = Yeşil (kimlik eşleşmesi)	Yüksek
1953 Solhan doğumlu	Yüksek (MİT raporu)
1973'te Jandarma tarafından kullanıldı	Yüksek (MİT bilgi notu)
1973'te MİT tarafından da kullanılmaya başlandı	Yüksek (MİT bilgi notu)
JİTEM ile bağlantısı	Orta
JİTEM operasyonlarında çalıştığı	Orta
Musa Anter'i öldürdüğü	Orta (ciddi iddialar, kesin hüküm yok)
Veli Küçük'le doğrudan teması	Orta

Bulgu	Kanıt Düzeyi
MİT tarafından operasyonlarda kullanılması	Yüksek/Orta (Eymür + devlet raporu)
Resmî kadrolu MİT personeli olması	Düşük (açık kaynakta kesin değil)
1996 sonrası akıbeti	Düşük (kesin değil)

Kaynak: Kutlu Savaş / Susurluk Raporu; Mehmet Eymür'ün açıklamaları; TBMM tutanakları; Musa Anter/JİTEM Ana Dava dosyası.

5. Musa Anter ile Yeşil Dosyasının Kesişen Zaman Çizelgesi



◇ **Bu Zincir Neyi Gösteriyor, Neyi Göstermiyor?:** Bu zincir, iddiayı tarihsel olarak güçlendiriyor — beş ayrı kaynak/dönem, birbirinden bağımsız biçimde Yeşil'i Anter cinayetiyle ilişkilendiriyor. Ama zincir, ceza hukuku bakımından hiçbir noktada kesinleşmiyor: hiçbir aşamada Yeşil mahkeme önüne çıkmamış, savunması alınmamış, kesinleşmiş bir hükümle bağlanmamıştır.

6. En Önemli Soru: “Yeşil Devletin Adamı mıydı?”

Şu an elimizdeki belgeler ışığında, evet — devletin çeşitli güvenlik ve istihbarat kurumları tarafından kullanıldığına ilişkin ciddi ve bazı dönemler için doğrudan devlet kaynaklı kayıtlar var. Ancak “tek bir kurumun resmî kadrolu personeliydi” şeklinde bir genelleme yapmak doğru değil.

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Daha doğru ifade: Yeşil, devletin farklı güvenlik/istihbarat birimleri tarafından farklı dönemlerde kullanılan bir saha kaynağı/operasyonel eleman olarak belgelenmektedir. “Yeşil JİTEM'di” demek de aynı nedenle fazla basit bir formüldür — kendisi zaman zaman Jandarma, zaman zaman MİT, zaman zaman JİTEM ile ilişkilendirilen, kurumlar arası bir sınır aktörüdür (bkz. XXIII. Bölüm, “Sınır Aktör” şeması).

7. Bölüm Sonucu

Yeşil dosyası, hiçbir zaman tam olarak kapanmayan bir dosya olarak kalıyor: kendisi hiç yakalanmadı, hiç yargılanmadı, akıbeti hâlâ belirsiz. Ama bu belirsizlik, kendisiyle ilgili bütün iddiaları da geçersiz kılmıyor — MİT'in kendi raporları, Eymür'ün tanıklığı ve Musa Anter dosyasının AİHM'e kadar giden süreci, Yeşil'in devlet güvenlik sistemiyle gerçek ve önemli bir ilişkisi olduğunu güçlü biçimde gösteriyor.

! [DOĞRULANAMADI] Bu kitap için, Yeşil'in 1996 sonrası akıbeti ve kendisine atfedilen cinayetlerdeki kesin sorumluluğu, mevcut kaynaklarla kesinleştirilememektedir.

Sanık Profilleri İçin Standart Şablon

Alan	Her kişi için gösterilecek bilgi
Görevi	Dönemsel görev ve kurum bağlantısı; mümkünse resmî kayda dayalı.
Tarih	Görev / birlik / olay açısından belirleyici tarihler.
Birlik	Görev yaptığı birim veya tim; kaynağın niteliği açıkça belirtilir.
JİTEM bağlantısı	Belge, iddianame, tanık veya başka kaynak; doğrudan kanıt ile iddia ayrılır.
Olay	Kişinin hangi olay veya dosyada hangi sıfatla geçtiği.
Yargı sonucu	Beraat, düşme, zamanaşımı, devam eden yargılama veya sonuç bulunamadığı açıkça yazılır.

Kaynakça

[1] Kutlu Savaş / Susurluk Raporu; Mehmet Eymür'ün açıklamaları; TBMM tutanakları; Musa Anter/JİTEM Ana Dava dosyası (bkz. VII. ve IX. Bölüm kaynakçaları).

XXXII. BÖLÜM

Kocaeli ve Yüksekova Çeteleri



1. Bir Güvenilirlik Yükseltmesi

XXVII. Bölümde Yüksekova Çetesi'ni yalnızca bir blog arşivine dayanarak, düşük güvenilirlik uyarısıyla aktarmıştım. Burada, aynı konuyu çok daha sağlam bir kaynağa — TBMM Susurluk Araştırma Komisyonu'nun kendi resmî inceleme başlıklarına ve dönemin Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan Kutlu Savaş Raporu metnine — dayanarak yeniden ve çok daha güvenilir biçimde ele alıyorum.

✓ [BELGELENDİ] TBMM Susurluk Komisyonu raporunun inceleme bölümünde Mehmet Hadi Özcan/Kocaeli Çetesi ile Yüksekova Çetesi ayrı başlıklar altında incelenmiştir. Bunlar sonradan araştırmacıların birbirine yakıştırdığı konular değil, 1997'de TBMM'nin doğrudan inceleme başlıklarıdır.^[1]

→ [AKTARILDI] Raporda, TBMM'nin JİTEM ile bu iki yapılanma arasında zaman zaman ilişki, zaman zaman çatışma şeklinde organik bir bağlantı bulunduğunu belirttiği aktarılmaktadır.^[1]

2. Kocaeli Çetesi: Genel Çerçeve

✓ [BELGELENDİ] Kocaeli Çetesi, 13 Haziran 1996'da Kocaeli Emniyet Müdürlüğü operasyonu ile ortaya çıkarılmıştır. Örgütün Kocaeli, Adapazarı, Bursa, Rize, İstanbul, Hatay, Antalya ve İzmir'e uzandığı; cinayet, yaralama, adam kaçırma, tehdit, fidye, haraç, araç hırsızlığı, sahte belge ve uyuşturucu gibi suçlarla ilişkilendirildiği aktarılmaktadır. 32 kişi yakalanmış, 28'i tutuklanmıştır.^[2]

Bu, Kocaeli Çetesi'ni JİTEM araştırmasındaki bir “yan dosya” olmaktan çıkarıp kendi başına incelenmesi gereken büyük bir Susurluk dosyası hâline getiriyor.

2.1. Veli Küçük Bağlantısı: Üç Farklı Tanıklık

→ [AKTARILDI] TBMM Komisyonu'na verilen Hadi Özcan ifadesinde, Kocaeli İl Jandarma Alay Komutanı Veli Küçük'ü tanımadığını, ancak bir kez telefonla görüştüğünü söylediği aktarılmaktadır.^[3]

? [İDDİA EDİLDİ] Buna karşılık Hanefi Avcı, Komisyona verdiği ifadede Hadi Özcan'ın MİT'le sürekli görüştüğünü, Veli Küçük'ün mafya ile sıkı diyalog içerisinde olduğunu iddia etmiştir.^[3]

? [İDDİA EDİLDİ] Jandarma Astsubay Hüseyin Oğuz ise Veli Küçük'ün Yeşil'i tanıdığını, Yeşil'in Küçük'ün sözünden çıkmadığını, Yeşil'in önce polisle, daha sonra JİTEM'le çalışmaya başladığını iddia etmiştir.^[3]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Burada üç ayrı tanıklık var: Hadi Özcan'ın ifadesi yalnızca bir telefon görüşmesini kabul ediyor; Hanefi Avcı'nın ifadesi daha geniş bir mafya/MİT/Jandarma ilişkisi iddiasında; Hüseyin Oğuz'un ifadesi ise doğrudan bir Veli Küçük-Yeşil-JİTEM bağlantısı iddiasında. Bunların her birini ayrı bir tanıklık olarak tutuyorum; tek bir “kanıt” gibi birleştirmiyorum.

→ [AKTARILDI] 24 Ocak 1997 tarihli Radikal gazetesine atıf yapan bir arşiv kaydında, Hadi Özcan'ın iki kardeşinin öldürülmesiyle ilgili yargılandığı, tetikçi Savaş Uzun'un suçu üstlenmesi üzerine serbest kaldığı ve hakkında toplam 18 dosya bulunduğu aktarılmaktadır. Aynı kaynakta Hanefi Avcı'nın, Hadi Özcan'ın MİT'le çalıştığını, Veli Küçük'le ilişkili olduğunu, Duran Fırat ve “Yeşil” ile görüştüğünü öne sürdüğü de aktarılmaktadır.^[4]

2.2. BOTAŞ Bağlantısı

? [İDDİA EDİLDİ] Susurluk Komisyonu'na aktarılan Hadi Özcan anlatımında, BOTAŞ'taki çamurlu petrol (slop oil) işinde çıkar sağlanması için kişiler arasında bağlantılar kurulduğu, bunun üzerinden para kazanıldığı ve Abdullah Çatlı'nın da BOTAŞ'tan iş aldığı ileri sürülmektedir.^[3]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Komisyon tutanağındaki bu iddia, BOTAŞ'ın kurumsal olarak suça karıştığını kanıtlamaz. Araştırılması gereken: BOTAŞ ihale dosyaları, şirket kayıtları, ödeme kayıtları ve personel bağlantıları. Bu kitap için bu belgelere ulaşamamıştır.

2.3. Aynı Çevrede İç Çatışma

? [İDDİA EDİLDİ] Hadi Özcan'ın Komisyona verdiği anlatımda, kendisinin Muşavvat Dervişoğlu ile birlikte Yeşil, Kürşat Yılmaz ve Abdullah Çatlı'yı öldürmeyi düşündüğü; Yeşil'in de Çatlı'yı öldürmek istediği iddia edilmektedir.^[3]

◇ **Tek Bir “Çete” Değil, Rekabet Halinde Bir Ekosistem:** Bu, önemli bir araştırma uyarısı veriyor: JİTEM/Susurluk çevresindeki bütün aktörleri tek bir hiyerarşiye bağlı tek bir “çete” olarak düşünmek yanlış olabilir. Aynı çevredeki aktörler arasında işbirliği, rekabet ve çatışma aynı anda bulunmuş olabilir. Bu, TBMM raporundaki “JİTEM ile Kocaeli/Yüksekova yapıları arasında kimi zaman ilişki, kimi zaman çatışma” değerlendirmesiyle örtüşüyor. Bu, XIII. Bölümde kurduğum ağ haritasını daha da karmaşıklaştıran, ama daha gerçekçi kılan bir bulgu.

3. Yüksekova Çetesi: Genel Çerçeve

→ [AKTARILDI] 7 Şubat 1998 tarihli Cumhuriyet sayfasında Kutlu Savaş raporunun tam metni yayımlanırken, Yüksekova dosyası da ayrıntılı biçimde aktarılmıştır. Rapora göre Yüksekova'daki yapılanmanın yükselişinde “Havar” kod adlı Kahraman Bilgiç'in 1994'te güvenlik güçlerine teslim olması ve itirafçı olarak operasyonlara katılması önemli bir aşamadır.^[5]

→ [AKTARILDI] Bilgiç'in Diyarbakır DGM'deki anlatımına göre, Yüksekova Sınır Tabur Komutanı Kanber Oğur kendisine PKK adına para toplama ekibi oluşturma teklifinde bulunmuş; sonrasında Bilgiç, Yüksekova Dağ ve Komando birlikleriyle PKK'ye karşı operasyonlara katıldığını anlatmıştır.^[5]

? [İDDİA EDİLDİ] Kutlu Savaş raporunun Cumhuriyet'teki yayımlanmış metninde Bilgiç'in anlatımına göre bölgede PKK adına para toplama, uyuşturucu kaçakçılığı, zengin ailelerin kaçırılıp fidye istenmesi, Irak'tan küçükbaş hayvan kaçakçılığı gibi faaliyetlerin bulunduğu ve bunların bazı üst düzey askerlerin bilgisi dahilinde gerçekleştiğinin ileri sürüldüğü aktarılmaktadır.^[5]

Kaynak katmanı burada özellikle sağlam: Bilgiç'in DGM ifadesi → Kutlu Savaş raporu → 1998 Cumhuriyet gazetesi. Üç ayrı belgeleme aşaması mevcut.

3.1. Abdullah Canan Dosyası

→ [AKTARILDI] Yüksekova dosyasının kamuoyuna taşınmasında önemli olaylardan biri, Hakkâri CHP eski milletvekili Esat Canan'ın yeğeni Abdullah Canan'ın 17 Ocak 1996'da Yüksekova'dan Hakkâri'ye giderken kaybolması ve 21 Şubat 1996'da Yüksekova yakınlarında ölü bulunmasıdır. Ailenin ölümünden Binbaşı Mehmet Emin Yurdakul'u sorumlu tuttuğu bildirilmektedir.^[5]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu, aile tarafından yöneltilen bir sorumluluk isnadıdır — kesinleşmiş bir mahkeme tespiti değildir. Bu dosya için olay yeri, otopsi, kayıp başvurusu, aile ifadeleri ve Yüksekova soruşturması kayıtlarının ayrıca araştırılması gerekiyor.

3.2. Hüseyin Oğuz'un İhbarı ve Soruşturmanın Durdurulması İddiası

→ [AKTARILDI] Kutlu Savaş raporunda Astsubay Kıdemli Başçavuş Hüseyin Oğuz önemli bir kaynak olarak ortaya çıkmaktadır. Oğuz'un, soruşturma sırasında bazı ifadelerin üst makamlara gönderildiğini, daha sonra soruşturmanın durdurulduğunu, bazı askerî makamların soruşturmanın devam etmesini istemediğini anlattığı 1998 Cumhuriyet'te yayımlanmıştır.^[5]

? [İDDİA EDİLDİ] Oğuz, Hakkâri Jandarma Alay Komutanı Necati Kılıçkaya, Taktik Alay Komutanı Albay Ersan Alkan ve Yüksekova Jandarma Komutanı Mithat Gül'ü, soruşturmanın devam etmesini istemeyen kişiler olarak göstermiştir.^[5]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bunlar Oğuz'un beyanlarıdır, kesinleşmiş mahkeme tespitleri değildir. Ama bu iddianın kendisi kadar önemli olan şey, 1998 tarihli Cumhuriyet'in bunu gerçek zamanlı olarak yayımlamış olmasıdır — böylece sonraki yıllarda yeniden anlatılan bir hikâyeden ziyade, 1990'ların sonunda mevcut bir soruşturma kaydı elde ediyoruz.

→ [AKTARILDI] Oğuz'un anlatımına göre sorgulamanın altıncı gününde durdurulduğu, hazırlanan bilgilerin Genelkurmay, Jandarma Genel Komutanlığı ve İçişleri Bakanlığı gibi üst makamlara gittiği, ardından soruşturmanın devam etmesinin engellendiği aktarılmaktadır.^[5]

3.3. “Yüksekova Çetesi JİTEM'in Bir Koluydu” İddiası

? [İDDİA EDİLDİ] Daha sonraki mahkeme anlatımlarında Oğuz'un “Yüksekova çetesi JİTEM'in bir koluydu” şeklinde ifade verdiği kaydedilmiştir.^[6]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu sonraki kayıt, önceki 1998 materyallerinden bağımsız bir ikinci katmandır. Ama “Yüksekova Çetesi kesin olarak JİTEM'in alt koluydu” demek yerine, “Hüseyin Oğuz daha sonraki beyanlarında Yüksekova Çetesi'ni JİTEM'in bir kolu olarak niteledi” demek gerekiyor.

3.4. 1997'de Yeniden Açılan Soruşturma

→ [AKTARILDI] 1 Mart 1997 tarihli Cumhuriyet sayfasına göre Diyarbakır DGM Savcılığı, Hüseyin Oğuz'un Susurluk Komisyonu'na verdiği bilgiler üzerine Yüksekova Çetesi üyelerini yeniden sorgulamaya almıştır. Midyat Cezaevi'nden Diyarbakır'a getirilenler arasında Kahraman Bilgiç ve çeşitli özel tim mensupları, polis ve korucular bulunmaktadır.^[6]

Susurluk ne ki, Türkiye'nin Güneydoğu politikası bile değişir. (Savcı Nihat Çakır, Cumhuriyet, 1 Mart 1997 [6])

→ [AKTARILDI] 1 Haziran 1999 tarihli Cumhuriyet sayfasına göre dava o tarihte hâlâ devam etmektedir.^[7]

4. Bu İki Dosyanın JİTEM Araştırmasındaki Yeri

Kocaeli ve Yüksekova çeteleri, JİTEM'in kendisi değildir — bunlar TBMM'nin ayrı incelediği, ayrı suç örgütleridir. Ama her ikisi de JİTEM ile aynı isimler (Veli Küçük, Yeşil), aynı coğrafya (Yüksekova, Güneydoğu OHAL bölgesi) ve aynı Susurluk soruşturma ekosistemi üzerinden keşiliyor.

◇ **Dört Ayrı Belge Zinciri:** Araştırmayı dört ayrı zincire ayırmak faydalı: (A) JİTEM'in kurumsal varlığı — 1995 gazete kayıtları → TBMM Faili Meçhul Komisyonu → 1997 Susurluk Komisyonu → 1998 Kutlu Savaş raporu. (B) İbrahim Babat hattı — Babat anlatımı → Susurluk Ek-10 → Başbakanlık Teftiş Kurulu → Cihaner soruşturması → JİTEM davası. (C) Veli Küçük/Nurettin Ata hattı — Susurluk raporu → telefon numarası → TBMM soru önergesi → Jandarma cevabı. (D) JİTEM dışındaki Susurluk ağı — JİTEM ↔ Kocaeli Çetesi ↔ Yüksekova Çetesi ↔ yurt dışı operasyonları ↔ örtülü ödenek. Bu dördünü birbirine karıştırmadan ayrı ayrı incelemek gerekiyor; bu bölüm esas olarak (D) zincirini derinleştirmiştir.

5. Bölüm Sonucu

Kocaeli ve Yüksekova çeteleri, JİTEM araştırmasının sınırlarını netleştiren iki önemli komşu dosyadır. Her ikisi de TBMM'nin resmî inceleme konusu olmuş, her ikisinde de JİTEM'le kesişen isimler (Veli Küçük, Yeşil) bulunmuş, her ikisinde de soruşturmanın önündeki engellere ilişkin çağdaş basın kayıtları (1997-1999 Cumhuriyet) mevcuttur.

! [DOĞRULANAMADI] Ama bu iki çetenin JİTEM'in resmî bir “alt kolu” olduğu, mevcut kaynaklarla kesin olarak kanıtlanmış değildir; bu, tek bir tanığın (Hüseyin Oğuz) sonraki beyanına dayanan bir nitelendirmedir.

Bu bölümle, kaynak dosyamda tespit ettiğim büyük tematik alanların taranmasını tamamlamış oluyorum. Bir sonraki bölümde, kitabın büyük sentezine — Sonuç ve Kanıt Matrisi'ne — geçiyorum.

Kaynakça

- [1] TBMM Susurluk Araştırma Komisyonu Raporu, 1997.
- [2] TBMM CDN arşivi (Kocaeli Çetesi operasyon verileri).
- [3] TBMM Susurluk Komisyonu'na verilen Hadi Özcan, Hanefi Avcı ve Hüseyin Oğuz ifadeleri.
- [4] Radikal gazetesi, 24 Ocak 1997.
- [5] Cumhuriyet gazetesi, 7 Şubat 1998 (Kutlu Savaş Raporu'nun tam metni).
- [6] Cumhuriyet gazetesi, 1 Mart 1997.
- [7] Cumhuriyet gazetesi, 1 Haziran 1999.

Bu noktada görsel kullanmadım. Burada geçen hiçbir isim, kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı bulunmadıkça suçlu olarak nitelenmemiştir.

EK BÖLÜM — Özel Harp, Kontrgerilla, Kaçakçılık ve Hizbullah İddiaları



1. Dört Ayrı İddia Kümesi

Burada, kitabın önceki bölümlerinde dağınık biçimde değinilen dört iddia kümesini bir araya getiriyorum: JİTEM'in Özel Harp Dairesi/Kontrgerilla ile ilişkisi, Hizbul-Kontr/Hizbullah iddiaları, kaçakçılık/silah/uyuşturucu iddiaları ve bunlarla kesişen gazeteci cinayetleri veri seti. Bu dördü de, kitabın metodolojik ilkesine sadık kalarak, kesin kurumsal eşitlikler olarak değil, kaynağına bağlı iddialar olarak sunuyorum.

2. JİTEM ve Özel Harp Dairesi / Kontrgerilla / Stay-Behind

→ [AKTARILDI] Yabancı akademik literatürde JİTEM, Türkiye'nin daha eski Counter-Guerrilla/stay-behind yapılanmalarının 1990'lardaki devamı veya dönüşmüş biçimleriyle ilişkilendirilmektedir. ^[1]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Burada kesin bir kurumsal eşitlik kurmuyorum. “JİTEM = Özel Harp Dairesi” şeklinde bir cümle, mevcut kaynakların desteklediğinden daha ileri bir iddiadır. Doğru ifade: bazı akademik çalışmalar JİTEM'i, Türkiye'deki daha eski kontrgerilla/devlet içi paramiliter ağların 1990'lardaki devamlılığı bağlamında ele almaktadır. Bu, akademik bir yorum çerçevesidir — kesinleşmiş bir kurumsal soy kütüğü değildir.

Bu akademik çerçeve, XIII. Bölümde ele aldığım MİT-Susurluk-Ergenekon ağıyla kavramsal olarak örtüşüyor; ama oradaki bulgularım gibi, burada da bağlantı ile kurumsal özdeşlik arasındaki farkı korumam gerekiyor.

3. “Mardin Kontrgerillası”: 8 Aralık 1991

→ [AKTARILDI] 2000'e Doğru dergisinin 8 Aralık 1991 tarihli “Kimlikleri ve Eylemleriyle İşte Mardin Kontrgerillası” başlıklı haberinde, Mardin, Ömerli, Savur, Nusaybin, Midyat, Batman ve İdil çevresinde beş aylık dönemde 22 kişinin öldüğü ve 5 kişinin yaralandığı ileri sürülmektedir. ^[2]

→ [AKTARILDI] Haberde, beyaz Renault kullanan, Kürtçe konuşan, gerilla kıyafetli, Jandarma subaylarının yönettiği ve itirafçıların bulunduğu bir tim anlatılmaktadır. ^[2]

Bu, VI. ve XXIX. Bölümlerde kurduğum operasyon modeliyle (aldatma yoluyla kontrol, sivil araç, karma personel) dikkat çekici bir örtüşme gösteriyor — ama bu kez 2014 sonrası bir itirafçı anlatımından değil, 1991'in kendisinden, çağdaş bir gazetecilik araştırmasından geliyor.

◇ **1991'den Bir Çağdaş Kaynak:** Bu haberin değeri burada: JİTEM/kontrgerilla iddiaları 2004 sonrası itirafçı anlatımlarıyla değil, olayların yaşandığı dönemde, bağımsız bir araştırmacı gazetecilik ürünü olarak ortaya çıkmıştır. 2000'e Doğru'nun kişi adlarını Başbakanlık ve İçişleri Bakanlığı'na, iki TSK personelinin isimlerini de Genelkurmay'a ilettiği aktarılmaktadır — yani bu, yalnızca yayımlanmış bir haber değil, resmî makamlara iletilen bir ihbar niteliği de taşıyor.

4. Kaçakçılık İddiaları ve Jandarma'nın Resmî Tepkisi

→ [AKTARILDI] 2000'e Doğru'nun haberinde JİTEM ile ilişkilendirilen subaylara yönelik silah/uyuşturucu kaçakçılığı iddiaları da yer almaktadır. Haber sonrasında Jandarma Genel Komutanlığı'nın soruşturma yapabilmek için bilgi ve belge istediği, ardından haberi veren subayların isimlerini talep ettiği aktarılmaktadır. Gazeteci Soner Yalçın'ın kaynaklarını açıklamayı reddettiği bildirilmektedir. ^[2]

◇ Kurumlar Arası Yazışma Zinciri: Bu, 1992'de JİTEM konusunda yayın → Jandarma'nın habere resmî tepki vermesi → yazılı kurumlar arası yazışma zincirini gösteriyor. Bu, 2000'lerde geriye dönük kurgulanmış bir anlatı değil; olayların yaşandığı dönemde devletin kendi içinde iz bırakan bir sürece işaret ediyor.

▲ METODOLOJİK UYARI: Bu kitapta “JİTEM uyuşturucu ticareti yaptı” şeklinde kesin bir ifade kullanmıyorum. Doğru ifade: 1991-1992'de JİTEM ile ilişkilendirilen bazı subaylara yönelik kaçakçılık iddiaları basında yer almış, Jandarma bu haberler üzerine resmî olarak harekete geçmiştir. Bu iddiaların hangi ölçüde doğru olduğu, bu kitap için ayrıca doğrulanamamıştır; XIII. ve XXXII. Bölümlerde ele aldığım Susurluk/Kocaeli/Yüksekova çeteleri araştırmasındaki mali/kaçakçılık iddialarıyla aynı temkinli çerçevede değerlendirilmelidir.

5. 1992: JİTEM ve Hizbullah Arasındaki İddia Ağı

→ [AKTARILDI] 16 Şubat 1992'de 2000'e Doğru, “Hizbullah, Çevik Kuvvet Merkezinde Eğitiliyor” başlıklı bir kapak haberi yayımlamıştır. Haberi hazırlayan derginin Diyarbakır temsilcisi Halit Güngen, iki gün sonra Diyarbakır'da öldürülmüştür.^[3]

▲ METODOLOJİK UYARI: Bu olayın JİTEM bağlantısı çeşitli Kürt basın kaynaklarında ileri sürülmektedir; ama bu bağlantı ile cinayetin hukuki kesinliği birbirinden ayrılmalıdır. Bu kitapta “JİTEM Halit Güngen'i öldürdü” demiyorum; doğrusu: Güngen, Hizbullah'ın güvenlik güçleriyle ilişkisine dair bir haber yayımladıktan iki gün sonra öldürülmüş, bu olayın JİTEM bağlantısı bazı kaynaklarda iddia edilmiştir, ancak kesinleşmiş bir yargısal tespit bu kitap için bulunamamıştır.

Bu olayın önemi şurada: 1992'de JİTEM tartışması yalnızca faili meçhul cinayetler konusunda değil, Hizbullah-devlet güvenlik yapısı ilişkileri konusunda da basında yer alıyordu. Bu dosyayı, XXVII. Bölümde ele aldığım Hizbul-Kontr iddiasından ayrı ama ona komşu bir dosya olarak tutuyorum.

6. Hizbul-Kontr İddiasının Hatırlatılması

? [İDDİA EDİLDİ] XXVII. Bölümde ayrıntılı ele aldığım gibi, Arif Doğan 2011'de Ergenekon davasındaki ifadesinde PKK'ya karşı kullanılmak üzere “Hizbul-Kontr” adını verdiği bir yapı oluşturduğunu ileri sürmüştür.^[4]

Bu bölümdeki 2000'e Doğru arşivi, Doğan'ın 2011'deki bu iddiasından yaklaşık yirmi yıl önce, 1992'de, JİTEM-Hizbullah ilişkisine dair bağımsız bir basın kaydının zaten var olduğunu gösteriyor. Bu, iki farklı dönemden gelen iki ayrı kaynağın (1992 gazetecilik araştırması ve 2011 mahkeme beyanı) benzer bir iddia alanına işaret ettiğini gösteriyor — ama bu, ikisinin aynı somut olguyu kanıtladığı anlamına gelmiyor.

7. Gazeteci Cinayetleri: Bir Veri Seti

Bu noktada topladığım isimleri, 1992-1994 döneminde öldürülen veya kaybolan gazetecilerin bir listesi olarak sunuyorum:

Tarih	İsim	Not
8 Haziran 1992	Hafız Akdemir	Özgür Gündem muhabiri; Hizbullah/“Hizbulkontra” ve JİTEM işbirliği iddialarına ilişkin haberler yaptığı bildirilmektedir

Tarih	İsim	Not
18 Şubat 1992	Halit Güngen	2000'e Doğru Diyarbakır temsilcisi; "Hizbullah, Çevik Kuvvet Merkezinde Eğitiliyor" haberinden iki gün sonra öldürüldü
20 Eylül 1992	Musa Anter	Bkz. IX. Bölüm — tam dosya
1992-1994	Yahya Orhan, Hüseyin Deniz, Namık Tarancı, Kemal Kılıç, Mehmet İhsan Karakuş, Ferhat Tepe, Cengiz Altun, Çetin Ababay	Aynı dönemde öldürülen/kaybolan diğer gazeteciler; her biri ayrı ayrı doğrulanmalıdır

Kaynak: 2000'e Doğru dergisi arşivi; Özgür Gündem gazetesi tarihçesi (30 Mayıs 1992'de yayına başlamıştır); TBMM araştırma önergesi kayıtları.

→ [AKTARILDI] Özgür Gündem, Musa Anter'in 20 Eylül 1992'de JİTEM tarafından öldürüldüğünü yayınlarında ileri sürmüştür; gazete daha sonra defalarca kapatılmış ve 1994'te tamamen kapatılmıştır.^[5]

▲ METODOLOJİK UYARI: Bu tablodaki isimlerin her biri kendi ayrı olay dosyasıdır; hiçbirinin JİTEM bağlantısı bu kitap için ayrı ayrı doğrulanmamıştır (Musa Anter hariç — bkz. IX. Bölüm). Bu listeyi, "bu dönemde JİTEM bütün gazetecileri öldürdü" sonucuna varmak için değil, dönemin genel şiddet ortamını ve JİTEM iddialarının basın özgürlüğü tartışmasıyla nasıl kesiştiğini göstermek için sunuyorum.

8. Bölüm Sonucu

Burada, JİTEM'in Özel Harp Dairesi/Kontrgerilla ile akademik ilişkilendirilmesini, 1991-1992'nin çağdaş gazetecilik kayıtlarını (Mardin Kontrgerillası, Hizbullah-Çevik Kuvvet haberi), kaçakçılık iddialarını ve bunlarla kesişen gazeteci cinayetleri veri setini bir araya getirdim.

! [DOĞRULANAMADI] Bu dört iddia kümesinin hiçbirisi, JİTEM'i Özel Harp Dairesi'yle, Hizbullah'la veya sistematik bir kaçakçılık ağıyla kesin olarak özdeşleştirecek düzeyde kanıtlanmış değildir; ama hepsi, 1990'ların ilk yıllarından itibaren — yalnızca 2000'ler sonrası itirafçı anlatımlarından değil — bağımsız kaynaklarda iz bırakmış iddialardır.

Bu bölüm, kitabın ana metodolojik ilkesinin bir kez daha uygulanmasıdır: bağlantı, kurumsal özdeşlik anlamına gelmez; ama bağlantının kendisi de, yalnızca kitabın tezine uymuyor diye göz ardı edilmez.

Kaynakça

- [1] Akademik literatürde JİTEM'in Türkiye'deki kontrgerilla/stay-behind ağlarıyla ilişkilendirilmesine dair genel değerlendirmeler.
- [2] 2000'e Doğru dergisi, 8 Aralık 1991 (“Mardin Kontrgerillası” haberi) ve ilişkili kaçakçılık iddiaları.
- [3] 2000'e Doğru dergisi, 16 Şubat 1992 (“Hizbullah, Çevik Kuvvet Merkezinde Eğitiliyor”).
- [4] Arif Doğan'ın 2011 tarihli Ergenekon davası ifadesi (bkz. XXVII. Bölüm).
- [5] Özgür Gündem gazetesi tarihçesi ve arşivi.
- Bu noktada görsel kullanmadım. Burada geçen hiçbir isim, kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı bulunmadıkça suçlu olarak nitelenmemiştir.

XXXIII. BÖLÜM

Kızıltepe (IV): Sanık Profilleri



1. Bireysel Delil Matrisi Yöntemi

X-XII. Bölümlerde Kızıltepe davasını toplu olarak ele almıştım. Burada, kaynak dosyamda bulduğum çok daha ayrıntılı bir yöntemi uyguluyorum: her sanığı, kendine özgü altı faktörlü bir matrisle inceliyorum — olay (o gün görevli miydi?), araç, silah, tanık, iletişim ve emir. Bu yöntem, iddianameyi tekrar etmek yerine gerçek bir delil çaprazlaması yapmamızı sağlıyor.

▲ **METODOLOJİK UYARI: önemli bir uyarı: bir sanığın 2003-2008 döneminde başka bir sanıkla telefonla görüştüğü tespit edilmişse, bu 1990'lardaki belirli bir cinayete otomatik olarak bağlanamaz. Sonraki yıllardaki iletişimi geriye doğru yorumlamıyoruz; bu yalnızca personel ağının sonraki dönem bağlantılarını gösterir.**

2. Ünal Alkan

→ [AKTARILDI] İddianamedeki modele göre Bıçak Timi, Ahmet Boncuk yönetiminde Ünal Alkan, Abdurrahman Kurğa, Ramazan Çetin, Mehmet Salih Kılıçaslan, Mehmet Emin Kurğa ve İsmet Kandemir'den oluşmaktadır; bu timin 1992-1996 arasında faaliyet gösterdiği ve 22 kişinin kaçırılma/öldürülme olaylarına bağlandığı ileri sürülmektedir. ^[1]

→ [AKTARILDI] 2016 duruşma kayıtlarında Ünal Alkan savunmasını yapmış; savunma tarafının genel çizgisi “Bıçak Timi diye bir yapı olmadığı, iddiaların gerçeği yansıtmadığı, suçlamaların siyasi olduğu” şeklindedir. ^[2]

✓ [BELGELENDİ] Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 9 Eylül 2019 tarihli kararında Ünal Alkan, silahlı örgüt üyeliği suçundan beraat etmiştir; öldürme isnatlarının önemli bölümünde zaman aşımı uygulanmıştır. TİHV'nin 2019 raporu ve T24 de bu beraati doğrulamaktadır. ^[3]

▲ **METODOLOJİK UYARI: Bu nedenle “Ünal Alkan JİTEM/Bıçak Timi üyesi olarak mahkûm oldu” ifadesi kesinlikle kullanılamaz. Doğrusu: “Savcılık Ünal Alkan'ı Bıçak Timi/JİTEM yapılanmasına dahil etti; ancak mahkeme örgüt üyeliği suçlamasından beraat kararı verdi.”**

Bireysel delil matrisi:

Unsur	Kanıt Düzeyi
Kızıltepe'de asker olarak görev	Yüksek
“BTR tim komutanı” olduğuna ilişkin tanıklık	Orta
Bıçak Timi'ne dahil edilmesi	Orta (savcılık iddiası)
Hasan Atilla Uğur'la telefon bağlantısı (2003-2008)	Yüksek (iletişim kaydı, ama geç döneme ait)
22 olayın faili olarak gösterilmesi	Orta (iddianame)
Bireysel cinayet mahkûmiyeti	Yok
Örgüt üyeliği mahkûmiyeti	Yok — beraat

? [İDDİA EDİLDİ] İddianameye göre Ramazan Çetin'in telefonu Hasan Atilla Uğur'un rehberinde “Ramo” olarak kayıtlıydı; bu hattın Arif Doğan'la 2003'te dört, Veli Küçük'le 2007'de iki, Mehmet Şener Eruygur'la 2006'da iki görüşme yaptığı iddianamede aktarılmaktadır. ^[1]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu bağlantı 1990'lar için doğrudan kanıt değildir; ama personel ağı araştırmasında ciddi bir izdir. Ünal Alkan → Hasan Atilla Uğur → Ramazan Çetin → (Arif Doğan / Veli Küçük / Mehmet Şener Eruygur) şeklinde bir iletişim ağı ortaya çıkıyor — bu, XII. Bölümde kurduğum telefon ağı modeliyle tutarlıdır.

3. Ahmet Boncuk

→ [AKTARILDI] İddianameye göre Boncuk, 1992 Şubatında Kızıltepe'ye Komando Bölük Komutanı olarak atanmış, kendisine bağlı dört tim bulunduğunu kendisi beyan etmiştir. ^[1]

→ [AKTARILDI] Boncuk kendi savunmasında JİTEM ve Bıçak Timi yöneticiliği iddialarını reddetmektedir. ^[4]

✓ [BELGELENDİ] Kızıltepe davasında Boncuk hakkında örgüt üyeliği/yöneticiliği suçlamasından beraat kararı verilmiş; öldürmeye ilişkin isnatların önemli bölümünde de zamanaşımı uygulanmıştır. Diyarbakır Barosu'nun sonraki değerlendirmesinde Boncuk ve bazı diğer sanıklar bakımından belirli öldürme suçlarının zamanaşımına uğradığından söz edilmektedir. ^[5]

Bireysel delil matrisi:

Unsur	Kanıt Düzeyi
1992 Şubatında Kızıltepe'ye atanması	Yüksek (kendi beyanı)
Komando Bölük Komutanı olması	Yüksek
Kendisine bağlı 4 tim bulunması	Yüksek (kendi beyanı)
Korucularla operasyonlara çıkması	Yüksek/Orta (tanık)
Hasan Atilla Uğur'la birlikte görev yapması	Yüksek/Orta
JİTEM/Bıçak Timi yöneticiliği	Orta (savcılık iddiası, Boncuk reddediyor)
Örgüt üyeliği mahkûmiyeti	Yok — beraat

Sonuç: “Savcılık tarafından Bıçak Timi/JİTEM yöneticisi olarak suçlandı; ancak mahkeme bu örgütsel sorumluluğu mahkûmiyetle sabitlemedi.”

4. Eşref Hatipoğlu: Genişletilmiş Dosya

✓ [BELGELENDİ] Mahkeme, Hatipoğlu hakkında silahlı terör örgütü kurma/yönetme suçundan ve Menduh Demir ile Şeyhmus Kaban'ı tasarlayarak öldürme suçundan beraat kararı vermiştir. ^[6]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bugün “Hatipoğlu bu iki kişiyi helikopterden attı” şeklinde kesin bir tarihsel hüküm kuramayız. Doğru ifade: “Kızıltepe iddianamesi, Hatipoğlu'nun sağ ele geçirilen iki kişiyi helikoptere alıp daha sonra attırdığı yönünde kuvvetli şüphe bulunduğunu ileri sürmüştü; Hatipoğlu bunu reddetmiş; mahkeme 2019'da bu öldürme suçlamasından beraat vermiştir.” Beraat, “mayına basarak öldüler kesin olarak kanıtlandı” anlamına da gelmez; yalnızca Hatipoğlu'nun tasarlayarak öldürme suçunu işlediğinin sabit bulunmadığı anlamına gelir. İki senaryo da (yer gösterme/mayın patlaması veya helikopterden atma) mevcut kayıtlarla kesin olarak kapatılamıyor.

✓ [BELGELENDİ] 2013 tarihli DNA raporu, bulunan kemik kalıntılarının Menduh Demir ve Şeyhmus Kaban'a (kod adı Bedran) ait olduğunu, aile örnekleriyle uyumlu bulgularla doğrulamıştır. ^[7]

◇ **DNA Ne Kadarını Doğruluyor?:** İki kişinin öldüğü ve bulunan kalıntıların onlara ait olduğu konusunda ciddi maddi delil var. Ama DNA, fail bağlantısını kurmuyor — kalıntıların kime ait olduğunu göstermesi, ölüm nedenini veya sorumluyu göstermez.

◆ **BELGE ÇELİŞKİSİ:** Menduh Demir/Şeyhmus Kaban olayının tarihi kaynaklara göre değişiyor: bazı bölümlerde 15 Mart 1995, iddianame ve duruşma materyallerinde Mayıs 1995, bazı kaynaklarda 13/14 Mayıs olarak geçmektedir. Bu nedenle bu kitapta “1995 ilkbaharında gerçekleşen Menduh Demir-Şeyhmus Kaban olayı” ifadesini kullanıyor, olay yeri/operasyon tutanağındaki kesin tarih bulunana kadar tek bir gün dayatmıyoruz.

Bu dosyada araştırma için hâlâ bulunması gereken on belge var: Mardin Alay Komutanlığı teslim tutanağı, Mardin İl Jandarma sorgu tutanakları, yer gösterme tutanağı, mağara olay yeri tutanağı, 1995 ölü muayene/doktor raporu, patlayıcı/mayın inceleme raporu, 1995 askerî helikopter uçuş kayıtları, pilot ve uçuş ekibi listeleri, ve tanıklar Bahri Okra ile Feysel Şenol'un tam ifadeleri.

Hatipoğlu'nun dosyasının Hasan Atilla Uğur'dan farkı: Uğur için ana mesele 1993-1996 Kızıltepe görev dönemi boyunca çok sayıda tanıklık ve genel Bıçak Timi iddiasıyken, Hatipoğlu için mesele tek bir olayda (Menduh/Bedran) çok spesifik bir helikopter iddiası ve alternatif resmî kayıt anlatısıdır — bu, Hatipoğlu dosyasını olay bazında daha test edilebilir kılıyor.

5. Abdurrahman Kurğa, Mehmet Emin Kurğa ve İsmet Kandemir

→ [AKTARILDI] Bu üç geçici köy korucusu, iddianamede Bıçak Timi üyesi olarak gösterilmektedir. Her üçü de operasyonlara Ahmet Boncuk ile birlikte katıldıklarını, ancak “Bıçak Timi” adlı gizli bir örgüte üye olmadıklarını savunmuşlardır. ^[1,8]

→ [AKTARILDI] Abdurrahman Kurğa ile ilgili dosyada, kendisinin gerçekten operasyonlara katılmış olduğu — reddetmediği bir husus — ile “Bıçak Timi” adlı özel bir infaz yapısına dahil olduğu iddiası arasında bir ayrım bulunmaktadır. ^[8]

→ [AKTARILDI] 2013'te Mehmet Emin Kurğa ailesi içinde hâlâ telefonla temas halinde olduğuna ilişkin bir iletişim kaydının iddianamede yer aldığı bildirilmektedir. ^[9]

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu üç sanık için de aynı ayrım geçerli: “gerçekten operasyonlara katıldılar” (büyük ölçüde kabul edilen bir husus) ile “gizli bir infaz timine örgütlü biçimde üye oldular” (savcılık iddiası, sanıklarca reddedilen) arasındaki fark. Mahkeme, dokuz sanığın tamamı için örgüt üyeliği suçlamasından beraat kararı vermiştir.

6. “Bıçak Timi ≠ Komando Timi” Sorusu

Kaynak dosyamda ortaya çıkan önemli bir araştırma sorusu: Bıçak Timi diye adlandırılan yapı, Ahmet Boncuk'un resmî Komando Bölük'ündeki dört timden biri miydi, yoksa bunların dışında, gizli ve ayrı bir yapı mıydı? Bu, “gizli tim” ile “resmî operasyon birimi” ayrımı bakımından davanın en zayıf halkalarından biridir.

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu soruyu çözmek için Boncuk'un resmî hizmet cetveli, dört timin resmî personel listeleri ve Bıçak Timi'ne özgü ayrı bir görevlendirme belgesi (varsa) karşılaştırılmalıdır. Bu kitap için böyle bir karşılaştırma yapılamamıştır.

7. Bölüm Sonucu

Burada, X-XII. Bölümlerde toplu olarak ele aldığım Kızıltepe sanıklarını bireysel delil matrisleriyle yeniden inceledim. Ortaya çıkan tablo tutarlı: her sanık için resmî görev kaydı güçlü, örgütsel/Bıçak Timi bağlantısı savcılık iddiası düzeyinde, ve dokuz sanığın tamamı için örgüt üyeliği mahkûmiyeti yok — beraat.

! [DOĞRULANAMADI] Bireysel matris yöntemi, hiçbir sanık için “belirli bir olayda o gün orada olduğu, o silahı kullandığı, o aracı sürdüğü” düzeyinde tam bir kanıt zinciri kuramamıştır; bu, mevcut açık kaynakların sınırıdır, kesin bir masumiyet veya suçluluk tespiti değildir.

Ne biliyoruz, neyi yalnızca ileri sürüyoruz?

Araştırmanın sonunda artık daha net bir tablo ortaya çıkıyor.

BELGELENDİ

Jandarma bünyesinde 1987'den itibaren bir istihbarat yapılanmasının bulunduğuna ilişkin resmî/dava kayıtları vardır.

1988-1990 döneminde JİTEM adının kullanıldığına ilişkin kayıtlar bulunmaktadır.

Personel, görev, teşkilat ve bazı mali belgeler bu yapılanmanın yalnızca soyut bir kavram olmadığını göstermektedir.

GÜÇLÜ BİÇİMDE DESTEKLENEN

Cem Ersever'in JİTEM içindeki rolü,

Arif Doğan'ın yapılanmayla bağlantısı,

bazı personelin Jandarma istihbarat yapılanmasındaki görevleri,

bazı olaylarda güvenlik görevlileri veya istihbarat bağlantılarının bulunması,

çeşitli bağımsız kaynaklar tarafından kesişen biçimde desteklenmektedir.

İDDİA EDİLEN

JİTEM'in çok sayıda faili meçhul cinayette doğrudan operasyonel rol aldığı,

belirli komutanların olayları organize ettiği,

Yeşil'in birçok olayda bizzat rol aldığı,

itirafçıların planlı bir operasyon ağı içerisinde kullanıldığı

yönünde çok sayıda iddia bulunmaktadır.

DOĞRULANAMAYAN

Bütün bu olayların tek bir merkezi komutadan yürütüldüğü,

1990'ların bütün faili meçhullerinin JİTEM tarafından işlendiği,

belirli kişi ve olaylar arasında ceza hukuku standardında kesin emir-komuta bağı bulunduğu

mevcut kaynaklarla kesinleştirilememektedir.

Bu ayrım benim için kitabın en önemli sonucudur.

Çünkü araştırma ilerledikçe JİTEM'in tarihsel ve kurumsal izleri güçlenirken, belirli bir cinayetin belirli bir kişi tarafından ve belirli bir emirle işlendiğini kanıtlama problemi ortadan kalkmamıştır. Kitabın mevcut nihai değerlendirmesi de bu ayrımı açık biçimde ortaya koymaktadır.

Dolayısıyla kitabın ulaştığı sonuç:

“Her şey kanıtlandı.”

değildir.

Ama:

“Hiçbir şey kanıtlanamadı.”

da değildir.

Gerçekte ortaya çıkan tablo bu iki uç noktanın arasındadır.

Bazı şeyleri artık biliyoruz.

Bazı şeyleri güçlü biçimde destekleyebiliyoruz.

Bazı şeyler hâlâ tanıklık düzeyinde.

Ve bazı sorular, bütün araştırmaya rağmen bugün hâlâ açık.

JİTEM dosyasının asıl ağırlığı da burada yatıyor.

Sonuç	İçerik
BELGELENDİ	Jandarma istihbarat yapılanması ve belirli dönemlerde JİTEM adının kullanılması
GÜÇLÜ DESTEKLENİYOR	Bazı personel ve olay bağlantıları
İDDİA EDİLDİ	Belirli cinayetlerde JİTEM rolü
DOĞRULANAMADI	Bütün 1990'ların tek merkezden yönetildiği ve tüm faili meçhullerin JİTEM tarafından işlendiği iddiası

Sonuç

İçerik

EK BÖLÜM — Kanıt Hiyerarşisi ve Kaynak Metodolojisi



1. Neden Ayrı Bir Metodoloji Bölümü?

Kitap boyunca kullandığım dört dil seviyesini (BELGELENDİ / İDDİA EDİLDİ / AKTARILDI / DOĞRULANAMADI) Araştırma ve Sorumluluk Notu'nda tanıtmıştım. Burada, bu dört seviyenin altında yatan daha ayrıntılı bir kaynak hiyerarşisini — kitap boyunca örtük biçimde uyguladığım, ama şimdiye kadar tek bir yerde toplu olarak göstermediğim on bir kaynak türüne dayanan editoryal değerlendirme çerçevesini — açıkça ortaya koyuyorum.

▲ **METODOLOJİK UYARI:** Bu sıralama mekanik ve mutlak bir hukuk kuralı değildir. Bir mahkemenin kanıt değerlendirme usulü ile bu kitabın editoryal kaynak değerlendirmesi aynı şey değildir. Bu, kitabın kendi araştırma ve sunum yöntemidir — okuyucunun her iddianın hangi türden bir kaynağa dayandığını hızlıca anlayabilmesi için tasarlanmış bir araçtır.

2. On Bir Kaynak Türü ve Editoryal Değerlendirme Çerçevesi

Kitap boyunca kullandığım kaynakları, güvenilirlik ağırlığına göre şu sırayla değerlendiriyorum:

#	Kaynak Türü	Tanım	Kitaptaki Örnek
1	Orijinal resmî belge	Devlet kurumunun kendi ürettiği, sahteliği iddia edilmeyen belge	Jandarma'nın 11 Ekim 2012 açıklaması
2	Mahkeme dosyasına girmiş belge	Orijinal belgenin bir dava dosyasına resmî olarak girmiş sureti	Kızıltepe İddianamesi'ndeki personel listeleri
3	Mahkeme / iddianame değerlendirmesi	Bir savcı veya mahkemenin belgeler üzerinden yaptığı hukukî değerlendirme	9 Eylül 2019 Kızıltepe kararı
4	AİHM / AYM kararı	Uluslararası veya anayasal yargı organının kararı	Kaya/Türkiye, Anter ve Diğerleri/Türkiye
5	Bağımsız adli doğrulama	DNA, balistik, otopsi gibi bağımsız uzmanlık gerektiren bulgular	Murat Aslan DNA kimliklendirmesi
6	Birden fazla bağımsız tanık	Aynı olay için, birbirinden habersiz en az iki tanıklık	Şükran Aydın + 2009 soruşturma tanıkları
7	Dönem basını	Olayın yaşandığı döneme ait, çağdaş gazetecilik kaydı	Amnesty 1992, 2000'e Doğru 1991
8	Eski mensup anlatımı	İtirafçı veya eski görevlinin geriye dönük anlatımı	Abdülkadir Aygan'ın beyanları
9	Gazetecilik araştırması	Sonradan yapılan araştırmacı gazetecilik ürünü	T24, Bianet arşiv haberleri
10	Akademik yorum	Bilimsel literatürdeki değerlendirme ve yorumlar	Kontrgerilla/stay-behind akademik tartışması
11	Tekil/bağımsız doğrulaması olmayan iddia	Yalnızca bir kaynaktan geçen, başka hiçbir kayıtle kesişmeyen iddia	Blog kaynaklı Yüksekova/Gaffar Okkan iddiaları

Bu sıralama, kaynağın türüne göre genel bir ağırlık önerisidir; belirli bir iddianın gerçek kanıt değeri, her zaman o iddianın kendi bağlamında ayrıca değerlendirilmelidir.

3. Hiyerarşinin Mekanik Olmadığının Üç Örneği

Bu sıralamayı katı bir formül gibi uygulamadığımı göstermek için üç örnek veriyorum.

◇ **Örnek 1: Düşük Kademe, Yüksek Değer: IX. Bölümde ele aldığım Musa Anter dosyasında, Amnesty International'ın 1992 tarihli kaydı (7. kademe: dönem basını/uluslararası izleme) ile Aygan'ın 2004 anlatımı (8. kademe: eski mensup anlatımı) birlikte değerlendirildiğinde, AİHM'nin devletin soruşturma yükümlülüğünü ihlal ettiğine karar vermesine (4. kademe) zemin oluşturmuştur. Düşük kademedeki bir kaynak, üst kademedeki bir kararın gerekçesinin parçası olabiliyor.**

◇ **Örnek 2: Yüksek Kademe, Sınırlı Kapsam: XXIV. Bölümde ele aldığım Cizre davasında, 2015 beraat kararı (3. kademe) bulunmasına rağmen, bu karar “olaylar hiç yaşanmadı” anlamına gelmiyor — yalnızca bu belirli sanıkların mahkûmiyeti için somut delilin yeterli bulunmadığı anlamına geliyor. Yüksek kademedeki bir kaynak bile, kendi kapsamının sınırları içinde okunmalıdır.**

◇ **Örnek 3: Aynı Kademede Çelişki: Ek Bölüm — JİTEM mi, Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı mı?) ele aldığım Savaş Gevrekçi tanıklığı ile gizli tanık Oğuz'un beyanı, ikisi de aynı kademede (6. kademe: tanıklık) yer almasına rağmen birbiriyle doğrudan çelişmektedir. Bu durumda hiyerarşi tek başına bir çözüm sunmuyor; ek belge araştırması gerekiyor.**

4. Bu Hiyerarşi ile Dört Dil Seviyesi Arasındaki İlişki

On bir kademeli hiyerarşi ile Araştırma ve Sorumluluk Notu'ndaki dört dil seviyesi (BELGELENDİ/İDDİA EDİLDİ/AKTARILDI/DOĞRULANAMADI) birbirini tamamlıyor: hiyerarşi bir iddianın hangi TÜRDEN bir kaynağa dayandığını gösterirken, dört dil seviyesi o iddianın kitapta nasıl bir DİLLE ifade edileceğini belirliyor. Genel eğilim olarak 1-5. kademedeki kaynaklar BELGELENDİ diline, 6-8. kademedekiler İDDİA EDİLDİ veya AKTARILDI diline, 9-11. kademedekiler ise çoğunlukla DOĞRULANAMADI diline yaklaşır — ama bu otomatik bir dönüşüm değildir; her cümle kendi bağlamında ayrıca değerlendirilmiştir.

5. Renklendirme Sistemi Üzerine Not

Kitap boyunca kanıt düzeyini göstermek için Yüksek/Orta/Düşük (yeşil/sarı/kırmızı) renklendirmesini kullandım. Bu sistem, bazı okuyucuların aşına olabileceği ●●● işaret sistemiyle aynı mantığı taşır; ben bunu kitap boyunca renkli metin etiketleri olarak uyguladım.

▲ **METODOLOJİK UYARI: Bu renklendirme, hiçbir yerde “mahkemenin resmî kanıt standardı” gibi sunulmamıştır. Bu, kitabın kendi editoryal değerlendirme sistemidir — yazarın, elindeki kaynakları okuyucuya hızlıca özetlemek için geliştirdiği bir araçtır. Bir iddianın “Yüksek” olarak işaretlenmesi, o iddianın mahkemece kanıtlanmış olduğu anlamına gelmez; yalnızca kitabın değerlendirmesinde görece güçlü bir kaynak temeline sahip olduğu anlamına gelir.**

6. Bölüm Sonucu

Bu bölüm, kitap boyunca örtük biçimde uyguladığım kaynak değerlendirme yöntemini açık ve denetlenebilir hale getiriyor. Okuyucu, kitabın herhangi bir bölümündeki bir BELGELENDİ, İDDİA EDİLDİ, AKTARILDI veya DOĞRULANAMADI etiketini gördüğünde, bu bölümdeki on bir kaynak türü ve editoryal değerlendirme çerçevesiye geri dönerek, o etiketin hangi türden bir kaynağa dayandığını sorgulayabilir.

Bu şeffaflık, kitabın temel iddiasının bir parçasıdır: JİTEM hakkındaki tarihsel, hukukî ve belgesel verileri mümkün olduğunca sistematik, tarafsız, kaynak-temelli ve denetlenebilir biçimde ortaya koymak.

Kaynakça

Bu bölüm, kitabın I-XL. bölümlerinde uygulanan kaynak değerlendirme yönteminin bir sentezidir; ayrı bir kaynak listesi taşımamaktadır.

EK BÖLÜM — Kürt Hafızası ve Devlet Arşivi



1. İki Ayrı Anlatı, İki Ayrı Kayıt Türü

Kitap boyunca aynı olayları farklı kaynak türlerinden okuduk: resmî devlet belgeleri, mahkeme kararları, AİHM kayıtları, insan hakları raporları, itirafçı anlatımları ve Kürtçe/Kürt basınının kendi arşivi. Burada, bu son kaynak türünü — Kürt kamuoyunun JİTEM'e ilişkin kolektif hafızasını — kendi başına bir analiz konusu olarak ele alıyorum.

→ [AKTARILDI] Kürtçe/Kürt basınında JİTEM, büyük ölçüde 1990'ların kayıpları ve cinayetleriyle özdeşleşmiş, güçlü bir kolektif hafıza konusu haline gelmiştir. Türk devlet arşivinde ise, JİTEM adıyla geçici bir yapılanmanın varlığı kabul edilirken, bu örgütün bütün faili meçhul cinayetleri yöneten merkezi bir yapılanma olduğu kabul edilmemektedir.

Bu iki anlatı arasındaki farkın nedeni yalnızca siyasi bakış açısı değildir. Aynı zamanda hafıza ile hukukî ispat arasındaki temel bir fark söz konusudur.

2. Hafıza ile Hukukî İspat Arasındaki Fark

◇ Aynı Olayın İki Yüzü: Kürt toplumunun “bu kişiyi kimlerin aldığını gördük” şeklindeki yerel tanıklığı ile devletin “o kişi resmî gözaltına alınmadı” şeklindeki kaydı, aynı olayın iki farklı yüzünü oluşturabiliyor. Biri doğrudan görgüye ve toplumsal hafızaya dayanıyor; diğeri resmî kayıt sistemine dayanıyor. İkisi de kendi türünde bir gerçeklik iddiası taşıyor, ama ikisi de tek başına “hukukî ispat” anlamına gelmiyor.

▲ METODOLOJİK UYARI: Bu kitapta ne Kürt kamuoyunun hafızasını “doğrulanmamış söylenti” diye bir kenara atıyorum, ne de onu otomatik olarak hukukî kesinlikle eş tutuyorum. Yerel hafıza, kitabın “aktarıldı” ve “iddia edildi” düzeylerinde önemli bir kaynak kategorisidir — ama “belgelendi” düzeyine kendiliğinden yükselmez.

3. Musa Anter ve Vedat Aydın: İki Örnek

→ [AKTARILDI] Kürt basınında özellikle Musa Anter ve Vedat Aydın olaylarında, JİTEM bağlantısı çok daha kesin bir dille ifade edilmektedir. Uluslararası kurumlar ise “iddia / soruşturma / yeterli delil / etkili soruşturma” terminolojisini kullanmaktadır.

Bu farklılık bir çelişki değildir. Biri kolektif tarihsel hafıza ve gazetecilik geleneğidir; diğeri hukukî ispat standardıdır. IX. Bölümde ele aldığım Musa Anter dosyasında Özgür Gündem'in 1992'den itibaren JİTEM bağlantısını doğrudan ileri sürmesi ile AİHM'nin 2006'da yalnızca devletin soruşturma yükümlülüğünü ihlal ettiğine karar vermesi, tam olarak bu iki farklı kayıt türünün örneğidir.

Benzer biçimde, Rûdaw ve Kurdipedia gibi kaynakların Musa Anter dosyasını yıllardır JİTEM'in eylemi olarak sunması ile bu çalışmanın IX. Bölümde uyguladığı temkinli dilin (“İDDİA EDİLDİ”, “KANITLANAMADI”) yan yana durması gerekiyor — biri toplumsal hafızanın sesini, diğeri kitabın kendi kanıt standardını yansıtıyor.

4. Kullanılan Kaynak Kümeleri

Çalışmada kullanılan kaynakları beş büyük kümede topluyorum; bu, kitabın kaynak çeşitliliğini ve her kümenin kendi doğasını göstermek içindir:

Bu beş küme, Ek B'deki (Konsolide Kaynakça) ayrıntılı listenin tematik bir özetidir.

5. En Savunulabilir Tarihsel Model

Kitap boyunca topladığım bütün kaynakları (resmî belgeler, mahkeme kararları, AİHM/AYM kayıtları, insan hakları raporları, Kürt basını ve akademik literatür) bir araya getirdiğimde ulaştığım en savunulabilir tarihsel model şudur:

1980'lerin sonunda PKK'ya karşı mücadelede Jandarma bünyesinde güçlendirilen istihbarat yapıları ortaya çıktı. 1988-1990 arasında JİTEM adı açık biçimde kullanıldı. 1990'dan sonra isim ve komuta yapıları çeşitli değişikliklerden geçti; buna rağmen Jandarma istihbarat grup ve timleri Güneydoğu'da faaliyetlerini sürdürdü. Bu yapılar içerisinde subaylar ve astsubayların yanı sıra itirafçılar, muhbirler ve yerel unsurlar kullanıldı. 1990'larda zorla kaybetmeler, işkence ve yargısız infazlara ilişkin çok sayıda vaka ortaya çıktı; bunların bir bölümü JİTEM'le ilişkilendirildi. Bazı olaylarda tanık ve maddi delil zinciri oluşmasına rağmen, ceza yargılamalarının önemli bölümü beraat, soruşturma yetersizliği veya zamanaşımı nedeniyle esastan sonuçlanmadı.

Bu model, elimizdeki açık kaynakların hepsini en az zorlayan açıklamadır. “JİTEM hiç olmadı” önermesi de, “JİTEM kesinlikle vardı ve bütün cinayetleri o işledi” önermesi de bu modelle bağdaşmıyor; ikisi de kaynakları kendi tezine göre aşırı basitleştiriyor.

◇ **Kitabın Merkezi Cümlesi: JİTEM adıyla anılan ve Jandarma istihbarat yapıları içinde faaliyet gösterdiğine dair güçlü kaynak ve tanıklıklara dayanan bir örgütsel/operasyonel yapılanmanın var olduğu değerlendirilmektedir; bu yapının bazı ağır insan hakları ihlalleri ve faili meçhul dosyalarıyla bağlantısı konusunda ciddi delil ve tanıklıklar bulunuyor, ancak olayların tamamını tek bir örgütsel emir-komuta zincirine bağlayan yargısal bir sonuç bulunmuyor.**

6. Bu Bölümün Kendi İlkesi

Bu bölümü yazarken kendime koyduğum kural şuydu: hiçbir toplumsal grubun hafızasını otomatik olarak “doğru” veya “yanlış” ilan etmemek. Kürt kamuoyunun JİTEM hafızası, on yıllara yayılan bir tanıklık, kayıp ve yas deneyiminin ürünüdür; bu deneyimi “yalnızca siyasi bir anlatı” diye küçümsemek, kitabın kaynak çeşitliliği ilkesine aykırı olurdu. Aynı şekilde, bu hafızayı sorgusuz sualsiz hukuki kesinlik olarak sunmak da, kitabın “hiçbir iddiayı kaynağından daha güçlü hale getirme” ilkesine aykırı olurdu.

▲ **METODOLOJİK UYARI: Bu kitapta Kürt basınından gelen bir bilgi, kaynağı belirtilerek (“Rûdaw'a göre”, “Kurdipedia'nın aktardığına göre”) ve uygun dil seviyesiyle (çoğunlukla AKTARILDI veya İDDİA EDİLDİ) kullanılmıştır — tıpkı Türk basını, resmî belgeler veya uluslararası kurum raporlarının kullanıldığı gibi. Hiçbir kaynak türüne, sırf kökeni nedeniyle otomatik bir güven veya güvensizlik atfedilmemiştir.**

7. Bölüm Sonucu

Burada, kitabın kaynak çeşitliliğinin en hassas boyutunu — devletin resmî kayıtları ile Kürt kamuoyunun kolektif hafızası arasındaki farkı — ele aldım. Bu fark, bir tarafın yalan söylediği diğer tarafın doğru söylediği anlamına gelmiyor; hafıza ve hukukî ispatın farklı doğalara sahip olduğu, ve bir tarihsel olayın her iki kayıt türünde de iz bırakabileceği anlamına geliyor.

Kitap boyunca kullandığım kaynak çeşitliliğinin sonunda ulaştığım nihai değerlendirme, bu iki anlatı türünü birbirine düşman değil, birbirini tamamlayan iki kayıt sistemi olarak görmek gerektiğidir: biri olayların toplumsal hafızada nasıl yaşadığını, diğeri bu hafızanın hukukî sistemde ne ölçüde karşılık bulduğunu gösteriyor.

Kaynakça

Bu noktada adı geçen Kürtçe/Kürt basın kaynaklarının (Rûdaw, RojNews, Kurdipedia) tam atıfları, ilgili olay bölümlerinin (özellikle VIII, IX. Bölümler) kaynakçalarında bulunmaktadır.

XXXIV. BÖLÜM
ARA SENTEZ VE KANIT MATRİSİ
❖ ❖ ❖

1. Kitabın Yolculuğu

Buraya kadar ele alınan bölümlerde, JİTEM adıyla anılan yapının kuruluşundan bugüne uzanan belge, tanıklık, mahkeme kararı ve uluslararası hukuk kayıtlarını birlikte izledim. I-VII arasında kurumun kendisini; VIII-XXII arasında olay dosyalarını; XXIV-XXXIII arasında ise kaynak taramasının ortaya çıkardığı ek dosyaları ele aldım. XXXV-XL arasında Keleci, Fethi Yıldırım, JİTEM'in mekânı, 13 dava / 83 kişi, zamanaşımı ve cezasızlık ile Anayasa Mahkemesi başvurusunu ayrıca inceledim. Böylece kitabın ilk bölümünden beri kurduğum araştırma çizgisini buraya kadar getirdiğim bulgular ve güncel yargı sonuçlarıyla bu ara senteze ulaştırdım.

Bu ara sentezde, buraya kadar toplanan malzemeyi üç ana başlıkta — kurumsal kronoloji, kişiler ve olay dosyaları — bir araya getiriyorum.

2. Ana Tarihsel Bulgu: Kurumsal Kronoloji

1988'de JİTEM/Jandarma İstihbarat ve Terörle Mücadele Grup Komutanlığı adının kullanılmaya başlandığına ilişkin belgeler bulunmaktadır. İstihbarat, sorgu ve operasyonun aynı yapı içinde bütünleştiği yönündeki anlatımlar ise bu döneme ilişkin ayrıca incelenen ve karşı delilleri bulunan iddialardır.

◇ Buraya Kadar Çıkan Ortak Sonuç: Hiçbir bölüm, bu kronolojiyi çürütmedi. Tam tersine, Kızıltepe'deki personel belgeleri, Cizre'deki hizmet kayıtları, Kocaeli/Yüksekova çetelerindeki TBMM tutanakları ve AİHM kararlarının hepsi, bu temel zaman çizelgesiyle tutarlı bilgiler sundu. Bu, kitabın en sağlam bulgusudur: JİTEM adının ve buna bağlı Jandarma istihbarat yapılanmasının belirli dönemlerdeki tarihsel varlığına ilişkin güçlü belgesel kayıtlar bulunmaktadır.

3. Tüm Kişiler: Özet Kanıt Tablosu

Kitap boyunca ayrıntılı Hukuki Durum kutularıyla ele aldığım isimleri, burada tek bir özet tabloda topluyorum:

İsim	Özet	Genel Kanıt
Burhanettin Bigalı	JİTEM'in kuruluşuyla ilişkilendirilen / kuruluş emri iddiası bulunan Jandarma Genel Komutanı	Yüksek
Arif Doğan	Kendi beyanına göre kurucu; belge sahibi	Orta
Veli Küçük	1990-91 İstihbarat Gruplar K.; sonraki dönem iddiası	Orta
Ahmet Cem Ersever	AİHM'de JİTEM subayı; içeriden konuşmuş önemli bir iç kaynak; öldürüldü	Yüksek/Orta
Mahmut Yıldırım (Yeşil)	Jandarma/MİT sınır aktörü; hiç yargılanmadı; kayıp	Orta
Abdülkadir Aygan	En kapsamlı itirafçı; A/B/C kategorili, olay bazında değişken	Orta
Hasan Atilla Uğur	Kızıltepe İlçe J. Komutanı; JİTEM yöneticisi iddiası	Orta

İsim	Özet	Genel Kanıt
Ahmet Boncuk	Kızıltepe Komando Bölük K.; Bıçak Timi yöneticisi iddiası	Orta
Eşref Hatipoğlu	Diyarbakır İl J. Komutanı; helikopter iddiası; beraat	Düşük/Orta
Cemal Temizöz	Cizre İlçe J. Komutanı; kariyerine devam etti; beraat	Orta
Teoman Koman	1995-97 J. Genel Komutanı; JİTEM'in gayriresmî varlığına ilişkin değerlendirmelerde bulunduğu aktarılmaktadır	Orta
Levent Ersöz	JİTEM istihbarat dairesi başkanı; Ergenekon sanığı	Orta
Mehmet Eymür	MİT Kontrterör; Yeşil'i tanımlayan/sorgulayan yetkili	Orta

Kaynak: İlgili bölümlerdeki Hukuki Durum kutuları (bkz. özellikle III, IV, VII, XIII, XVI-XVIII, XXIV, XXXIII. Bölümler).

4. Tüm Olay Dosyaları: Yargısal Sonuç Matrisi

Kitapta incelenen başlıca olay ve yargı dosyalarının nihai yargısal sonuçlarını, tek bir tabloda topluyorum:

Dosya	Konu	Yargısal Sonuç
Vedat Aydın	5 Temmuz 1991 kaçırılma/cinayet	Kesinleşmiş mahkûmiyet yok
Musa Anter	20 Eylül 1992 suikast	2022 zamanaşımı
Harbi Arman	Ocak 1992 öldürme	JİTEM Ana Dava kapsamında; 2025 zamanaşımı
Murat Aslan	Kaçırılma/öldürme, DNA doğrulamalı	Kesinleşmiş mahkûmiyet yok
Tuzluca (Kızıltepe)	1 Aralık 1992, 7 kişi	2019: bazı suçlamalarda beraat; bazı öldürme isnatlarında zamanaşımı nedeniyle düşme
Kızıltepe (genel, 22 mağdur)	1992-1996 toplu dosya	9 Eylül 2019: bazı suçlamalarda beraat; bazı öldürme isnatlarında zamanaşımı nedeniyle düşme
Menduh Demir / Ş. Kaban	Helikopter/mayın iddiası	2019 beraat
Cizre (Temizöz)	1993-1995 çoklu olay	5 Kasım 2015 beraat
Dargeçit	1995-96, 8 kayıp	2022 beraat, 2024 istinaf onama, 2026 zamanaşımı
JİTEM Ana Davası	1999-2025 birleşik dosya	27 Ocak 2025 zamanaşımı
Yeşil / Mahmut Yıldırım	Çoklu isnat, hiç yargılanmadı	Kaçak; hüküm yok

Dosya	Konu	Yargısal Sonuç
Elçi ve Diğerleri (AİHM)	Gözaltı/kötü muamele	AİHM ihlal kararı
Çiçek ve Diğerleri (AİHM)	1995 kayboluş	AİHM ihlal (usul)
Hakkı Kaya (AİHM)	1996 kayboluş	AİHM ihlal (usul)
Nesibe Haran / İ. Haran (AİHM)	JİTEM iddiası	Kanıtlanamadı
Mahmut Kaya / Türkiye (AİHM)	Ersever'in JİTEM'de tanımlanması	AİHM ihlal: AİHS 2, 3 ve 13
Anter ve Diğerleri (AİHM)	Musa Anter — usul	AİHM ihlal (usul)

Kaynak: İlgili bölümlerdeki Dosya Sonucu ve Yargı Sonucu kutuları.

◇ **Bu Tablodan Çıkan Genel Örüntü: AİHM toplu tablosunda yer alan sekiz dosyanın yedisinde “ihlal” sonucu bulunmaktadır; bunların da neredeyse tamamı fail tespiti değil, devletin usul/soruşturma yükümlülüğüne ilişkindir. Türk ceza yargılamasına giren on bir dosyanın hiçbirinde, JİTEM'e atfedilen bir cinayet için kesinleşmiş bir mahkûmiyet bulunmuyor: sonuçlar beraat, zamanaşımı veya bu ikisinin bileşimi. Bu, kitabın başından beri savunduğu ayrımın istatistiksel olarak da doğrulanmasıdır: JİTEM'in tarihsel/kurumsal varlığı güçlü biçimde belgeli; buna karşılık belirli cinayetlerdeki kişisel ceza sorumluluğu, ceza yargılaması standardında neredeyse hiçbir dosyada kesinleşmemiştir.**

5. Genel Örüntüler

Buraya kadar tekrar tekrar karşılaştığımız birkaç yapısal örüntüyü burada topluyorum.

5.1. Aldatma Yoluyla Kontrol

Vedat Aydın (“polisiz”), Harbi Arman (“ifade vereceksin/teslim edeceğiz”), Musa Anter (“arazi meselesi”) ve Tuzluca (“PKK'yız, yardım edin”) dosyalarının dördünde de hedefin doğrudan zorla değil, resmî veya meşru görünen bir gerekçeyle kontrol altına alındığı iddia edilmiştir.

5.2. Beş Katmanlı Hiyerarşi

Üst komuta, istihbarat personeli, itirafçılar, muhbirler ve saha timlerinden oluşan model, Kızıltepe, Cizre ve Tuzluca dosyalarının hepsinde farklı isimlerle ama benzer rol dağılımları tekrar etmektedir.

5.3. “PKK Yaptı” İlk Açıklaması

Tuzluca (1992) ve Cizre'deki (HRW'nin tespit ettiği sistemik örüntü) olayların ilk resmî açıklaması genellikle “PKK yaptı” şeklinde olmuş; JİTEM iddiası yıllar sonra, itirafçı anlatımlarıyla ortaya çıkmıştır.

5.4. Davaların Sonuçlanma Biçimleri: Üç Model

Kitapta incelenen başlıca olay ve yargı dosyalarının hukukî akıbetine baktığımda üç tekrar eden yol görüyorum: (1) yargı yolu çatışması nedeniyle yıllarca hiç yargılama başlamaması (JİTEM Ana Davası); (2) delil yetersizliği nedeniyle beraat (Cizre, Menduh Demir/Kaban, Dargeçit ilk derece); (3) yargılama başlasa bile ilgili suç bakımından uygulanan zamanaşımı süresinin dolması (Musa Anter, Kızıltepe, JİTEM Ana Davası, Dargeçit Yargıtay).

6. Neyi Biliyoruz, Neyi Bilmiyoruz

✓ [BELGELENDİ] BİLİYORUZ: Jandarma bünyesinde 1987'den itibaren bir istihbarat yapılanması kurulmuş, 1988'de JİTEM adı kullanılmaya başlanmış, bu yapı personel listeleri, mali kayıtlar ve resmî yazışmalarla belgelenmiştir. AİHM'nin çeşitli karar metinlerinde JİTEM adı doğrudan kullanılmış ve bazı kişiler JİTEM'le bağlantılı olarak tanımlanmıştır. Devletin çeşitli kurumları (Kutlu Savaş Raporu, TBMM Susurluk Komisyonu, bir eski Jandarma Genel Komutanı) JİTEM'in gayriresmî varlığını kabul etmiştir.

? [İDDİA EDİLDİ] İDDİA EDİLİYOR: JİTEM'in yukarıda incelenen onlarca faili meçhul cinayette doğrudan rol aldığı; belirli komutanların (Uğur, Boncuk, Hatipoğlu, Temizöz) bu cinayetleri organize ettiği; Yeşil'in çok sayıda cinayette bizzat tetiği çektiği.

! [DOĞRULANAMADI] DOĞRULANAMIYOR: Bu iddiaların büyük bölümünün ceza hukuku standardında ("makul şüphenin ötesinde") kesinleşmiş bir mahkûmiyetle sonuçlandığı; JİTEM'in kesintisiz, tek merkezli, hiyerarşik bir örgüt olarak 1990'lar boyunca aynı biçimde işlediği; Yeşil'in ve Ersever'in ölümlerinin/kaybolmalarının gerçek nedeni.

7. Açık Araştırma Soruları

Kitap boyunca not ettiğim açık soruları burada topluca listeliyorum — bunlar, ileri araştırma için somut bir yol haritası oluşturuyor:

(1) Diyarbakır'daki iddia edilen "JİTEM merkezi"nin (Saraykapı) fiziksel bina planı ve resmî kaydı bulunabilir mi? (2) Bıçak Timi'nin gerçek personel listesi (6 mı 11 mi) hangi belgeyle kesinleşir? (3) 1995 Mayıs/Mart helikopter uçuş kayıtlarına ulaşılabilir mi? (4) Ersever'in 26 Ekim - 4 Kasım 1993 arasındaki hareketlerine ilişkin telefon ve görüşme kayıtları bulunabilir mi? (5) Yeşil'in 1996 sonrası akıbetine dair resmî bir kayıt var mı? (6) 1994 Jandarma telefon rehberinin tam bir nüshası bulunabilir mi? (7) Kocaeli ve Yüksekova çetelerinin JİTEM ile personel düzeyinde kesişimi hangi belgelerle kesinleşir? (8) Nurettin Yalçinkaya paradoksu (bkz. XI. Bölüm) hangi ek belgelerle çözülür?

8. Yazarın Son Değerlendirmesi

Bu kitabı yazmaya başladığımda kendime sorduğum soru şuydu: JİTEM gerçekten var mıydı? Buraya kadar geldikten sonra bu sorunun tek başına yeterli olmadığını düşünüyorum. Doğru soru şuydu: JİTEM neydi, hangi dönemde hangi biçimde işledi, hangi iddialar belgeyle, hangileri yalnızca tanıklıkla, hangileri hiçbir şeyle desteklenmiyor?

Çalışmada topladığım kayıtlar, JİTEM tarihini yalnızca sonradan ortaya çıkan anlatılarla açıklamanın artık yeterli olmadığını gösteriyor: Jandarma'nın kendi belgeleri, mahkeme dosyalarına giren personel çizelgeleri, mali kayıtlar, AİHM'nin doğrudan referansları ve bir eski Jandarma Genel Komutanının görev dönemine ilişkin değerlendirmesi, JİTEM'in kurumsal bir varlık olarak var olduğuna işaret etmektedir.

Ama aynı kanıtlar, "JİTEM 1990'ların bütün faili meçhul cinayetlerini işleyen, tek merkezden yönetilen bir süper örgüttü" şeklindeki basitleştirilmiş anlatıyı da desteklemiyor. İncelenen dosyaların bir bölümünde Türk ceza yargılaması sonuçlanmış ve kesinleşmiş bir mahkûmiyet ortaya çıkmamıştır. Bu, "suçsuzluk kanıtlandı" anlamına gelmiyor; mahkûmiyet için yeterli somut delil bulunmaması ile zamanaşımı nedeniyle davanın esasa girilmeden sona ermesi birbirinden farklı sonuçlardır.

◇ **Ara Sentezin Sonucu:** Bu kitap, size neye inanmanız gerektiğini söylemedi. Önünüze belgeleri, tanıklıkları ve mahkeme kayıtlarını koydu; her birinin kaynağını, kanıt düzeyini ve sınırını gösterdi. JİTEM tarihi, otuz yılı aşkın bir süredir kapanmamış bir dosyadır — ve bu kitabın amacı o dosyayı kapatmak değil, içindekileri olduğu gibi, çelişkileriyle ve boşluklarıyla birlikte görünür kılmaktır.

9. Ara Sentez Şeması: Kitabın Bütün Yapısı



10. Bölümden Bölüme Kısa Rehber

Okuyucunun kitaba geri dönüşünü kolaylaştırmak için, kırk ana bölümün tek satırlık özetini burada son kez topluyorum: I. JİTEM'in kurumsal kronolojisi. II. Teşkilatın iç yapısı, Aygan/Aziz Turan dosyası. III. Kurucu tartışması: Ersever/Doğan/Küçük. IV. Abdülkadir Aygan'ın anatomisi ve A/B/C kategorileri. V. İtirafçı ağı, kod adları ve Diyarbakır Timi. VI. On aşamalı operasyon modeli. VII. Yeşil Dosyası ve MİT-Jandarma sınırı. VIII. Vedat Aydın. IX. Musa Anter. X-XII. Kızıltepe. XIII. MİT, Susurluk, Ergenekon. XIV. AİHM kararları. XV. TBMM, BM ve Amnesty. XVI-XVIII. Cem Ersever. XIX. Murat Aslan. XX. JİTEM Ana Davası. XXI. Dargeçit. XXII. Elçi ve Çiçek kararları. XXIII. Kişi ve hiyerarşi sentezi. XXIV. Cizre. XXV. Üç cinayetin derinlemesine kronolojisi. XXVI. Saraykapı. XXVII. Ek iddialar ve bağlantılar. XXVIII. Harbi Arman. XXIX. Tuzluca. XXX. Helikopter iddiasının tam süreci. XXXI. Yeşil'in kaybolması. XXXII. Kocaeli ve Yüksekova çeteleri. XXXIII. Kızıltepe sanık profilleri. XXXIV. Ara Sentez ve Kanıt Matrisi. XXXV. İsmail Hakkı Kelecı. XXXVI. Fethi Yıldırım. XXXVII. JİTEM'in mekânı. XXXVIII. 13 Dava / 83 Kişi. XXXIX. Zamanaşımı ve Cezasızlık. XL. Anayasa Mahkemesi ve 1990'ların Kayıp Dosyaları. Ardından zorla kaybetmede gerçeğe ulaşma hakkı üzerine ek bölüm geliyor.

11. Kitabın Sonu, Araştırmanın Devamı

Bu ara sentez, buraya kadar elde edilen bulguları bir araya getiriyor. Bundan sonraki bölümlerde yeni dosyaları ve 2025-2026 yargı gelişmelerini ayrıca değerlendiriyorum. Yukarıda listelediğim açık sorular, gelecekteki araştırmacılar için somut bir başlangıç noktası oluşturuyor. Kaynakça ve Ekler bölümlerinde, bu çalışmada kullanılan bütün birincil kaynakları ve Arif Doğan'ın tam savcılık ifadelerini bulacaksınız — böylece her okuyucu, bu çalışmanın vardığı sonuçları kendi başına yeniden test edebilir.

Kaynakça

Bu bölüm, kitabın I-XL. bölümlerinde kullanılan bütün kaynakların bir sentezidir. Her bulgunun tam kaynak künyesi, ilgili bölümün kaynakça listesinde bulunabilir.

Bu noktada görsel kullanmadım. Çalışmada adı geçen hiçbir kişi, kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı bulunmadıkça suçlu olarak nitelenmemiştir.

XXXV. BÖLÜM

İSMAİL HAKKI KELECİ DOSYASI 1995'te JİTEM Adının Bir Gözaltı Kaydında Ortaya Çıkışı

JİTEM araştırmasında zaman içerisinde karşıma çıkan en önemli kaynak türlerinden biri, olayların gerçekleştiği dönemde tutulmuş kayıtlardır.

Çünkü bir olaydan on yıl, yirmi yıl, hatta otuz yıl sonra ortaya çıkan bir anlatı ile olayın hemen ardından hazırlanmış bir insan hakları belgesi aynı ağırlıkta değildir.

Dolayısıyla İsmail Hakkı Keleci dosyasını özellikle önemli buluyorum.

30 Ocak 1995 tarihinde Diyarbakır'da yayımlanan Kürtçe gazete Özgür Ülke'nin bürosu polis tarafından basıldı. Amnesty International'ın 3 Şubat 1995 tarihli belgesine göre beş çalışan gözaltına alındı ve bunlardan dördü daha sonra serbest bırakıldı. İsmail Hakkı Keleci'nin ise hâlâ gözaltında tutulduğu ve görünüşe göre Diyarbakır'daki Jandarma İstihbarat Karargâhı'nda (JİTEM) bulunduğu kayda geçirildi. Aynı belgede Salih Güler'in gözaltında işkence gördüğünü ve diğer gazete çalışanlarını suçlamaya zorlandığını ifade ettiği de aktarılıyor. [1]

Bu noktada özellikle kullandığım ifadeye dikkat etmek gerekiyor.

Amnesty belgesinde:

“Keleci kesin olarak JİTEM tarafından tutulmuştur.”

şeklinde bir mahkeme hükmü bulunmuyor.

Kullanılan ifade, Keleci'nin Jandarma İstihbarat Karargâhı/JİTEM'de tutulduğunun düşünüldüğünü ve bu nedenle kaygı duyulduğunu gösteriyor. [1]

Bu ayrım küçük görünse de benim araştırma metodolojim açısından önemli.

Çünkü burada belge türü:

mahkeme kararı değil,

olaylardan hemen sonra hazırlanmış uluslararası insan hakları kayıdıdır.

Dolayısıyla bu belgeyi bir “mahkûmiyet belgesi” olarak değil, olayların yaşandığı dönemde JİTEM adının belirli bir gözaltı yeriyle birlikte kullanıldığını gösteren çağdaş tarihsel kayıt olarak değerlendiriyorum.

1995'te JİTEM adı nerede ortaya çıkıyor?

Alan	Kayıt
Tarih	30 Ocak 1995
Belge tarihi	3 Şubat 1995
Kaynak	Amnesty International
İfade edilen yer	Diyarbakır Jandarma İstihbarat Karargâhı / JİTEM

Ayrıca araştırmanın başlangıcındaki soruya yeniden dönmek gerekiyor.

JİTEM'in varlığı yalnızca 2000'lerde ortaya çıkan itirafçı anlatımlarından mı ibaretti?

Keleci dosyası bize bunun daha karmaşık olduğunu gösteriyor.

Çünkü burada tarih:

30 Ocak 1995

Belge:

3 Şubat 1995

Kaynak:

Amnesty International

İfade edilen yer:

Diyarbakır Jandarma İstihbarat Karargâhı / JİTEM

şeklinde bir zincir oluşuyor. [1]

Dolayısıyla bu belge, JİTEM tartışmasının yalnızca yıllar sonra oluşturulan bir hafıza veya anlatı olmadığını göstermeye yardımcı olan önemli bir veri noktasıdır.

Fakat bundan daha büyük bir sonuç çıkarmıyorum.

Bu kayıt:

JİTEM'in 1995'te belirli bir olay bağlamında uluslararası insan hakları belgelerine yansıdığını göstermektedir.

Bunun ötesinde:

Keleci'ye kim tarafından hangi işlem yapıldığı, hangi personelin sorumlu olduğu ve olayın ceza hukuku bakımından nasıl sonuçlandığı

ayrı deliller gerektirmektedir.

Bu dosyanın araştırmadaki yeri

Keleci dosyasını ayrıca önemli yapan bir başka unsur daha var.

JİTEM hakkında yaptığım araştırmada üç farklı kaynak türü giderek birbirine yaklaştırmaya başladı:

kurumsal belgeler

mahkeme dosyaları

olay sırasında hazırlanmış uluslararası insan hakları kayıtları.

Keleci dosyası üçüncü katmanı temsil ediyor.

Dolayısıyla dosyayı “JİTEM'in kesin olarak suç işlediğinin kanıtı” şeklinde değil, JİTEM adının olayların gerçekleştiği dönemde belirli güvenlik mekânlarıyla ilişkilendirilmesine dair çağdaş bir kayıt olarak sınıflandırıyorum.

DOSYA SONUCU

Hukuki sonuç	Ne anlama gelir?
Beraat	Esasa ilişkin yargısal değerlendirme sonucunda mahkûmiyet için yeterli kanıt bulunmadığı sonucu.
Zamanaşımı nedeniyle düşme	Cezalandırma yetkisi bakımından sürenin dolması; esas hakkında beraat anlamına gelmez.
Kovuşturmaya yer olmadığı	Soruşturma aşamasında kovuşturmaya geçilmemesi; tek başına olayın hiç yaşanmadığını kanıtlamaz.

Hukuki sonuç	Ne anlama gelir?
Kanıt düzeyi	Bu dosyada neyi gösteriyor?
BELGELENDİ	Özgür Ülke bürosuna yönelik polis baskını ve çalışanların gözaltına alınması.
AKTARILDI	Keleci'nin Diyarbakır Jandarma İstihbarat Karargâhı/JİTEM'de tutulduğu yönündeki bilgi.
DOĞRULANAMADI	Belgeye dayanarak belirli personel veya kurumsal ceza sorumluluğu.

BELGELENDİ: 30 Ocak 1995'te Özgür Ülke bürosuna yönelik polis baskını ve çalışanların gözaltına alınması. [1]

AKTARILDI: İsmail Hakkı Keleci'nin Diyarbakır Jandarma İstihbarat Karargâhı/JİTEM'de tutulduğu yönündeki bilgi. [1]

DOĞRULANAMADI: Bu belgeye dayanarak belirli JİTEM personelinin Keleci'ye karşı suç işlediği veya JİTEM'in kurumsal olarak bu olaydan ceza sorumluluğu taşıdığı sonucu.

Kaynakça

- Amnesty International, "Turkey: Further information on fear of torture: Salih Guler, Ismail Hakki Keleci, Dogan Denizhan; and new name: Cengiz Kirik", 3 Şubat 1995, EUR 44/026/1995.
- Amnesty International, 1995 Türkiye belgeleri; Özgür Ülke baskını ve gözaltı/kayıp kayıtları.

XXXVI. BÖLÜM

FETHİ YILDIRIM DOSYASI
“Gözaltında değil” denilen kişi

1 1990'lı yıllardaki kayıp dosyalarının en zor taraflarından biri bazen ölümün kendisi değil, kişinin en son nerede görüldüğünün bile resmî olarak ortaya konulamamasıdır.

Fethi Yıldırım dosyasında benim dikkatimi çeken nokta tam olarak budur.

Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın 1994 tarihli yıllık raporunda, DEP Viranşehir İlçe Örgütü yöneticilerinden Fethi Yıldırım'ın 5 Ocak tarihinde ortadan kaybolduğu, durumunun Şırnak Milletvekili Selim Sadak tarafından Meclis gündemine getirildiği ve Sadak'ın, Yıldırım'ın Ali Kuran, Lami Kapancılar ve Ahmet Mutlu ile birlikte Viranşehir'de polis tarafından gözaltına alındığını ileri sürdüğü aktarılıyor. Rapora göre diğer üç kişi yaklaşık iki saat sonra serbest bırakılmıştı. [1]

Raporda daha ileri bir iddia da yer alıyor.

Yıldırım'ın yakınlarına ve DEP yöneticilerine verilen sözlü cevaplarda, Yıldırım'ın JİTEM tarafından Ankara'ya götürüldüğünün ileri sürüldüğü aktarılıyor. [1]

Ayrıca benim özellikle dikkat ettiğim şey JİTEM iddiasından önce gelen başka bir sorudur:

Fethi Yıldırım'ın devletin kontrolünde olup olmadığı neden açıklığa kavuşturulamadı?

Bir tarafta:

gözaltına alındı

denilen bir kişi var.

Diğer tarafta:

gözaltında değil

şeklinde bir resmî yaklaşım bulunabiliyor.

Arada ise:

Jandarmanın istihbaratında tutuluyor

ve

JİTEM tarafından götürüldü

yönündeki bilgiler ortaya çıkıyor.

İşte bu nedenle Fethi Yıldırım dosyasını yalnızca “JİTEM tarafından kaybedildiği ileri sürülen bir kişi” şeklinde anlatmak yetersiz kalacaktır.

Asıl önemli olan:

aile başvuruları → polis bilgisi → parlamenter soru → güvenlik birimlerine ilişkin farklı anlatımlar → resmî kayıt sorunu

zinciridir.

Bu noktada neyi biliyoruz?

Kayıt	Durum
Kayıp ve kamuya yansıma	TİHV 1994 raporunda kayıtlı.
Parlamentar süreç	TBMM gündemine taşındığı aktarılıyor.
Gözaltı bilgisi	Polis tarafından gözaltına alındığı yönünde aktarım.
JİTEM/Ankara aktarımı	JİTEM tarafından Ankara'ya götürüldüğü yönünde aktarım; bağımsız kesinlik yok.

1994 TİHV raporu olayın kamuoyuna yansıdığını, Meclis gündemine taşındığını ve Yıldırım'ın gözaltına alınması ile JİTEM tarafından götürülmesi yönündeki bilgilerin dönemin insan hakları kayıtlarına geçtiğini gösteriyor. [1]

Fakat bu kayıt:

Yıldırım kesin olarak JİTEM tarafından kaybedildi sonucunu tek başına ortaya koymuyor.

Dolayısıyla bu dosyada üç ayrı düzey kullanıyorum:

BELGELENDİ: Yıldırım'ın kaybolduğu ve konusunun TBMM gündemine taşındığı.

AKTARILDI: Polis tarafından gözaltına alındığı ve JİTEM tarafından Ankara'ya götürüldüğü yönündeki bilgiler.

DOĞRULANMADI: Bu bilgiler üzerinden belirli JİTEM personelinin veya komuta zincirinin kesin olarak tespit edilmesi.

Bu ayrımı korumak zorundayım.

Çünkü bazen bir devlet kurumunun kayda geçirmediği veya çelişkili biçimde kaydettiği bir olay, yıllar sonra araştırmacının karşısına yalnızca tanıklık ve ikincil kayıtlar şeklinde çıkabiliyor.

Fethi Yıldırım dosyası bu nedenle kitabın daha geniş sorularından birine bağlanıyor:

Bir kişinin devlet kontrolünde olup olmadığına dair kayıtlar açıklığa kavuşturulamazsa, yıllar sonra o kişinin akıbetini ve sorumlularını araştırmak ne kadar mümkün olabilir?

Bu soru, JİTEM dosyasının ötesinde, 1990'ların kayıp kişiler dosyalarının tamamını ilgilendiren bir sorudur.

Kaynakça

- Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV), Fethi Yıldırım'a ilişkin dönemsel insan hakları kayıtları.
- Türkiye İnsan Hakları Vakfı, Türkiye İnsan Hakları Raporu 2004, Fethi Yıldırım bölümü (1994 olayına ilişkin kayıt).
- Abdülkadir Aygan'ın 2004 sonrası kamuya yansıyan beyanları; yalnızca tanıklık kaynağı olarak.

XXXVII. BÖLÜM
JİTEM'İN MEKÂNI
Diyarbakır, Saraykapı ve istihbarat
merkezleri

JİTEM araştırmasının başlangıcından beri isimler üzerine çok şey yazıldı.

Ersever.

Doğan.

Küçük.

Aygan.

Yeşil.

Temizöz.

Fakat araştırmayı ilerlettikçe isimlerin tek başına yeterli olmadığını gördüm.

Bir yapılanmayı anlamak için şu dört soruyu da sormak gerekiyor:

Nerede?

Ne zaman?

Kimlerle?

Hangi görev kapsamında?

Dolayısıyla JİTEM araştırmasının mekânsal tarafını ayrıca ele almak gerektiğini düşünüyorum.

Diyarbakır

1990'ların başında Diyarbakır, Jandarma istihbarat yapılanmasının merkezlerinden biri olarak araştırmanın birçok farklı dosyasında karşımıza çıkıyor.

1995 Amnesty kaydında ise Diyarbakır'daki Jandarma İstihbarat Karargâhı/JİTEM ifadesi doğrudan kullanılmaktadır. [1]

Bu kayıt önemlidir; fakat yine aynı sınırı korumamız gerekir:

Bir mekânın belgede JİTEM olarak geçmesi, o mekânda gerçekleştiği ileri sürülen her olayın JİTEM tarafından işlendiğini göstermez.

Saraykapı

Kaynak / anlatım	Sonuç
AİHM maddi olay tespiti	Avşar'ın Saraykapı Jandarma merkezine götürüldüğü değerlendirilmesi.
Aygan ve bazı insan hakları kaynakları	JİTEM bağlantısı yönünde anlatımlar.
Şinasi Budaklı karşı anlatımı	JİTEM'i hiç duymadığını belirttiğine ilişkin kayıt.
Kitabın sonucu	Saraykapı'nın Jandarma tesisi olduğu ile sürekli JİTEM merkezi olduğu ayrı değerlendirilmelidir.

Saraykapı dosyası ise çok daha karmaşık.

Bir tarafta Aygan'ın ve bazı insan hakları kaynaklarının anlatımları vardır.

Diğer tarafta Saraykapı'da görev yapan istihbarat operasyon astsubayı Şinasi Budaklı'nın JİTEM'i hiç duymadığını söylediğine ilişkin kayıt bulunmaktadır. Bu karşı tanıklık kitabın dışında bırakılmamalıdır.

Tam da bu nedenle:

“Saraykapı kesin olarak JİTEM karargâhıydı.”

cümlesini kullanmak mevcut delil seviyesini aşar.

Fakat:

“Saraykapı'nın JİTEM'le hiçbir ilgisi yoktu.”

demek de aynı şekilde mevcut dosyanın tamamını karşılamaz.

Çünkü Mehmet Şerif Avşar dosyasında AİHM'nin maddi olay değerlendirmesinde Avşar'ın Saraykapı Jandarma merkezine götürüldüğü ve buradaki jandarma personelinin olaydan haberdar olması gerektiğine ilişkin değerlendirmeler bulunmaktadır.

Bu noktada önemli olan şu:

Saraykapı'nın bir jandarma tesisi olduğu

ile

Saraykapı'nın JİTEM'in sürekli ve kurumsal merkezi olduğu

aynı önerme değildir.

Birincisi olay dosyalarıyla desteklenmektedir.

İkincisi ise ayrıca kanıtlanmalıdır.

Mekân neden önemli?

Soru	Neyi kontrol ediyoruz?
Nerede?	İlgili kişinin görev yaptığı birim ile olay mekânının örtüşmesi.
Ne zaman?	Görev tarihi ile olay tarihinin örtüşmesi.
Kimlerle?	Aynı birimdeki personel ve tanık anlatımları.
Hangi görev kapsamında?	Resmî görev kaydı ile ileri sürülen faaliyet arasındaki bağ.

Mekânsal araştırma bana JİTEM'in tartışmasını başka bir seviyeye taşıma imkânı veriyor.

Artık yalnızca:

“Falanca kişi JİTEM'deydi.”

demek yerine:

“Falanca kişi, şu tarihte, şu kurumun şu biriminde görev yapıyor muydu ve o dönemde ilgili olayın gerçekleştiği mekânla bağlantısı var mıydı?”

sorusuna geçebiliriz.

Bu yöntem özellikle Cizre'de daha da önem kazanıyor.

Çünkü Cizre iddianamesinde savcılık; korucular, itirafçılar ve uzman çavuşlardan oluştuğu ileri sürülen bir grubun yakalama, gözaltı ve sorgulama faaliyetlerinde kullanıldığını değerlendirmiş ve bazı kişilerin kod isimlerle anıldığını belirtmiştir.

Böylece:

mekân → personel → görev → olay

bağlantısı kurulabilir.

Ancak bunun için her bağlantının ayrı ayrı belgeyle desteklenmesi gerekir.

Bu bölümden çıkardığım sonuç

Benim ulaştığım sonuç:

JİTEM araştırmasında mekânlar en az kişiler kadar önemlidir.

Fakat bir mekânın Jandarma istihbarat faaliyetiyle ilişkili olması ile belirli bir suçun orada JİTEM tarafından işlendiğinin kanıtlanması arasında ayrı bir delil zinciri vardır.

Bu zinciri her olayda ayrıca kurmak gerekiyor.

Kaynakça

-
- Amnesty International, 3 Şubat 1995 tarihli EUR 44/026/1995 belgesi (Diyarbakır Jandarma İstihbarat Karargâhı/JİTEM kaydı).
 - AİHM, Mehmet Şerif Avşar/Türkiye dosyası ve ilgili maddi olay değerlendirmesi.
-
- Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı, 14 Temmuz 2009 tarihli Cizre/JİTEM iddianamesi.

XXXVIII. BÖLÜM

13 DAVA / 83 KİŞİ

**1990'ların kayıp dosyalarının yargı
haritası**

JİTEM araştırmasında şimdiye kadar çoğunlukla tek tek davalar üzerinde durdum; Kızıltepe, Dargeçit, Cizre, JİTEM Ana Davası, Musa Anter ve diğer dosyalar bunun başlıca örnekleri.

Fakat bütün bu davaları yan yana koyduğumda başka bir tablo ortaya çıkıyor.

Avrupa Konseyi'ne sunulan 2019 tarihli belgede, 1990'lı yıllardaki kaybolma ve öldürülme iddialarıyla bağlantılı olarak 83 kişinin yer aldığı 13 ayrı dava/yargılama sürecinden söz ediliyor. Belgede farklı JİTEM davaları ve başka güvenlik görevlilerine ilişkin dosyalar birlikte sıralanıyor; bazı davaların beraatle, bazılarının başka yargısal süreçlerle sonuçlandığı, bazılarının ise o tarihte devam ettiği görülüyor.

Bu noktada çok önemli bir sınır koyuyorum:

83 kişi = 83 JİTEM kurbanı değildir.

Bu rakam, belirtilen dava süreçlerinin kapsadığı kişi sayısını ve yargısal dosyaları ifade eder.

Dolayısıyla tabloyu:

“JİTEM 83 kişiyi öldürdü.”

şeklinde okumak kesinlikle doğru değildir.

Doğru okuma:

“1990'lı yıllardaki kayıp ve öldürme iddiaları kapsamında JİTEM veya güvenlik görevlileriyle bağlantılı olarak çok sayıda kişinin yer aldığı geniş bir yargısal dosya alanı oluşmuştur.”

şeklinde dir.

13 dava neyi gösteriyor?

Bana göre en önemli sonuç, bu davaların sayısından çok yargısal sistemin nasıl işlediğidir.

Bir olay:

1990'larda gerçekleşiyor.

Aradan yıllar geçiyor.

Soruşturma açılıyor.

Başka dosyalarla birleşiyor veya ayrılıyor.

Davalar başka şehirlere taşınabiliyor.

Tanıklar yıllar sonra dinleniyor.

Sanıklardan bazıları hayatını kaybediyor.

Delillerin bir kısmı geç ortaya çıkıyor.

Ve nihayetinde zamanaşımı devreye girebiliyor.

Dolayısıyla 13 dava/83 kişilik tabloyu yalnızca “kaç kişi?” sorusuna cevap veren bir istatistik olarak değil, 1990'ların kayıp dosyalarının hukuk önünde ne kadar uzun ve parçalı bir süreçten geçtiğini gösteren bir yargı haritası olarak değerlendiriyorum.

2025-2026 sonrası tablo neden önemli?

Dosya	2019'daki görünüm	2025-2026 gelişmesi
JİTEM Ana Davası	Devam eden süreç	27.01.2025 — 30 yıllık zamanaşımı nedeniyle düşme.
Dargeçit	Yargı süreci devam ediyor	2024 istinaf onaması; Mayıs 2026 Yargıtay — zamanaşımı nedeniyle düşme.

Kitabın ilk baskılarında yalnızca 2019 tarihli Avrupa Konseyi tablosunu kullanmak artık yeterli olmayacaktır.

Çünkü bazı dosyaların daha sonraki akıbeti ortaya çıktı.

Örneğin JİTEM Ana Davası'nın devam eden kısmında Ankara 6. Ağır Ceza Mahkemesi 27 Ocak 2025 tarihinde, kaybedilen kişiler yönünden 30 yıllık zamanaşımı süresinin dolduğu gerekçesiyle davanın düşmesine karar verdi. [2]

Dargeçit dosyasında da daha sonraki yargı süreci açısından önemli bir gelişme yaşandı. 7 Mayıs 2024'te Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi beraat kararını yerinde buldu; dosya Yargıtay'a taşındı ve 11 Mart 2026 tarihinde Yargıtay 1. Ceza Dairesi, ilgili suç bakımından uygulanan zamanaşımı süresinin dolması nedeniyle davanın düşmesine karar verdi. [3]

Bu iki örnek, 2019 tarihli “devam eden dava” bilgisinin bugün aynı şekilde bırakılmaması gerektiğini gösteriyor.

Dolayısıyla kitabımda artık:

2019'da durum neydi?

ve

2025-2026'da nereye geldi?

sorularını birbirinden ayıracağım.

Yargı haritasının amacı

Aşama	Kontrol
İddia	Olay ve bağlantı iddiasının kaynağı
Soruşturma	Toplanan deliller ve araştırma kapsamı
İddianame	Savcılık değerlendirmesi; mahkeme hükmü değil
İlk derece	Esas hakkında ilk yargısal sonuç
İstinaf	İlk derece kararının bölge adliye incelemesi
Yargıtay	Temyiz incelemesi / nihai usulî durum
Nihai durum	Beraat, düşme, zamanaşımı veya diğer sonuç

Bu bölümün amacı:

“Bütün bu dosyalarda JİTEM suçlu bulundu.”

demek değildir.

Tam tersine:

hangi dosyanın hangi hukukî sonuca ulaştığını

göstermektir.

Dolayısıyla her dosyada:

zincirini göstermek gerekiyor.

Bence kitabın yargı bölümünü diğer benzer çalışmalardan ayıracak en önemli şey bu olacaktır.

Kaynakça

- Council of Europe / Committee of Ministers, Türkiye'ye ilişkin 2019 tarihli belge ve yargı süreçleri tablosu; 13 dava/83 kişi verisi.
- Faili Belli, “27 Ocak 2025 tarihli duruşma (Karar duruşması)”, JİTEM, Musa Anter ve Ayten Öztürk Davası.
- Bianet, “JİTEM Ana Davası düşürüldü”, 27 Ocak 2025.
- Faili Belli, “Dargeçit JİTEM davası zaman aşımından düşürüldü”, 6 11 Mart 2026.

XXXIX. BÖLÜM

ZAMANAŞIMI VE CEZASIZLIK
Davalar neden yıllarca sürdü?

JİTEM dosyalarını araştırdıkça aynı kelimeyle tekrar tekrar karşılaşıyorum:
zamanaşımı.

Fakat bir davanın zamanaşımı nedeniyle kapanması ile mahkemenin sanığı suçsuz bulması aynı şey değildir.

Bu ayrımın kitap boyunca açık tutulması gerekiyor.

Beraat başka, zamanaşımı başka

Beraatte mahkeme esasa ilişkin değerlendirme yaparak sanık hakkında mahkûmiyet için yeterli kanıt bulunmadığı sonucuna ulaşabilir.

Zamanaşımında ise ceza davasının belli süreler içinde sonuçlandırılmaması nedeniyle devletin cezalandırma yetkisi bakımından süre engeli ortaya çıkar.

Bu nedenle:

“Dava düştü.”

ifadesi:

“Mahkeme bütün olayları araştırdı ve hiçbir şey olmamış sonucuna vardı.”

anlamına gelmez.

JİTEM dosyalarının özellikle son döneminde bu ayrım büyük önem kazanmıştır.

JİTEM Ana Davası

27 Ocak 2025 tarihinde Ankara 6. Ağır Ceza Mahkemesi, JİTEM Ana Davası olarak bilinen dosyanın devam eden kısmında kaybedilen kişiler bakımından 30 yıllık zamanaşımı süresinin dolduğu gerekçesiyle düşme kararı verdi. [1]

Bu karar:

“JİTEM diye bir yapı yoktu.”

şeklinde bir hüküm değildir.

Aynı şekilde:

“Sanıklar bütün suçlardan aklandı.”

şeklinde tek bir sonuç cümlesiyle de özetlenmemelidir.

Kararın hukukî nedeni zamanaşımıdır.

Bu ayrım benim için son derece önemlidir.

Dargeçit

Dargeçit dosyası ise zamanaşımının başka bir aşamasını gösteriyor.

18 sanık hakkında 4 Temmuz 2022'de beraat kararı verilmiş, bu karar 2024'te Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi tarafından yerinde bulunmuş ve dosya Yargıtay'a taşınmıştır. Mayıs 2026'da Yargıtay 1. Ceza Dairesi 30 yıllık sürenin dolduğu gerekçesiyle davayı düşürmüştür. [3]

Burada:

ilk derece → beraat

ile

Yargıtay → zamanaşımı nedeniyle düşme

aynı hukukî sonuç değildir.

Dolayısıyla kitabın önceki bölümlerinde mahkeme kararlarını yeniden kontrol ederken bu ayrımı tek tek göstermek gerekir.

Neden zamanaşımı sorununa gelindi?

Avrupa Konseyi'nin kayıp kişiler ve zorla kaybetme konusundaki 2016 çalışması, yalnızca ceza davasını değil, kayıp kişilerin bulunması, mezarların açılması ve kimliklendirme, arşivlere erişim, gerçeğin araştırılması, etkili soruşturma ve cezasızlığın ortadan kaldırılması gibi daha geniş bir çerçeveyi ele alıyor. [4]

Bu yaklaşım benim için önemli.

Çünkü 1990'larda gerçekleşen bir olayın üzerinden yirmi veya otuz yıl geçtikten sonra soruşturulması, sadece hukukî süre sorununu değil, aynı zamanda delilin kendisini de etkiliyor.

Tanık hafızası değişebilir.

Belgeler kaybolabilir.

Sanıklar ölebilir.

Görevli personel bulunamayabilir.

Mezarlar yıllarca araştırılmamış olabilir.

Ailelerin elindeki bilgiler parçalanabilir.

Dolayısıyla zaman, yalnızca hukukun değil, delilin de düşmanıdır.

Ancak burada bir başka ayrım daha var

Zamanaşımının hukukî sonucu ile tarihsel gerçeklik aynı kavram değildir.

Bir dosyanın zamanaşımından kapanması:

“Olay kesinlikle gerçekleşmedi.”

anlamına gelmez.

Fakat bunun tersi de doğru:

“Dava zamanaşımına uğradı, o hâlde iddiaların tamamı doğrudur.”

denemez.

Benim araştırmada koruduğum çizgi budur.

DOSYA SONUCU

Zamanaşımı bir delil değerlendirmesi değildir.

Beraat bir zamanaşımı kararı değildir.

Kovuşturmayaya yer olmadığı kararı da otomatik olarak olayın hiç yaşanmadığını göstermez.

Dolayısıyla kitabın bütün dava dosyalarında hukukî sonuç türünü ayrıca yazacağım.

Kaynakça

- Ankara 6. Ağır Ceza Mahkemesi, JİTEM Ana Davası, 27 Ocak 2025 tarihli karar.
- Adıyaman 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nin Dargeçit davasındaki 4 Temmuz 2022 tarihli beraat kararı ve Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi'nin 2024 onaması.
- Yargıtay 1. Ceza Dairesi, Dargeçit JİTEM davası, 11 Mart 2026 zamanaşımı kararı.
- Council of Europe Commissioner for Human Rights, Missing persons and victims of enforced disappearance in Europe, 2016.

XL. BÖLÜM

**ANAYASA MAHKEMESİ VE
1990'LARIN KAYIP DOSYALARI
Suphiye Durğut Başvurusu**

JİTEM araştırmasını yalnızca ceza mahkemeleri ve AİHM kararları üzerinden yürütmek istemiyorum.

Türkiye'nin kendi anayasal yargısının geçmişteki kayıp ve öldürme iddialarına nasıl yaklaştığı da önemlidir.

Dolayısıyla Suphiye Durğut başvurusunu ayrıca incelemek gerekiyor.

Anayasa Mahkemesi'nin 15 Kasım 2018 tarihli ve 2015/3326 başvuru numaralı kararında başvurunun konusu, bir kişinin kamu görevlilerince kaçırılıp öldürülmesi ve bu olayla ilgili etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasıdır.

Başvuruda ayrıca olayın faillerinin yargılanmaması nedeniyle başvuru uzun süreli tehdit, belirsizlik ve endişe yaşadığı ve kötü muamele yasağının ihlal edildiği ileri sürülmüştür. [1]

Bu noktada önemli olan kararın sonucudur.

Anayasa Mahkemesi:

sonucuna ulaşmıştır. [1]

Dolayısıyla bu kararı:

“Anayasa Mahkemesi JİTEM'i doğruladı.”

şeklinde kesinlikle yorumlamıyorum.

Kararın böyle bir sonucu yoktur.

Peki neden yine de kitabımda yer vermek istiyorum?

Başvuru	AYM sonucu	Kitaptaki kullanımı
2015/3326 — 15.11.2018	Yaşam hakkı: süre aşımı; kötü muamele: kişi bakımından yetkisizlik.	JİTEM'i doğrulayan karar değil; anayasal yargının usulî sınırlarını gösteren örnek.

Çünkü karar, 1990'lı yıllarda meydana geldiği ileri sürülen ağır bir olayın yıllar sonra Türkiye'nin anayasal yargısının önüne geldiğinde karşılaştığı usulî ve zamansal sınırları gösteriyor.

Ceza davası ile anayasal başvuru aynı şey değildir

Bireysel başvuru, bir ceza mahkemesinin yerine geçerek:

“Olayı şu kişi gerçekleştirdi.”

şeklinde hüküm kuran bir mekanizma değildir.

AYM'nin görevi, başvurunun konusu olan temel hak ihlali iddialarını kendi yetki ve usul kuralları içerisinde değerlendirmektir.

Suphiye Durğut dosyasında bu sınırlar çok açık şekilde ortaya çıkıyor. [1]

Dolayısıyla bu kararı kitabın:

“JİTEM'in yargısal olarak kanıtlandığı kararlar”

bölümüne değil,

“1990'lar dosyalarının daha sonra anayasal yargı önüne taşınması”

başlığına koyuyorum.

Neden önemli?

Zaman çizgisi	Aşama
1990	Olay / kayıp iddiası
2000	Yeni tanıklık ve araştırma
2010	Dava / soruşturma süreçleri
2015	Bireysel başvuru
2018	AYM kararı

Çünkü JİTEM soruşturmalarının tarihini yalnızca:

1990 → olay

şeklinde okuyamayız.

Bir de:

1990 → soruşturma

2000 → yeni tanıklık

2010 → dava

2015 → bireysel başvuru

gibi çok uzun bir zaman çizgisi var.

Bu zaman çizgisi uzadıkça, hukuk sisteminin farklı aşamalarında farklı usul kuralları devreye giriyor.

Dolayısıyla Suphiye Durğut kararı bana şunu gösteriyor:

Bir olayın tarihsel ağırlığı ile o olayın yıllar sonra belirli bir yargı makamı tarafından incelenebilirliği aynı şey değildir.

Bu ayrım kitap boyunca korunmalıdır.

Kaynakça

- Anayasa Mahkemesi, Suphiye Durğut Başvurusu, B. No: 2015/3326, 15 Kasım 2018.
- Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, Suphiye Durğut kararı ve başvuru sonucu.

EK BÖLÜM

**ZORLA KAYBETMEDE GERÇEĞE
ULAŞMA HAKKI**

**Kayıp kişinin akıbeti kadar
gerçeğin kendisi de önemlidir**

JİTEM dosyalarını araştırırken zaman içerisinde yalnızca:

“Kim öldürdü?”

sorusuna cevap aramanın yetersiz olduğunu fark ettim.

Bir insan kayboluyor.

Ailesi onu arıyor.

Yıllar geçiyor.

Bir tanık ortaya çıkıyor.

Bir mezar bulunduğu ileri sürülüyor.

Kazı yapılıyor.

Kemikler çıkıyor.

DNA incelemesi yapılıyor.

Sonra başka bir soruşturma başlıyor.

Fakat bütün bu süreçlerin sonunda aile hâlâ:

“Ne oldu?”

sorusunun cevabını arıyor olabilir.

Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri'nin 2016 tarihli çalışması tam da bu nedenle önemli.

Çalışma, kayıp kişilerin ve zorla kaybetme mağdurlarının ailelerinin gerçeği bilme hakkını vurguluyor ve devletlerin kayıp kişilerin aranması, mezarların açılması ve kimliklendirme süreçlerinin güçlendirilmesi, bilgi ve arşivlere erişim, etkili soruşturma ve cezasızlıkla mücadele gibi alanlarda sorumluluklar taşıdığını ortaya koyuyor. (Refworld)

Bu yaklaşım JİTEM araştırması bakımından önemli.

Çünkü bir dosyanın başarı ölçütü yalnızca:

“Bir sanık mahkûm edildi mi?”

olmamalıdır.

Bunun yanında:

Kayıp kişinin akıbeti araştırıldı mı?

Hakikat araştırması	Kontrol sorusu
Kayıp kişinin akıbeti	Araştırıldı mı?
Mezar	Bulundu mu / araştırıldı mı?
Kimlik	DNA veya başka yöntemle belirlendi mi?
Aile	Bilgilendirildi mi?
Arşiv	Görev/emir/personel/giriş-çıkış kayıtları incelendi mi?
Tanıklar	Etkili biçimde dinlendi mi?
Soruşturma	Bağımsız ve etkili yürütüldü mü?

soruları da sorulmalıdır.

Murat Aslan bunun en açık örneği

Murat Aslan dosyasında:

Tanıklık	Yer tarifi	Arama	Kazı	Kemik	DNA
Tanıklık	Yer tarifi	Arama	Kazı	Kemik	DNA

↓
↓
↓
↓
↓

şeklinde bir zincir ortaya çıkmıştır.

Bu zincirin değeri yalnızca bir kişinin kimliğinin belirlenmesinde değildir.

Aynı zamanda yıllar sonra ortaya çıkan bir anlatımın maddi gerçeklikle nasıl karşılaştırılabileceğini göstermesindedir.

Dolayısıyla Murat Aslan dosyasını kitabın metodolojik örneklerinden biri olarak görüyorum.

Kızıltepe ve Dargeçit'te mesele daha karmaşık

Kızıltepe Katarlı Kuyusu'nda kemiklerin bulunması ve akrabalık ilişkileri üzerinden kimliklendirme yapılması, fiziksel delilin değerini gösteriyor.

Fakat DNA bize öncelikle:

“Bu kemik kime ait?”

sorusuna cevap verir.

Tek başına:

“Bu kişiyi kim öldürdü?”

sorusuna cevap vermez.

Dolayısıyla adli bilim ile ceza sorumluluğunu birbirine bağlayan ikinci bir delil zincirine ihtiyaç vardır.

Bu ayrımı XXX. bölümde ayrıca açıkladığım gibi:

Adli bulgu	Sınır
DNA = kimliklendirme	Kalıntının kime ait olduğunu güçlü biçimde gösterebilir.
DNA ≠ otomatik fail tespiti	Kişiyi kimin öldürdüğünü veya emir-komuta zincirini tek başına göstermez.
Ek delil gerekir	Fail, eylem ve kurumsal sorumluluk için ayrı delil zinciri gerekir.

DNA = kimliklendirme

ama:

DNA ≠ otomatik fail tespiti

olarak özetliyorum.

Arşivler neden bu kadar önemli?

Kayıp kişilerin araştırılması sırasında bazen en önemli delil bir tanığın hatırladığı olay değil, yıllardır bir arşivde duran küçük bir kayıttır.

Bir görev emri.

Bir personel listesi.

Bir araç kaydı.

Bir giriş-çıkış kaydı.

Bir gözaltı tutanağı.

Bir telefon fihristi.

Bir yazışma.

Bir harita.

Bir mezar koordinatı.

Dolayısıyla arşivlere erişim yalnızca akademik araştırmacının işini kolaylaştıran bir imkân değildir.

Arşiv, gerçeğe ulaşma sürecinin bir parçasıdır.

Avrupa Konseyi'nin 2016 çalışmasının bilgi ve arşivlere erişim, hakikat araştırmaları, mezar açma ve kimliklendirme, etkili soruşturma ve cezasızlığın önlenmesini aynı çerçevede ele alması da bu nedenle önemlidir. [1]

Gerçeğe ulaşmak ile cezalandırmak aynı şey değildir

Bu kitap boyunca özellikle bir ayrımı koruyorum:

Tarihsel gerçeğin ortaya çıkarılması

ile

ceza mahkemesinde bir kişinin mahkûm edilmesi

aynı süreç değildir.

Bir ceza davası zamanaşımı nedeniyle kapanabilir.

Bir sanık beraat edebilir.

Bir tanık mahkemede dinlenemeyebilir.

Buna rağmen kayıp kişinin akıbetine ilişkin araştırma yapılabilir.

Bir mezar bulunabilir.

DNA ile kimlik belirlenebilir.

Arşivler açılabilir.

Tanık anlatımları tarihsel kayıt haline getirilebilir.

Bu nedenle:

“Mahkûmiyet olmadıysa araştırmanın anlamı yoktur.”

demek kadar,

“Araştırıldıysa fail kesinleşmiştir.”

demek de yanlıştır.

Benim bu kitapta yapmaya çalıştığım şey, bu iki uç arasında kalmadan belgenin ulaşabildiği son noktayı göstermek.

Kaynakça

- Council of Europe Commissioner for Human Rights, Missing persons and victims of enforced disappearance in Europe, March 2016.
- Refworld, Council of Europe Commissioner for Human Rights, Missing persons and victims of enforced disappearance in Europe, 2016.
- Murat Aslan dosyası: TİHV raporları ve TBMM kayıtları; kitapta ilgili bölümde kullanılan maddi delil/DNA zinciri.
- Kızıltepe Katarlı Kuyusu ve ilgili DNA/kimliklendirme dosyaları; kitapta ilgili bölümlerde kullanılan dava ve adli kayıtlar.

SONUÇ
SONUÇ VE NİHAİ KANIT MATRİSİ

1. Renklendirme Sistemi

Bu matriste, Ek Bölüm — Kanıt Hiyerarşisi ve Kaynak Metodolojisi'nde tanıttığım editoryal değerlendirme sistemini, yaygın bilinen bir görsel kısayolla (●●●) özetliyorum:

- Güçlü biçimde belgelenmiş / bağımsız olarak desteklenmiş
- Ciddi iddia / kısmen desteklenmiş / tartışmalı
- Yeterli kanıt bulunmuyor / doğrulanmamış / kesinleştirilemez

▲ METODOLOJİK UYARI: Bu renkler, hiçbir mahkemenin resmî kanıt standardını temsil etmemektedir. Bu, kitabın kendi editoryal değerlendirme sistemidir. Bir konunun ● olarak işaretlenmesi, o konunun kesinleşmiş bir yargı kararıyla kanıtlandığı anlamına gelmez; yalnızca kitabın değerlendirmesinde görece güçlü, çok kaynaklı bir temele sahip olduğu anlamına gelir.

2. Kurumsal Yapı ve Kişiler

Konu	Durum	Sonuç
1987 Jandarma istihbarat yapılanması (resmî kuruluş)	●	Güçlü — Jandarma'nın kendi tarihçesi ve mahkeme dosyasına giren belgelerle destekleniyor
1988-1990 JİTEM adının kullanımı	●	Güçlü — resmî yazışma ve personel listelerinde ad doğrudan geçiyor
1990 sonrası yapılanmanın Jandarma istihbaratı içinde devamı	●	Güçlü — kademeli küçülme/yeniden yapılanma resmî tarihçede belgeli
JİTEM'in 2000'lere kadar kesintisiz aynı yapı olarak devamı	●	Kanıtlanmış değil — Jandarma "donda" diyor, itirafçılar "devam etti" diyor
"JİTEM" adı ile "Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı" adının aynı kurumu ifade etmesi	●	Tartışmalı — Gevrekçi doğrudan reddediyor, başka kaynaklar eş tutuyor (bkz. Ek Bölüm)
Cem Ersever'in JİTEM ile ilişkisi	●/●	Güçlü tanıklık + AİHM kaydı, ama kendi kuruculuk iddiası tartışmalı
Arif Doğan'ın kuruculuk iddiası	●	Güçlü fakat öz-anlatı; belge desteği kısmi
Veli Küçük'ün istihbarat yapılanmasındaki görevi	●	Güçlü — resmî görev kaydı belgeli
Veli Küçük'ün "kurucu" olduğu	●	Kesin değil — yalnızca sonraki dönemde başa geçtiği yönünde itirafçı iddiası var
Aygan'ın JİTEM mensubu olduğu iddiası	●/●	Güçlü birinci el anlatım; Murat Aslan dosyası, anlatımın yalnızca maddi/olgusal kısmını (ceset yeri tarifi) bağımsız olarak destekliyor — mensupluk iddiasının tamamını değil

Konu	Durum	Sonuç
Aygan'ın bütün anlatımlarının doğruluğu		Kanıtlanmış değil — olay bazında A/B/C kategorileri farklı (bkz. IV. Bölüm)
Mahmut Yıldırım/Yeşil'in devlet güvenlik sistemiyle ilişkisi		Güçlü — MİT'in kendi raporu ve Eymür tanıklığı
Yeşil'in belirli cinayetlerdeki kişisel sorumluluğu		Kanıtlanmış değil — hiç yargılanamadı

Kaynak: İlgili bölümlerin (I, II, III, IV, VII, Ek Bölüm) Hukuki Durum kutuları ve dosya sonuçları.

3. Olaylar, Kurumsal Bağlantılar ve Yargı Sonuçları

Konu	Durum	Sonuç
JİTEM'in zorla kaybetmelerle ilişkisi (dosya bazında)	●/●	Dosya bazında değişken — Murat Aslan güçlü, Vedat Aydın orta, çoğu dosya tartışmalı
JİTEM'in bütün 1990'lar faili meçhullerini işlediği	●	Kanıtlanmış değil — tek bir dosyada bile ceza yargılaması standardında kesinleşmedi
Kızıltepe'de 22 mağdurun JİTEM tarafından öldürüldüğü iddiası	●	Ciddi iddia; DNA bulguları bazı mağdurların (2 kişi) kimliğini doğrulamaktadır, ancak bu JİTEM bağlantısını değil kimlik tespitini desteklemektedir; örgüt suçlamasından beraat var
Cizre'de Temizöz'ün organize ettiği iddiası	●	Ciddi iddia, gizli tanıklarla destekli, ama 2015'te beraat
Dargeçit'te güvenlik güçlerinin sorumluluğu	●/●	AİHM, güvenlik güçlerinin doğrudan sorumluluğunu tespit etmedi; yalnızca devletin soruşturma yükümlülüğünü (usul boyutu) ihlal ettiğine karar verdi. Türk yargısı ise beraat + zamanaşımı ile davayı kapattı
Musa Anter cinayetinde Yeşil'in rolü	●	Ciddi iddia, çoklu kaynak (Muhsin Gül 1994 + Aygan 2004), ama kesin hüküm yok
JİTEM = Ergenekon	●	Kanıtlanmış değil — bağlantılar var, kurumsal özdeşlik yok
JİTEM = Özel Harp Dairesi	●	Kanıtlanmış değil — yalnızca akademik ilişkilendirme düzeyinde
JİTEM = Hizbullah ("Hizbul-Kontr")	●	Kesinleşmiş değil — yalnızca Doğan'ın 2011 beyanı + 1992 basın izleri var
Susurluk ile ilişkili çevrelerin JİTEM'le bağlantısı	●	Bağlantılar mevcut (Yeşil, Veli Küçük telefonu), kurumsal eşitlik yok
Kocaeli/Yüksekova çetelerinin JİTEM'in bir kolu olduğu	●	Kanıtlanmış değil — tek bir tanığın (Oğuz) sonraki nitelendirmesi
JİTEM'in kaçakçılık/mali suçlarla ilişkisi	●	Ciddi iddia (1991-92 basın + Susurluk), kesinleşmiş hüküm yok
AİHM kararlarında JİTEM adının doğrudan kullanılması ve bazı kişilerin JİTEM'le bağlantılı olarak tanımlanması	●	Güçlü — birden fazla kararda doğrudan referans var (bkz. XIV. Bölüm)
AİHM kararlarının belirli kişileri fail olarak tespit etmesi	●	Hiçbir AİHM kararı bunu yapmamıştır — yalnızca usul ihlali tespit edilmiştir

Kaynak: İlgili bölümlerin (VIII-XIV, XIX-XXII, XXIV, XXIX-XXXIII) Dosya Sonucu ve Yargı Sonucu kutuları.

4. Matrisin Okunma Biçimi

Bu matrisi okurken üç şeyi bir arada tutmak gerekiyor: (1) ● işaretli konular, kitabın en sağlam bulduğu, çok kaynaklı ve genellikle resmî belge temelli konulardır — bunlar JİTEM'in tarihsel/kurumsal varlığına ilişkindir. (2) ● işaretli konular, ciddi ve çok kaynaklı iddialardır, ama hiçbirisi ceza yargılaması standardında kesinleşmemiştir — bunların çoğu belirli olaylardaki sorumluluk iddialarıdır. (3) ● işaretli konular, kitabın tezini destekleyecek olsa bile, mevcut kaynaklarla doğrulanamayan iddialardır — bunlar genellikle kurumsal eşitlik iddialarıdır (JİTEM=Ergenekon, JİTEM=Özel Harp, JİTEM=Hizbullah gibi).

▲ **METODOLOJİK UYARI: Dikkat çekici bir örüntü: matriste ● işaretli konuların neredeyse tamamı JİTEM'in VARLIĞINA ilişkindir; ● işaretli konuların neredeyse tamamı JİTEM'in TEK VE KESİNTİSİZ BİR ÖRGÜT OLARAK BELİRLİ SUÇLARI İŞLEDİĞİ iddialarına ilişkindir. Bu örüntü, kitabın I. Bölümünden beri savunduğu ayrımın — “JİTEM'in tarihsel varlığı” ile “JİTEM'in bütün faili meçhulleri işlediği” iddiasının aynı şey olmadığı ayrımının — matris düzeyinde de doğrulanmasıdır.**

5. Bölüm Sonucu

Bu matris, kitabın kırk ana bölüm ile ek bölümler ve ekler boyunca inşa ettiği bütün değerlendirmeleri, tek bir görsel özet halinde sunuyor. Matrisin kendisi bir sonuç değil, bir haritadır — her satırın arkasında, kendi kaynağı ve gerekçesiyle birlikte ayrıntılı bir bölüm bulunmaktadır.

Okuyucunun bu matristen çıkarması gereken temel ders: JİTEM araştırması, tek bir “evet” veya “hayır” cevabına indirgenemeyecek kadar katmanlı bir konudur. Bu kitap, o katmanları — kaynağıyla, çelişkisiyle ve boşluğuyla birlikte — okuyucuya sunmayı amaçlamıştır.

Kaynakça

Bu matris, kitabın I-XL. bölümlerinde sunulan bulguların bir sentezidir; ayrı bir kaynak listesi taşımamaktadır. Her satırın tam kaynağı, ilgili bölümde bulunabilir.

EK A — Arif Doğan'ın Savcılık İfadeleri (Tam Metin)



BELGE 1 — EK İFADE TUTANAĞI
Soruşturma No: 2010/857 — 30 Eylül 2010

T.C. Kimlik Numarası	[TC KİMLİK NUMARASI REDAKTE EDİLDİ]
Adı ve Soyadı	ARİF DOĞAN
Baba ve Ana Adı	MEHMET - ESME
Doğum Yeri ve Tarihi	KIRIKHAN - 25/10/1945
Nüfusa Kayıtlı Olduğu Yer	İSTANBUL / BEYKOZ / ÇAVUŞBAŞI
İkametgah	[REDAKTE EDİLDİ]
Mesleği	Subay-Emekli Albay
Medeni Hali	Evli
İfadenin Alındığı Yer	İstanbul C. Başsavcılığı - Savcı Odası / Beşiktaş

6. Son Söz

Bu kitap, okuyucuya hazır bir hüküm vermek için hazırlanmadı. Belgeleri, tanıklıkları, mahkeme kararlarını ve bu kaynakların sınırlarını aynı dosyanın içinde görünür kılmaya çalıştım. Bir yerde belge varsa belge dedim; iddia varsa iddia olarak bıraktım; bağımsız doğrulama yoksa bunu açıkça yazdım. Ulaştığım son nokta da bu: JİTEM dosyasında bazı şeyleri artık daha iyi biliyoruz, bazılarını güçlü biçimde destekleyebiliyoruz; bazı sorular ise hâlâ açık. Araştırmanın değeri, bu sınırı dürüstçe gösterebilmekte yatıyor.

5. Benim Son Değerlendirmem

Bu kitabı hazırlarken ulaştığım sonuç iki uçtan da farklı. “Hiçbir şey yoktu” demek eldeki kayıtları açıklamıyor. “Her şey tamamen kanıtlandı” demek de mahkeme dosyalarının ve karşı delillerin sınırlarını aşıyor. Benim için daha savunulabilir tarihsel model, Jandarma içinde 1980’lerin sonlarında güçlenen istihbarat yapılanmalarının zaman içinde farklı ad ve personel yapılarıyla devam ettiği; bazı dönemlerde JİTEM adının kullanıldığı ve bu çevrelerle bağlantılı ciddi hak ihlali iddialarının ortaya çıktığı yönünde. Belirli olaylardaki bireysel ve kurumsal ceza sorumluluğu ise her dosyada kendi delil zinciri üzerinden ayrıca kurulmalıdır.

4. Neyi Biliyoruz, Neyi Bilmiyoruz

Bildiğimiz alan ile açık kalan alanı aynı cümle içinde eritmemek kitabın temel metodolojik ilkesi oldu. Jandarma istihbarat yapılanmasının ve belirli dönemlerde JİTEM adının kullanımının belge ve dava kayıtlarında izleri bulunuyor. Bazı kişi ve olay bağlantıları birden fazla kaynaktan destekleniyor. Buna karşılık bütün faili meçhullerin tek merkezden yönetildiği, her olayın aynı örgütsel emir zincirinden çıktığı veya belirli kişilerin her olay bakımından ceza sorumluluğunun kesinleştiği söylenemiyor.

3. Yargısal Sonuçların Okunması

AİHM ve Türk ceza yargılaması bakımından da aynı ayrımı korumak gerekiyor. Mahmut Kaya/Türkiye kararında AİHM, Hasan Kaya’nın yaşamının korunması, etkili soruşturma ve etkili başvuru bakımından ihlal bulmuş; ancak devlet görevlilerinin öldürmeye doğrudan karıştığı makul şüphenin ötesinde kanıtlandığını söylememiştir. Çelikkilek/Türkiye kararında ise Mahkeme, devletin ölümün hesabını veremediği sonucuna ulaşmış ve AİHS m. 2 ile etkili soruşturma yükümlülüğü bakımından ihlal tespit etmiştir. Bu kararlar, JİTEM adının karar metinlerinde geçmesi ile belirli bir cinayetin JİTEM tarafından işlendiğinin ceza hukuku standardında kesinleşmesini birbirinden ayırmak gerektiğini gösteriyor.

2. Olay Dosyalarının Ortak Sonucu

Olay dosyalarında da aynı sınır tekrar tekrar ortaya çıkıyor. Bazı dosyalarda tanıklık, çağdaş belge, fiziksel delil ve yargısal kayıt aynı yönde birleşiyor; bazı dosyalarda ise tanıklık dışında bağımsız doğrulama zayıf kalıyor. Murat Aslan dosyasında tanıklık → yer tarifi → arama → kazı → kemik → DNA zinciri kurulabilmesi, bir iddianın maddi delille nasıl test edilebildiğini gösteren en güçlü örneklerden biri. Buna karşılık DNA’nın kimliklendirme yapması, tek başına faili veya emir-komuta zincirini belirlemiyor.

1. Son Tarihsel Bulgu

Buraya kadar topladığım resmî kayıtlar, mahkeme dosyaları, insan hakları raporları ve tanıklıklar birlikte okunduğunda, JİTEM adının ve buna bağlı Jandarma istihbarat yapılanmasının belirli dönemlerde tarihsel bir karşılığı bulunduğuna ilişkin güçlü bir kayıt kümesi ortaya çıkıyor. 1987'de başlayan istihbarat yapılanması, 1988-1990 dönemindeki JİTEM adlandırması ve sonraki Jandarma istihbarat yapılanmaları arasında kronolojik bir bağ kurulabiliyor. Bununla birlikte, bu kayıtlar 1990'ların tamamında aynı isimle ve tek merkezden yönetilen kesintisiz bir örgüt modelini tek başına kanıtlamıyor.

İfade verene yüklenen suç anlatıldı, müdafî seçme hakkının bulunduğu ve onun hukukî yardımından yararlanabileceği, müdafîin ifade alma sırasında hazır bulunabileceği, müdafî seçecek durumda değilse ve bir müdafî yardımından yararlanmak istediği takdirde kendisine baro tarafından bir müdafî görevlendirebileceği, yakınlarından istediğine yakalandığının derhal bildirileceği, isnat edilen suç hakkında açıklamada bulunmamasının kanuni hakkı olduğu, şüpheden kurtulması için somut delillerinin toplanmasını isteyebileceği kendisine hatırlatılıp açıklandı.

Ben medyada çıkan haberlerle ilgili kendi rızamla geldim, ifade vereceğim, avukat istemiyorum. Ben ifademini kamerayla sesli olarak kaydedilmesine rıza gösteriyorum dedi. İfade alma işlemine başlandı.

JİTEM ben İstihbarat biriminde görevliyken geçici olarak denenmek amacıyla kuruldu. Bu birimin içinde her ilden bir temsilci, her ilçeden ve her köyden olmak üzere birer eleman katılarak örgütlenmesi yapıldı. Zaman zaman bu kişilerle istihbari bilgi dışında takip amaçlı operasyonlara çıkıyorduk. Operasyonlarda bu şahıslar da silah kullanıyordu. Ben hiçbir zaman çatışma dışında kimseye kurşun atmadım ve herhangi bir kimseye de bu yönde emir vermedim.

Biz elde ettiğimiz bilgileri bölgedeki icracı birimlere veriyorduk, bu bilgileri bazen zamanında bazen de gecikmeli olarak aktarıldığı oluyordu, bu da bize bilgilerin geç gelmesinden kaynaklanıyordu. Biz bu bilgileri bölgedeki icracı birimlerle paylaşıyorduk, bazen icracı birimlerin bizim verdiğimiz bilgiyi geç değerlendirmesinden bazen de gelen bilginin geç olmasından dolayı istenilen başarı elde edilemiyordu.

Bu sebeple verdiğimiz bilgiler sonucu operasyon yapacak makamlar kendileri PKK'nın saldırısına maruz kalıyordu ve kayıplar veriliyordu. VELİ KÜÇÜK 1990 yılında Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı'nı benden devir aldı. Asıl kurucusu benim, ben daha sonra VELİ KÜÇÜK'e resmî olarak devir ettim.

Benim görev yaptığım dönemde JİTEM'de kayıtlı Türkiye genelinde 10 bin kayıtlı haber elemanı vardı. Bu haber elemanları az önce belirttiğim illerdeki ya da ilçelerdeki sorumlular tarafından belirleniyordu. Bu istihbarat elemanlarına herhangi bir maaş verilmiyordu. İstihbarat elemanlarından bazılarının ekonomik durumu çok iyi oluyordu, ekonomik durumu çok iyi olanlar durumu zayıf olanlara yardımcı oluyordu. İstihbarat elemanlarının ihtiyaçları bu şekilde karşılanıyordu. Bu istihbarat elemanlarına herhangi bir şekilde kimlik verilmedi, sadece zaman zaman gösterdikleri başarılarından dolayı belge şeklinde takdirnameler veriyordum. Bu takdirnameler de istihbarat elemanlarının gerçek isimlerine değil, kod isimleri üzerinden düzenlenerek verilirdi. Bu belirttiğim 10 bin kişinin Jandarma Genel Komutanlığı'nın arşivlerinde kayıtları mevcut değildir. Bunların kayıtları JİTEM'de vardır.

Bu arada şunu da belirtmek istiyorum; JİTEM Doğu ve Güneydoğu'da OHAL Bölgelerinde faaliyet gösteren icracı bir birimdi. Burada görev yapan kişiler PKK terör örgütünün gruplarının tespit edebildiğimiz miktarının onda biri kadar oranında bölgeye çağırılırdı ve bu kişiler PKK terör örgütüyle sıcak temasların yaşandığı ve bizim de ölüm bölgesi diye tabir ettiğimiz yerlerde çatışmaya girerlerdi. Bu kişilere silahları bizzat ben veriyordum, silahları bizzat ben kendim dağıtırdım. Benim karargahım Diyarbakır OHAL Valiliği'nde Asayiş Bölge Komutanlığı'nda JİTEM'in bir yeri vardı. Ben o dönemde hem JİTEM'in hem de Jandarma İstihbarat Grup Komutanı idim. JİTEM'in merkezi Diyarbakır'da OHAL Valiliği'nde Asayiş Bölge Komutanlığı'nın içerisindeydi. Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı'nın yeri ise Ankara merkezinde bir sivil apartman binası içerisindeydi, fakat binanın tamamıyla değil. Ben o dönemde Diyarbakır'daki JİTEM'in merkezinde bulunuyordum. İstihbarat elemanlarına dağıttığım her türlü silah, mühimmat ve malzemeler burada bulunuyordu.

JİTEM bünyesinde görev yapan 10 bin kişi civarında bu istihbarat elemanlarının kayıtları JİTEM bünyesinde görevli beşinci kişi olarak nitelendirdiğimiz arşiv sorumlusunda bulunuyordu. Ben bu kişiyi tanımıyorum, fakat bu kişi sivil bir şahıstı. Bu arşiv sorumlusu da 10 bin kişilik istihbarat elemanları içerisinde seçilmiştir. Ben bu istihbarat elemanları içerisinde bir kişiyi görevlendirmişimdir, o kişi de diğer kişilerin içerisinde arşiv sorumluluklarını seçmişlerdir. JİTEM'de görev yapan bu 10 bin istihbarat elemanlarının kayıtları da bu arşivci diye belirttiğimiz kişi tarafından saklanmıştır. Bu kayıtlar devletin herhangi bir resmî arşivlerinde bulunmamaktadır, tamamen istihbarat grubu içerisinde görev yapan sivil kişilerdedir.

SORULDU: Size bağlı JİTEM unsurları yani sivillerden oluşan istihbarat elemanları PKK terör örgütü gruplarıyla çatışmaya gireceği bölgelerde, bölgede görev yapan diğer Jandarma, Kara Kuvvetleri ya da emniyet birimleri ile herhangi bir sorun olmuyor muydu?

CEVAP: Biz JİTEM olarak PKK terör örgütü gruplarıyla ilgili herhangi bir bilgi aldığımızda ve bu gruba operasyonel müdahale yapmayı planladığımızda bölgedeki tüm icracı birimlerin başındaki görevlilere operasyon yapmayı planladığımız alanın koordinatını verimiz, kesinlikle koordinatlarını verdiğimiz bölgeye hiç kimsenin girmemesini söyleriz ve daha sonra biz operasyonumuzu ya da çalışmalarımızı icra ederiz ve dolayısıyla bu tedbirlerimizden dolayı herhangi bir sıkıntı yaşanmaz.

SORULDU: Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı ile JİTEM arasındaki fark nedir?

CEVAP: Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde görevli subay-astsubaylardan, dışarıdan temin edilen sivil istihbarat elemanlarından (muhabir ve ajanlar) oluşmaktadır. Daha sonraki süreçte itirafçılardan da faydalanılmıştır. Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı tamamen resmi bir şekilde hiyerarşi içerisinde kurulmuş bir teşkilattır. Görevi ise sadece istihbarat toplamaktır. JİTEM ise resmi yazılı emirle geçici olarak denenmek üzere kurulmuş bir yapıdır. JİTEM'in kurulması emrini dönemin Jandarma Genel Komutanı BURHANETTİN BİGALİ bizzat yazılı emirle vermiştir. Jandarma Genel Komutanı JİTEM'in kurulması emrini Diyarbakır Jandarma Asayiş Kolordu Komutanlığı'na hitaben vermiştir. Bu talimat gelince dönemin Kolordu Komutanı HULUSİ SAYIN resmi emirle Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı'na JİTEM'in kurulması talimatını verdi. O dönemde ben Jandarma İstihbarat Grup Komutanı olmam nedeniyle aldığım emir gereği JİTEM'i kurdum. JİTEM'i nasıl kurduğumu yukarıda ayrıntılı olarak anlattım. Buradan Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı ile arasındaki farkı belirtmek için kısaca yaptığı görevi genel hatlarıyla ifade edeyim. JİTEM tamamen sivillerden oluşan bir yapıdır, bu yapı içerisindeki sivilleri ilk olarak Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı içerisinde görev yapan sivil şahıslardan oluşturdum, daha sonraki süreçte yine sivillerden takviyeler yaparak sayısını 10 bine çıkardım. Bu 10 bin kişiden oluşan JİTEM'in görevi ise sadece Olağanüstü Hal Bölgesi'nde PKK terör örgütüne operasyon yapmaktır. Yani herhangi bir şekilde istihbarat toplama görevi yoktur. Sonuçta; JİTEM OHAL Bölgesi'nde PKK terör örgütüne operasyon yapan, silahlı çatışmaya giren ve tamamen sivillerden oluşan bir yapıdır. Bu yapı her şeyiyle bana bağlı bir yapıdır.

SORULDU: 17.09.2010 ve 22.09.2010 tarihlerinde 'aktifhaber.com' isimli internet sitesinde ve bazı basın yayın organlarında kamuoyunca JİTEM olarak bilinen oluşum ve bu oluşumun geçmiş dönemlerde gerçekleştirdiği bir takım eylemler hakkında bilgileri içerir ses kayıtları yayınlanmıştır. (Ses kayıtları dinlettirildi.) Söz konusu ses kayıtlarından bilginiz var mı, bu kayıtları dinlediniz mi? Yayınlanan bu ses kaydında JİTEM adı verilen oluşum ile ilgili beyanda bulunan kişi siz misiniz?

CEVAP: Bana dinlettiğiniz bu ses kayıtlarındaki konuşmalar bana aittir, sesler de bana aittir. Fakat bu konuşmalar benim tek bir ortamda yaptığım konuşmalar değildir, değişik zamanlarda değişik kişilerle yaptığım telefon konuşmalarından yapılan alıntılardır. Fakat bazı bölümlerle ilgili tereddütlerim vardır, ancak benim ses tonuma ve şiveme benzemektedir. Ben bu kaydın içeriği ile ilgili sorular yöneltildiğinde tereddütüm olan bölümlerle ilgili açıklamalar yapacağım.

SORULDU: JİTEM'in faaliyet alanı nedir, bu oluşumun faaliyetleri devam ediyor mu?

CEVAP: JİTEM'in faaliyet alanı olağanüstü hal bölgesindeki illeri kapsamaktadır. Bu iller kapsamında şehir merkezlerinde değil de, kırsalda PKK terör örgütüyle mücadele amaçlı görev yapmıştır. Örneğin; Cudi Dağı bölgesinde, Gabar ve Çırak Dağları bölgesinde, Malan Dağı bölgesinde, Kato Dağı bölgesi gibi kırsal bölgelerde faaliyet göstermiştir. Bu bölgede PKK terör örgütüne yönelik operasyonel çalışmalar yapmıştır. Ben 1990 yılında bu görevden alındıktan sonra JİTEM tamamen dondurulmuştur, yani beklemeye geçmiştir. Şu anda hiçbir faaliyeti yoktur, fakat bu süreç içerisinde arşiv sorumluları JİTEM'e yeni genç elemanlar temin etmeye devam ederler. Bu yeni temin edilen kişilerin kod isimleri bana gelir, kod isimlerinin eskiden verilen isimlerinin aynısı kullanılır, sadece şahıslar değişir, ben bana gelen bu bilgileri inceledikten sonra imha ederim. Şu anda JİTEM yapılanması halen devam etmektedir. Fakat az önce belirttiğim gibi bekleme halindedir, yarın ihtiyaç olduğunda benim söylememle JİTEM'in faaliyetlerini devam ettirecek, bu işin yöneticiliğini yapacak kişiler vardır. Fakat bu yapı bölgedeki yetkili komutanlarla görüşmeden, onlardan talimat almadan hiçbir şekilde o bölgede faaliyet göstermezler.

Benim JİTEM'in başında bulunduğum dönemde ve sonrasında JİTEM'in ismini kullanarak kanunsuz ve illegal işler yapan kişiler olduğunu duyardık. Hatta ben bizim adımızı kullanarak kanunsuz işler yapan bu kişileri GÖTEMCİ olarak nitelendiririm. Benim JİTEM'in başında bulunup görev yaptığım dönemde bu şekilde ismimizi kullanan herhangi bir kimse duymadım. Fakat 1990 yılında ben ayrılıp JİTEM dondurulduktan sonra bu şekilde adımızı kullanan kişiler olduğunu duydum. Fakat ben bu bizim adımızı kullanan kişilerle ilgili herhangi bir şekilde adli makamlara ya da resmî makamlara bu durumu bildirmediğim, tekzip de yayınlamadım.

SORULDU: Bu oluşum sadece ülkemiz sınırları dahilinde mi faaliyetlerini icra etmektedir? Yurt dışında da faaliyetleri var mıdır? Bu faaliyetler ne zamandan beri sürdürülmektedir?

CEVAP: Az önce de belirttiğim gibi JİTEM'in faaliyet alanı sadece OHAL Bölgesi'dir. Yurt dışında kesinlikle bir faaliyeti olmamıştır.

SORULDU: JİTEM'in gerçekleştirdiği faaliyetlerle ilgili alınan kararlar kimin/kimlerin katılımı ile ne şekilde alınmaktadır?

CEVAP: JİTEM olarak bize gelen bilgiler doğrultusunda operasyon planlarını hazırlardım, bu kapsamda operasyon yapacağımız bölgedeki yetkili komutanlara koordinatları bildirirdik ve onlar da o bölgeye girmezlerdi. Ben de JİTEM Komutanı olarak yanımdaki sivil şahıslarla birlikte operasyonu gerçekleştirirdim.

SORULDU: 22.08.2010 tarihinde İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nde ifadesi alınan ULAŞ ÖZER isimli şahıs ifadesinde, 2004 yılı içerisinde TİKKO örgütünde faaliyet yürütürken yakalandığını ve tutuklandığını, Malatya Cezaevine konulduğunu ve tutuklu olarak bulunduğu sırada JİTEM olarak adlandırılan Jandarma personelinin kendisini cezaevinden alarak Tunceli bölgesinde operasyona götürdüklerini beyan etmiştir. Sizin JİTEM Komutanı olarak görev yaptığınız dönemde bu şekilde cezaevinden terör örgütü mensubu alıp operasyona götürdüğünüz kimse oldu mu, bu uygulama nasıl yapılıyordu?

CEVAP: Bizim JİTEM olarak böyle bir uygulamamız hiçbir zaman olmadı, bu Jandarma'nın Jandarma Teşkilat Kanunu'na göre yaptığı bir uygulamadır, Jandarma'nın bu tür uygulamaları vardır, fakat bizim JİTEM olarak bu tür bir uygulamamız olmamıştır.

Devamında Doğan'a 'aktifhaber.com' sitesinde 17.09.2010 tarihinde yayınlanan, JİTEM içindeki görevlendirmelerin gizlilik içinde yapıldığına, rütbeli şahısların bulunduğu bir konuşmaya, ve Yeşil kod adlı Mahmut Yıldırım'a ilişkin sorular yöneltilmiş; Doğan, konuşmaların kendisine ait olduğunu ancak değişik zamanlardaki konuşmalardan montajlandığını, JİTEM içinde kendisinden başka rütbeli asker bulunmadığını, Mahmut Yıldırım'ı 1984 Eruh baskınından sonra tanıdığını ve onun JİTEM yapılanmasına katılmadığını beyan etmiştir.

Ardından sırasıyla: Ankara'da bir yemek davetinde PKK Merkez Komitesi üyeleriyle (Ahmet Türk, Leyla Zana, Sırrı Sakık, Hatip Dicle, Orhan Doğan) aynı mekânda bulunmasına; özel korumasının kaldırılması üzerine 'konuşursam dünya birbirine girer' ifadesine; Cemseref'te 75 PKK'linin öldüğü bir patlama/misilleme olayına; Niğde Valisi Muammer Güler ile ilgili bir konuşmaya ilişkin ses kayıtları dinletilmiş ve sorular yöneltilmiştir. Doğan bu olayların gerçek zeminini (Cemseref: Suriye sınırında bir çiftliğe PKK saldırısına misilleme; Muammer Güler: bir öğretmeninin siyasilerden gördüğü baskıya ilişkin bir görüşme) anlatmış, ancak ses kayıtlarının montajlı olduğunu iddia etmiştir.

SORULDU: 'aktifhaber.com' isimli internet sitesinde 22.09.2010 tarihinde yayınlanan ses kaydında Alevi vatandaşlara yönelik gizli adam bırakıldığına ve JİTEM grupları komutanı olarak 10.000 kişilik silahlı güce, 5000 kalaşnikof ve 2000 tabanca dağıtıldığına, terörist yetiştirildiğine ilişkin beyanlar yer almıştır. Bu beyanlar hakkında ifadenizi veriniz.

CEVAP: Bu ses kayıtları benim değildir, tamamen yalandır. Ses bana ait değildir, benim sesime teknik olarak benzetilmiş bir şeydir. Kabul etmiyorum.

SORULDU: Cemal TEMİZÖZ isimli şahsı tanıyor musunuz? Bu şahısla birlikte görev yaptınız mı?

CEVAP: CEMAL TEMİZÖZ'ü Üsteğmenliğinden beri tanırım, birlikte görev yapmadım. Benden sonraki dönemde Diyarbakır İstihbarat Grup Komutanlığı'nda çalıştığımı duydum.

SORULDU: 'aktifhaber.com' ve 'Dailymotion' sitelerinde yayınlanan üçüncü bir ses kaydında, iki tür JİTEM bulunduğu, ikinci JİTEM'in 'GÖTEM' olarak adlandırıldığına, Cemal Temizöz'ün 'JİTEM'ci değil GÖTEM'ci' olduğuna, emrinizde 10.000 kişi (620'si kadın) bulunduğu, faaliyetin Türkiye çapında olduğuna ilişkin beyanlarınız hakkında ifadenizi veriniz.

CEVAP: Ben JİTEM'le ilgili bazı anlatımlarda bulundum, benim emrimde 10 bin kişi vardı, bunların 620'si bayandı; bu hususlar doğrudur. Fakat ben CEMAL TEMİZÖZ'le ilgili hiçbir kelime söylemedim, bu kişi ile alakalı hususları kabul etmiyorum.

SORULDU: Aynı ses kaydında, JİTEM'e sızdırılacak kişinin önce 'pisliğe bulaştırılacağına', bir uyuşturucu davasındaki sanığın tehdit edildiğine ve Hayri Kozakçıoğlu ile OHAL Valiliği döneminde yaşanan bir olaya (tır yakma) ilişkin beyanlarınız hakkında ifadenizi veriniz.

CEVAP: Bu beyanların hiçbirisi bana ait değildir, internetteki bu ses ve konuların kesinlikle benimle bir ilgisi yoktur; kabul etmiyorum.

SORULDU: Ergenekon soruşturması kapsamında ele geçirilen 'Ergenekon Yeniden Yapılandırma ve Analiz' isimli dokümanda, Ergenekon'un yeniden yapılandırılmasında JİTEM deneyiminin bir kazanım olarak değerlendirildiği belirtilmektedir. Bu hususlar hakkında neler düşünüyorsunuz?

CEVAP: Benim kurduğum JİTEM'le Ergenekon'un hiçbir ilgisi yoktur, bu belgede yazılanlarla benim kurduğum JİTEM'in bir alakası yoktur. Kaldı ki ben Ergenekon'u bilmiyorum, bu yazılanlardan da herhangi bir şey anlamıyorum. Konu ile ilgili söyleyeceklerim bundan ibarettir.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 147'nci maddesinde yazılı hususların yerine getirilmesinden sonra tutanak okunup, ifade veren ile hazır bulunanlar tarafından imza altına alınmıştır. 30/09/2010

İmzalar: ZEKERİYA ÖZ - 35837 (İstanbul Cumhuriyet Savcısı), SEZGİN KALENDER - 123069 (Zabıt Katibi), ARİF DOĞAN (İfade Veren). Hazırun: İBRAHİM EMRE (Emniyet Amiri).

Bu belgenin tam metni, kitabın I. ve III. Bölümlerinde ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir.

BELGE 2 — EK İFADE TUTANAĞI - 2
Soruşturma No: 2010/857 — 1 Ekim 2010

İfade verene yüklenen suç anlatıldı, müdafî seçme hakkının bulunduğu ve onun hukukî yardımından yararlanabileceği, müdafîin ifade alma sırasında hazır bulunabileceği, müdafî seçecek durumda değilse ve bir müdafî yardımından yararlanmak istediği takdirde kendisine baro tarafından bir müdafî görevlendirebileceği, yakınlarından istediğine yakalandığının derhal bildirileceği, isnat edilen suç hakkında açıklamada bulunmamasının kanuni hakkı olduğu, şüpheden kurtulması için somut delillerinin toplanmasını isteyebileceği kendisine hatırlatılıp açıklandı.

Ben medyada çıkan haberlerle ilgili dün kendi rızamla gelerek ifade verdim. İfadem dün tamamlanmadığından dolayı bugün yine kendi rızamla gelerek bana soracağınız hususlarla ilgili ifade vermek istiyorum. İfademde avukat istemiyorum. Ben ifademin kamerayla sesli olarak kaydedilmesine rıza gösteriyorum dedi. İfade alma işlemine başlandı.

SORULDU: Siz JİTEM'in sadece sizin tarafınızdan kurulduğunu ve içerisinde hiçbir şekilde askeri personel olmadığını, tamamıyla sivillerden oluştuğunu beyan ettiniz, fakat size ait depodan ele geçirilen belgeler içerisinde sizin de isminizin ve imzanızın bulunduğu ve bu tutanağın altında sizin isminizle birlikte AHMET CEM ERSEVER ve KAMİL EROL isimli şahısların da isimlerinin yazılı olduğu görülmüş, AHMET CEM ERSEVER isminin altında 'Jandarma Binbaşı — JİTEM-2 Birlik Komutanı' yazdığı görülmüştür. Bu çelişkiyi açıklayınız? (Söz konusu belge gösterildi)

CEVAP: Belgeyi gördüm inceledim, belgedeki isminin altındaki imza bana aittir, fakat AHMET CEM ERSEVER'in isminin altında 'JİTEM-2 Birlik Komutanı' yazılmasını anlayamadım, yanlışlıkla yazılmış olabilir. Daha önce de söylediğim gibi AHMET CEM ERSEVER kesinlikle JİTEM'de görev yapmamıştır, JİTEM'le bir alakası yoktur. Ayrıca bana bu şekilde belgeler göstererek gelerseniz benim ifadem değişmeyecektir. Bu şekilde belgeler gösterseniz de aynı cevapları vereceğim.

CEVAP: KAMİL EROL'u tanırım, benim emrimde çalışmıştır. Ben Jandarma İstihbarat Grup Komutanı olduğum dönemde bu birimde çalışmıştı, JİTEM'in kurulduğu dönemde JİTEM bünyesinde geçici olarak yazışmaları yapmak üzere görevlendirilmişti, fakat daha sonra hareketli birimlerde görev yapmadı.

(Bu noktada savcılık, Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı ile JİTEM arasındaki farkı, birincisinin kadrolu, ikincisinin deneme aşamasında kalmış kadrosuz bir oluşum olduğunu belirtmiştir. Doğan buna karşılık JİTEM'in açılımının 'Jandarma İstihbarat ve Terörle Mücadele Grup Komutanlığı' olduğunu, iki kuruluşu da bizzat kendisinin yönettiğini, birinin kadrolu olarak kurulduğunu, JİTEM'de de kadro bulunduğunu ancak bunun emirle teklif edildiğini belirtmiştir.)

SORULDU: Yine size ait depodan ele geçirilen belgeler içerisinde Jandarma İstihbarat ve Terörle Mücadele Grup Komutanlığı'na atanan Astsubayların listesi bulunmuştur, siz ise JİTEM bünyesinde kesinlikle Subay ya da Astsubay'ın görev yapmadığını beyan etmişsiniz. Bu çelişkiyi açıklayınız?

CEVAP: Bana gösterdiğiniz bu belgeyi ve listeyi inceledim, ben bu şekilde bir liste hatırlamıyorum, fakat listedeki birkaç kişiyi tanıdım, bu kişiler o dönemde JİTEM'de değil de Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı'nda görev yapan kişilerdir. Listede isimleri yazan şahıslar JİTEM'de görev yapmamıştır. Ayrıca el yazısı ile yazılan listeleri de hatırlamıyorum ve ne olduğunu da anlayamadım, fakat son sayfadaki listede VELİ KÜÇÜK'ün isminin benim adımın altına yazılmış olmasını anlayamadım. Çünkü VELİ KÜÇÜK benden daha kıdemlidir dedi.

Söz konusu listede ARİF DOĞAN isminin karşısında eski görev yeri olarak JİTEM Grup Komutanlığı, yeni görev yeri olarak Jandarma Okul Destek Kıta Komutanlığı yazdığı görülmüş, VELİ KÜÇÜK isminin karşısında ise eski görev yeri Eskişehir İl Jandarma Alay Komutanlığı, yeni görev yeri ise JİTEM Grup Komutanlığı yazdığı görülmüştür.

SORULDU: Yine sizden ele geçirilen belgeler içerisinde Diyarbakır Jandarma Asayiş Komutanlığı tarafından Jandarma İstihbarat Terörle Mücadele Grup Komutanlığı'na hitaben bir yazı bulunmuş, yazının içerisinde Jandarma Asayiş Komutanı tarafından Binbaşı HÜSEYİN KARA, Binbaşı CEM ERSEVER ve Binbaşı AYTEKİN ÖZEN'e takdirname verildiği belirtilerek takdirmelerin gönderildiği belirtilmiştir. Bu yazının Kurmay Albay KURTULUŞ ÖĞÜN tarafından imzalandığı, takdirmelerin ise Jandarma Asayiş Komutanı Korgeneral HİKMET KÖKSAL tarafından imzalandığı görülmüştür. Adı geçen şahısları tanıyor musunuz? Bu şahıslar JİTEM'de görev yaptı mı? Açıklayınız.

CEVAP: Korgeneral HİKMET KÖKSAL o dönemde Diyarbakır Jandarma Asayiş Kolordu Komutanı olarak görev yapıyordu. Ben Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı'nın başında bulunduğum dönemde ve JİTEM'e komutanlık yaptığım dönemde HİKMET KÖKSAL Diyarbakır Jandarma Asayiş Komutanı idi, ben bu komutanımızın emrinde görev yapıyordum. KURTULUŞ ÖĞÜN ise Diyarbakır Asayiş Komutanlığı'nda Kurmay Başkanı idi, benden kıdemli idi. Ben KURTULUŞ ÖĞÜN Albayımızın da emrinde görev yapıyordum.

Binbaşı HÜSEYİN KARA o dönemde Mardin Jandarma İstihbarat Tim Komutanı idi. JİTEM kurulduğunda Mardin, Silopi, Diyarbakır, Tunceli, Batman, Van, Hakkari ve şu an ismini hatırlayamadığım bazı şehirlerde Jandarma İstihbarat Tim Komutanlığı'nda görev yapan bazı subay ve astsubaylar geçici olarak JİTEM bünyesinde görev yapmış olabilirler. Ayrıca o dönemde bölgedeki Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı'nda görev yapan subay ve astsubaylara daha etkin ve güçlü görünmeleri için JİTEM ünvanını kullanmalarını söylemiş olabilirim.

Binbaşı AYTEKİN ÖZEN'de o dönemde Mardin İstihbarat Tim Komutan Yardımcısı olarak çalışıyordu. AHMET CEM ERSEVER ise Silopi İstihbarat Tim Komutanı olarak görev yapıyordu. İstihbarat Tim Komutanlıklarında görev yapan arkadaşlarımız sadece bulundukları vilayete değil tüm OHAL Bölgesi'nde hatta Türkiye genelinde görev yapma yetkisine sahiptiler.

SORULDU: Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı içerisinde beraber görev yaptığınız kişiler kimlerdir?

CEVAP: Benim görev yaptığım dönemde hatırladığım kadarıyla bana bağlı olarak Subay ve Astsubay rütbesinde şimdi ismini sayacağım arkadaşlar görev yapmıştır. HÜSEYİN KARA; Mardin Jandarma İstihbarat Tim Komutanı (Jandarma İstihbarat ve JİTEM Tim Komutanı). AHMET CEM ERSEVER; Silopi Jandarma İstihbarat Tim Komutanı (Jandarma İstihbarat ve JİTEM Tim Komutanı). AYTEKİN ÖZEN (Celil kod); Mardin Jandarma İstihbarat Tim Komutan Yardımcısı (Jandarma İstihbarat ve JİTEM Tim Komutanı Yardımcısı). ALİ YILDIZ; Batman Jandarma İstihbarat Tim Komutanı (Jandarma İstihbarat ve JİTEM Tim Komutanı). ABDÜLKERİM KIRCA (Vefat etti); Batman Jandarma İstihbarat Tim Komutan Yardımcısı (Jandarma İstihbarat ve JİTEM Tim Komutanı Yardımcısı). HASAN GÖKMEN; Diyarbakır Jandarma İstihbarat Tim Komutanı (Jandarma İstihbarat ve JİTEM Tim Komutanı). YUNUS NEBİOĞLU; Silopi Jandarma İstihbarat Tim Komutan Yardımcısı (Jandarma İstihbarat ve JİTEM Tim Komutanı Yardımcısı). NİYAZİ UYAR; Diyarbakır timine bağlı Şanlıurfa Jandarma İstihbarat Tim Komutan Yardımcısı (Jandarma İstihbarat ve JİTEM Tim Komutanı Yardımcısı). SİNAN YAŞAR; Silopi Jandarma İstihbarat Tim Komutan Yardımcısı (Jandarma İstihbarat ve JİTEM Tim Komutanı Yardımcısı). ŞABAN BAYRAM; Silopi timinde Astsubay olarak görev yapmıştır. AHMET KULAKSIZOĞLU; Batman timinde Astsubay olarak görev yapmıştır. İSMAİL HAKKI ÖZTOPAL (Vefat etti); Silopi timinde Astsubay olarak görev yapmıştır.

SORULDU: Size bağlı görev yapan itirafçılardan hatırladığınız kimse var mı?

CEVAP: Benim o dönemde çalıştırdığımız bazı itirafçılar vardı. Bu isimleri şu anda ayrıntılı olarak hatırlamam çok zor, fakat bana ait depodan ele geçirilen belgeler içerisinde bunlarla ilgili liste varsa hatırlayabildiklerimi söyleyebilirim dedi. Bunun üzerine ele geçirilen belgelerden isimler söylendi ve tanıyıp tanımadığı soruldu: HÜSEYİN TİLKİ; Ben bu kişiyi şu anda HÜSEYİN EREN olarak tanıyorum. Bu şahıs itirafçı idi, o dönemde bize haber elemanı olarak görev yaptı. ALİ OZANSOY'u da tanırım, bu şahıs da itirafçıdır. O dönemde bizde haber elemanı olarak görev yapmıştır. ALAATTİN KANAT'ı gıyaben tanırım, bu kişi de benden sonraki dönemde haber elemanı olarak görev yapmıştır. ADİL TİMURTAŞ'ı da tanırım, bu kişi de itirafçıdır, görev yaptığım dönemde bu şahsı gıyaben tanırdım, emekli olduktan sonra yüz yüze tanıştım, birkaç defa konuştum. ABDÜLKADİR AYGAN'ı bizzat tanımam, fakat bu şahıs itirafçıdır, bir dönem AHMET CEM ERSEVER'in yanında çalışmıştır. HAYRETTİN TOKA'yı çok iyi tanırım, kod adı HAYRO'dur, Türkiye'deki ilk itirafçı şahıstır ama şu anda ben aradığımda benim telefonlarıma çıkmıyor. Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı'nda ve JİTEM'de görev yaptığım dönemde Batman Timi'ne bağlı çalışıyordu.

(Bu ifadenin devamında sırasıyla aşağıdaki ses kayıtlarına ilişkin sorular yöneltilmiş ve Doğan tarafından yanıtlanmıştır: (a) 'Köpek Muammer GÜLER' şeklinde başlayan, Niğde Vali'si Muammer Güler ile bir öğretmen'in siyasilerden gördüğü baskıya ilişkin konuşma - Doğan bu konuşmayı kabul etmiş, sesleri kendisine ait olduğunu ve doğru olduğunu belirtmiştir; (b) Alevi vatandaşlara yönelik gizli adam bırakıldığına dair konuşma - Doğan reddetmiştir; (c) '10.000 kişilik silahlı güç, 5000 kalaşnikof, 2000 tabanca, terörist yetiştirdim' şeklindeki konuşma - Doğan reddetmiştir; (d) Cemal Temizöz ile ilgili tanıyıp tanımadığı sorusu - Doğan onu üstteğmenliğinden beri tanıdığını ancak birlikte görev yapmadığını belirtmiştir; (e) İki tür JİTEM olduğu, ikincisinin 'GÖTEM' olduğu, Cemal Temizöz'ün 'JİTEM'ci değil GÖTEM'ci' olduğu, emrinde 10.000 kişi (620'si kadın) bulunduğu yönündeki konuşma - Doğan bu son hususu (10.000 kişi, 620 kadın) doğru bulmuş ama Cemal Temizöz'e ilişkin kısmı reddetmiştir; (f) JİTEM'e 'pislige bulaştırılan' kişilerin sözde kullanılmasına dair konuşma - Doğan reddetmiştir; (g) uyuşturucu davasındaki bir sanığa ilişkin tehdit konuşması - Doğan reddetmiştir; (h) Hayri Kozakçıoğlu ile OHAL döneminde yaşanan bir olaya (tır yakma) ilişkin konuşma - Doğan reddetmiştir. Son olarak Ergenekon Yeniden Yapılandırma ve Analiz dokümanındaki JİTEM'e ilişkin değerlendirmeler sorulmuş; Doğan, kurduğu JİTEM'in Ergenekon ile hiçbir ilgisinin olmadığını, belgede yazılanları anlamadığını belirtmiştir.)

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 147'nci maddesinde yazılı hususların yerine getirilmesinden sonra tutanak okunup, ifade veren ile hazır bulunanlar tarafından imza altına alınmıştır. 01/10/2010

İmzalar: ZEKERİYA ÖZ - 35837 (İstanbul Cumhuriyet Savcısı), SEZGİN KALENDER - 123069 (Zabıt Katibi), ARİF DOĞAN (İfade Veren). Hazurun: İBRAHİM EMRE (Emniyet Amiri).

Bu belgenin tam metni, kitabın I. Bölümünde ('Belge mi, Beyan mı? Arif Doğan — Cem Ersever Çelişkisi') ve II. Bölümde ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir.

BELGE 3 — İFADE TUTANAĞI (TANIK)
Soruşturma No: 2010/1600 — 1 Ekim 2010

Tanık ARİF DOĞAN, MEHMET Oğlu ESME'den olma, 25/10/1945 doğumlu, ili BEYKOZ ilçesi, ÇAVUŞBAŞI köy/mahallesi, 21 cilt, 2263 aile sıra no'da, 1 sıra no'da nüfusa kayıtlı, Evli, Yüksek Okul veya Fakülte Mezunu.

Tanığa CMK'nın 43 ve devamı maddeleri uyarınca tanıklığın önemi, hakları ve sorumlulukları hatırlatıldı. CMK'nın 54 ve 55 maddeleri uyarınca yeminli yaptırıldı.

Bilgi ve görgüsü soruldu; Ben halen kamuoyunca ergenekon silahlı terör örgütü olarak bilinen davadan dolayı İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi'nde tutuksuz olarak yargılanmaktayım. Sağlık şartlarım elvermediğinden zorlanarak da olsa ifade veriyorum. Bildiklerimi hizmet etmek amacı ile anlatmak istiyorum. Bu gün başka bir soruşturma kapsamında ifade vermek için adliyede bulunuyorum. Sormuş olduğunuz sorulara tüm içtenliğim ile cevap vereceğim dedi.

Tanığa JİTEM ile ilgili bilgisi olup olmadığı soruldu; Ben 1998 senesinde albay rütbesinde iken Türk Silahlı Kuvvetlerinden emekli oldum. Görev süresi içerisinde ülkenin bir çok yerinde tam olarak görev yaptım. Şu anki sağlık sorunlarım nedeniyle tarihi tam olarak hatırlamamakla birlikte JİTEM isimli kuruluşu kanuni olarak kurdum. Eruh ve Şemdinli baskınlarına yakın bir zaman içerisinde görev alanı Türkiye'nin tümü olan Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı'nı kurdum. Çünkü Jandarma Genel Komutanlığının karargahı ve istihbarat alt birimlerinin istihbarat ihtiyaçları da olduğu halde bu karşılanamıyordu. Bunu karşılamak üzere Jandarma Genel Komutanlığının emri üzerine yasal olarak yönergesi de olduğu halde kuruldu. Bu kuruluşta Bakan ve Genel Kurmay Başkanı imzaları da bulunmaktaydı. JİTEM bunlardan sonra yine yasal olarak kuruldu. JİTEM'de çalışan şahıslar sivil insanlardı. Jandarma İstihbarat Grup Komutanı olarak görev yaparken Doğu ve Güneydoğu'da gerçekleşen terör olaylarından dolayı OHAL ilan edildi. Jandarma Asayiş Komutanı Jandarma İstihbarat Grup Komutanlarını ve OHAL bölgesinde istihbarat faaliyeti sürdüren jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı birimlerini benim hareket komutanlığıma verin diye söyledi. Grup Komutanlığı olarak beni de istedi. Fakat benim sorumluluk alanım Türkiye'nin geneli idi. Talep ise Doğu ve Güneydoğu bölgesine yönelik idi. Bunun üzerine ben de merkezi OHAL bölgesi olmak üzere faaliyetlerimi Doğu ve güneydoğu'da yoğunlaştırdım. Bundan sonra Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı'nın jandarma istihbarat faaliyetlerinde bir yetersizlik farkettim. Bu durum operasyonlarda bir takım aksaklıklara neden oldu. Onun üzerine hali hazır birimden de faydalanarak, yazılı emir verilerek operasyonel istihbarat biriminin olgunlaştırılabilmesi için sorumluluk alanı OHAL bölgesi olan Jandarma İstihbarat ve Terörle Mücadele (JİTEM) kuruldu.

Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığında görevli her ilde bulunan sivil kişiler operasyonel istihbarat yapmak için görevlendirildiler. İldeki ilçedekini, ilçedeki de köyedekini, köyedeki mahalledekileri seçerek görevlendirildiler. Fakat bu şahıslara her hangi bir resmî kimlik verilmedi. Bu şahıslar kendi bölgelerindeki istihbarat faaliyetlerini, doğu ve güneydoğu bölgelerindeki istihbarat faaliyetlerini yönelik yapılan operasyonlarda kullanıldı. Fakat bu operasyonlar ferdi operasyonlar olmayıp, PKK gruplarına (en az 100-150 kişilik gruplara) yönelik yapılan operasyonlardı. Benim kayıtlarıma göre 10.000 (onbin) JİTEM üyesi mevcuttaydı. Bu kişiler vatan sevgisi ile çalışan kişilerdir. Bir yerden maaş almayıp, zenginden fakire geçen paralarla geçiniyorlardı.

Tanığa zenginden fakire nasıl paranın geçtiği soruldu; burada herhangi bir gayrimeşru alış veriş olmayıp zengin insanların fakir insanlara yapmış olduğu yardımlardı.

JİTEM 1990 senesinde ben doğu ve güneydoğu bölgesinden ayrıldıktan sonra donmaya geçti ve ondan sonra önüne gelen herkes resmî ve gayri resmî şeyleri JİTEM'e mal etti. Bu şahıslar ancak kendilerini seçenler tarafından bilinirler, bir de ben bilirdim. Ben de bu şahısların isimlerini bilmem, kod ismi ile tanırım. Bir sene boyunca ben Türkiye'yi dolaşarak bu insanları seçtim. Ben il bazındaki temsilcileri seçtim.

Tanığa soruşturma dosyası ile ilgili bilgi ve görgüsü soruldu; bana sormuş olduğunuz isimlerden ULAŞ ÖZEL, HÜSEYİN YANÇ, OKAN İŞGÖR'ü tanımıyorum. Daha önce isimlerini duymadım. Bu şahıslar JİTEM'ci bile olsa gerçek isimlerini söylemezler. Kod isimlerini kullanırlar. Bana anlattığınız olayların benim bildiğim JİTEM ile bir ilgisi yoktur. Benim kurduğum JİTEM elemanları bulundukları yerlerde görev yaparlar. Bakkal ise görev sonrası bakkallığına devam ederler, başka yerlere gitmezler.

Yine bana isimlerini okuduğunuz NAMIK DURSUN, OĞUZ TÜRKSOY, MURAT GÜLER, HULUSİ AKAR, MUSTAFA BIYIK, NACİ BEŞTEPE, BÜLENT YAVUZ, ERCAN ÇOLAK isimli şahısların bir kısmını subay olarak tanırım. Ama JİTEM ile ilgili irtibatlarını bilmem.

Türkiye'de iki türlü JİTEM vardır. Bunlardan bir tanesi benim kurduğum ve yukarıda anlattığım JİTEM'dir. 1990 senesinden sonra donmaya girmiştir. Faaliyet alanı yukarıda anlattığım şekildedir. Bunun dışında ne kişiye kurşun sıkarlar, ne de bu doğrultuda ben emir verdim. İkinci JİTEM adına olan kuruluş rütbesi ve makamı ne olursa olsun benim tabirim ile GÖTEM'cidirler.

Olay hakkındaki bütün bilgim bundan ibarettir.

Tutulan tutanak huzurda bulunanlar tarafından imza altına alındı. 01/10/2010

İmzalar: CİHAN KANSIZ 34287 (Cumhuriyet Savcısı), KEZBAN İPEK 95538 (Zabıt Katibi), ARİF DOĞAN (Tanık).

Bu belge tam metniyle kitabın I. ve III. Bölümlerinde alıntılanmıştır.

BELGE 4 — SORGULAMA TUTANAĞI (Şüpheli İçin)
Sayı: 2010/84 Talimat — 6 Ekim 2010

T.C. Kimlik Numarası	[TC KİMLİK NUMARASI REDAKTE EDİLDİ]
Adı ve Soyadı	ARİF DOĞAN
Vekil	Av. RİFAT SUNAL - 33547 İstanbul Barosu
Baba ve Ana Adı	MEHMET - ESME
Doğum Yeri ve Tarihi	KIRIKHAN - 25/10/1945
Nüfusa Kayıtlı Olduğu Yer	İstanbul/Beykoz-Çavuşbaşı
İkametgah	[REDAKTE EDİLDİ]
Mesleği	Emekli Albay
Medeni Hali	Evli - 3 Çocuk Babası
İfadenin Alındığı Yer	İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (CMK 250 İle Yetkili)

İfade verene yüklenen suç anlatıldı, müdafî seçme hakkının bulunduğu ve onun hukukî yardımından yararlanabileceği, müdafîin ifade alma sırasında hazır bulunabileceği, müdafî seçecek durumda değilse ve bir müdafî yardımından yararlanmak istediği takdirde kendisine baro tarafından bir müdafî görevlendirebileceği, yakınlarından istediğine yakalandığının derhal bildirileceği, isnat edilen suç hakkında açıklamada bulunmamasının kanuni hakkı olduğu, şüpheden kurtulması için somut delillerinin toplanmasını isteyebileceği kendisine hatırlatılıp açıklandı.

Diyarbakır C. Başsavcılığının (CMK'nın 250. Maddesi İle Yetkili Bölüm) 01/10/2010 tarih ve 2009/1110 soruşturma sayılı talimat yazısı ve ekleri okundu.

Ben Ankara Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde İKK şube müdürü veya istihbarat şube müdürü olarak çalıştığım dönem içerisinde Jandarma genel komutanı olarak ADNAN DOĞU, BURHANETTİN BİGALİ, MEHMET BUYRUK isimli genel komutanlarla çalıştım. Bu dönem içerisinde tüm Türkiye genelinde görev yapmak üzere bir istihbarat güvenlik gurubu ve ağının oluşturulması için komutanlık talimatıyla bir istihbarat ağı kurdum. Bu husus genel komutanlık emri ve İçişleri Bakanlığı onayıyla aynı zamanda genel kurmayın onayıyla gerçekleştirilmiştir. Bu konuya ilişkin teşkilatın kuruluşuna ilişkin yasal mevzuatı da hazırlayarak ilgili yönetmelikleri bizzat bakanın onayına ben sundum.

O zamanın içişleri bakanı MUSTAFA KALEMLİ'ydi. Hatırladığım kadarıyla da SAFFET ARIKAN BEDÜK emniyet genel müdürüydü. Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığının görev alanı yukarıda da belirttiğim gibi tüm Türkiye idi. Gerek jandarma gerek polis mıntıkasında da bakan emriyle istihbarat çalışmaları yapıyorduk. İstihbaratlar sonucu elde edilen bilgi ve belgeler jandarma ve polis yetkililerine teslim edilerek operasyonel faaliyetler onlar tarafından gerçekleştirilirdi. Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığının yapılanması iller bazında istihbarat TİM komutanlıkları şeklindeydi. TİM komutanlıklarına bağlı birden fazla il bulunabilirdi. İstihbarat elemanları prim karşılığında çalışırdı. Haber alma ödeneklerinde bu şahıslara ödeme yapmam hususunda yetkilerim vardı. Yaptıkları hizmet ve iş karşılığında kendilerine prim ödenirdi. JİTEM operatif istihbarat birimiydi.

Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığının oluşturulma tarihi hakkında kesin bir bilgim yoktur. Bu konudaki belge ve kaynaklar şu an bende bulunmamaktadır. Daha önce Ergenekon adı verilen soruşturma kapsamında depo olarak kullandığım yerde el konulan belgeler içerisinde bunlar bulunabilir. Bunlar belgelerin suretleriydi. Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığının kurulmasına ilişkin resmî belgeler miatlı evraklar olup Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde bulunabilir ancak süre dolumu nedeniyle imha edilmiş olabilir. Ben görevden 1990 yılında emekli oldum.

Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığının istihbarat toplayarak ilgili mercilere bildirmesi sonucu yapılacak operasyonel faaliyetlerdeki gecikme ve bir kısım sıkıntılar dolayısıyla ortaya çıkan ihtiyaç nedeniyle Jandarma Genel Komutanlığı emriyle Jandarma Asayiş Bölge Komutanlığı bünyesinde ikinci bir emre kadar JİTEM Jandarma İstihbarat Terörle Mücadele Grup Komutanlığı ismi adı altında deneme amaçlı bir kadro oluşturuldu. Ben gerek Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı gerekse JİTEM'in kurucusu benim ve bu yapının oluşturulması emrini veren hatırladığım kadarıyla Jandarma Genel Komutanı BURHANETTİN BİGALİ idi. JİTEM'in görev alanı Jandarma Asayiş Bölge Komutanlığı yani o hal bölge valiliği sınırları içerisinde kalıyordu. Bende geçici hafıza kaybı vardır ne kadar ve kaç yıl süreyle çalıştığımı bilmiyorum. 1990 yılında bu görevlerden ayrıldım ve bundan sonra da görevi Albay rütbesinde olan VELİ KÜÇÜK'e devrettim. VELİ KÜÇÜK'ün görevi Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı idi ve görev olarak da o hal bölgesi dışında görevliydi. Benim uhtemde oluşturulan JİTEM isimli o hal bölgesi sınırları içerisinde kalan görev alanıma ilişkin yetkilerimi de kimseye devretmedim.

JİTEM adı verilen ve denenmek için oluşturulan yapıda Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı bünyesi içerisindeki personelinden de faydalanarak oluşturulan yapıda binbaşı HÜSEYİN KARA Mardin TİM komutanıydı. Daha sonra da JİTEM TİM komutanı adını almıştır. Yine AHMET CEM ERSEVER, AYTEKİN ÖZEN, ALİ YILDIZ, ABDÜLKERİM KIRCA, YUNUS NEBİOĞLU gibi subay sınıfından kişiler vardı. Yine HASAN GÖKMEN'de vardı. Bunlar yasal görev yapan görevlilerdi. Bu zamana kadar bu kişilerin hiçbiri yargılanmadı. Sadece SİNAN YAŞAR şikayet üzerine yargılandı. Kendisi İstanbul TİM komutanıydı. Denenmek üzere kurulan JİTEM'den 1990 yılında görevden ayrıldıktan sonraki süreç hakkında bir bilgim yoktur. Bu süreçten sonraki 1990 yılı sonrasındaki JİTEM adı altında yürütülen olaylar ve faaliyetler hakkında herhangi bir bilgim yoktur.

Şikayetçi SAFİYE KILIÇ'ın eşi olan MEHMET KILIÇ'ın 1988 yılı sonlarında askerlik görevini yaptığı yerden benim talimatımla alınarak Silopi'ye götürüldü iddiaları doğru değildir. Bu olaya ilişkin hiçbir bilgim yoktur. Sonradan bu kişinin MEHO GEVDAN isimli şahıs olduğunu öğrendim. Bu şahıs Saddam'ın baskılarından kaçarak gelen şahıslardandır. Yaklaşık 3000-4000 Kürt bölgeye gelmiştir. MEHO GEVDAN'da bir işaret reisiydi. Bu olayı sonradan duydum. İBRAHİM BABAT'ın kod ismi METİ idi kendisi Suriyeliydi. ŞABAN BAYRAM'da astsubaydı. Bunlar Silopi bölgesinde görevliydi. Benim kurduğum JİTEM'in personeli değildiler. Bunlar Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığının görevlileridir. Ben Saddam'a teslim edildi diye bir şey duymadım. Para karşılığında Irak istihbaratına teslim edildiğini duydum. Yukarıda da belirttiğim gibi 1990'dan sonraki süreçte o hal bölgesi kapsamındaki meydana gelen olaylarla hiçbir ilgim ve alakam yoktur.

Bana sormuş olduğunuz faili meçhul cinayetler hakkında bir bilgim olmadığını yukarıda belirttim. MUSA ANTER olayını da sonradan duydum. MUSA ANTER'i tanırdım. Kendisi eyetçisiydi. Kimler tarafından öldürüldüğünü bilmiyorum. Ancak kişisel kanaatim PKK tarafından öldürüldüğü. Faili meçhul cinayetlerle benim hiçbir ilgim ve alakam yoktur.

Yeşil (KOD) MAHMUT YILDIRIM'ı tanırım. Kendisi mükemmel bir istihbaratçıdır. İcraatleri hakkında bir bilgim yoktur. Kendisi Bingöl-Tunceli ve Muş bölgelerinde görev yapmıştır. Kovancılar ve Palu bölgelerinde de çalışmıştır. Kendisi Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığına bağlı bir elemandı. Maaşlı bir ajandı. Kendisinin iki sene çalıştığını biliyorum. En son olarak da 1994 yılında Niğde İl Jandarma Alay Komutanı olduğum dönemde kendisi bana uğradı. Kendisi bir görevden döndüğünü söyledi hangi görevden döndüğü konusunu konuşmadık. Kendisiyle oturup yemek yedik. Bu süreçten sonra da kendisiyle görüşmemiz olmadı. Ben MAHMUT YILDIRIM'ın vatanperver biri olduğunu bilirim.

Ben görev yaptığım sıra içerisinde toplu çatışmalar haricinde hiçbir kimseye tetik çekmedim, kimseye de bu konuda emir vermedim tetik çektirmedim. Faili meçhul cinayetlerle isminin anılmasından ciddi rahatsızlık duymaktayım. Benim hakkımda asılsız iddialarda bulunan şahısların benden daha üst görevli olmasını beklerdim. Mevcut durum karşısında beni yargılayanın Türkiye Cumhuriyeti yargı mekanizmaları olduğuna inanmıyorum. Beni asıl yargılayan PKK'dır. Mahkeme ve savcılık birimlerine asılsız iddialarla gelmektedirler. Yukarıda da belirttiğim gibi JİTEM'i ben kurdum. Genel kurmay ve Jandarma Genel Komutanlığının JİTEM konusunda söylediklerine katılıyorum. JİTEM geçici emirle denenmek üzere kurulmuş bir ünite bir yapıdır. Kadrolu bir yapısı yoktur. Ben gerektiğinde görüntülü ve kayıtlı şekilde ifade vermeye hazırım. Ayrıca bu konu hakkında İstanbul Savcılığında (CMK 250 İle Yetkili) soruşturma kapsamında ifade verdim. Benim şu anki konular hakkında söyleyeceklerim bundan ibarettir.

Şüpheli müdafinden soruldu: Müvekkilimin savunmalarına ve beyanlarına aynen katılıyoruz.

Ceza Muhakemesi Kanununun 147'nci maddesinde yazılı hususların yerine getirilmesinden sonra tutanak okunup, ifade veren ile hazır bulunanlar tarafından imza altına alınmıştır. 06/10/2010

İmzalar: KADİR ALTINIŞIK 34960 (Cumhuriyet Savcısı), ALİ COŞKUN 128001 (Zabıt Katibi), ARİF DOĞAN (Şüpheli), Av. RİFAT SUNAL - 33547 (Müdafii).

Bu belgenin tam metni, kitabın VII. Bölümünde (Yeşil Dosyası) ve I. Bölümde doğrudan alıntılanmıştır.

Ek A Üzerine Kapanış Notu

Yukarıdaki dört belge, bu çalışma için taranan orijinal PDF'in eksiksiz metnidir; hiçbir cümle atlanmamış, kısaltılmamış veya yeniden yazılmamıştır. Yalnızca belgede geçen bazı uzun ses kaydı yüzleştirme bölümleri, aynı türden tekrarlayan soru-cevap örüntüsünü kısaltmamak adına özetlenerek (italik/parantez içi) belirtilmiştir; bu özetler de içerik olarak hiçbir bilgi eklemeden veya çıkarmadan, orijinal tutanaktaki soru ve cevapların doğru sırasını yansıtmaktadır.

Okuyucu, kitabın I., II., III., VI., VII., XVI-XVIII. Bölümlerindeki değerlendirmeleri bu tam metinlerle karşılaştırarak, yazarın yaptığı yorumların kaynağa ne ölçüde sadık kaldığını bizzat denetleyebilir. Bu belgelerde geçen bütün isimler ve iddialar, Arif Doğan'ın kendi beyanlarıdır. Çalışmanın hiçbir bölümünde bu beyanlar, kesinleşmiş bir mahkeme kararı olmadan olgu olarak sunulmamıştır; bkz. Araştırma ve Sorumluluk Notu.

EK D — Kapsamlı Kronoloji (1987-2026)

❖ ❖ ❖

Kullanım Notu

Bu kronolojideki her satır, kitabın ilgili bölümünde kaynağıyla ve kanıt düzeyiyle birlikte ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Sağ sütundaki Roma rakamları, konunun işlendiği bölümü göstermektedir. Bu kronoloji, olayların gerçekleştiğine dair bir kesinlik beyanı değil, kitapta hangi tarihlerin hangi bölümlerde ele alındığını gösteren bir seyir haritasıdır.

▲ METODOLOJİK UYARI: Bu kronolojideki her tarih, kendi bölümündeki kanıt düzeyi etiketiyle (BELGELENDİ/İDDİA EDİLDİ/AKTARILDI/DOĞRULANAMADI) birlikte okunmalıdır. Kronoloji formatı, farklı güvenilirlik düzeyindeki bilgileri görsel olarak eşitleme riski taşır; bu nedenle kesinlik iddiası bu listede değil, ilgili bölümdedir.

1986-1987		
1986	Bölgeyi tanıyan bir grup subayın (Doğan, Kara, Ersever, Özen, Yıldız) istihbarat faaliyeti için görevlendirildiği aktarılmaktadır.	I
24 Ağustos 1987	Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı'nın resmî kuruluşu.	I
1988-1990		
1988	JİTEM adının kullanılmaya başlandığı; istihbarat, sorgu ve operasyonun aynı yapı içinde bütünleştiği yönündeki iddia.	I
23 Mart 1989	Yapının “deneme mahiyetinde” JİTEM adıyla resmî onaya bağlandığı, tim sayısının altıya çıkarıldığı.	I
14 Mayıs 1990	Jandarma İstihbarat Gruplar Komutanlığı kuruluyor; Doğan ayrılıyor, Küçük devralıyor.	I, III
1991		
5 Temmuz 1991	Vedat Aydın evinden alınıyor.	VIII
7 Temmuz 1991	Vedat Aydın'ın cesedi Elazığ/Maden'de bulunuyor.	VIII
10 Temmuz 1991	Vedat Aydın'ın cenazesinde saldırı yaşanıyor.	VIII
8 Aralık 1991	2000'e Doğru dergisi “Mardin Kontrgerillası” haberini yayımlıyor.	Ek Bölüm
1992		
16 Şubat 1992	2000'e Doğru, “Hizbullah, Çevik Kuvvet Merkezinde Eğitiliyor” haberini yayımlıyor.	Ek Bölüm
18 Şubat 1992	Halit Güngen öldürülüyor.	Ek Bölüm
Ocak 1992	Harbi Arman öldürülüyor.	VI, XXVIII
30 Mayıs 1992	Özgür Gündem yayına başlıyor.	Ek Bölüm
8 Haziran 1992	Hafız Akdemir öldürülüyor.	Ek Bölüm
27 Mayıs 1992	Vedat Aydın için TBMM araştırma önergesi (10/61).	VIII
20 Eylül 1992	Musa Anter öldürülüyor.	IX
1 Aralık 1992	Tuzluca Köyü'nde 7 kişi öldürülüyor.	X, XXIX
1993		

Şubat 1993	Eşref Bitlis'in uçak kazasında ölümü.	XVIII
9-14 Haziran 1993	Cem Ersever'in Aydınlik'taki açıklamaları.	XVI
25-26 Ekim 1993	Ersever'in Ankara'ya gelişi.	XXV
31 Ekim 1993	Neval Boz'un cesedi bulunuyor.	XVII, XXV
1 Kasım 1993	Mustafa Deniz'in cesedi bulunuyor.	XVII, XXV
4 Kasım 1993	Cem Ersever'in cesedi Elmadağ'da bulunuyor.	XVII, XXV
23 Kasım 1993	TBMM'ye Ersever cinayetine ilişkin soru önergesi.	III, XXV
1994-1996		
1994	Servet Arslan ve Şahabettin Latifeci'nin işkence/boğulma izleriyle bulunması.	XX
15 Ocak 1995	Mahmut ve Mehmet Emin Abak'ın kaybolması.	XI
27 Ocak 1995	Nurettin ve Necat Yalçinkaya'nın kaybolması.	XI
Mart-Mayıs 1995	Menduh Demir ve Şeyhmus Kaban'ın kaybolması.	XI, XXX
29 Mart 1995	Kemal Birlik, Zeki Alabalık, Abdulkaki Birlik, Zübeyir Birlik'in kaybolması.	XI
29 Ekim 1995 - 8 Mart 1996	Dargeçit'te sekiz kişinin kaybolması.	XXI
3 Kasım 1996	Susurluk kazası.	XIII
1996	Hakkı Kaya'nın kaybolması.	XIV
1997-1999		
1997	TBMM Susurluk Araştırma Komisyonu Raporu.	XIII, XXXII
1 Mart 1997	Yüksekova Çetesi soruşturmasının yeniden açılması.	XXXII
1997-1998	Kutlu Savaş / Susurluk Raporu.	VII, XIII
8 Ocak 1999	İlhan Cihaner'in fezlekesi.	VI
1999	JİTEM Ana Davası'nın ilk 11 sanıklı iddianamesi.	XX
2000-2003		
2000	Aygan'ın Burdur'a tasfiyesi.	IV
12 Eylül 2001	Aygan'ın İsveç'e sığınması.	IV
2001	Ankara dışı grup/timlerin lağvedilmesi.	I
2004-2009		
2004	Aygan'ın Özgür Gündem'deki açıklamaları.	II, IV
2004	Murat Aslan'ın DNA ile kimliklendirilmesi.	XIX
2005	JİTEM davasının 5 sanıklı yeni iddianamesi; TİHV raporu.	XX
2006	AİHM'nin Kaya/Türkiye ve Seyhan/Türkiye (Dargeçit) kararları.	XIV, XXI

2008	Katarlı kuyusunun ilk kazısı.	XI
2009	Kurumlara JİTEM sorgusu; "JİTEM adında birim yoktur" cevabı; Vedat Aydın'ın yeniden soruşturulması; JİTEM davalarının birleştirilmesi.	VIII, XX
2010-2015		
30 Eylül - 6 Ekim 2010	Arif Doğan'ın savcılık ifadeleri.	Ek A
2012	Saraykapı kazısı; Jandarma'nın 11 Ekim resmî açıklaması; 31 Ekim Elkatmış tutanağı.	I, XVIII, XXVI
2013	Katarlı kuyusunun genişletilmiş kazısı; Savaş Gevrekçi tanıklığı; Menduh Demir/Kaban DNA raporu.	XI, XXX, XXXIII, Ek Bölüm
2014	Kızıltepe İddianamesi hazırlanıyor.	X
5 Kasım 2015	Cizre davasında beraat kararı.	XXIV
2016-2022		
2016	Eşref Hatipoğlu duruşmasında helikopter iddiasının tartışılması.	XXX
9 Eylül 2019	Kızıltepe davasında beraat + zamanaşımı kararı.	X-XII, XXXIII
21 Eylül 2022	Musa Anter ve Ayten Öztürk dosyalarının zamanaşımı nedeniyle düşmesi.	IX
2022	Dargeçit ilk derece mahkemesinin beraat kararı.	XXI
2024-2026		
2024	Dargeçit'te istinaf onaması.	XXI
27 Ocak 2025	JİTEM Ana Davası'nın zamanaşımı nedeniyle düşmesi.	XX
7 Mayıs 2026	Dargeçit'in Yargıtay'da zamanaşımı nedeniyle düşmesi.	XXI

Kronoloji Üzerine Genel Değerlendirme

Bu kronolojiden çıkan en belirgin örüntü şudur: 1986-1990 arasındaki kurumsal kuruluş sürecinden, 1991-1996 arasındaki yoğun faili meçhul/kayıp dönemine, 1997-1999 arasındaki Susurluk/soruşturma sürecine, 2004-2012 arasındaki itirafçı anlatımları ve yeniden soruşturma dönemine, ve son olarak 2015-2026 arasındaki mahkeme kararları/zamanaşımı dönemine uzanan yaklaşık kırk yıllık bir zaman çizelgesi ortaya çıkıyor.

Kronolojinin son bölümü özellikle çarpıcı: Kitapta incelenen 2015-2026 dönemindeki başlıca ceza dosyalarında kesinleşmiş bir mahkûmiyet sonucuna ulaşılamamış; yargılamalar ağırlıklı olarak beraat veya zamanaşımı kararlarıyla sonuçlanmıştır. Bu, XXXIV. Bölümde (Ara Sentez ve Kanıt Matrisi) ayrıntılı olarak tartıştığım cezasızlık örüntüsünün kronolojik bir özeti.

Kaynakça

Bu kronolojideki her satırın tam kaynağı, ilgili bölümün kendi kaynakçasında bulunmaktadır; bu ek ayrı bir kaynak listesi taşımamaktadır.

EK B ve EK C — Kaynakça ve Dizin

❖ ❖ ❖

Ek B — Konsolide Kaynakça

Bu kaynakça, kitabın I-XL. bölümlerinde ve Ek A'da kullanılan bütün kaynakları, kategori halinde toplamaktadır. Her bölümün kendi sonunda ayrıca numaralandırılmış kaynakçası bulunmaktadır; bu ek, o kaynakçaların bir araya getirilmiş, tekrarsız halidir.

1. Birincil Yargı ve Soruşturma Belgeleri

- Kızıltepe JİTEM İddianamesi, Mardin Cumhuriyet Başsavcılığı (failibelli.org üzerinden erişilen dava belgeleri)
- JİTEM Ana Dava Geniş Özeti, failibelli.org
- Ergenekon İddianamesi'nde yer alan JİTEM'e ilişkin belgeler
- Cizre İddianamesi ve dava dosyası
- Dargeçit dava dosyası
- Arif Doğan'ın İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı nezdindeki 30.09.2010, 01.10.2010 ve 06.10.2010 tarihli ifade ve sorgulama tutanakları (bkz. Ek A)
- İlhan Cihaner'in 8 Ocak 1999 tarihli fezlekesi
- 1993/534 Hz. sayılı soruşturma evrakı (Cem Ersever, Mustafa Deniz, Neval Boz)

2. Mahkeme Kararları

- Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesi, 9 Eylül 2019 tarihli Kızıltepe kararı
- Ankara 6. Ağır Ceza Mahkemesi, 21 Eylül 2022 tarihli Musa Anter kararı
- Ankara 6. Ağır Ceza Mahkemesi, 27 Ocak 2025 tarihli JİTEM Ana Dava kararı
- Cizre davası, 5 Kasım 2015 tarihli beraat kararı
- Dargeçit davası: 2022 beraat, 2024 Gaziantep BAM onaması, 7 11 Mart 2026 Yargıtay 1. Ceza Dairesi zamanaşımı kararı

3. AİHM Kararları

- Mahmut Kaya / Türkiye
- Hakkı Kaya / Türkiye
- Nesibe Haran / Türkiye (İhsan Haran)
- Elçi ve Diğerleri / Türkiye (Nevzat Kaya)
- Çiçek ve Diğerleri / Türkiye
- Anter ve Diğerleri / Türkiye
- Seyhan / Türkiye (Dargeçit)
- Abdülkadir Çelikkilek / Türkiye

4. TBMM Kaynakları

- 23 Kasım 1993 tarihli TBMM soru önergesi ve tutanağı
- 27 Mayıs 1992 tarihli 10/61 sayılı TBMM araştırma önergesi (Vedat Aydın)
- 17 Ocak 1995 tarihli TBMM tutanağı
- 14 Nisan 1998 tarihli TBMM tutanağı (Veli Küçük telefonu)

- TBMM Susurluk Araştırma Komisyonu Raporu, 1997
- 31 Ekim 2012 tarihli Mehmet Elkatmış tutanağı
- Jandarma Genel Komutanlığı'nın 11 Ekim 2012 tarihli resmî açıklaması

5. Devlet İçi Raporlar

- Kutlu Savaş / Susurluk Raporu, 1997-1998 (Başbakanlık Teftiş Kurulu)
- MİT'in 1988, 1995 ve Susurluk sonrası hazırladığı üçüncü rapor

6. Uluslararası İnsan Hakları Kaynakları

- Amnesty International, 1991-1996 Türkiye raporları
- Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV), çeşitli yıllara ait raporlar
- Human Rights Watch, Cizre/Temizöz davasına ilişkin rapor
- Birleşmiş Milletler Zorla veya İrade Dışı Kaybetmeler Çalışma Grubu, 1999 tarihli belge
- BM Özel Raportörü'nün 23 Aralık 1992 tarihli raporu

7. Kitaplar

- Çetin Ağaşe, “Cem Ersever Gerçeği ve Kod Adı Yeşil”, Yakamoz Yayıncılık, 6. Baskı, 2008
- Soner Yalçın, “Binbaşı Ersever'in İtirafı”, 1994
- Ahmet Aydın (Cem Ersever), “Üçgendeki Tezgâh” ve “APO-PKK-Kürtler”

8. Basın Arşivleri

- Cumhuriyet gazetesi (çeşitli tarihler, 1993-2014)
- Aydınlık gazetesi, 9-14 Haziran 1993
- “Gündem” gazetesi, 13 Mart 2004
- Özgür Gündem, 2004 (Abdülkadir Aygan dizisi)
- Radikal gazetesi, 24 Ocak 1997
- T24 arşivi
- Bianet arşivi
- Rûdaw ve Kurdipedia arşivleri
- jitemciler.blogspot.com arşivi (düşük güvenilirlikli, ayrıca etiketlenmiş kaynak)

9. Diğer

- TESEV, “Türkiye 2005: Güvenlik Sektörü ve Demokratik Gözetim” raporu
- Umut Vakfı / Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı, dava belgeleri
- Diyarbakır Barosu, 2004-2005 Ara Raporu
- Mezopotamya Ajansı haberleri
- 2013 tarihli Adli Tıp DNA raporu (Menduh Demir / Şeyhmus Kaban)

10. Yeni Eklenen Bölümlerde Kullanılan Kaynaklar

- Dargeçit davası: 2022 beraat kararı; 2024 Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi incelemesi; Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 11 Mart 2026 zamanaşımı nedeniyle düşme kararı.
- Ankara 6. Ağır Ceza Mahkemesi, JİTEM Ana Davası, 27.01.2025 tarihli zamanaşımı nedeniyle düşme kararı.
- Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı, Cizre/JİTEM iddianamesi, 14.07.2009.
- Council of Europe Commissioner for Human Rights, Missing Persons and Victims of Enforced Disappearance in Europe, 2016.
- Council of Europe / Committee of Ministers, Türkiye'ye ilişkin 2019 denetim belgesi; 1990'lı yıllardaki kayıp ve öldürme iddialarıyla bağlantılı 13 dava / 83 kişi tablosu.
- Anayasa Mahkemesi, Suphiye Durğut Başvurusu, B. No: 2015/3326, 15.11.2018.
- Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV/HRFT), 1994 Türkiye İnsan Hakları Raporu, Fethi Yıldırım dosyası.
- Amnesty International, "Turkey: Further information on fear of torture: Salih Guler, Ismail Hakki Kelecı, Dogan Denizhan; and new name: Cengiz Kirik", 3 February 1995, EUR 44/026/1995.

11. Gelecek Araştırma Notları

Bu bölüm yalnızca gelecekte ayrıca incelenebilecek arşiv ve literatür portallarını topluyor; burada yer alan bağlantılar ana metindeki herhangi bir iddianın dayanağı olarak kullanılmıyor.

- <https://archivesearch.library.universityofgalway.ie/>
- <https://www.ohchr.org/>
- <https://kurdishstudies.net/>
- <https://pmb.institutkurde.org/>

Ek C — Dizin

Bu dizin, kitapta adı geçen önemli kişileri, olayları ve kavramları, bulundukları bölüm numaralarıyla birlikte alfabetik olarak listelemektedir. Roma rakamları bölüm numaralarını gösterir.

Kişiler

A

Abdülkadir Aygan (Aziz Turan)... II, IV, V, VI, IX, XIX, XX, XXIII, XXIV, XXV, XXVI, XXVII, XXVIII, XXIX, XXX

Abdurrahman Kurğa.....X-XII, XXXIII

Ahmet Boncuk.....X-XII, XXIX, XXXIII

Ahmet Cem Erseverİ, III, VI, XIII, XVI-XVIII, XXIII, XXV

Arif Doğan.....I, II, III, VI, XII, XVIII, XXVII, Ek A

B

Burhanettin Bigalı.....I, VI, XXIII, Ek A

C

Cemal Temizöz.....XXIV, XXVI

E

Eşref Bitlis.....XVIII

Eşref Hatipoğlu.....X-XII, XXX, XXXIII

Eyüp Bölük.....XXIX

H

Hasan Atilla Uğur.....X-XII, XXXIII

K

Kahraman Bilgiç (Havar).....XXVII, XXXII

L

Levent Ersöz.....XIII, XXIII

M

Mahmut Yıldırım (Yeşil). V, VI, VII, IX, XIII, XXIII, XXV, XXVIII, XXXI

Mehmet Eymür.....VII, XIII, XXIII, XXXI

Menduh Demir / Şeyhmus Kaban XI, XXX, XXXIII

Mustafa Deniz.....II, XVII, XXV

N

Neval Boz.....XVII, XXV

T

Teoman Koman.....XIII, XXIII

Ü

Ünal Alkan.....X-XII, XXXIII

V

Veli Küçük.....I, III, VII, XII, XIII, XXIII, Ek A

İ

İsmail Hakkı Kelecı.....XXXV

F

Fethi Yıldırım.....XXXVI

S

Suphiye Durğut.....XL

Olaylar ve Dosyalar

C

Cizre Davası.....XXIV

D

Dargeçit.....XXI

E

Elçi ve Diğerleri (AİHM).....XIV, XXII

Ç

Çiçek ve Diğerleri (AİHM).....XIV, XXII

H

Harbi Arman.....VI, XV, XXVIII

J

JİTEM Ana Davası.....IV, XX

K

Kızıltepe Davası.....X, XI, XII, XXIX, XXXIII

Kocaeli Çetesi.....XXXII

M

Murat Aslan.....II, XIX

Musa Anter.....IV, IX, XXXI

S

Saraykapı.....XX, XXVI

S

Susurluk Kazası.....XIII

T

Tuzluca Köyü.....X, XXIX

V

Vedat Aydın.....IV, VIII

Y

Yüksekova Çetesi.....XXVII, XXXII

İ

İsmail Hakkı Kelecı Dosyası.....XXXV

F

Fethi Yıldırım Dosyası.....XXXVI

J

JİTEM'in Mekânı.....XXVI, XXXVII

1

13 Dava / 83 Kişi.....XXXVIII

Z

Zamanaşımı ve Cezasızlık.....XXXIX

S

Suphiye Durğut Başvurusu.....XL

Kavramlar ve Kurumlar

A

A/B/C Kategorileri (Aygan anlatımları).....IV

B

Bıçak Timi.....X, XII, XXIX, XXXIII

D

Dört Dil Seviyesi (BELGELENDİ/İDDİA
EDİLDİ/AKTARILDI/DOĞRULANAMADI)
.....Araştırma ve Sorumluluk Notu, tüm bölümler

H

Hizbul-Kontr.....XXVII

Hukuki Durum Kutusu. Araştırma ve Sorumluluk
Notu, tüm bölümler

J

JİTEM Ana Davası (kurumsal kronoloji).....I, XX

Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı. I, III, VI

K

Kutlu Savaş / Susurluk Raporu.....VII, XIII

M

MİT.....VII, XIII

O

On Aşamalı Operasyon Modeli.....VI

Z

Zamanaşımı (30 yıllık).....IV, XX, XXI

1

13 Dava / 83 Kişi.....XXXVIII

C

Cezasızlık.....XXXIX

G

Gerçeğe Ulaşma Hakkı.....Ek Bölüm

J

JİTEM'in Mekânı.....XXXVII

Z

Zamanaşımı (30 yıllık).....XXXIX

Kitabın Sonu

GÖLGEDEKİ TEŞKİLAT — JİTEM'in Arşivi ve Kayıp İzleri, kırk ana bölüm ile ek bölümler ve eklerden oluşan bir araştırmadır. Kitap boyunca uyguladığım temel ilke, her iddianın kaynağını göstermek, kesin olanla iddia edileni birbirinden ayırmak ve hiçbir kişiyi kesinleşmiş bir mahkûmiyet olmadan suçlu ilan etmemektir. Böylece okuyucu, ulaştığım sonuçları kendi başına yeniden değerlendirebilir.

Furkan Emir Akca